Ifjúság a Szocializmusért

PRÓBA

III.

KIADJA AZ IFJÚSÁGI LAPKIADÓ VÁLLALAT

„IFJÚSÁG A SZOCIALIZMUSÉRT“ PRÓBA

14—18 ÉVES FIATALOK SZÁMÁRA

III.

A középiskolák harmadik osztályos tanulóinak próbakönyve

MAGYAR KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG

2. javított kiadás

Kiadja az Ifjúsági Lapkiadó Vállalat. Felelős kiadó: Tóth László
1962

Kedves Barátaink!

Az „Ifjúság a szocializmusért" próba célja, hogy tettekkel segítsétek második ötéves tervünk célkitűzéseinek valóra váltását. Munkával, tanulással, kulturális műveltségetek gyarapításával és sportolással járulhattok hozzá a szocialista társadalom felépítéséhez.

Ha sikeresen elvégzitek a próba III. évfolyamát, akkor eleget tettetek az „Ifjúság a szocializmusért" mozgalom egy évre meghatározott követelményeinek, és jogosan viselhetitek a mozgalom jelvényét.

A próbakönyv segítséget ad a mozgalom követelményeinek teljesítéséhez. Nem tartalmaz mindent, ami érdekel benneteket, inkább útmutatásul szolgál, hogy minek a megértésére törekedjetek.

Munkátokhoz sok sikert kívánunk.

A MAGYAR KOMMUNISTA IFJÚSÁGI SZÖVETSÉG
KÖZPONTI BIZOTTSÁGA

EMLÉKEZTETŐ

Név: .....

Szül. év. hely: .....

Lakcím: .....

Az alapszervezet neve: .....

Munkahely, iskola neve: .....

A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség „Ifjúság a szocializmusért" próbájának III. évfolyamára a felkészülést megkezdtem.

19..... hó .....-n.

ISKOLAI TANULMÁNYI EREDMÉNYEIM:

I. negyedév: .....

Félév: .....

III. negyedév: .....

Év vége: .....

A KÖVETKEZŐ CSOPORTOS FOGLALKOZÁSOKON VETTEM RÉSZT:

Szám	Dátum	Tárgya
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		
11.		
12.		

KÖZHASZNÚ TÁRSADALMI MUNKÁIM:

Dátum	Óraszám	A munka helye, neme és eredménye

KIRÁNDULÁSAINK

(a természetben, városnézés, tárlatlátogatás, sportfoglalkozás stb.)

Szám	Dátum	Helye

ÚJONNAN TANULT DALOK:

1. .....
2. .....
3. .....
4. .....
4. .....
5. .....
6. .....
7. .....
8. .....
9. .....
10. .....
11. .....
12. .....

ÚJONNAN TANULT JÁTÉKOK:

1. .....
2. .....
3. .....

4. .....

5. .....

6. .....

7. .....

8. .....

9. .....

10. .....

KISZ MEGBÍZATÁSAIM:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

„A munka, a rend és a béke,
Az életünknek lelke ő"
(Juhász Gyula)

munka

Az „Ifjúság a szocializmusért" próba első követelménye a munka

Fiatalok százezrei dolgoznak lelkesen, áldozatkészen a szocializmus felépítésén hazánkban. Fogjatok ti is munkához — a jövő felépítéséhez, minden alkotni vágyó kézre szükség van. Épületek nőnek ki a földből, új csatornákban kígyózik a víz, gyümölcsökkel roskadásig rakott gépkocsik, vonatok rohannak nagy városaink felé, új fák lombja hűsíti a nyár perzselő forróságát: — életünk minden részében alkotott és alkot valamit az ifjúi akarat.

A KISZ nyári önkéntes építőtáboraiban dolgozó diákokról így írt egy fiatal költő, *Papp László:*

MÉG FRISS AZ EMLÉK

A munka ízét őrzi még a vállunk.
Még idegünkben a friss fölkelés.
Izmosabb lett és bronzvörös a hátunk.
Tenyerünkön bőrkeményedés.

Míg köbméterek ezrével csatáztunk,
Tanítva, bölcsen susogott a sás:
Jól forgatni a csákányt és az ásót
Nehezebb, mint a négyzetgyökvonás.

Szép volt a tábor, jó volt a seregben.
— Egekre nyíló, vidám iskola —
Érlelődtünk és nagyobb tisztelettel
Nézünk apáink szerszámaira.

Megizzadtunk, ám egyre nőtt a Töltés.
A Csatorna és hosszabb lett az Út.
Konok záporként zúdult ránk a hőség.
De gyűrkőztünk, mint férfias fiúk.

A sátorvárost lebontják, kopár lesz
És daltalan az oly derűs vidék.
Búcsúzkodunk, de elvisszük magunkkal
A kérgeskezű alkotók hitét:

Hogy verejtékes, szép hajrá az élet,
S csak akkor lesz itt bőség, új világ,
Ha úgy dolgozunk, míg szállnak az évek,
Mint fegyelmezett, óriás-brigád.

Ebből az építőmunkából ti sem maradhattok ki, ezért is állítja elétek a próba első követelménynek a munkát.

Hogyan teljesíthetitek a követelményt?

A KISZ nyári önkéntes építőtáboraiban végzett munkával, vagy

— iskolán belüli társadalmi munkával: iskola bővítése, tatarozása, udvar, kert, park rendezése, sportpálya építése, iskolai gyűjtemények, szemléltető eszközök készítése stb., vagy

— iskolán kívüli társadalmi munkával: a város és községfejlesztés vagy szépítés munkáiban való részvétellel, termelőszövetkezeti építkezésekhez vagy az időszaki mezőgazdasági munkákhoz nyújtott segítséggel, a fásítási akciókban, papír- és fémgyűjtésben való részvétellel stb.

Bármelyik formában teljesítitek is a követelményt, évente legalább 20 órában kell végeznetek társadalmi munkát s meg kell tanulnotok az Ezermester című fejezet anyagát.

SZERELÉSI MUNKÁK

A SZERSZÁMOSLÁDA. A legegyszerűbb ezermesterkedéshez is szükség van szerszámokra. A legszükségesebb szerszámok: kalapács, harapófogó, kombinált fogó, csavarhúzó, illesztőfűrész, vésó, forrasztópáka, mérőeszközök (mérővessző, derékszög).

Alapvető szabály, hogy *szerszámainkat csak rendeltetésüknek megfelelően használjuk.* A csavarhúzót például ne használjuk vésőként, feszítőként, a kombinált fogót pedig kalapácsként, mert eltörnek, elgörbülnek, megsérülnek. Használat után gondosan tisztogassuk meg szerszámainkat s csak azután rakjuk el őket a helyükre. Időnként petróleumos ronggyal dörzsölve távolítsuk el róluk az esetleges rozsdafoltokat, s kenjük be megtisztított fémfelületüket vékonyan olajjal, zsírral. Ne hagyjuk, hogy szerszámaink összevissza hányódjanak. Csináljunk a munkasarokban szerszámfalat, de még jobb, ha fából, patentzárakkal záródó *szerszámosládát* készítünk, így szerszámainkat a táborba is kényelmesen magunkkal vihetjük. A ládában gumiszalagokkal rögzíthetjük az egyes szerszámainkat.

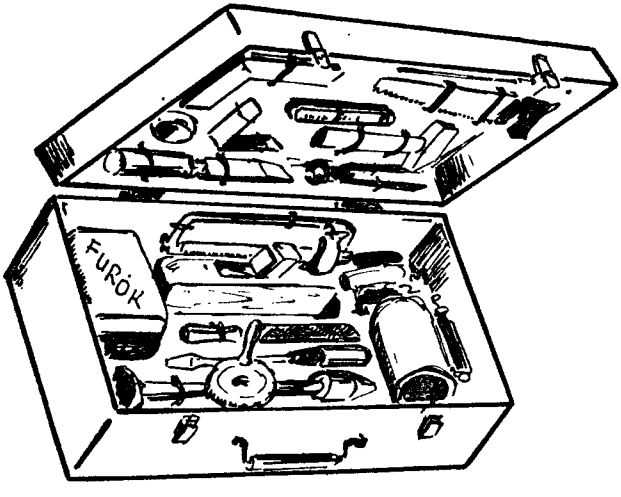

Otthon és a táborban gyakran van szükség egyszerű villanyszerelési munkákra; foglalatok, kapcsolók javítására, felszerelésére, kiégett biztosítékok kicserélésére. Mielőtt azonban ezekről szólnánk, jegyezzük meg a legfontosabb elővigyázatossági rendszabályokat:

1. Áram alatt levő vezetékhez hozzányúlni szigorúan tilos, életveszélyes! A szerelés megkezdése előtt a megfelelő biztosíték kicsavarásával vagy az automata biztosíték karjának lecsapásával áramtalanítsuk a vezeték érintett szakaszát.

2. Csak szigetelt és jó állapotban lévő szerszámmal dolgozzunk, munka közben viseljünk gumitalpú cipőt, vagy álljunk gumilapra, száraz deszkalapra.

3. Vizes kézzel ne dolgozzunk, ne nyúljunk villamos berendezési tárgyhoz.

4. Csak jó állapotban levő, szigetelt vezetéket használjunk, s a szereléskor letisztított vezetékvégeket gondosan szigeteljük.

5. Égőinket ne ki- vagy becsavarással kapcsoljuk ki és be, *szereljünk fel kapcsolót.*

6. Csak olyan villanyszerelési munkára vállalkozzunk, amihez értünk, ne szégyelljük kikérni a szakemberek tanácsait.

KAPCSOLÓK JAVÍTÁSA. Huzamosabb használat után kapcsolóink érintkezői elkopnak, oxidálódnak, esetleg eltörik a hozzájuk csatlakozó vezetékvég — elromlik a kapcsoló. A háztartásokban többféle kapcsolót használnak: süllyesztett és falra szerelt *tömblerkapcsolókat,* régebbi típusú *forgócsapos kapcsolót, talp- és körtekapcsolókat stb.* Noha szerkezetük többé-kevésbé eltérő, javításuk lényegében azonos. A fali kapcsolók műanyag védőlemeze a rögzítőcsavarok, a régebbi típusú forgócsapos kapcsolók porcelán védőburája pedig a forgatógombban levő egyetlen rögzítőcsavar kicsavarása után leemelhető, így előtűnik belső szerkezetük. Az egyáramkörös kapcsolókban két huzalvégződést látunk egy-egy csavarral rögzítve, a kétáramkörös kapcsolókban pedig hármat. A talpkapcsolók belső szerkezetéhez a bakelit rögzítőanya lecsavarásával, a körtekapcsolókhoz pedig a külső hengeres bakelitház lecsavarásával férhetünk hozzá.

Leggyakrabban az a hiba fordul elő, hogy a huzalvégeket rögzítő csavarok kilazulnak, a huzalvégek kiszabadulnak vagy eltörnek — megszűnik az érintkezés. A kapcsoló védőlapjának, házának lecsavarása után tehát ezeket a hibaforrásokat vizsgáljuk meg először. Ha a huzalvég eltörött, a törés helyén vágjuk el a vezetéket,

30—35 mm-es hosszúságban tisztítsuk meg a huzalt a szigeteléstől, majd a vezetékvéget kissé meghajlítva bújtassuk a rögzítőcsavarok alá, és szorítsuk meg a csavarokat. Előzőleg azonban a megtisztított huzalvéget késsel kaparjuk fényesre, csak így kapunk jó érintkezést. Gyakran azonban a bekötéseknek nincs semmi bajuk, mégsem jó a kapcsoló. Vizsgáljuk meg tehát a belső érintkezőket, a megfelelő csavar kicsavarásával emeljük ki őket, s felületüket csiszolópapírral tisztítsuk meg a rájuk rakódott oxidrétegtől.

Néha azonban ez sem segít — *ki kell cserélni a kapcsolót.* A süllyesztett kapcsolók karmantyúi a falba süllyesztett fémdobozba kapaszkodnak, a falra szerelt kapcsolók porcelántestét pedig facsavarok rögzítik a falba gipszelt fadugóhoz. A huzalvégek kiszabadítása után — megfigyelve az eredeti bekötést — ezeket a csavarokat kell kicsavarni, illetve a karmantyúkat kell fellazítani, ezután az egész kapcsoló kiemelhető, s az új kapcsoló ugyanígy felszerelhető.

FADUGÓK KÉSZÍTÉSE. Ha olyan helyre kell kapcsolót felszerelni, ahol eddig nem volt, ehhez fadugót kell a falba erősíteni, mert enélkül a csavarok nem tartanak. A fadugót házilag legjobb fenyőfából kifaragni, olyan csonkagúla alakúra, amelynek alsó lapja mintegy 10x10 cm, magassága 6—8 cm, felső lapja pedig 8x8 cm. Kifaragás után alsó lapjával ráhelyezzük a falra, a kapcsoló kijelölt helyére, ceruzával körülrajzoljuk, majd kivéssük a falat, méghozzá olyan módon, hogy a lyuk befelé szélesedjék. Ezután mártsuk vízbe a fadugót, majd a kivésett lyukat is fröcsköljük be vízzel, s késsel tömjünk kevés gipszpépet az üregbe. Tegyünk gipszet a fadugó aljára is, s nyomjuk be az üregbe, ezután pedig tömködjük jól körül gipsszel s simítsuk el a gipszpép felületét, hogy egy szintben legyen a fal síkjával. Gipszpépet mindig úgy készítsünk, hogy állandó keverés közben a gipszet öntsük vékony sugárban a vízbe s ne fordítva, különben a pép csomós lesz. Egyszerre ne készítsünk túlságosan sok gipszpépet, *s gyorsan dolgozzunk vele,* mert a gipsz hamar megköt. A fadugóra csak akkor erősítsük fel a kapcsolót, amikor a gipsz már teljesen megkötött. Ilyen fadugót kell készítenünk tükrök, fogasok, nagyobb tárgyak falra szereléséhez is.

A villanyvezetékek javításakor mindig arra törekedjünk, hogy a vezetékvégek összekötése után *az áramkör záródjék, s az összekötés helyét gondosan szigeteljük.* A huzalvégeket legjobb, ha *forrasztással rögzítjük.* Ehhez a vezeték mindkét végéről 2—2,5 cm-es darabon eltávolítjuk a szigetelést, a csupasz vezetékvégeket késsel fényesre kaparjuk, összefogva többször megcsavarjuk és összeforrasztjuk őket. Forrasztás után a huzalt gondosan szigeteljük, a szigetelőszalag felcsévélését a huzal szigetelt szakaszán kezdjük, s a

forrasztáson túljutva ugyancsak a szigetelt szakaszon fejezzük be. Legcélszerűbb kétszeres szigetelőszalag-réteget csévélni egymás fölé.

Ha nincs módunk forrasztásra, akkor a huzalvégeket 3—3,5 cm-es szakaszon tisztítsuk le, majd középen hajlítsuk meg, s csavarjuk szorosan egymásra őket, végül a kötést gondosan szigeteljük.

VILLÁSDUGÓK SZERELÉSE, JAVÍTÁSA. A rossz villásdugó, vasalócsatlakozó sok bosszúságot okoz: ha érintkezésük bizonytalan, nem működik jól a porszívó, vasaló, a szikrázás kellemetlen recsegést idéz elő a rádiókészülékben. A hibát legtöbbször a helytelen szerelés, a *vezeték eltörése, a rögzítőcsavarok kilazulása okozza.*

Többféle villásdugó, vasalócsatlakozó van forgalomban, a legkülönbözőbb típusok is rendszerint egy csavar eltávolításával szét-

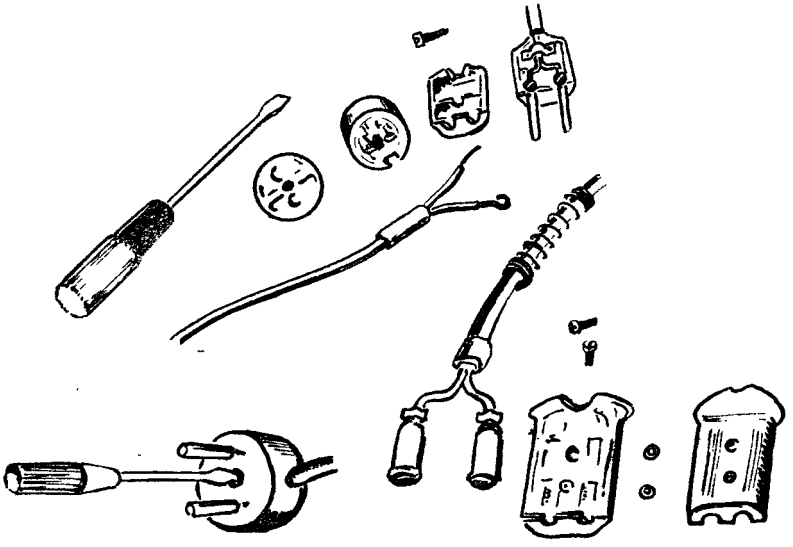

szedhetők, felnyithatók. A vezeték meghajlított végeit csavarok szorítják a villa ágaihoz. A régebbi típusokban a villa mögötti csavaros fémpánt a zsinór szárát rögzíti, s így megakadályozza, hogy a huzalvégek kicsússzanak a dugaszból. Az újabb típusú villásdugókból a vezeték oldalt bújik ki, ennek műanyagba ágyazott villái rögzítettek, így kényelmesebb a szerelése.

A legtöbb bajt, rövidzárlatot a vezeték rossz előkészítése okozza. Ügyeljünk tehát arra, hogy a zsinór végén csak annyit tisztítsunk

le a két érből, amennyi feltétlenül szükséges a szorítócsavarokkal való rögzítéshez. Ha a csupasz fémvezető elemi szálakból áll, sodorjuk feszesre, s futtassuk be forrasztóónnal 4—5 mm-es részét. A gumikábel, vagy vastag pamutszigetelésű huzal két belső eréből csak annyit szabadítsunk ki, amennyi a villákhoz való elágaztatáshoz szükséges. Ha a belső ér szigetelése bomlékony, húzzunk rá vékony PVC-csövet. Előzően azonban a kábel külső burkolatát úgy vágjuk körbe, hogy a belső erek ne sérüljenek meg, a rojtokat, behasadt részeket gondosan távolítsuk el. Gyakran az is bajt okoz, hogy a dugó villái összenyomódtak, nem érintkeznek jól a csatlakozó hüvelyeivel. Ilyenkor csavarhúzót illesztve a villák hasítékába, kissé szétfeszíthetjük őket.

A vasalócsatlakozók hibáját leggyakrabban *a vezeték törése okozza.* Ezellen véd a csatlakozó spirálrugója — különös gondot fordítsunk tehát a szerelésére. Az erek esetleges összesodródását úgy előzhetjük meg, hogy a gumizott rész végét zsineggel elkötjük vagy szigetelőszalaggal összecsavarjuk. Végül a legfontosabb szabály: *a villásdugót soha ne a vezetéknél fogva húzzuk ki az aljzatból,* mindig magát a villásdugót fogjuk meg.

BIZTOSÍTÉKJAVÍTÁS. A legnagyobb elővigyázat ellenére is megtörténik, hogy a lakás hálózatában rövidzárlat következik be vagy túlterheljük a hálózatot, és kiolvad a biztosíték. *A javítás előtt el kell hárítani a rövidzárlat okát, különben újra kiolvad a biztosíték.* Vizsgáljuk meg tehát először a kapcsolókat, csatlakozókat, villásdugókat, háztartási villamos gépeinket, s csak ha elhárítottuk már a rossz érintkezést, megjavítottuk az összeérő, elszakadt vezetékeket, akkor javítsuk meg a biztosítékot.

Az automata biztosíték javítása egyszerű: csak fel kell nyomni a lecsapódott kart. Ezzel szemben az olvadóbiztosítékot ki kell cserélni. Egyenként kicsavarva őket könnyen megtalálhatjuk a hibásat. kormozódás, beégés jelzi a huzal elégését, kiolvadását. Hanem a huzalszál pótlását, a biztosíték toldozását, foldozását kerüljük, tartsunk otthon mindig megfelelő tartalékbiztosítékot — fillérekbe kerül — s azt csavarjuk a hibás helyére.

MEGJAVÍTJUK A VILLANYCSENGŐT. Sok baj lehet a lakások villanycsengőivel is, jó tehát, ha értünk hozzájuk. A csengők általában 8 voltos feszültségre készülnek, s reduktoron át kapcsolódnak a 110—220 voltos hálózatra. Működésük módját mindenki ismeri: az áram átjárta tekercsekben mágnesség keletkezik, ennek hatására a vasmag magához rántja a kalapács megvastagított szárát. a jármot; — a kalapács ráüt a harangra. Az érintkezőlemez

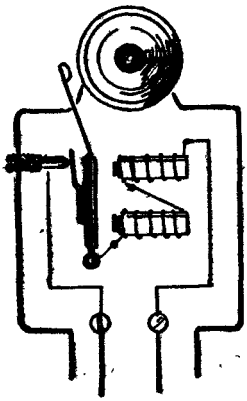

azonban közben elválik az érintkezőcsúcstól, így megszakad az áramkör — a tekercs is elengedi a jármot, most azután újra záródik az áramkör, s mindez folytatódik, amíg nyomjuk a csengő gombját.

A csengő akkor működik jól, ha az érintkezőlemez és a vasmag között mintegy 2 mm a távolság — ez az érintkezőcsavarral szabályozható. *Zavart okozhat az érintkezőcsúcs beégése, a nyomógomb lemezeinek oxidálódása, a csatlakozócsavarok kilazulása és a vezeték szakadása is* — ezeket a hibákat, módszeres kereséssel felderítve, könnyen kijavíthatjuk.

Vízvezetékszerelési fogások

CSŐREPEDÉSEK JAVÍTÁSA. Az egyik leggyakoribb baleset a lakásokban a csőrepedés. Ha a repedt cső a falban van, akkor jóformán reménytelen dolog a javítást házilag megkísérelni, előfordulhat azonban az is, hogy a hibához könnyen hozzá tudunk férni.

Mielőtt a javításhoz hozzákezdenénk, meg kell állapítani, hogy *a cső miből készült.* Ettől függ ugyanis a javítás módja. A vízvezetéki és lefolyócsöveket ólomból, öntöttvasból, legújabban műanyagból készítik. Az ólomcsövet könnyű felismerni: felülete szürkés, könnyű megkarcolni. De ennek a legkönnyeb a javítása is. Ha ólomcsövön találkozunk hajszálrepedéssel — tehát a víz gyengén szivárog —, már az is elegendő, ha kalapáccsal kétszer-háromszor könnyedén ráütünk a repedésre, s ezzel a szivárgás már meg is szűnik. *A nagyobb repedést azonban csak forrasztással lehet megjavítani.* Ebben az esetben először megtisztítjuk a sérülés környékét, késsel lekaparjuk a repedés melletti részeket, majd a repe-

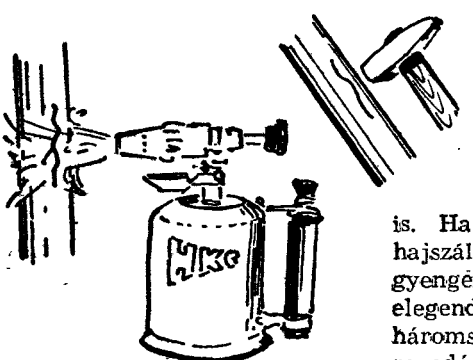

dést gázlánggal, benzinlámpával, borszeszégővel beforrasztjuk. Az ólom meglehetősen alacsony hőmérsékleten olvad, ezért a munkát óvatosan végezzük, nehogy a cső szétfolyjék. *Forrasztás előtt természetesen vízteleníteni kell a csőszakaszt.* Könnyen megtehetjük ezt: megkeressük a vízvezetékszakaszhoz tartozó elzárócsapot, elzárjuk s a csőbe szorult vizet a legközelebbi kifolyócsapon kiengedjük.

Nehezebb dolog *az öntöttvas-csövek javítása,* itt ugyanis kalapáccsal, olvasztással nem érünk célt. Ezért a vascsövek javítása csak ideiglenes lehet, utána hívjunk szerelőt, mert ha a víz esetleg újra megindul, s nem vesszük észre, beázhat az egész lakás. Ideiglenes javításként egyébként legcélszerűbb kócot tömni a repedésekbe, szurokkal beönteni, majd fémcsíkból készült bilincsel összeszoritani. A repedt műanyagcsöveket PVC-ragasztóval ragaszthatjuk be.

CSAPOK JAVÍTÁSA. Naponta nagy mennyiségű víz pocsékolódik el, ha nem tartjuk rendben lakásunk vízcsapjait. Ne hagyjuk hát csepegni őket.

Hogyan kezdjünk hozzá a javításhoz? A mosdókagylő, konyhai falikút alatt megkeressük és jobbra csavarva elzárjuk az elzárócsapot. Ha a víz szivárgása megszűnt, hozzákezdhetünk a hibás csap szétszereléséhez. Először eltávolítjuk a csap fogantyúját rögzítő műanyagfejű csavart, majd leemeljük a csavarógombot. Így szabaddá válik az elzáró szelep tengelye. A továbbiakban a kupak tövét fogóval óvatosan megfogva leszereljük a díszkupakot is. Mostmár csavarkulccsal vagy csőkulccsal kiszerelhetjük a szelepházból, megfelelő méretű bőr- vagy gumikarikát helyezünk a régi tömítés helyére. Ha a szükségesnél nagyobb darabot találunk, éles késsel faragjuk pontosan akkorára, mint az alatta fekvő fémkorong.

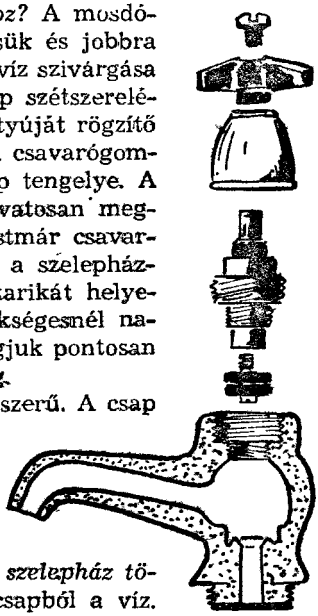

A visszaszerelés már viszonylag egyszerű. A csap fogantyújával a szelepet nyitott állásba forgatjuk, majd visszatesszük a helyére a szelepházat és a szétszedéshez hasonlóan, de fordított sorrendben visszacsavarjuk az alkatrészeket.

Előfordulhat azonban az is, hogy *a szelepház tömítése elhasználódik* s ezért csepeg a csapból a víz. *Javítás:* kicsavarjuk a szelepházat, eltávolítjuk a kócmaradványokat, majd a menettel ellentétes irányban hosszú szálú kócot csavarunk rá s a tömítést faggyúval bekenjük.

A WC-öblítőtartállyal ritkán van baj, de gyakran megesik, hogy a víz állandóan folyik belőle, vagy túltelik vízzel s a felesleges víz nem a lefolyócsövön, hanem a tartály szélén csordul ki. Ezen a szerelő megérkezéséig úgy segíthetünk, hogy a túltelített tartály szélein lécdarabot fektetünk keresztül, s erre felkötjük az úszó karját. Ha ez sem segítene, akkor zárjuk el teljesen a tartály mellett levő biztonsági csapot.

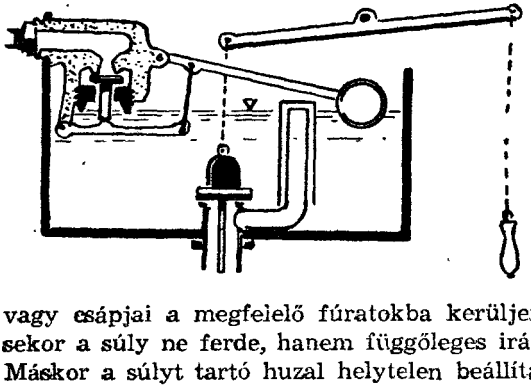

A kisebb hibákon azonban házilag is segíthetünk. Ha például a víz állandóan csorog, akkor a vassúllyal működő elzáró lehet hibás. Megesik, hogy csak kiugrott a helyéről. Visszahelyezésekor ügyeljünk, hogy csápja vagy csápjai a megfelelő fúratokba kerüljenek, s a víz leeresztésekor a súly ne ferde, hanem függőleges irányú mozgást végezzen. Máskor a súlyt tartó huzal helytelen beállítása, elgörbülése, rövidsége vagy a súly aljára csavarozott gumitömítés elhasználódása okozza a csorgást. Ha a tömítés megsérült vagy elkopott, cseréljük ki. Ugyancsak folyik a tartály, ha a fémből, műanyagból készült úszó lyukas, a benne levő víz súlya miatt nem tud eléggé felemelkedni. *A lyukas úszóból* öntsük ki a vizet, forrasszuk vagy ragasszuk be, cseréljük újjal. Más esetekben azért folyik a tartály, mert a pisztolycsap gumitömítése elhasználódott. Ilyen esetben csak a csap karját kell felszabadítani, máris kezünkbe hullik a tömítőgumit tartó szelence s így könnyű gumiból, bőrből kivágott vagy készen vásárolt új tömítést szerelni a régi helyébe.

LEFOLYÓK JAVÍTÁSA. A lakás csatornahálózatának fontos részei a vízzárak, szifonok, amelyek megakadályozzák a szennycsatornák bűzös levegőjének visszaáramlását a lakásba. S, V vagy P alakúak és ólomból, öntött vasból, újabban műanyagból készülnek. Ha valahol átengedik a szennyvizet, először a tömítésüket célszerű ellenőrizni — a csatlakozásnál levő hollandi anya eltávolítása után faggyús kóccal újra tömíthetjük őket. Előfordulhat azonban, hogy a szifon azért folyik, mert repedt. Ilyen esetben — anyagától függően — ugyanúgy kell kijavítanunk, mint a vízvezetéket.

A szifonok időnként el is dugulhatnak — nem folyik le a mosdóból, falikútból a víz. A dugulást legegyszerűbben duguláspumpával szüntethetjük meg. Ilyen duguláspumpát egy félbevágott gumilabdából, seprűnyéldarabból, facsavarból és alátétkarikából házilag is készíthetünk oly módon, hogy a gumilabdát a seprűnyél végére csavarozzuk. A duguláspumpát a lefolyónyílásra helyezve engedjük tele vízzel a lefolyót, s néhányszor nyomjuk rá erőteljesen a pumpát a lefolyónyílásra. Az erőteljes víz- és légnyomás rendszerint kilöki a csatornát elzáró szennyeződést.

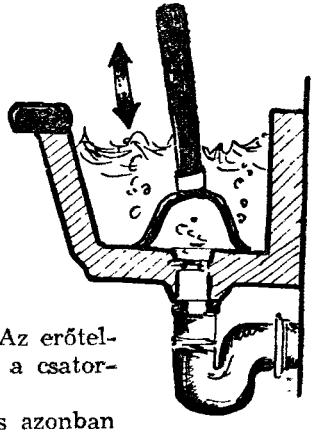

A duguláspumpával való csőtisztítás azonban gyakran nem vezet eredményre, — *szét kell szedni a szifont.* A fémszifonok alsó részén levő csavar eltávolítása után huzaldarabbal kipiszkálhatjuk a lerakódott szemetet — természetesen először helyezzünk alá vedret, nehogy beszennyezzük a lakást. Tisztításkor vízzel is mossuk át gondosan a szifont, majd a dugót visszahelyezéskor fagyvús kóccal gondosan tömítsük. A WC dugulása gyakran még így sem szüntethető meg. Ilyenkor acélhuzal végére kaparót kell kötni s előre-hátra mozgatva be kell nyomni a WC lefolyójába, amíg a víz le nem folyik, a dugulás meg nem szűnik.

A HÁZTARTÁS GÉPEI

Mind több háztartásban végzik a legnehezebb házimunkát a „második műszak" gépei: *porszívók, padlókefélő gépek, villanyvasalók stb.* Kisebb hibáikat magunk is kijavíthatjuk, nem kell tüstént szerelőért szaladni.

A PORSZÍVÓK egyik leggyakoribb hibája, hogy *túlságosan szikráznak.* Ennek oka az, hogy elkoptak a motor szénkeféi. Könnyű segíteni a bajon: lecsavarjuk a kefetartó hüvely fedelét. Kivesszük a nyomórugót s új szénkefét helyezünk bele. Máskor viszont *rosszul érintkeznek a szénkefék,* emiatt nem működik a motor. Először úgy próbáljunk segíteni rajta, hogy kivesszük a nyomórugót és kissé széthúzzuk. Ha azonban a rugó túlságosan kilágyult, ki kell cserélni. Ideiglenes szénkefét egy rossz zseblámpaelem szénelektródjából is készíthetünk. A forgórésszel érintkező végét úgy alakítjuk

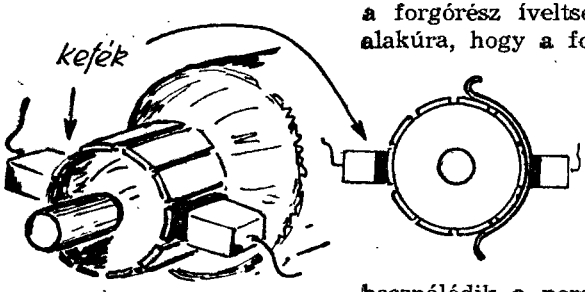

a forgórész ívelt ségének megfelelő alakúra, hogy a forgórészre, csiszolóporos oldalával felfelé, csiszolóvásznat helyezünk, s erre rászorítva ívelt re csiszoljuk a szénrúd végét.

Gyakran elhasználódik a porszívó fedője és a porgyűjtő zsák karimája közötti *gumikarika is,* ennek következtében a fedő nem zár jól, *a gép szétszórja a felszívott por egy részét.* Ki kell tehát cserélni a tömítő gumikarikát, amelyet régi autóbelső-gumiból házilag is elkészíthetünk. Ha már szétszedjük a porszívót, petróleumos rongydarabbal távolítsuk el alkatrészeiről az esetleges rozsdafoltokat, kenjük meg olajjal a csapágyakat, forgórészeket, s vizsgáljuk meg a villamos bekötéseket is. Ahol szükséges, cseréljük ki az elhasználódott huzaldarabokat s szigetelőszalaggal gondosan szigeteljük a lekopott szigetelést, nehogy rövidzárlat keletkezzék a gépben. A csatlakozó gumikábel idővel elöregszik, törékennyé válik; ki kell cserélni.

A PADLÓKEFÉLŐ GÉPPEL ritkán van baj, de előbb-utóbb a legkorszerűbb típus is karbantartásra szorul: *elkopnak a keféi, erős zörgés hallatszik működése közben.* A kopott keféket a gép szétszedése nélkül is kicserélhetjük, ha a műanyag rögzítőcsavarokat feloldjuk, a régi keféket kiemeljük s újakat teszünk a helyükre, majd a csavarokkal rögzítjük őket. A peremgumi eltávolítása után hozzáférhetünk az alsó védőlemez csavarjaihoz, kicsavarásukkal pedig leemelhetjük a védőlemezt: előtűnik a gép belső szerkezete. A motor tengelyvégére erősített kis dörzskerékhez nagyobb alumíniumból készült, gumirozott dörzskerék nyomódik, ez utóbbi forgatja a két másik kereket. A védőbura csavarjainak eltávolításával a védőburát is leemelhetjük, így

hozzáférhetünk az erős zörgés forrásához. Ezt rendszerint az okozza, hogy *a dörzskerék gumibevonata kiszárad, elkopik,* egyenetlen lesz a felülete — egymáshoz érnek a fémalkatrészek. *Javítás:* a kopott gumikereket ki kell cserélni, különben a motor és a tengelyek csapágyazása hamarosan tönkremegy. Ha már szétszedtük a gépet, ne felejtsük el megolajozni a csapágyakat is.

A VILLANYVASALÓK leggyakoribb hibája *a fűtőtest elégése, elszakadása, a csatlakozó vagy a szigetelés elromlása.* A javításhoz szét kell szerelni a vasalót. A fogantyú alatti csavarok eltávolítása után leemelhetjük a fogantyút és a védőlemezt, majd az acéllemezt rögzítő csavarok kicsavarása után a belső takarólemezt is. Így megvizsgálhatjuk a fűtőtestet, ha szakadt vagy elégett, azonos wattszámút és feszültségűt vásárolva, újjal cseréljük ki. Egyúttal pótoljuk a kivezetésekre fűzött, törött szigetelő gyöngyöket is, megvizsgálva a csatlakozásokat, bekötéseket is.

Újabban mind jobban terjednek *a hőszabályozós vasalók* is, ezek a vasalt anyagnak megfelelő legkedvezőbb hőfokra állíthatók be. Szerkezetük lényegében azonos a hagyományos villanyvasalókéval, a különbség csupán annyi, hogy a fűtőtestről kiinduló egyik vezetékszál hőkioldón át kapcsolódik a hálózathoz. *A hőkioldó működése* egyszerű: alsó, hőre érzékeny, két különböző fémből (bimetállból) készült szalagja bizonyos hőmérséklet elérésekor felhajlik, s szétválasztja a felette levő kapcsoló lemezeit; — az áramkör megszakad, a vasaló hűlni kezd. A hőmérsékletcsökkenés hatására a fémszalag visszahajlik, a lemezek összeérnek, önműködően újra záródik az áramkör. A vasaló fedelén levő forgatógombbal a kapcsoló egyik szára közelebb vagy távolabb állítható a bimetállszalaghoz, ez szabja meg, hogy a vasaló milyen hőfokra hevülhet. *A hőkioldót házilag nehéz megjavítani,* ezért ne nyúljunk hozzá, csak esetleg szakadt kivezetéseit pótoljuk.

A LEMEZJÁTSZÓ is egyre több lakás felszereléséhez hozzátartozik. Különösen a mikrobarázdás hanglemezeket is játszó berendezéseket kell gondosan karbantartani, mert nagyon érzékenyek. *A tűt minden lemez lejátszása után tisztogassuk meg* puha ecsettel, mert a hegyén megtelepedő porszemecskék tönkreteszik a kényes mikrobarázdás lemezeket. *Soha ne érintsük ujjal a tűt,* mert zsír tapad rá, s ebbe beleágyazódnak a porszemek. Az előírt lemezmennyiség lejátszása után *cseréljük ki a tűt,* mert a kopott, sérült tű tönkreteheti vadonatúj lemezeinket is. A lemezjátszó tányérját, ha nem használjuk, fedjük le s időnként gondosan keféljük le. Legalább félévenként *olajozzuk meg a motor csapágyát is.*

FŰTENI IS TUDNI KELL

Évente sok millió csillogó forint szökik ki a zsebünkből a kéményen át, egyszerűen azért, mert nem tudunk jól fűteni.

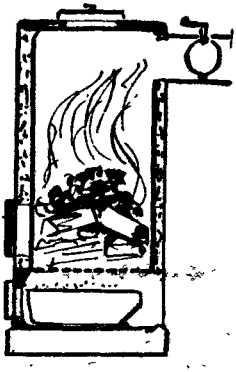

Már *a begyújtás is „művészet"*. A lényeg: az összegyűrt újságpapírt, TÜKER-alágyújtóst, aprófát és fahasábokat egymás után a gyúlási hőfokra — kb. 350—400 C fokra — kell hevíteni. Amikor a parányi máglya már jól átgyulladt, vessünk a tetejére aprószenet, hogy a kis felületű széndarabkák gyorsan a gyúlási hőmérsékletre hevülhessenek.

Egyszerű *öntöttvas-kályhát* csak akkor használjunk, ha rövid ideig tartó, gyors felfűtésre van szükségünk. Tartós fűtésre az ilyen kályhák nem gazdaságosak.

Az *egyaknás kályhák* használatának legfontosabb szabálya, hogy bennük a tüzelőt mindig felülről lefelé égessük. A felső légbeeresztő nyílást úgy szabályozzuk, hogy a betöltött szénoszlop tetején fehér, nem kormozó lángot kapjunk.

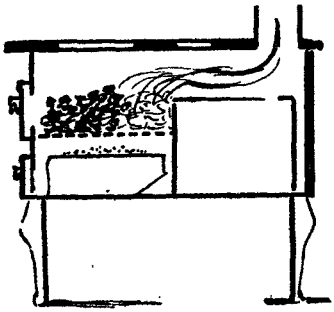

Csínján bánjunk a *levegőadagolással* is. A szén egyenletesen takarja be a tüzet a kályhában, és a széleken se engedjen be káros levegőt. Levegő csak az égő szénrétegen át jusson a tűztérbe. A rostélyon levő izzó szenet sohasem szabad teljesen elborítani a friss szénnel. Az izzó szén elfedése füstképződéshez, melegveszteséghez vezet. Mielőtt friss szenet rakunk a kályhára, toljuk hátra az izzó szenet a légvonat irányába s a friss tüzelőt a rostély üresen maradó elejére rakjuk úgy, hogy érintkezzék az izzó szénnel.

A kétaknás kályhákba eleinte csak kisebb adagokban szórjuk

a tüzelőt, amíg az izzó szén az aknák közlekedő nyílásait el nem fedi.

A koksztüzelésű kályháknál is törekedjünk arra, hogy a tűz minél előbb a friss kokszréteg fölé kerüljön, mert a friss kokszréteg

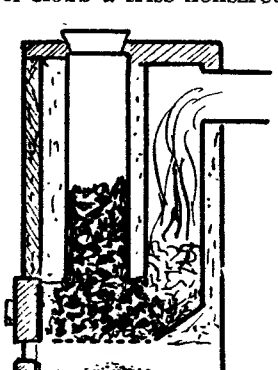

felett széndioxid fejlődik, amelynek elégetlenül való eltávozása szintén hőveszteség.

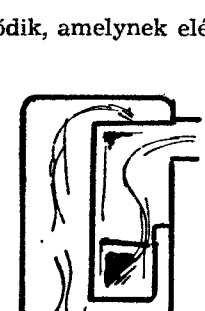

A fatüzelésű vaskályháknál is vigyázzunk a túlzott levegőadagolásra, mert ez jelentős hőveszteséget okoz.

A vegyestüzelésű cserépkályhák összes ajtaját el kell zárni a tüzelés befejezése után. Rárakáskor a rostélyon levő izzó szenet nem szabad a friss szénnel elborítani, mert az erősen fejlődő füstgázok nem tudnak eltávozni.

Könnyen gyulladó vagy robbanó anyagot a kályha közelében ne tároljunk. A fűtés megkezdése előtt gondosan ellenőrizzük a füstcsövek illeszkedését is. Ha nem illeszkednek jól, csökken a huzat, gáz és füst fejlődik a kályhában.

A kályha előtt mindig legyen *hamu és szikrafogó*, amely felfogja az esetleg kihulló hamut és parazsat.

A központi fűtésű lakásokban a fűtés nagyon szárítja a levegőt. A páratartalom dúsítására célszerű agyagedényben vizet tenni a fűtőtestre.

EZERMESTERKEDÉS MŰANYAGOKKAL

A technika minden ágában egyre jobban tért hódít a műanyagok alkalmazása. Egyre több műanyag háztartási cikk kerül forgalomba, s a műanyaglemezekből, csövekből is sok hasznos tárgyat készíthetünk, jó tehát érteni a megmunkálásukhoz.

A legelterjedtebb műanyagok hőre lágyulók, tehát forró vízbe vagy meleg sütőbe helyezve és megfelelő hajlítószerszámra feszítve a kívánt alakra hajlíthatók. A vastagabb lemezek fémfűrésszel, a vékonyabbak lombfűrésszel vághatók, élei reszelővel simíthatók. Fém csigafúrókkal fúrhatók is, felületük pedig finom csiszolóvászonnal fényesíthető.

A PVC-lefolyócsövek szerelésekor keletkező 5—10 cm-es, másra már nem használható hulladékokból *számos hasznos használati tárgyat készíthetünk.* E csövek anyaga kemény PVC, amely 100 C fok feletti hőmérsékleten meglágyul, képlékennyé válik. Különálló darabjai PVC-ragasztóval összeragaszthatók, a belőle készült kész tárgyak a háztartási boltokban vásárolt „Oxilin" lakkokkal színezhetők.

Tetszetős fali virágcseréptartót készíthetünk egy 10 cm átmérőjű, 4—5 cm-es lefolyócső-darabból. Spirálvonalat fűrészelünk rá, majd legfelső elvékonyodott részét levágjuk, ezután villany- vagy gázsütőbe helyezve 2—3 perc alatt meglágyítjuk. A továbbiakban a spirál végét megfogva egyenesre húzzuk, és megcsavarjuk. Ha a spirálszalag szélessége legalább 1,5 cm, a falra akasztva 2 kg súlyú cserepet is állíthatunk cseréptartónkba.

A modellvasútnak alagutat is készíthetünk három darab 10 cm átmérőjű csődarabból. A csöveket egyik alkotójuk mentén felvágjuk s felmelegítés után széthajtjuk, végül a három darabot összeragasztjuk.

Szép vázát is csinálhatunk, ha agyagból vázaformát készítünk és megszárítjuk. Majd egy hulladék csődarabot melegítéssel meglágyítunk, s ráhúzzuk a formára. A formázást fokozatosan is elvégezhetjük, egy-egy fokozat után a csődarabot a formával együtt visszatesszük a sütőbe. Kihűlés után az agyagformát kiütjük a vázából, végül PVC-ragasztóval aljat ragasztunk rá.

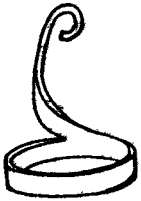

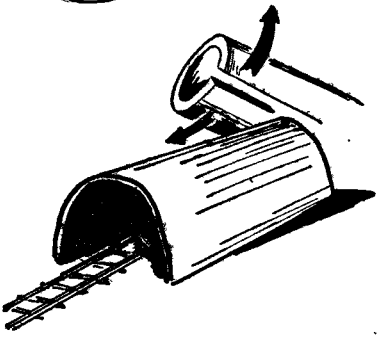

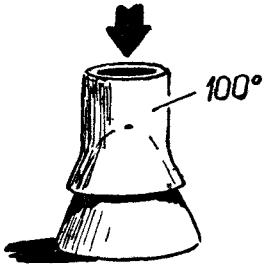
100°

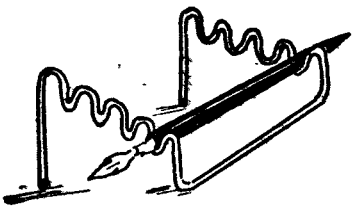

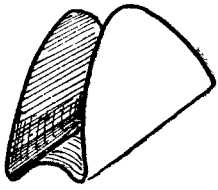

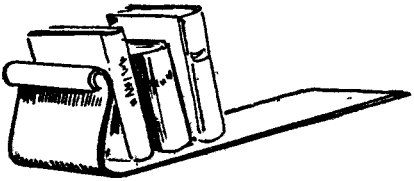

Ceruzatartó íróasztalunkra. Egy csődarabkából vékony szeleteket vágunk, majd mindegyiket felhasítjuk. Felmelegítés után két csőszeletet a két oldallap alakjára hajlítunk, kettőt pedig egyenesre húzunk. Végül ez utóbbiakat a két oldallap megfelelő helyére ragasztjuk.

Papírszalvéta-tartó. Egy fadarabból ék alakú tömböt faragunk ki, s az ék vastagabb részén félgömbölyű reszelővel hornyot reszelünk. Ezután a csődarabból kifűrészeljük a megfelelő formát, felmelegítjük és a faékre simítjuk.

Könyvtámasz. A hengerpalást alkotója mentén felvágjuk a PVC-csövet és felmelegítjük. A sütőből kivéve az egyik végét téglával sima lapra szorítjuk, a másikat pedig fémcsődarabkára hajlítjuk.

JAVÍTÁSOK A HÁZ KÖRÜL

A FORRASZTÁS FOGÁSAI. A legtöbb háztartási javításhoz szükség van forrasztásra, huzalok, fémalkatrészek egyszerű és gyors összekötésére. Vízvezetéki csövek, nagyméretű munkadarabok forrasztásához *benzinüzemű forrasztólámpát,* lakatosmunkákhoz *tűzben hevített,* villanyszerelési munkákhoz pedig *villamos forrasztópákát használnak.*

A forrasztás alapvető szabálya, hogy a forrasztásra kerülő munkadarabokat benzines, majd sósavas ecseteléssel, drótkefével való dörzsöléssel meg kell tisztítani a rájuk tapadt zsírtól, oxidrétegektől.

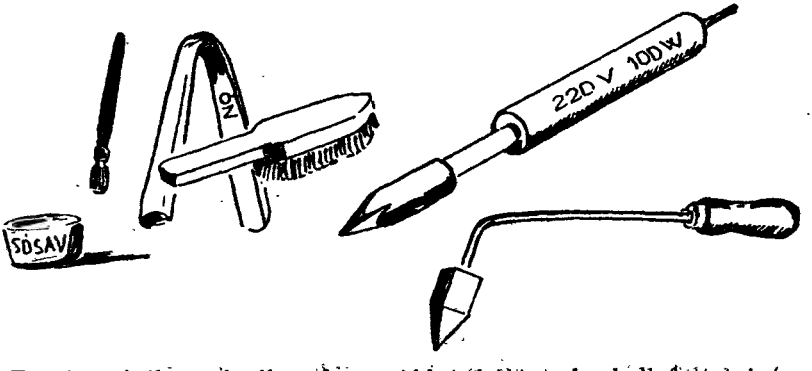

Ezután a páka csúcsához forrasztóónt érintve, be kell futtatni ónnal a munkadarabok érintkező felületeit s mindaddig összeszorítva kell tartani őket, amíg a forrasz ki nem hűl.

Jó tudni, hogy *a munkadarabot forrasztás közben nem célszerű fogóval tartani,* mert a fogó sok hőt von el a munkadarabtól, következésképpen a forrasz kikristályosodik, gyenge lesz a kötés. Fogó helyett tehát csipesszel fogjuk meg a munkadarabot. Savas forraszokat nem szabad villamos munkákhoz használni, mert gyorsan korródálódik a forrasztás. Ilyen munkához a gyantás forrasz a megfelelő. A forrasztópáka csúcsát időnként reszeljük le, távolítsuk el róla a fémmaradványokat, oxidréteget. Szalagokat, lemezeket csak úgy lehet összeforrasztani, hogy érintkező lapjaikat ónnal befuttatjuk, majd egymásra helyezve felhevítjük őket. Kisméretű forrasztópákával nagyméretű munkadarabot nem célszerű forrasztani, mert a munkadarabnak nagy a hőelvonása, rossz lesz a forrasztás. Nyomásnak, csavarásnak kitett tárgyakat — pl. kilincstengelyt — nem lehet forrasztással javítani, mert újra eltörik — itt csak a hegesztés segít.

EDÉNYFOLTOZÁS forrasztás nélkül. Kilyukadt főzőedényt ideiglenesen forrasztás nélkül is megjavíthatunk. A foltozáshoz nem kell semmi más, csak egy kis *anyáscsavar, egy nagyobb parafadugó és egy üres konzervdoboz.* A konzervdobozból két kis karikát, a dugóból pedig egy nem túlságosan vékony szeletet vágunk ki s mindhármat a közepén átlyukasztjuk. A továbbiakban a lyuk környékét kívül-belül gondosan megtisztítjuk, a rátapadt kormot késsel alaposan lekapargatjuk. Ezután a kis csavarra ráhúzzuk az egyik bádogkarikát és a dugószeletet, majd a csavart a lábos belsejéből a lyukon át kidugjuk. Kívülről ráhúzzuk a csavarra a második bádogkarikát, majd rácsavarjuk a kis csavaranyát is, s csavarhúzóval, villáskulccsal, fogóval erősen megszorítjuk. A két alátétlemez szorosan odafogja a dugószeletet s ezzel a lyukat teljesen eltömítjük. A dugódarabot a tűz sem érheti, így az ideiglenes javítás még hosszabb időre is megteheti a szolgálatot.

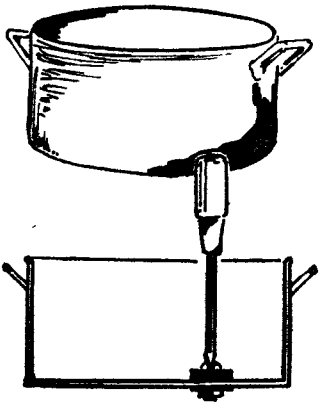

KERÉKPÁRJAVÍTÁS. A hosszú téli kényszerpihenő után érdemes időt szakítani kerékpárunk tüzetes átvizsgálására, hibáinak

kijavítására, hogy ismét nyugodtan indulhassunk majd útnak — iskolába, túrára, kirándulásra.

Először a rátapadt portól, sártól tisztsuk meg benzines ecsettel. Ily módon ugyanis a legtöbb alkatrészhez könnyen hozzáférhetünk s a benzin nem okoz rozsdát. A krómozott, nikkelezett részekről petróleumos ruhával távolíthatjuk el *a rozsdafoltokat*. Ha ez az eljárás nem vezetne sikerre, szereljük le az egész alkatrészt s néhány órára, esetleg egy-két napra áztassuk petróleumba. A túlságosan nagy alkatrészekről — pl. a kormányról vagy a villáról — úgy távolíthatjuk el a „makacs" rozsdafoltokat, hogy néhány napra zsírral vékonyan bekenjük.

Csak az alapos megtisztítás után lássunk hozzá gépünk szétszereléséhez. Ehhez a munkához már néhány szerszámra is szükség van: különböző nagyságú csavarkulcsokra — esetleg franciakulcsra — kombinált fogóra, kalapácsra, csavarhúzókra és olajozókannára.

Először a kormány többszöri elforgatásával *a kormányszerkezetet célszerű megvizsgálni.* Ha „kotyogást" észlelünk — ennek nemcsak a csavarok meglazulása lehet az oka, hanem az alkatrészek elkopása, elhasználódása is —, szét kell szerelni a kormányszerkezetet. Kioldjuk a kormány felső részén levő csavart (1), valamint a kézifék rögzítő csavarját (2), s ezután kiemeljük a kormányt a vázból. A vázon levő rögzítő- és tömítőcsavar, kónusz (3) kicsavarásával megtalálhatjuk és kicserélhetjük a sérült, kopott alkatrészt.

A kormánymű után *az első kereket* vegyük sorra. Megvizsgálásához célszerű a kerékpárt felfordítani, a kormányra és a nyeregre támasztani. Forgassuk először körül néhányszor a kereket, nem üt-e, nincs-e benne nyolcas. Ezen a küllők utánhúzásával segíthetünk. Oldjuk ki ezután a kerék külső tengelyszorító csavarjait (5), a kereket emeljük ki a vázból, majd csavarjuk ki óvatosan a tömítőcsavart is. A csavar eltávolítása után láthatóvá válik az egész golyóscsapágy s így megállapíthatjuk, hogy a tengely és a golyókoszorú nem kopott-e. Vigyázzunk arra, hogy szerelés közben a golyók ne hulljanak ki. Ha alkatrészcserére nincsen szükség, akkor petróleummal tisztítsuk meg gondosan a csapágyat, a tengelyt és az olajozónyílást, majd visszaszerelés után gondosan olajozzuk meg a szerkezetet.

A hátsó kerék kiszereléséhez le kell szerelni a hajtóláncot. Oldjuk meg először itt is a külső tengelyszorító csavarokat (7), majd a hátsó fék — kontrafék — karjának rögzítő anyacsavarját is. Ezután engedjük meg a kerék két oldalán a láncfeszítő csavarokat (8), keressük meg a láncon a „patentszemet", s ennél szereljük szét a láncot. Vizsgáljuk át alaposan a láncszemeket és a görgőket a lánckerékkel

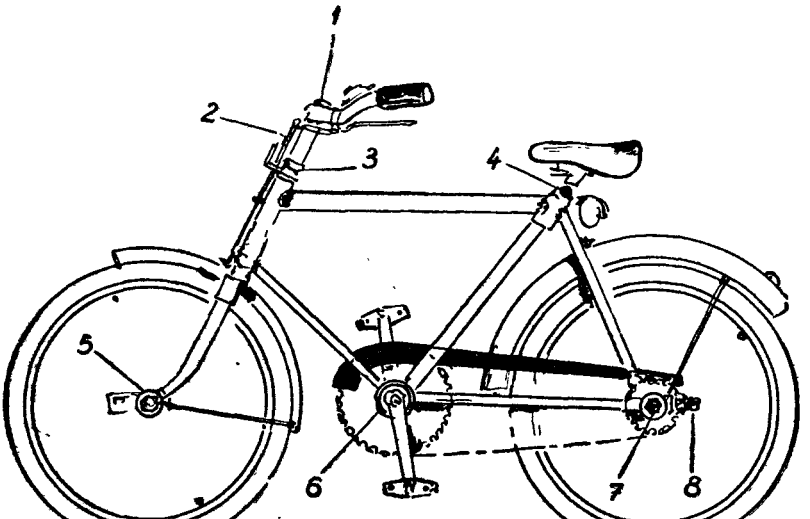

együtt, nincsenek-e túlságosan megkopva. A kopott, megnyúlt lánc a lánckerekeket is tönkreteheti. Ha a kiszerelt láncot saját hosszának 3—5 százalékára mozgatni lehet, akkor ajánlatos az egész láncot kicserélni, mielőtt a lánckereket tönkretenné. Kopott lánckerekekre viszont természetesen nem érdemes új láncot szerelni.

A lánckerekeket is tisztogassuk meg a rátapadt szennyeződésektől, majd emeljük ki a vázból a hátsó kereket s tisztogassuk meg a hátsó tengelyt. Oldjuk ki a tömítőcsavarokat, mossuk ki petróleummal a tengelyt, a csapágyat és a kontrafékét, majd olajozzuk meg a szerkezetet. A hátsó kerék visszaszerelésekor külön vigyázzunk a lánc feszességének beállítására. Fontos, hogy a lánc pontosan egyvonalban legyen azokkal a lánckerekekkel, amelyeket összeköt. A túlságosan feszes lánc koptatja a lánckerekeket, a laza lánc viszont könnyen leeshet. Legjobb, ha a felszerelt lánc behajlása, „játéka" mintegy 10—12 mm. A tartócsavarokat mindenütt húzzuk meg erősen, nehogy használat közben könnyen kilazuljanak.

Utoljára marad *a hajtókarok csapágyainak átvizsgálása*, megtisztítása. Előbb a pedálokat csavarozzuk le, majd a tömítőcsavarokat emeljük ki az erre a célra szolgáló szerszámmal vagy egyszerű csavarhúzóval. A tömítőcsavarok eltávolítása után a lánckerékkel ellentétes oldalon emeljük ki óvatosan a hajtókar tengelyét s így

hozzájuthatunk a golyóscsapágyhoz (6). Mossuk ki ezeket is gondosan petróleummal, vizsgáljuk meg, hogy nem kopottak-e. majd visszaszerelés után jól olajozzuk meg a szerkezetet.

Befejezésül vizsgáljuk még át a vázszerkezetet is, nincs-e rajta valahol repedés. Ezen házilag ugyan nehezen tudunk segíteni, de a sérülés felfedezésével esetleg komoly balesetet előzhetünk meg. A kopott. lepattogzott vázat a festéküzletekben kapható kerékpárzománccal be is festhetjük, és így kerékpárunkat néhány napi munkával újjá varázsolhatjuk.

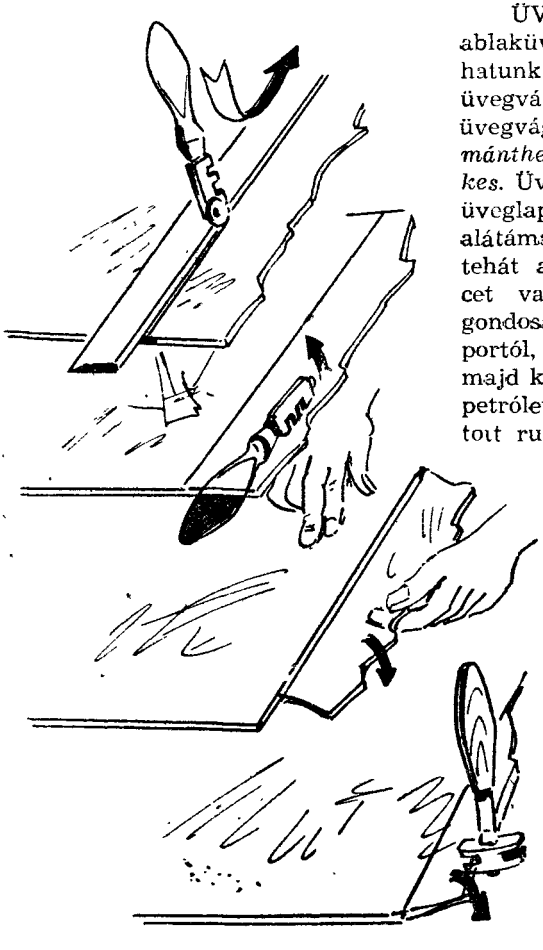

ÜVEGVÁGÁS. Törött ablaküveget házilag is pótolhatunk, ha ismerjük az üvegvágás fogásait. Kétféle üvegvágó használatos: *a gyémánthegyű és az acélkerekes.* Üvegvágáskor fontos az üveglapot teljes egészében alátámasztani, helyezzünk tehát alá újságlapokat, filcet vagy itatóspapírt. De gondosan tisztítsuk meg a portól, szennyeződéstől is, majd kenjük be terpentin és petróleum keverékébe mártott ruhadarabbal. Ha acélkerekes vágót használunk. cseppentsünk kevés olajat a kerékre, hogy könnyebben forogjon. Ezután vastagabb favonalzó mellett húzzuk végig az üvegvágót, s hogy a vonalzó elcsúszását megakadályozzuk. szigetelőszalagot vagy ragtapaszt erősítsünk a vonalzó és az üveg közé. A nedvesített vonalzó is jól tapad az üveg-

hez. A gyémánthegyű üvegvágót úgy fogjuk kézbe, mint írás közben a ceruzát, csakhogy a kisujjunkkal támasszuk fel a kezünket. A kerekes vágó szárát vegyük mutató és középső ujjunk közé s támasszuk meg nüvelykujjunkkal is, így vágás közben könnyebb függőlegesen tartani. Egyetlen határozott mozdulattal húzzuk végig az üvegvágót a vonalzó mellett s vágás közben enyhén nyomjuk a szerszámot. A vágás után az üvegvágó fejével alulról többször kopogtassuk végig a karcolást, hogy a vágás elmélyüljön, majd gyenge, de hirtelen nyomással törjük ketté az üveglapot a vágásvonal mentén. 5—6 cm-es csíkot úgy törünk le, hogy vonalzónkat a vágásvonalig a tábla alá csúsztatjuk, majd gyors mozdulattal lenyomjuk az üveget. Keskeny, 0,5—0,1 cm széles csikokat a vágón levő hornyok segítségével pattintunk le. Az éles törésfelületeket olajos vagy vizes köszörűkövön csiszolhatjuk le.

A törött üvegű ablakkeretből előzőleg gondosan távolítsuk el az üvegmaradványokat és az üveget rögzítő szegeket, gittet. Tompa hegyű késünket többször végighúzva az ablakkeret hornyán, tisztítsuk meg teljesen a hornyot, a visszamaradó szilánkok ugyanis az új üveg megfeszülését, törését idézhetik elő. Ezután a horonyra illesztve üvegszegekkel rögzítjük az üveglapot, majd a gittből hurkát formálunk, az üveg szélére helyezzük, és késsel gondosan elsimítjuk.

KÉSEK, OLLÓK ÉLEZÉSE. Tompa késsel veszélyesebb dolgozni, mint élessel, mert a tompa kést kénytelenek vagyunk erősebben nyomni, így könnyebben félreszalad, nagyobb sebet ejthet. De mégsem szükséges, hogy a jó kés, szerszám mindig borotvaéles legyen. Ennek csak ott van értelme, ahol feltétlenül szükség van rá. A konyhai kések élesítéséhez pl. elegendő, ha egy közönséges hagymavágó-deszkát alumíniumoxidos csiszolóvászonnal vonunk be. Az egyik oldalán durvább, a másik oldalán finomabb csiszolót használva könnyen és biztonságosan élesíthetjük késünket.

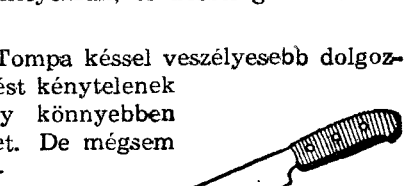

Szerszámainkat mindig a megfelelő élre köszörüljük. Lapos, „lejtős" él kell *a faesztergályos-késeknek, vésőknek, gyalukéseknek.* A csiszolást durva fenőkövön kezdjük el s finom kövön fejezzük be. *A baltáknak, hidegvágóknak, kerti szerszámoknak* ék alakú V-él kell. Köszörűkövön vagy a fenőkő durva oldalán alakítjuk ki kb. 70 fokosra az élüket. *Ollóknak* egyoldalas élt köszörülünk, reszelünk.

A satuba is úgy fogjuk a szerszámot, hogy csak a megfelelő szöget reszeljük az élre. Az ollók élének 30 fok legyen a lejtese. Homorú élt csak a finom favésőknek, faragókéseknek adunk, mégpedig úgy,

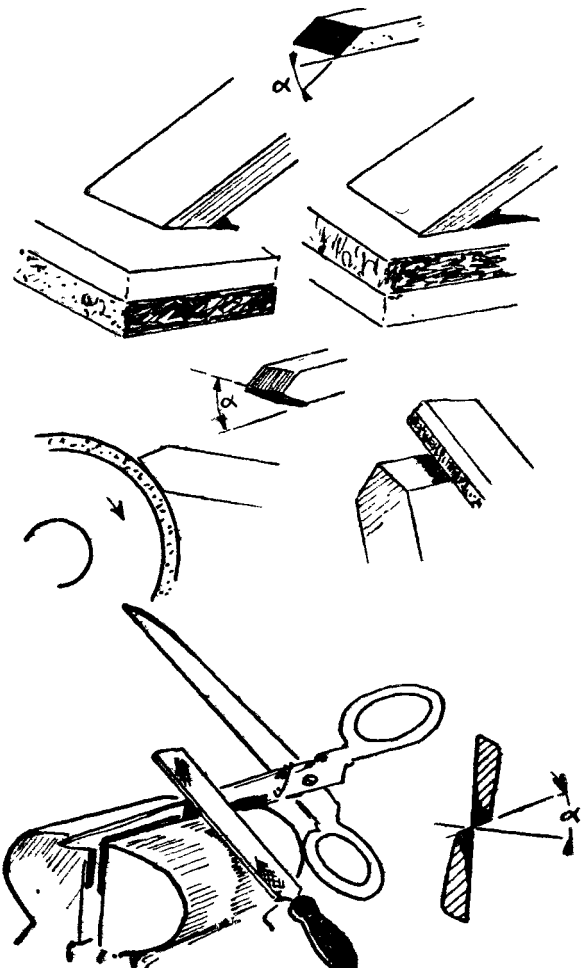

hogy először köszörűkövön köszörüljük ki a megfelelő ívet. Az él hossza kétszerese legyen a kés vastagságának. Azután közönséges fenőkövön finomra, majd kemény kövön készre fenjük őket.

A famegmunkáló szerszám élességét úgy ellenőrizhetjük, hogy szálirányra keresztben, kézzel rányomjuk egy durva deszkadarabra. A szerszám éle akkor megfelelő, ha a szálakat is átvágja.

A finomabb famegmunkáló szerszámok, pl. *vonókések* éleinek fadarabra csavart finom csiszolóvászonnal adhatjuk meg a végső simítást. *Az ásók, fűrészek* élét reszeléssel újítjuk fel. Az ásót 70 fokos élre, a fűrészeket viszont egyoldalas élre reszeljük.

KÉPKERETEZÉS. Többféle módon is keretezhetünk házilag képeket, a legegyszerűbb a papírkeretezés. Készítésének az a lényege, hogy *a bekeretezésre kerülő képet (5) üveglap (6) és kartonpapi-*

ros (4) közé helyezzük, majd széleit szegőcsíkokkal (7) körülragasztjuk. Előbb az üveglapot üvegvágóval a kép méreteinek megfelelő nagyságúra vágjuk, majd éles késsel vonalzó mellett kartonpapírból

kivágjuk a hátlapot is. Szegőcsíkként erős papirosból, színes könyvkötőpapírból, puha könyvkötővászonból kivágott szalagokat használunk. Szigetelőszalag is megfelel, ha elég széles. A kép hosszanti oldalaira kerülő csíkokat mintegy 5—6 mm-rel hosszabbra méretezzük, a rövidebb oldalakra kerülő csíkok (8) sarkait pedig 45 fokos szögben levágjuk. Ezután a szegőcsíkokat bekenjük ragasztóval, s előbb a hosszanti oldalakra kerülőket ragasztjuk fel. A csíkokat puha rongydarabbal simítjuk rá az üveglapra és kartonpapírra. Ügyeljünk arra, hogy az üveglapon a csíkok egyenesen fussanak végig s egyforma szélesek legyenek. A túlnyúló végeket ráhajtjuk az oldalakra, a felesleges darabokat levágjuk, majd felragasztjuk a rövidebb csíkokat is. A teljes száradásig ajánlatos az egész keretet papírcsipeszekkel (3) összeszorítani. A bekeretezett kép felfüggesztésére sárgaréz huzalból hajlíthatunk kicsiny karikákat (1). A gyűrűcskéket szalagdarabokkal (2) erősítjük be a hátlapon előre kivágott résekbe olyan módon, hogy a szalagdarabokat széthajtva ráragasztjuk a hátlapra.

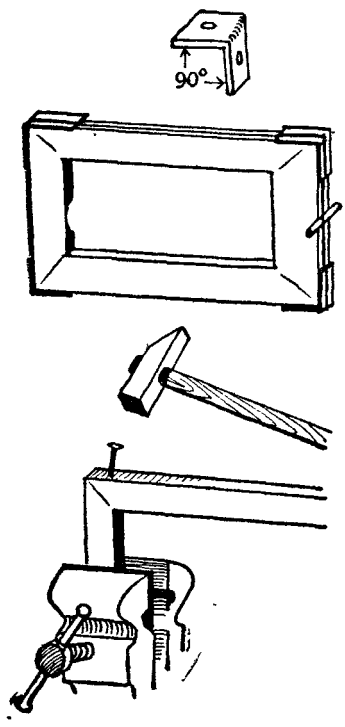

Nagyobb méretű képeinkhez már nem célszerű ragasztott papírkeretet készíteni, mert a nagy üveglap súlyát nem bírja meg a vékony, ragasztott papírszegély. Aki kissé járatos a famunkában, házilag is készíthet egyszerű, de ízléses fakereteket. Ehhez mindenekelőtt illesztőkészülékre van szükség, melynek segítségével egyformán 45 fokos szögben vághatjuk le az összeilleszteндő lécdarabokat. Az illesztőkészüléket lehetőleg bükkfából, a keretléceket pedig gyalult bükkfából vagy más száraz keményfából készítjük, a szaküzletekben azonban készen is kaphatók Az üveglap, a kép és a kartonpapiros hátlap elhelyezésére gyaluval hornyot alakítunk ki a keretlécben.

A méretre vágott lécdarabokat szegeléssel vagy enyvezéssel erősítjük össze. Az enyvezéshez külön *rögzítőkészüléket* kell készíteni, ne-

hogy a teljes száradásig a lécdarabok elmozduljanak. A rögzítőkészülék négy sarokrészből, megfelelő hosszúságú sodrott, vastag zsinórból, valamint feszítőékből áll. A szárítás, a szögelés befejezése után a keretet pácolással, fényezéssel vagy festéssel tehetjük tetszetőssé.

KÖNYVKÖTÉS. Aki év közben összegyűjti egy-egy folyóirat számait, illő, hogy az év végén gondoskodjék a bekötésükről. De máskor is hasznát láthatjuk, ha a könyvkötés műhelyfogásait elsajátítjuk: megjavíthatjuk sérült, megrongálódott kötésű könyveinket, tankönyveinket.

Először is be kell szereznünk a könyvkötéshez szükséges *anyagokat és szerszámokat.* Az anyagok legnagyobb részét; könyvkötővásznat, a varráshoz szükséges fehérített lencérnát, a különböző nagyságú barna papírlemezeket és a színes borítópapirosokat a papírszaküzletekben lehet beszerezni. Másik részük — különböző nagyságú és vastagságú tiszta papirosok, búzakeményítő, enyv — már otthon is megkerül. Szükség van néhány szerszámra is: egy lapos élű hegyes könyvkötőkésre, ollóra, nagyobb varrótűre, kb. 20 cm hosszúságú csontdarabra, ún. simító csontra, kalapácsra, apró fogú fűrészre, négy-öt keményfa deszkalapra és csavaros szorítóra (1).

Bármely módját választjuk a könyvkötésnek, a munkát mindig a bekötésre kerülő könyv, folyóirat *szétszedésével* kell kezdenünk. Különbséget kell tennünk a könyv és folyóirat között. Tudnivaló ugyanis, hogy a könyvek vékony füzetekből, ívekből állanak. Egy-egy ilyen ív pontosan 16 nyomtatott oldal. Hogy az ívek sorrendjét el ne tévessze a könyvkötő, a nyomda valamennyi ív első lapjának bal alsó sarkába rányomtatja a szerző nevét, a mű címét s csillagos számmal az ív sorszámát is. A folyóiratok viszont általában 8, 16, 32 oldalból állanak, mindegyik számukat könyvkötéskor különkülön kell majd munkába venni.

A könyvkötést tehát azzal kezdjük, hogy *a bekötésre kerülő könyvet íveire szedjük szét.* Előbb óvatosan lefejtjük a könyv borítóját oly módon, hogy a könyvet lapjával az asztalra fektetjük, fedelét felnyitjuk, jobb kezünkkel leszorítjuk a könyv testét, bal kezünkkel pedig a fedelet megfogva, felülről kezdve a kötést szétszakítjuk (2). Megtisztítjuk a könyv gerincét (3) s eltávolítjuk a régi előzéket. Ezután az íveket egyenként felemelve, késsel elvágjuk a fűzőcérnát (4), s eltávolítjuk a darabjait. Ha az íveket fűzőgépkapoccsal erősítették össze, ezeket egyenként kihajlítjuk, és eltávolítjuk (5). Ha mindezekkel elkészültünk, elvégezhetjük a szakadt lapok javítását, majd összerakjuk az íveket, és ellenőrizzük a sorrendjüket. *A folyóiratok előkészítése jóval egyszerűbb.* Ezeket ugyanis rendsze-

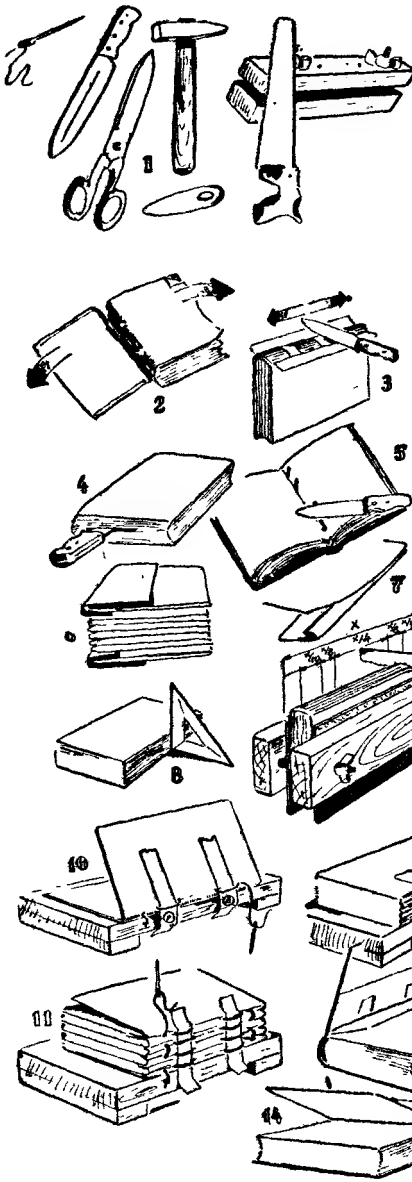

rint csak két fűzőgépkapoccsal erősítik össze. A fűzőgépkapcsokat kell egyenként kihajlítani és eltávolítani, majd a lapokat szintén sorrendbe rakni.

A könyvjavításhoz — s a legtöbb könyvkötőmunkához is — legjobb a búzakeményítőből *házilag készült ragasztó*. „Csinálni" úgy készítünk, hogy előbb egy evőkanálnyi búzakeményítőt kevés hideg vízben feloldunk, majd ezt az oldatot egy pohár vízzel leforrázzuk. Ha egy csipetnyi timsót is teszünk bele, a ragasztó melegben sem romolhat meg. A kiszakadt lapokat, mellékleteket kenjük be vékonyan — kiszakadt szélükön mintegy 3—4 mm szélességben — ezzel a ragasztóval, majd tegyük vissza a megfelelő helyre s ragasszuk a testvérlapjához. A lapszámozást gondosan ellenőrizzük a beragasztás előtt, ezzel sok bosszúságnak vehetjük elejét. Javítsuk ki a szakadt lapokat is, ahol szöveg van, áttetsző selyempapirossal, ahol pedig nincs szöveg, a könyv lapjával azonos vastagságú papirossal. Ha azután minden szakadt, „szamárfüles" lapot kijavítottunk, hozzákezdhetünk az igazi könyvkötéshez.

Első feladatként *a könyv teste és a tábla közé kerülő előzéket vágjunk ki* erősebb fehér papirosból. Az előzéket kétszer akkorára méretezzük, mint amekkora a könyv, a folyóirat egy oldala. A kivágott előzéket a közepén összehajtjuk, így két lapból álló ívhez jutunk, amelyből kettőre van szükségünk, egy a könyv elejére, egy pedig a végére kerül. Vágjunk ki most vékonyabb csomagolópapirosból két olyan csíkot is, amely éppen olyan hosszú, mint a könyv egyik lapja, de csak fele olyan széles. A papírcsík egyik élét kenjük be ragasztóval s ragasszuk rá az előzék zárt részére. Ez a keskeny papírszelet a betáblázócsík. Most a betáblázócsíkkal felszerelt előzék szélét kenjük be 3—4 mm szélességben ragasztóval s az első ív élén áthajtva ragasszuk az első ív belső oldalához. Ugyanígy előzéket ragasztunk a könyv, folyóirat utolsó ívéhez is (6 és 7).

A kész előzékkel együtt helyezzük két deszkalap közé az összerakott könyvíveket, sorrendbe rakott folyóiratfüzeteket. Készítsünk elő két, a könyv vastagságánál 6—8 cm-rel hosszabb könyvkötővászonból készült csíkot, egy nagyobb varrótűt és lencérnát. *Most kerül sor a könyv fűzésére.* Előbb azonban, hogy a tűvel könnyebben átszúrhassuk az íveket — a könyv hátába apró fogú fűrésszel a cérna vastagságának megfelelő apró vályukat fűrészelünk (8 és 9). Ezután *az utolsó ívvel kezdve,* az íveket egyenként rávarrjuk a szalagokra (10 és 11).

A varrás befejezése után a legfelülre és a legalulra kerülő betáblázócsíkokra ráragasztjuk a szalagvégeket. A ragasztás előtt célszerű a szalagvégeket késsel óvatosan elvékonyítani s megkalapálni a könyvhátat. Mindezek után helyezzük az összefűzött könyvtestet ismét a deszkalapok közé, nyomtassuk le súlyokkal, majd kenjük be a hátát meleg, híg enyvvel (12). Erre a célra bőrenyvet használjunk. Jó enyvet úgy készíthetünk, hogy használat előtt 24 órára hideg vízbe áztatjuk, majd ezután felfőzzük.

Ha az enyvezés megszáradt — a könyvtestet addig lepréselve a szorítóban hagyjuk —, sor kerülhet a könyvtest körülvágására. Ez a házilag legnehezebben elvégezhető feladat, *legjobb a könyvet körülvágásra elvinni egy könyvkötőhöz.* Házilag leginkább úgy boldogulhatunk vele, hogy erősen keszorítva, nagyon éles késsel, vonalzó mellett megkíséreljük körülvágni a könyvet.

A könyv fedelét — ha a könyvkötésnek az előbbiekben ismertetett módját választjuk — a könyvtesttől teljesen külön kell elkészíteni. Ehhez először erősebb papirosból vágjuk ki a könyvtest vastagságánál hatszor szélesebb és a könyv magasságánál valamivel nagyobb darabot. Vágjunk ki ezután papírlemezből egy, a könyv hátánál hosszabb és szélesebb gerinclemezt is. Ez utóbbit kenjük

be enyvvel, és ragasszuk a nagyobb papiros közepére, majd fordítsuk meg az egészet s a simító csonttal készítsünk kis csatornát a széleinél. Vastag papírlemezből — éles késsel, vonalzó mellett — vágjuk ki a fedéllemezeket is, a körülvágott könyvnél 4—5 mm-rel hosszabbra és 2—3 mm-rel szélesebbre. Kenjük be a fedéllemezek egyik szélét ragasztóval s ragasszuk a papirosra a hátlemeztől 3—4 mm-re. Ezek után ellenőrizzük a fedél nagyságát, s ha minden egyezik, vonjuk be könyvkötővászonnal, esetleg színes könyvkötőpapirossal. A fedél sarkait is célszerű vászonnal beborítani.

Végső feladatként *az elkészült könyvtestet be kell ragasztani a külön elkészített fedélbe.* Előbb a könyvtestet behelyezzük a fedélbe, majd az egészet az asztal lapjára helyezve, felhajtjuk a felső fedelet. Bekenjük ragasztóval a betáblázócsíkot, s a könyvtábla belső oldalához ragasztjuk (13), majd beragasztjuk az előzéket is (14). Ugyanezt a műveletet elvégezzük a hátsó táblával is — most már el is készült a kötés, már csak a szárítás van hátra. Ha egy napig keményfadeszkák között lepréselve szárítjuk könyvünket, máris forgathatjuk lapjait.

EZERMESTERKEDÉS A TÁBORBAN

SÜTÉS-FŐZÉS A TÁBORBAN. Néhány év óta egyre jobban elterjednek a benzines, gázos, spirituszkockás tábori főzőedények. De igazi tábori ízt csak a tábortűzön kap az étel. Íme *néhány fogás a tábori sütés-főzéshez.*

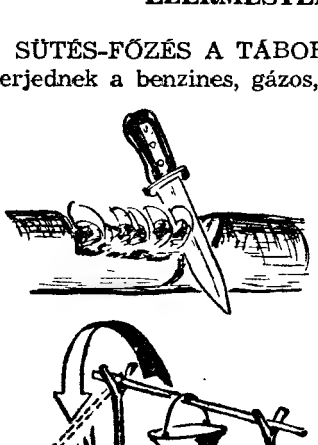

Bevezetésül néhány fontos szabály: *erdőben tüzet rakni tilos!* Keressük fel a kijelölt táborozóhelyeket, a tűz helyén kotorjuk félre a száraz avart, gallyakat, készítsünk kézhez vizet, ha nincs, földet. Még itt is figyeljük meg a szél irányát, ha az erdő felé fúj, ne rakjunk tüzet!

Ha nincs elegendő újságpapirunk, száraz ágakból faragjunk forgácsot a „begyújtáshoz". *Erős, gyors tüzet rakhatunk,* ha a különböző hosszúságú ágakat piramis-alakban rakjuk össze. A felhalmozott ágak

csaknem egy időben elégnek, pótolni nehéz lenne őket, ezért számítsuk ki előre, milyen nagy legyen a piramis.

Több fokozatú tűzhelyhez juthatunk, ha háromszög alakban három villás ágat szúrunk a tűz köré. A háromszög egyik szára a legerősebb tűz fölé, a másik a gyengébb fölé, a harmadik pedig a tűztől távolabb esik. A frissen vágott faágra akasztott főzőedényt így mindig a kívánt erősségű tűz felett tarthatjuk.

Ha lyukat ásunk a földbe s a lyuk fenekén elhelyezett tűz fölé frissen vágott ágakat helyezünk, e *tűzfogó* csak csökkentve engedi át a meleget. Így kényelmesen megsüthetjük a rántottát, az ágakkal le nem takart tűz felett pedig felforralhatjuk a teavizet.

Sugárzó, sütő hőt kapunk, ha a tűz mellé ferdén leszúrt két ágra vastagabb nyers ágakból hóterelőt helyezünk. A mély edényeket roston helyezzük a tűz fölé. A rostot kövekre vagy fadarabokra tegyük. Ez a legjobb elhelyezés a főzéshez. Jóízűre sülhet a szárnyas húsa, ha a húsdarabokat becsomagoljuk alumíniumfóliába, majd így helyezzük az izzó parázsra. Egy órányit kell sütni s a hús megtartja ízét, zamatát. Megtisztított, felszeletelt burgonyát is süthetünk a még izzó hamuban alumíniumfóliába csomagolva.

A serpenyőt, nagyobb, szélesebb edényt legcélszerűbben két nyers nyírfarönk lelapolt felületén helyezhetünk el a tűz felett. A rönkből kinyúló ágakat szúrjuk a földbe, így a rönk nem gurulhat el a helyéről. A bográcsot viszont legcélszerűbb egy fatönk kinyuló ágára akasztani. Kényelmes *hordozható drótkályhát készíthetünk* 5 db. 5 mm-es meghajlított acélhuzalból is. Táborozáskor felhasználhatjuk a huzalokat sátorcövekként, nyársként is.

A meleg edények, poharak felemeléséhez V alakú ágból készíthetünk fogantyút. Jó tudni azt is, hogy ha az edények alját főzés előtt szappannal bedörzsöljük, *a szappanra rárakódott koromréteg mosogatáskor könnyen leoldódik.*

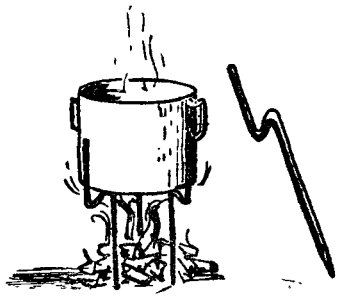

Ha huzamos ideig táborozunk egy helyen, érdemes *földbe ásott tűzhelyet készíteni,* egy kályhacsődarab és egy vaslap szükséges csak hozzá.

Ha elkészült az étel s nincs szükségünk a tűzre, takarjuk be [illegible]vel vagy öntsük le vízzel. Ha el-

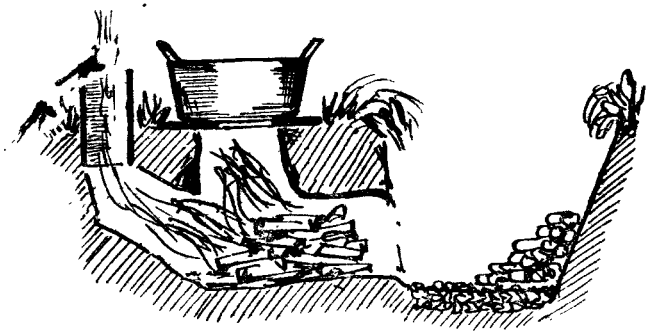

hagyjuk a táborhelyet, varjuk meg a tűz teljes kihülését, takarjuk be a helyét földdel.

TÁBORI BÚTOROK. Sok kényelmetlenséget, kellemetlenséget okoz használati tárgyaink, edényeink elhelyezése táborozáskor. A segítség egyszerű: 10 perces munkával *tábori polcot* készíthetünk holmijainknak. Semmi más nem szükséges hozzá, mint három egyforma hosszúságú bot, két hálódarab és egy félméteres zsineg. A botok végeit kihegyezzük, háromszögben a földbe verjük, tetejüket pedig zsinegdarabbal összekötjük. Erre az állványra kötjük rá azután „emeletesen", tehát egymás fölé a polcokat, a hálódarabokat. Hogy a polcokra ne juthassanak fel a bogarak, készíthetünk a lábakra szigetelőszalagból, leukoplasztból rovarfogókat is. A leukoplasztból, szigetelőszalagból csíkokat vágunk, felületüket kissé megmelegítjük, majd ragasztós felületükkel kifelé a lábak aljára csavarjuk. Nagyobb sátrak belsejében nem gond elhelyezni akár több ilyen polcot sem. Ha viszont a szabadba kényszerülünk polcunkat felállítani, a rajta elhelyezett tárgyakat viharkabátunk ráterítésével védhetjük meg a harmattól, esőtől. Ha kéznél van nagyobb deszkadarab a táborban, ebből is hasznos polcot rögtönözhetünk oly módon, hogy zsinegdarabokkal egy fára függesztjük.

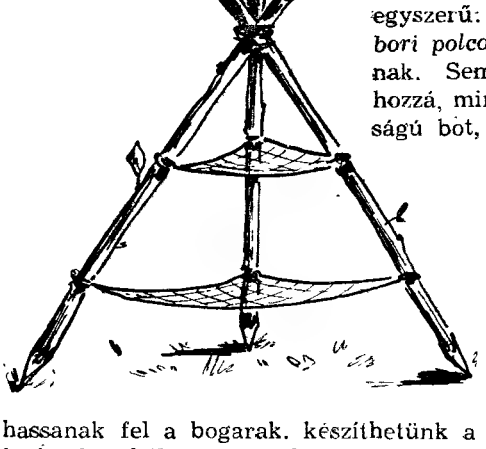

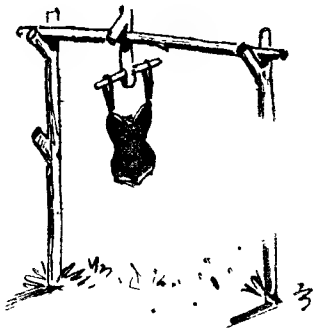

Ruhadarabjaink elhelyezésére ágasbogas fából készíthetünk *fogast*. Ha sok ruhát kell elhelyezni, verjünk le egymás mellé két villás faágat, s fektessünk át villáikon még egy ágat. Még *vállfát* is készíthetünk faágakból.

TÁBORI LÁMPA ESERNYŐBŐL. A műanyagköpenyek szinte teljesen kiszorítják a nemrég még annyira kedvelt esernyőket. Azért nem kell eldobni az öreg „családi" ernyőt, táborozáskor hasznukat vehetjük. Ha ugyanis tábori lámpát készítünk belőle, a petróleumlámpa üvege nem pattanhat szét az esőtől, de még a szél sem érheti úgy, mintha szabadon állna. A fém lámpaernyő peremébe lyukakat fúrunk az ernyő fém merevítőinek. A merevítők közé helyezzük a lámpát, ráhúzzuk az ernyőt, s az ernyő furataiba fűzzük a merevítőket. Az ernyő kampós nyelét természetesen levágjuk s turistabot-hegyet szerelünk fel helyette. Így könnyen leszúrhatjuk a kiszemelt helyre. De az is megkönnyíti a leszúrást, ha egy erősebb szöget ütünk át a nyelén, így a leszúrásban lábbal is segíthetünk. Egy feljebb átszúrt szög viszont jó akasztó lehet a rovaroktól óvandó holmijainknak, ha a nyélre az akasztó alatt ragasztópapírból, légyfogóból bogárfogót erősítünk. Az ilyen tábori lámpa jól megvilágítja a terepet, anélkül, hogy a szemünkbe tűzve zavarná látásunkat.

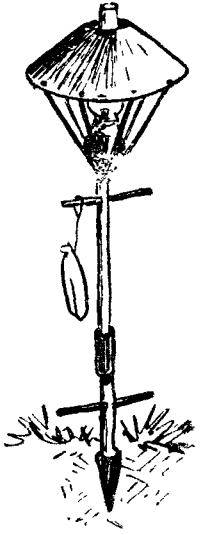

TÁBORI ÁGYAK. Kényelmesebb lesz a táborozás, ha *függőágyakat készítünk.* Ezt azonban csak akkor használhatjuk, ha a sátorban két erős rudat találunk, amelyre a függőágyat ráköthetjük, különben az egész sátrat összedönthetjük. Ágyunkat fák, oszlopok közé kifeszítve a szabadban is használhatjuk. Elkészítéséhez mindössze két lécdarabra, megfelelő nagyságú, legalább 90 cm széles erős textilanyagra, erős kötéldarabokra és két vaskarikára van szükség. A két lécet, amelynek belső oldalára a textilanyagot szegezzük, 5x2,5 cm-es tölgy, nyír-, vagy bükkfából készíthetjük. Ha ilyen fát nem tudunk szerezni, fenyőfát is használhatunk, de ez legalább 6,5x4 cm-es méretű legyen. A két léc hossza megegyezik a textilanyag szélességével, tehát legalább 90 cm. A léceken a kötéldaraboknak egymástól 6—6 cm-re nyolc-nyolc furatot készítünk. A legszélső furatok 5—5 cm-re legyenek a lécek végétől. Ezeken a furatokon a kötéldarabokat áthúzzuk, s erősen a vaskarikához kötjük. Függőágyunkat úgy is felfüggeszthetjük, hogy erős fémhuzalt kötünk a két léc végéhez — így azonban nem olyan szilárd a függőágy.

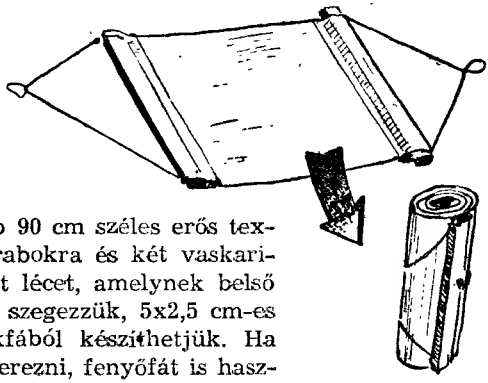

Hűvösebb, nedvesebb időben a kiránduló legveszedelmesebb ellensége az alulról felszívódó nedvesség. Érdemes ilyenkor félórával hamarabb tábort ütni s kövekből, Y alakú és egyenes faágakból *derékaljat készíteni.* E fölé húzzuk azután a sátrat. A derékaljra helyezzük a gumimatracot vagy a pokrócot. Ha széna is kerül a derékaljra, terítsünk fölé PVC-lepedőt, hogy a nedvesség felszívódását megakadályozzuk.

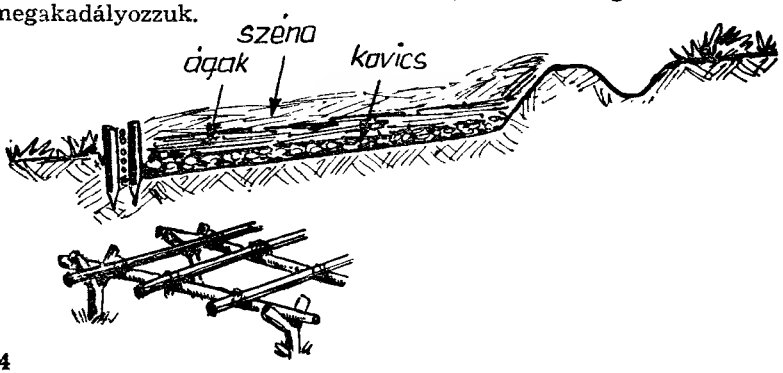

KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. Melyek a legfontosabb elővigyázatossági rendszabályok a villanyszerelésnél?
2. Hogyan kell kijavítani:
   a) a villanykapcsolót, a vezetéket,
   b) a villásdugót,
   c) a biztosítókat,
   d) a villanycsengőt,
   e) a csőrepedést,
   f) a csapot,
   g) a vízöblítőt,
   h) a lefolyót,
   i) a porszívót,
   j) a padlókefélőt,
   k) a villanyvasalót, lemezjátszót?
3. Hogyan kell helyesen fűteni?
4. Minden próbázó készítsen el valamilyen használati tárgyat műanyagból.
5. Hogyan kell forrasztani?
6. Hogyan javítod meg a kilyukadt edényt?
7. Hogyan javítod, tisztítod meg a kerékpárodat?
8. Hogyan vágod az üveget?
9. Hogyan élesíted meg a kést, az ollót?
10. Minden próbázó keretezzen be egy képet.
11. Közösen kössétek be a KISZ-szervezetbe, az iskolába járó folyóiratok évfolyamait.
12. Hogyan készítünk tábori tűzhelyeket, bútorokat?
13. A próbázók számoljanak be arról, hogy milyen javítási munkákat végeztek el otthon, a kollégiumban vagy az iskolában.

„Te nem magadnak születtél,
De a hazának, a világnak.
Azt mondom néked, hogy tanulj"
(Petőfi Sándor)

tanulás

Az „Ifjúság a szocializmusért" próba második követelménye a tanulás

Ebben a fejezetben megismerkedsz a nemzetközi munkásmozgalom vázlatos történetével, a Komszomollal és a DIVSZ-szel, a kommunista erkölcs néhány alapvető kérdésével. Ha eleget tettel iskolai

A mezőgazdasági technikum tanulói a traktorral ismerkednek.

tanulmányi kötelezettségeidnek és megtanulod ezt az anyagot, akkor teljesítetted az „Ifjúság a szocializmusért" próba második követelményét.

AZ ÉLETNEK TANULUNK

Harmadik osztályosok vagytok. Egyre többet gondoltok arra, mi lesz azután, hogy befejezitek középiskolai tanulmányaitokat. Hová menjetek? Üzembe? Termelőszövetkezetbe? Egyetemre? Ha igazan szeretnétek elérni életcéljaitokat, akkor *a tanulás nem kellemetlen dolog, hanem öröm, amellyel mind a saját, mind a társadalom érdekében cselekedtek.* Szüleitek, tanáraitok, jó barátaitok, az egész társadalom arra ösztönöz benneteket, hogy tanuljatok; kiváló szakemberekké, művelt emberekké váljatok.

A KISZ Központi Bizottság középiskolai irányelvei is annak a megértésére sarkallnak: „hogy a középiskolában a legfőbb politika: elősegíteni az eredményes tanulást. Minden KISZ-szervezet, KISZ-tag és segítségükkel minden diák ismerje fel, hogy hazánkban a szocialista társadalom felépítéséért folyó harc fegyvere most a nagyobb tudás"

A tudomány és a technika fejlődése, a termelési eljárások tökéletesedése, a szocialista világrendszer nagyszabású előrehaladása szükségszerűvé teszi, hogy minden magyar fiatal tanuljon, rendszeresen képezze magát.

A szocializmusban mindenki munkája szerint részesül az elosztásra kerülő javakból. Az egyénnek érdeke tehát, hogy több tudással nagyobb eredményeket érjen el, többet nyújtson a társadalomnak, mert akkor többet is kap vissza. Mindez pedig az egész társadalom érdeke is. Minél magasabb a munkások és parasztok szakképzettsége, kulturáltsága, minél nagyobb az értelmiségi dolgozók tudása, annál nagyobb feladatokat tudnak megoldani a társadalom, a közösség javára.

A társadalmi lehetőségek szempontjából érdemes rövid összehasonlítást tenni a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok, a szocialista és a kapitalista világ példaképei között. A Szovjetunió nagyszabású tudományos eredményei kivívták az egész világ csodálatát. Az eredmények egyik fontos feltétele, hogy *a Szovjetunióban 20 millió szellemi dolgozó van, és a fizikai munkával foglalkozó szovjet állampolgárok 32 százaléka végzett közép- és főiskolát.* De ez nem elég. A szovjet közoktatásügy reformja még magasabb szintre emeli és kiszélesíti az oktatást.

Kennedy, az USA elnöke a kongresszushoz intézett üzenetében elismerte, hogy az Egyesült Államok *„az utolsók között foglal helyet*

a gazdasági élet fejlődésének ütemét tekintve". Ettől elválaszthatatlan az a „szerény" megjegyzése, hogy *„vannak olyanok, akik iskolai tanulmányaik elvégzésével nem találnak módot képességeik érvényesítésére".* Íme a két rendszer lényege!.

A mi társadalmunkban a tanulási vágy, a hivatásérzet, az egyéni képességek, hajlamok kibontakozása és a társadalom igénye között összhang van. Ezért ösztönöz bennünket minden és mindenki az eredményesebb tanulásra. Erről hallotok otthon, erről beszélnek tanáraitok és ezzel foglalkoztok a KISZ-szervezetben is.

A tanulmányi munka segítése kettős feladatot jelent számotokra: *közvetlenül segíteni a mindennapos, szívós, lelkiismeretes, rendszeres tanulást és közvetve éleszteni, fejleszteni a műveltség, a tudás igényét.*

Ti már a középiskola felső osztályos tanulói vagytok. Azonkívül, hogy osztálytársaitoknak segítetek, *kötelességetek az alsóbb osztályos tanulókkal is foglalkozni.* Tudásotokat használjátok fel annak érdekében, hogy az ő eredményeiket is javítsátok. Ti már ismeritek az első osztályos tanulók nehézségeit, esetleges eredménytelenségeik okát. Az eredménytelenségnek sok esetben az az oka, hogy nem ismerik vagy nem alkalmazzák a tanulás helyes módszereit. Erre meg kell tanítani őket, és ellenőrizni is kell a munkájukat. Nem egy azért keseredik el, mert nincsenek meg a tanuláshoz szükséges alapjai, és nem tud eredményt elérni. Velük külön kell foglalkozni. Segíteni, bátorítani, serkenteni kell őket. Feltétlenül segítsétek az első osztályosokat, és azokat az osztálytársaitokat, akik valamilyen ok miatt elmaradtak, vagy egy-egy tantárgyból gyengébbek. Semmiképpen se segítsétek azt, aki maga is képes tanulni, de elvárja, hogy „a szájába rágják" az anyagot, s éppen ezért az iskolai órákon nem is figyel.

A tanulás társadalmi szerepe

Fontos feladatotok, hogy magatok is megértsétek és társaitokkal, a fiatalabbakkal is *megértessétek a tanulás társadalmi szerepét.* Találkozhattok olyan nézettel, hogy „tanulnom kell, hogy boldoguljak, hogy magamnak egzisztenciát teremtsek". A szocialista társadalom igénye azonban nem ez. *Azért tanultok, hogy segítsétek megvalósítani közös nagy céljainkat, hogy becsülettel helytálljatok majd azon a poszton, amely a munkahelyetek lesz, ahol tudásotokat hasznosítani fogjátok.* Mindig tartsátok szem előtt a közösség ügyét, azt, hogy a közösségért végzett munka jelenti az egyén számára a boldogulást és a boldogságot is.

Gyakran halljátok, hogy *a gyakorlati életre kell felkészülnötök.* Ez nemcsak gyakorlati, kézügyességi készségeket, a fizikai munkában való jártasságot igényel, hanem sokkal inkább szemléletet és magatartást. Sok kis mozaikból alakul ki bennetek a helyes társadalmi látókör. Különösen nagy jelentőségű az üzemi munka, de nem pusztán a munka. *A termelőmunka során ne elégedjetek meg a gépek, munkafogások, a szakmai elmélet megismerésével, hanem érdeklődjetek a termelés gazdasági és politikai feltételei iránt* (nyersanyagbeszerzés, termelékenység, gazdaságosság, értékesítés, munkamegosztás, újítások, a munkások élete, a termelés nemzetközi összefüggései, milyen összefüggésben van az adott munka az életszínvonal emelkedésével stb.)

Igyekezzetek ne csak nézni, hanem látni és gondolkozni is. A nyitott szemmel, gondolkodva végzett munka nagyobb örömet, több tapasztalatot, felejthetetlenebb élményt jelent számotokra. Igényeljetek feleletet a felmerült kérdéseitekre. Az üzemi gyakorlat során megértitek, hogy az ott folyó munka nemcsak kézügyességet, hanem elméleti tudást, munkaszervezést is követel. Megismerkedtek a termelőmunka fegyelmével, de észrevesztek lazaságokat is, amelyek hátráltatják a munkát. *Ne zárjátok magatokba problémáitokat, forduljatok azokkal a felnőtt dolgozókhoz.* Elgondolkozva a válaszokon előbb-utóbb észreveszitek az összefüggéseket a legkülönbözőbb uton szerzett ismereteitek között. A társadalmi élet kérdései úgyszólván minden tanult tantárgyat érintenek (történelem, földrajz, irodalom, fizika stb.). Az összefüggések felismerése tovább növeli tudásvágyatokat. Az az érdeklődés, amiből a tudásvágy fakad, nem egyszerűen kíváncsiskodás, hogy megtudjatok valamit, hanem az okok, összefüggések keresése, a probléma felismerése és azok megoldásának keresése, azaz a gondolkodás. Olyan életkorban vagytok, amikor már törekednetek kell erre. Eddig ritkán vettétek észre az egyes tantárgyak, a tanult anyagok közötti összefüggést, most már tudatosan keressétek ezeket. Nagy segítséget nyújt ehhez a KISZ-szervezet órán kívüli tevékenysége: népszerű tudományos és technikai előadások; különböző szellemi vetélkedések és játékok; az üzemi munka és a természet megfigyelése; az önképzőkör és a szakkörök stb.

Minden tudáshoz ismeretanyagra van szükség, éppen úgy mint téglára az építéshez. Az ismeretanyag eredményes megőrzéséhez pedig jó emlékezetre. Az emlékezet erejét, terjedelmét, tartósságát a tanulással fejlesztheti tek. Arra kell törekednetek, hogy *a tanult anyag bevésését figyelem összpontosítással, helyes módszerek alkal-*

[illegible] rajzokkal, [illegible], gyakorlati [illegible] — a [illegible] [illegible] [illegible] ábrákkal (a különösen nehéz anyagrészek [illegible] tartalmi elemeit, részletek legyen [illegible] — [illegible] [illegible]. Minél fejlettebb lesz az emlékezetetek, annál több [illegible] tudtok szert tenni és fordítva: az újabb ismeretek [illegible] emlékezetet [illegible] új és új összefüggések meglátására tesznek képessé benneteket.

Felkészülés az életre

[illegible] — a fejlett technika százada. Ezért az olyan tudományok [illegible] tanulmányozása, mint a fizika és kémia előkészít

[illegible] technika [illegible] való gyakorlati [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] iskolai [illegible] [illegible] [illegible] felkészítik [illegible]

nika elsajátítására és továbbfejlesztésére. Az iskolai KISZ-szervezetek igen fontos feladata, hogy — a tanárok mellett — beoltsák a tanulókba a fizika és kémia iránti élénk érdeklődést, megtanítsák őket a tanultak gyakorlati alkalmazására és tüzetesen megismertessék őket a tudomány történetével, új vívmányaival. *A fizika és kémia alapos ismerete nélkül a technika területén nem lehet sikeresen dolgozni.* A mi korunkban pedig a technikával, bármilyen pályára mentek is, állandóan kapcsolatban lesztek. Az író, a mezőgazdász, a pedagógus, a bányász, a történész, az esztergályos mindmind a technikára támaszkodik munkájában. Az élet, a fejlődés megköveteli tőlük a technikai ismereteknek állandó bővítését.

Az iskola legfőbb feladata a felnövekvő nemzedék előkészítése az életre, a termelőmunkára. A szocializmus felépítése sokoldalúan képzett fiatalokat követel, akik szellemileg, erkölcsileg, fizikailag felkészültek a társadalom által eléjük tűzött feladatok végrehajtására. *Becsületes munkáséletre, választott szakmátok alapos ismeretére kell felkészülnötök. Az életre való felkészüléshez azonban nem elegendő csupán az elméleti tudás.* Már most ki kell alakítanotok szakmai érdeklődéseteket. Segítséget nyújtanak ehhez az iskola által szervezett gyakorlati foglalkozások. Új és nagy jelentőségű dolog ez iskoláink történetében.

Az üzemekben, állami gazdaságokban, termelőszövetkezetekben végzett gyakorlati munkák során nyújtsatok segítséget tanáraitoknak, munkavezetőiteknek. A KISZ KB középiskolai irányelvei feladatul adják a KISZ-szervezeteknek:

„A munkaoktatás segítése a KISZ-szervezetek szívügye legyen. A KISZ tagjai magatartásukkal, példamutatásukkal igyekezzenek olyan közvéleményt kialakítani, hogy minden tanuló a gyakorlati foglalkozásokat ugyanolyan fontos feladatának tekintse, mint bármely más tantárgy elsajátítását."

A lehető legszorosabbra fűzzétek a tanuló és dolgozó ifjúság közötti kapcsolatot. A kapcsolat terjedjen ki a kultúra és sport terére is, de fő formája elsősorban a munka legyen.

Kérjétek a testvér KISZ-szervezet segítségét, hogy megismerhessétek az üzemet, termelőszövetkezetet, állami gazdaságot, annak történetét, életét, munkáját, termelési eredményeit. Kérjétek fel a kiváló dolgozókat, ismertessék munkájukat, életüket. Segítsétek tanulmányaikban azokat az üzemi fiatalokat, akik esti iskolán tanulnak. Ösztönözzétek tanulásra azokat, akik nem végezték el az általános iskola nyolc osztályát.

A pályaválasztás

A két KISZ-szervezet kapcsolata nyújtson segítséget a pályaválasztásokhoz is, hogy *minél több érettségizett fiatal szerezze meg azt a szakmát, amelyben középiskolás korában dolgozott.* A pályaválasztás számotokra már igen időszerű feladat. Nemcsak az iskolai tananyag elsajátítására kell jól felkészülnötök. El kell döntenetek milyen életpályát választotok. Hivatást választani és segítséget nyújtani társaitoknak a hivatás megválasztásában, igen fontos és felelősségteljes feladat. Meg kell ismerkednetek a különböző szakmákkal, a munka legkülönbözőbb fajaival, felhasználva az üzemek, intézetek, termelőszövetkezetek, főiskolák látogatását, a tudósokkal, az ipar és a mezőgazdaság kiváló dolgozóival való találkozásokat, a különböző életpályákról szóló megbeszéléseket stb. Csak ez, a szakmák széleskörű ismerete biztosítja a nyugodt, megfontolt döntést. *Minden pálya fontos, amelyre hivatást éreztek.*

A pályaválasztás nem könnyű feladat. Vannak, akik nem is gondolkodnak rajta. Azt várják, hogy majd mások gondoskodnak róluk. Gyakran közülük kerülnek ki a pályatévesztett emberek. Ne engedjétek, hogy társaitokat ez a kérdés ne foglalkoztassa. A pályaválasztás könnyebb azoknak, akiknek kialakult érdeklődési körük van. Ha vannak olyanok, akinek érdeklődési köre nem a hasznos dolgok felé irányul, csak pl. a tánc és a szórakozás felé — fel kell kelteni érdeklődésüket az egyes tantárgyak, az egyes szakmák iránt. Figyelmüket elsősorban a közvetlen termelőmunkával kapcsolatos szakmákra hívjátok fel.

Ismerjétek meg a munkások életét, tevékenységét, munkájuk értékét, szépségeit. Ismerkedjetek meg a nagyüzemi mezőgazdaság előnyeivel. A termelőszövetkezeti parasztság életkörülményeivel, munkájával és e munka jelentőségével. A termelőmunka megismerése érdekében felhasználhatjátok az üzemlátogatásokat, az ott végzett munkát, beszélgetéseket kiváló munkásokkal, újítókkal. Ismerkedjetek meg újításaikkal. Keltsétek fel társaitok érdeklődését a termelőmunkával kapcsolatos tantárgyak iránt, elsősorban a gyakorlati oktatás iránt. A mezőgazdasági pálya felé vonzódó diákok tanulják a biológiát, a kémiát. De bármilyen szakmára is készültök, minden tantárgyból alapos és tartós tudást kell szereznetek.

A matematika és a fizika iránti érdeklődést növelheti a szakköri kísérletezés, az üzemlátogatás, a termelőmunkában való részvétel, otthoni gyakorlati feladatok megoldása (villanyszerelés, rádió, villanymotor, vízvezeték javítása stb.). A tudósok életrajzai, a felfedezések történetei különösen felkeltik az érdeklődést a technikai

zés, faiskola létesítése stb.

lődését talán éppen azok az irodalomtörténeti érdekességek keltik fel, amelyeket az irodalmi szakkör publikál.

Igen jól szolgálhatja a történelem iránti érdeklődést a helytörténeti, munkásmozgalmi kutatómunka, a múzeumlátogatás, a történelmi regények felolvasása, megvitatása, kirándulás történelmi helyekre stb.

Számtalan módja van annak, hogy társaitokban az érdeklődést felkeltsétek, ébren tartsátok és fokozzátok. A felsoroltak nem csupán az adott tantárgy iránti érdeklődésre vonatkozhatnak, hanem a tantárggyal kapcsolatos szakmákra is. Ha már kialakul társaitokban egy-egy szakma iránti érdeklődés, fokozzátok ezt tovább a szakma eredményeinek, alkotásainak, hasznosságának ismertetésével, üzemek, kiváló szakmunkások meglátogatásával.

A pályaválasztás segítése tehát legyen állandó, rendszeres munkátok.

A pályaválasztásnál azonban gondolnotok kell társadalmunk szükségleteire és a lehetőségekre is. A hazánkban dolgozó emberek több mint 5000 különféle foglalkozásban és ezen belül legalább 500 féle speciálisabb szakismeretet és kiképzést kívánó szakmában fejtik ki tevékenységüket. A társadalom, a népgazdaság azonban egy-egy foglalkozásban, szakmában meghatározott létszámú munkaerőt igényel. Az országban pl. közel 90 ezer lakatos, 50 ezer bolti eladó és felszolgáló, 40 ezer könyvelő, ugyanennyi gépkocsivezető, valamint tanító, 35 ezer tanár, 35 ezer vájár, közel ennyi kőműves, 30 ezer fonó és szövő dolgozik, 27 ezer körül van a különféle mérnökök és ugyanennyi a villanyszerelők, valamint az esztergályosok száma, 23 ezer körüli az asztalosok, 20 ezer a gyors- és gépírók, több mint 16 ezer a különféle műszerészek, kb. ugyanennyi a betegápolók, orvosok, autószerelők, 13 ezer a kovácsok, 12 ezer a közlekedési kalauzok, 10 ezer a cső-, víz-, gázszerelők és a hegesztők száma. Ezzel szemben az ország csak néhány ezer fodrász, rádióműszerész, fogtechnikus, fényképész, könyvtáros, csak néhány száz kozmetikus, orvosi műszerész, meteorológus, tolmács és végül csak néhány tucat — sőt, esetleg csak néhány fő — kirakatrendező, szállodaportás, régész, filmoperatőr, idegenvezető munkáját igényli. A népgazdaság fejlődése közben természetesen ezek az igények is módosulnak, általában a magasabb képzettségű munkakörök javára tolódnak el.

Széleskörű választási lehetőségetek van tehát, de csak megfelelő arányban. Ezeket kell betöltenetek, s ezek között is a társadalmilag legfontosabbak (mindenekelőtt a termelés) felé kell elsősorban fordulnotok.

A szakmunkásképzésnél tapasztalható, hogy a nehezebb fizikai

munkát, illetve munkakörülményeket jelentő szakmákban, így az öntő és kovács szakmákban, sőt, ezen túl már általában a lakatos és az esztergályos szakmákban is évente sok száz, sőt, egyes években több ezer, egyébként rendelkezésre álló tanulóhely üresen marad. Ezzel szemben többszörös túljelentkezés tapasztalható különösen az érettségizetteket igénylő műszerész szakmában, a fogműves fényképész, fodrász, kozmetikus, kirakatrendező szakmák körében. Ebben nagy része van az egyes foglalkozásokról alkotott téves elképzeléseknek és helytelen értékeléseknek.

A közvetlen termelőmunkát végző munkás, paraszti szakmák népgazdasági szempontból a legfontosabbak. Ezek az életszínvonal emelésének, a jólét megteremtésének az alapjai. Feltétlenül figyelembe kell vennetek, hogy amit hátrányos körülménynek ismertetek meg tegnap egy-egy szakmánál, az olyan mértékben már ma sem áll és még inkább nem lesz úgy holnap. *A termelés technikai színvonala, a munkakörülmények napról napra állandóan javulnak.* Abból pl., hogy ipari termelésünk emelését a második ötéves terv időszakában alapvetően a meglevő termelőberendezések modernizálásával akarjuk elérni, feltétlenül következik a különböző munkaterületeken ma még meglevő nehéz fizikai munkának igen gyors megszüntetése. A gépesítés, automatizálás nyomán a vájár, az öntő, a kovács, de ugyanígy a régi aratómunkás és favágó, a mező- és erdőgazdasági szakmunkás is mindinkább gépeinek irányítójává válik. Másfelől viszont azokon a munkaterületeken, ahol az átlagosnál nehezebb a munka, vagy kedvezőtlenebbek a munkakörülmények, lényegesen növekedtek a bérek, és már eddig is és a jövőben is elsősorban ezeknél csökken a munkaidő. Indokolatlan tehát a régi köztudatból átvett nehezebb munkaterületektől való tartózkodás. *Aki a jövő szakembere akar lenni, az elsősorban a jövő munkakörülményeinek perspektíváját nézze.*

Ha a fiúk mindenáron a „könnyebb munkaterületet" keresik, ezzel csökkentik a lányok elhelyezkedési lehetőségét is. Lényegesen emelni lehetne a leányok számát a sokféle műszerész, optikus, ötvös, órás stb. szakmákban is, ha a fiúk nagyobb számban mennének az esztergályos, lakatos, kőműves stb. pályákra. *A lányok pedig törekedjenek az ilyen pályák felé,* és ne csak a régi hagyományos női pályák iránt érdeklődjenek. Nem arról van szó, hogy traktorosnak vagy mozdonyvezetőnek menjenek, de igenis rendkívül jól megállják a helyüket mint írógép-, varrógép- és telefonműszerészek, mint rádió- és televízióműszerészek, mint nyomdai fényképészek, retusőrök, könyvkötők, optikusok, órások, vegyipari, műanyagipari szakmunkások stb.

Az egyetemekre, főiskolákra jelentkezések sem oszlanak meg a szükséglet, a lehetőségek arányában. Amíg pl. az orvosi egyetemeken a felvehető létszámnak sokszorosa jelentkezik, addig a természettudományi szakokon, a miskolci gépészmérnöki karon és az agrárakadémiákon pótjelentkezések útján sem lehetett mindig teljesen betölteni a rendelkezésre álló helyeket. *Az egyetem felvételi lehetőségei nagyjából a népgazdaság szükségleteit tükrözik.* Az egyénnek és a társadalomnak is nagy költségbe kerül a kiképzés, s nem engedhető meg az, hogy a kiképzett embereket ne lehessen szakterületükön elhelyezni, illetve az ország ne kapja meg a szükséges szakembereit.

Még egy dologra fel kell figyelnetek. A szakemberszükséglet, amelyre az egyetemek és főiskolák képeznek, az ország egész területén megosztva jelentkezik, s *főleg a Budapesten kívüli területek várják a nagyobb számú orvost, tanárt, tanítót, jogászt, közgazdászt és agronómust.* Gondoljanak erre az egyetemre jelentkezők, és csak akkor határozzák el magukat, ha a szükséglet szerinti vidéki elhelyezkedést vállalni is tudják.

A pályaválasztás igen jelentős esemény életetekben. Bármilyen pályát választotok, ha becsületesen dolgoztok, megbecsült emberekké váltok. Ne felejtsétek el *Kölcsey Ferenc* szavait: *„Minden pálya dicső, ha belőle hazádra derül fény!"*

KÉRDÉSEK

1. **Miért és hogyan kell segítenetek egymást a tanulásban?**
2. **Milyen tapasztalatokat szereztél a gyakorlati munka során?**
3. **Hogyan segítitek társaitokat a pályaválasztásban?**

MI A POLITIKA, MI A POLITIZÁLÁS?

A „politika" a „polisz" görög szóból ered. „Polisz"-nak nevezték az ókori Görögország rabszolgatartó társadalmának városállamait, pl. Spártát és Athént, és a városállam ügyeivel való foglalkozás volt a „politizálás". Milyen ügyei voltak a városoknak? Ennek megértéséhez kissé vissza kell kanyarodnunk azon idők történelméhez, amikor az emberek még ősközösségben éltek.

Az írott történelem előtti időkben az ősemberek csoportokban kóboroltak a földeken, így keresték meg szűkös élelmüket. Később rájöttek a tűz használatára, megtanultak kőből késeket, vésőket készíteni. — Évezredek teltek el, amíg szerszámaik tökéletesedtek, néhány állatfajtát megszelídítettek s kezdték megművelni a földet. *E kor emberei egyenlőek voltak, munkájukból tartották fenn magukat, életük egyformán nehéz volt.* Amikor megjelentek a bronz- és vaseszközök, egyesek már csak kézművességből éltek, és természetesen az általuk készített szerszámok sokaságára már nem volt szükségük — az emberek és a törzsek csereberélni, kereskedni kezdtek egymás között. *Egy ember tehát már többet tudott termelni annál, amit saját maga elfogyasztott. Ez lehetőséget adott arra, hogy egyesek mások munkájából élhessenek, azaz kizsákmányolják a dolgozókat.* Akadtak emberek, akik nagyobb gazdagságra tettek szert, mint a többiek, egyes családok kezében nagyobb föld, több jószág — és a háborúzások után —, több fogoly gyűlt össze. A hadifoglyokat már nem ölték meg, hanem nehéz munka elvégzésére kényszerítették. A foglyok a gazdag birtokosok *rabszolgáivá* váltak, ugyanúgy, mint azok, akiknek semmi sem jutott. *Megjelentek a társadalomban a gazdagok és a szegények, a rabszolgatartók és a rabszolgák.*

A kizsákmányolás biztosítására a rabszolgatartóknak hatalomra volt szükségük, amely arra kényszerítette a vagyontalanokat, hogy a gazdagoknak dolgozzanak. *A gazdagok bíróságokat, hadsereget szerveztek az „alantasok" féken tartására — egyszóval megszervezték a rabszolgatartó államot, hogy fenntarthassák a rabszolgák feletti uralmukat.*

Ilyen állam volt Spárta és Athén is. A „politizálás" a rabszolgatartók hatalmi szervezetének fenntartását, állandó tökéletesítését, az elnyomó „gépezet" működését jelentette.

De amilyen régi keletű az elnyomás, olyan régi keletű az elnyomottak küzdelme is a kizsákmányolás ellen. Tehát az elnyomottaknak is megszületett a saját politikájuk, amely a gazdagok államának megdöntésére irányul. Ezért általában leszögezhetjük, hogy *a politika — az államhatalom fenntartására, megerősítésére vagy megdöntésére irányuló törekvés. Politizálni pedig annyit jelent, mint ezt a törekvést hangoztatni, megvalósítani.*

A politikai harc

Aki megismerkedik a történelemmel, az megbizonyosodhat arról, hogy amióta az osztálytársadalmak megjelentek, *a történelem tulajdonképpen az uralkodó és az elnyomott osztályok közötti harc történelme volt,* és a véres összecsapásokban az a bizonyos kétfajta politika ütközött meg, az elnyomóké és az elnyomottaké.

Repüljük át a történelmet! Vizsgálgassuk a kétfajta politika egymás közötti harcát. Az rögtön szembetűnő, hogy az egyes osztályok politikája mindig gazdasági helyzetükből fakadt. Az uralkodó osztályok — mint azt már a rabszolgatársadalomnál is láttuk — gazdasági okokból, a más munkájából való megélhetés biztosításáért politizáltak. A kizsákmányolt osztályok — nevezzük őket rabszolgáknak, jobbágyoknak, proletároknak — azért politizáltak, hogy maguknak dolgozhassanak, hogy a látástól-vakulásig tartó munka után ne maradjanak nincstelenek, szegények, senki se sajátítsa ki munkájuk eredményének nagy részét.

Nézzük a rabszolgatársadalmat! Már *Platon,* az ókori görög filozófus is meglátta: *„Minden, akármilyen kis városban mindig két város van: az egyik a szegényeké, a másik a gazdagoké. Ahol pedig szegénység és gazdagság van, mindig fog küzdeni egymással a két tábor: a szegények és a gazdagok tábora."*

Küzdött is! Hatalmas gyűlölet választotta el egymástól a rabszolgatartókat és a rabszolgákat. A görög arisztokraták szokásos esküje így hangzott: *„Esküszöm, hogy örök ellensége leszek a népnek, és minden rosszat megteszek ellene, amit csak tudok!"* Milétosban egyszer felkelt a nép. Az arisztokraták megölték nemcsak a felkelőket, hanem gyermekeiket is. A görög és a római rabszolgatartó államokban gyakran ragadtak fegyvert uraik ellen az elnyomottak. A két irányú politika ilyenkor a csatamezőkön birkózott egymással. A rabszolgák szabadságuk megszerzésének reményében ontották a vérüket, az urak hadseregei pedig a fennálló rend védelme érde-

kében forgatták a kardokat. Olvassunk el egy részt *H. Fast Spartacus* c. regényéből s megtudjuk, hogy a rabszolgák miért ragadtak fegyvert.

„Letűnt a fáraók ősi dicsősége és hatalma: lefogyott az egyiptomi, görög királyok pénztárcája. Róma keze nehezült rájuk, és a római rabszolgakereskedők vették át a bányavállalatokat. Tény, hogy senki a világon nem értett úgy a rabszolgamunka eszményi kihasználásához, mint a rómaiak.

És így jutsz el te is a bányákhoz, mint ahogy Spartacus eljutott, százhuszonkét thrákiaival, egymáshoz láncolt nyakkal, vonszolva ezeket az égető, tüzes láncokat, keresztül a sivatagon, végés-végig, az Első Vízeséstől. Elölről számítva a tizenkettedik; Spartacus. Majdnem egészen meztelen, ahogy a többi is mind majdnem meztelen — nem tart soká —, és teljesen meztelenek lesznek. Valami rongyot visel az ágyéka körül, a haja hosszú, az arca szakállas, ahogy itt a sorban mindegyik hosszú hajú és szakállas. A sarujából már csak cafatok maradtak, de azt a keveset a lábán tartja, hogy valami kis védelmet mégiscsak adjon, mert igaz ugyan, hogy negyedhüvelyknyi vastag a bőr a lábán, és az is olyan, mintha tímár cserzette volna, de azért nem véd eléggé az égető sivatagi homoktól.

Spartacus: vajon milyen ez az ember? Most, hogy itt vonszolja a láncait, keresztül a sivatagon, 23 éves, de ez egyáltalában nem látszik rajta; mert az ő fajtájú csak a robot időtlenségét ismeri, náluk nincs fiatalkor, férfikor, nincs öregkor, náluk csak egy van: a robot időtlensége. Tetőtől talpig, haja, szakálla, arca végig tele van porszerű fehér homokkal, de a homok alatt a leégett bőr épp olyan barna, mint az izzó, sötét szeme, mely úgy tüzel a hullaszerű arcból, mintha a gyűlölet égő parazsa volna. A barna bőr életfeltétel fajtája számára; az északi országok fehér bőrű és szőke hajú rabszolgái képtelenek a bányában dolgozni; a nap elégeti és megöli őket, és keserves kínok között múlnak ki.

Hogy magas vagy alacsony, aligha lehetne megmondani, mert a leláncolt emberek nemigen húzzák ki magukat, testéből egy darab szárított húst csinált a nap, inas, mint az ostorkötél, szikkadt és nedvtelen, de azért hús is van rajta. Nemzedékről nemzedékre az ocsú kihull; Thrákia kopár szikláin amúgysem volt könnyű az élet, úgyhogy aki egyszer megmaradt, kemény legény maradt, és vasököllel vágott neki az életnek. Az a maroknyi búza meg azok a lapos, kemény árpapogácsák, melyek-

kel naponta etetik, szárazabbak, mint a tapló, és egy szemernyi táperő sincs bennük, de hát a teste még fiatal, és így is bírja az életet. A nyaka vastag és izmos, de ahol a bronz nyakló feldörzsölte, gennyes sebhelyekkel van teli. Vállán feszülnek az izmok, és az egész test oly arányos, hogy kisebbnek látszik, mint amilyen valójában. Az arca széles, és mivel egy felügyelő egyszer összetörte az orrát, amint rávágott a botjával, laposabbnak tűnik, mint amilyen eredetileg, és mivel sötét szemei jó messzi állnak egymástól, az arckifejezésében van valami jámbor és birkaszerű. A szakáll és a por alól kilátszik nagy, vastag szája, érzékeny ajkaival, és ha ezeket kissé felhúzza (valami fintorra, sose mosolyra), ép, fehér fogsora is előtűnik. Keze nagy, szögletes és szoborszerűen szép; valóban, az egyetlen dolog, ami szép volt rajta, az a keze volt.

Íme hát Spartacus, a thrák rabszolga, rabszolga fia, rabszolga unokája. Senki sem ismeri végzetét, s a sors könyvében nem lapozhat előre földi halandó; még a múlt is — mikor az a múlt csak robot és roboton kívül semmi más —, ez a múlt is csak ezernyi kín sötét éjszakája. Igen: ez hát Spartacus, aki nem ismeri a jövőt, és nincs oka, hogy emlékezzék a múltra, Spartacus, akinek soha eszébe nem jutott, hogy akik robotolnak, valaha mást is csinálhatnának, mint hogy róbotoljanak, és soha eszébe nem jutott, hogy olyan idők is jöhetnek, mikor az ember nem robotol többé, hajcsárokkal a sarkában."

A feudalizmusban a feudális urak, a nagybirtokosok képezik az uralkodó osztályt, a jobbágyság pedig a kizsákmányolt osztályt. Az államhatalom azt a rendet biztosítja, amely szakadatlan munkára és ugyanakkor nyomorra ítéli a jobbágyokat. A kétfajta politika itt is nyilvánvaló: a jobbágyságot Dózsák, Pugacsovok vezették a harcra, az urak politikai érdekeit pedig Werbőczyk foglalták törvényekbe és hadseregek érvényesítették. A parasztlázadások célja — még ha vallási köntösben jelentkeztek is, mint Csehországban vagy Németországban — mindig a jobb, könnyebb élet kiharcolása volt. Az államgépezet azonban mindig erősebbnek bizonyult a felkelt tömegeknél, a lázadásokat leverte s a harcok után ismét maradéktalanul érvényesítette a főurak politikáját. S mire kárhoztatta ez a politika a jobbágyságot? Így ad feleletet erre a kérdésre az író:

„Én ódon Farkasvölgyem!

Hallottad az emberek lépteit, akik erdőket irtva és égetve vetettek meg Nagyszilvás, meg Szénhegy, Sárfő, Csuhogó és Zöldrét alapjait. Hallottad a harcosok riadóját, akik egymás

fejét vágták le királyuk bitangságaiért, egymást húzták karóba a kereszt nevében és életüket adták a szabadságért. De mihasznа volt a győzelmeknek, amelyek e tájon megintcsak új bitangságokat szültek, új kereszteket és új rabságot?! Itt suhogtak a hajdúk ostorai! Itt fosztogattak a zsiványok! Itt áldották meg a papok a téli vetést és hirdettek bűnbocsánatot! Szörnyű ver-

Derkovits Gyula fametszete

bunkost járt itt a kolera és a pestis. Szántáskor a földeken még ma is hallani lehet, hogy recsegnek a koleratemetőkben a redves csontok.

Sáros testedet nagyurak és csatlósaik taposták. Szorgos féregként kúsztak lejtód oldalain. Ls vérebekhez hasonlatosan dorbézoltak vadászatok után a tábortűz mellett."

(F. Hečko: Vörös bor.)

Amikor a feudalizmust felváltotta a kapitalizmus, akkor az államhatalom a tőkés kizsákmanyolást biztosította és biztosítja ma is a kapitalista országokban. A kapitalizmus államának hadserege es rendőrsege szétlovi a sztrájkoló munkások tunteteset (pl. 1905. január 9-én Oroszországban, Péterváron, vagy Magyarországon 1912 májusának „véres" csutörtökjén), az állam birósága és jogi gépezete megfosztja a minimális jogoktól is a munkásokat.

Igy emlékezik vissza a „véres' csütörtökre *Nádor József* idős munkas:

„A Váci út végig olyan volt, mint egy csatatér. A szemeteskocsik felboritva, és rájuk volt irva: Tisza Pista gyászkocsija.

Végestelen végig a Váci úton kidöntottuk a gazlámpa-oszlopokat, meggyújtottuk a kiömlő gázt. Három méter magasan égett. Az utcák tömve voltak, csak lépésben lehetett előrejutni. A Ferdinánd-hidnál elkaptunk egy petróleumhordókat szállító kocsit, tele petróleummal. A hordókat legurítottuk, meggyújtottuk a petróleumot is. Pillanatok alatt langtenger csapott fel. Ezen a tűzfüggönyön nem tudott áttörni a rendőrattak. Igy a mellékutcákon át nagy nehezen eljutottunk a Parlament előtti térig. Itt is minden odavezető utcában hatalmas tömeg szorongott. Huszárok egy huszárkapitány vezetésével kordont vontak a Parlament előtt. Az emberek Tiszát abcúgolták, tüntettek a kormány ellen. Tüntettek a véderőtörvény ellen is, mert ez a törvény már a háború előszele volt.

Este az egész környékre ráborult a sötétség és a nappali forradalmi hangok után a néma csend. Sem kocsizörgést, sem emberi lépéseket vagy hangot nem lehetett hallani. A Váci úton végig kísérteties fénnyel égett a meggyújtott gázlámpák háromméteres lángja. A néma csöndben egyszerre tárogatón megszólalt a Marseillaise forradalmi dallama. Mintha a francia Kommün emlékei elevenedtek volna fel! Lenn, az utcán hallani, hogy a rendőrség keresi a tárogatózót, de nem találja, mert hol közelebb, hol távolabb hallatszik a hang, valószínűleg egyik

négyemeletes ház padlásáról. A munkásság forradalmi hangulatával szemben a szociáldemokrata párt vezetősége teljesen tehetetlen volt. A rendőrök és a csendőrök az éjszakát arra használták fel, hogy megszállják az utcákat; reggelre az egész város tele volt velük. Így tudták csak megakadályozni, hogy másnap az utcán gyülekezhessünk."

Íme ez a kapitalisták politikájának lényege a múltban és a jelenben is. Ilyen politikát követel meg gazdasági helyzetük. Ha a kapitalista kapitalista akar maradni, szüksége van bérmunkásokra, akik a munkájuk által termelt anyagi javaknak csak kisebb részét kapják meg fizetésül, a többi a gyáros páncélszekrényébe vándorol. Ezenkívül a kapitalistáknak olyan bérmunkásokra van szükségük, akik nem lázadoznak, tűrik a kizsákmányolást és a jogfosztottságot. Ez persze csak kívánság. Valójában *a proletariátus mindig lázadozott, harca a kapitalizmus ellen folyton fejlődött.* Először a munkások összetörték a gépeket — azokat okolták a munkanélküliségért, szellemük, testük elkorcsosulásáért. Később már beszüntették a munkát, így követeltek több bért, emberibb életkörülményeket. És amikor a sztrájkolók által megfélemlített gyárigazgatók rémülten a telefonhoz nyúltak, és hívásukra megjelentek a kardlapozó rendőrök, akkor a munkások rájöhettek, hogy a király, az államhatalom a gyárosok barátja. Ez a felismerés alapjában változtatta meg a proletariátus harci céljait. *A munkásság legjobbjai rádöbbentek arra, hogy nem az egyes gyárigazgatók ellen kell harcba vinniök a proletariátust, hanem a burzsoá államhatalmat kell megdönteniök. Nem egyszerűen több bért, rövidebb munkaidőt kell követelni, hanem jogot a munkások politikájának érvényesítésére.*

Miért nem győztek a fellázadt rabszolga- és jobbágytömegek? Mert nem ismerték fel ezt az igazságot, s mert nem voltak felkészülve eszmeileg az államhatalom megdöntésére és megragadására.

A proletariátus felkészült erre a küzdelemre, legjobbjai kidolgozták a hatalom megszerzésének és megtartásának elméletét, az új, igazságos társadalom felépítésének programját. A munkásság megragadta a győzelem megszervezéséhez szükséges fegyvereket, mert láncain, nyomorán kívül nem volt mit veszítenie. A kommunisták megmagyarázták a munkásoknak, hogy nem elég a gyárosoktól több bért követelni, hanem meg kell dönteni a kapitalista államhatalmat. Ez lett a proletariátus legfőbb törekvése, politikája, — ez a törekvés győzedelmeskedett 1917-ben Oroszországban és 1945-ben a fasiszta Németország leverése következtében egy sor európai országban, később Kínában is.

Ma a kapitalista országok munkásosztályai is a kapitalista rend megszüntetésének politikáját vallják magukénak. Az nem változtat a lényegen, hogy ma már lehetőség van arra, hogy a hatalmat békés eszközökkel vegye kezébe a proletariátus, a kapitalistaellenes erők fokozott tömörítésével.

Végigkísértük a történelmen a kétfajta politika harcát. *Miben különbözött ez a kétfajta politika? Az elnyomók politikája mindig egy maroknyi kisebbség érdekeit védelmezte,* szemben a többség érdekeit kifejező politikával. Az elnyomók politikája igyekezett fékezni a történelmet. Nem véletlen, hogy például a feudalizmust és a kapitalizmust hatalmas válságok rengették meg. Az agyonhajszolt jobbágyok alig tudtak termelni, a fejlődő társadalom igényeit a jobbágymunka nem volt képes kielégíteni. A társadalom fejlődése több terméket, tehát magasabb termelést követelt. De a rabsorban tartott jobbágyoknak a termelés növeléséhez nem lehetett kedvük. A termelés fokozásához tehát arra volt szükség, hogy felszabaduljanak a parasztok. A parasztság ilyen irányú politikája, törekvése ezért volt haladó.

A kapitalizmust az dönti válságba, hogy a társadalom többet termel, mint amennyit a társadalom többségét képező elnyomott osztályok a csekély fizetésből vásárolni tudnak. Az ilyen „túltermelési" válságok idején leáll a termelés, a munkások utcára kerülnek, a tőkések rengeteg árucikket megsemmisítenek, háborúkat kezdenek egymással az árucikkeket felvevő piacokért: — gyarmatokért, országokért. Így válik nemzetközivé is a tőkések politikája.

A politika ereje

A harc tehát megköveteli, hogy a munkásság országhatárokat is átlépve egyesítse erőit az elnyomó, válságokat és háborúkat szülő kapitalista politikával szemben. Nem egy-egy országon belül, elszigetelve, hanem nemzetközi téren folyik a küzdelem a társadalmi haladásért.

Miért haladó a munkásosztály politikája? Nemcsak azért, mert ha érvényesül, megszünteti a válságokat, hanem, mert *a proletariátus minden fajta kizsákmányolás ellen harcol, s ha hatalomra kerül, megszünteti az emberi munka értékeinek kisajátítását.* A munkásosztály politikája tehát az emberiség nagy többségének érdekeit képviseli. A szocialista társadalomban a gyárak, a bankok, a földek a nép kezében vannak, itt ismeretlen a túltermelési válság, a termelés fejlesztését, korszerűsítését célzó terveket nem őrzi sen-

ki páncélszekrényben a konkurrencia elől, azokat közkinccsé teszik az egész nép javára. A szocializmusban virágozhat a kultúra, hiszen tömegek művelik, korlátlan lehetőség nyílik a tanulásra stb. Jó példa erre a Szovjetunió, ahol győzött a szocializmus, ahol a termelés egyenletesen növekedik, és a termelt javak, értékek az egész dolgozó nép kincsei; az ő jólétét, hazájának felvirágzását szolgálják. Gondoljuk csak meg, hogy az eltelt, alig több mint 40 év alatt a szovjetállamot létrehozó munkásosztály s a vele szövetséges parasztság milyen hatalmas eredményeket ért el. A gazdasági és társadalmi fejlődésben megakadt cári Oroszországból a proletariátus politikája teremtett ipari nagyhatalmat, s a világ társadalmi fejlődésének élén haladó országot. A szovjet népgazdaság hatalmas ereje lehetővé teszi, hogy pár év múlva a Szovjetunióban lesz a világon a legrövidebb a munkanap, hogy a szovjet emberek napról napra jobban éljenek.

A Szovjetunió és a népi demokráciák példáján bebizonyosodott, hogy *a politika hatalmas átalakító erővé válik, ha kifejezi a társadalom fejlődésének szükségleteit, ha tükrözi a társadalom többségének érdekeit.* Ilyen politika a kommunista pártok politikája, amely nem kigondolt vágyakra épül, hanem arra, hogy tudományosan is számba veszi a társadalom fejlődésének szükségleteit. Ezt a politikát támogatják a tömegek, mert saját politikájukat látják benne. Ez a támogatás a kommunista párt politikájának legfőbb erőforrása, ilyennel egyetlenegy burzsoá kormányzó párt nem rendelkezik, és nem is rendelkezhet.

Hazánkban is láthatjuk, mennyire támogatják a tömegek a kommunista párt politikáját. 1945. A párt meghirdeti a politikai jelszót: „Azé a föld, aki megműveli!" Óhajtotta ezt a parasztság? Évszázados álma volt, hogy a magyar falu portájáról eltűnjenek az élősdi földbirtokosok. 1948. Államosítjuk a gyárakat, bányákat. A munkásosztály a kapitalizmus feletti győzelmeként üdvözölte az államosítást. Ma százezrek, a nép által választott tanácstagok intézik a nép ügyes-bajos dolgait, milliók megbízatásaként. Lényegében befejeződött a falu szocialista átalakítása. A szövetkezetesítés politikáját is a párt hirdette meg, és a nagyüzemi gépesített vágányra került mezőgazdaságunk most már képes lesz társadalmunk növekvő igényeit kielégíteni, több gabonát, húst adni. Ez persze komoly, fáradságos munkát is igényel, hiszen a politika a tettekkel válik valósággá.

Elég lett volna meghirdetni a fenti helyes, jövőbe mutató politikai célkitűzéseket? Nem. Amikor azt írtuk, hogy *a kommunisták politikáját a tömegek támogatják, akkor ezt a támogatást is úgy*

a gyakorlatban.

Tehát olyan emberekre van szükség, akik politizálnak, a maguk módján alkotóan részt vesznek az állam ügyeinek intézésében, tudják, hogy mit — miért tesznek, rendünk törekvéseit segítik: egyszóval megvalósítják a párt politikáját.

Az az ifjúmunkás, aki ma növeli munkájának termelékenységét, harcol a fegyelemsértők ellen — az személyében valósítja meg pártunk gazdasági politikáját, amely célul tűzte: a gépek jobb kihasználását, a termelés növelését. Az látja, hogy a mi szocialista iparunk nem azért magasabbrendűbb a kapitalista iparnál, mert ezt „ráfogtuk", hanem azért, mert lehetősége van többet termelni, sokkal többet, mint a hazánkhoz hasonló kapitalista országok ipara. És élni kell ezekkel a lehetőségekkel.

Az a falusi fiatal, aki a termelőszövetkezetekben ott van a munka dandárjánál, lelkiismeretesen ellátja a közös által rábízott feladatokat — az személyében megvalósítja pártunk mezőgazdasági politikáját. Az tudja, hogy a szövetkezeti falu csak akkor magasabbrendűbb a régivel szemben, ha a réginél többet termel. Államunk ehhez biztosít mezőgazdasági gépeket, műtrágyát, korszerű agronómiai ismereteket, tanácsokat — egyszóval lehetőségeket. De ismét csak élni kell a lehetőségekkel.

És ugyanezt mondhatjuk el a tanulóifjúságról is. A helyes politika végrehajtásához művelt, jól képzett szakemberekre van szükség. A szakembert a tudás teszi és ezért a tanári noteszba kerülő osztályzatok azt bizonyítják, ki — hogyan készül fel a politikai célkitűzések valóra váltására.

Mindezekből pedig az következik, hogy *a jól dolgozó ifjúmunkás, parasztfiatal, a jól tanuló középiskolás tettekkel politizál szocialista rendszerünk javára.*

De létezhet-e olyan fiatal, aki nem politizál? Akad olyan, aki nem szólal fel gyűléseken, nem szól hozzá a politikai kérdésekhez és azt mondja, hogy ő bizony nem akar politizálni. Mi a helyzet ezek többségével? Először is tévesen azt hiszik, hogy politizálni csak szavakban lehet. Nos, a szavakkal pedig nemhogy nem akarnak, hanem nem tudnak megbirkózni. Tájékozatlanok. Nem ismerik a politikai élet eseményeit, és ezért nem érezhetik az események közötti összefüggés felismerésének örömét.

De létezhet-e olyan fiatal, aki nem politizál tettekkel? Nos, ha itt él közöttünk és rosszul dolgozik, egyik osztályból a másikba bukdácsol, ha fegyelmezetlen, vagy csak ha kevesebbel járul hozzá a politikai célkitűzések megvalósításához, mint amennyire erejéből telne — akkor is politizál, de nem helyesen.

Megvetjük mi ezeket a fiatalokat? Szó sincs róla! Meg kell magyaráznunk nekik, hogy a közömbösség, a léhaság is politika, amely akaratlanul is a kapitalisták ügyét szolgálja. Rá kell döbbentenünk arra, ha nem ismeri a politikai célokat, eseményeket, könnyen félrevezethetik, hiszen éppen ezt a nemtörődömséget táplálták a múltban az urak, hogy csökkentsék a proletariátus erejét.

Abban a KISZ-szervezetben, ahol jó politikai munka folyik, vagyis ahol a fiatalok ismerik az országos politikai célkitűzéseket és az üzemi, falusi, iskolai lehetőségeket e célkitűzések támogatására és megvalósítására, ahol a KISZ mozgósít, felhív, agitál e célok érdekében, és javítja a munkát, ott mind kevesebb lesz a „nem politizáló" fiatalok száma. És ott könnyebben megszületnek a szocializmust segítő ifjúsági politikai tettek!

A SZOCIALIZMUS ESZMÉJÉNEK SZÜLETÉSE

Az előző fejezetben röviden képet nyerhettünk az elnyomott osztályok politikai küzdelmeiről. Rabszolgalázadások, jobbágyfelkelések, sztrájkok, forradalmak — mind-mind megnyilvánulásai voltak az igazságosabb társadalomért folytatott harcnak. *A harcok tüzében született meg az eszme,* mert a folytonos áldozathozatal, a szinte elképzelhetetlen nyomor arra késztette az elnyomottak bajait megértő gondolkodókat, hogy kiútat találjanak a nép számára. Terveket szőttek, álmodoztak az igazságos társadalomról.

A szocializmus eszméje a kapitalista társadalomban született meg, az új osztály, a munkásosztály megjelenésével. A haladó gondolkodók felismerték, hogy a proletariátus a társadalmi fejlődés hordozója, a jövő társadalmának vezető osztálya.

A szocialista eszméket először a XVI. század elején egy angol gondolkodó, *Mórus Tamás* foglalta össze, „Utópia" című könyvében, amelyben részletesen leírta, hogy milyennek kell lennie a szabad és boldog, egyenlőségen alapuló társadalomnak: *„A nép szükségképpen bővében van minden jónak, amiben egyenlőképpen részesülnek mindnyájan. Nem csoda, ha nincs köztük se nyomorgó, se koldus... Egyiknek inségét a másik fölöslegéből pótolják... Itt mindenki tudja, hogy van elesége, biztos a boldogsága, magának, övéinek: feleségének, fiainak, unokáinak, dédunokáinak, ükunokáinak, és minden távoli nemzedékének..."*

Azonban a társadalmi egyenlőség, a szabad és boldog élet elérhetetlen, megvalósíthatatlan ábránd maradt. Miért? Mert még nem fejlődött ki teljesen az a társadalmi forma — a kapitalizmus —, amely az egyenlőtlenséget és a kizsákmányolást a legvégsőkig fokozza. Még nem szerveződött meg az az elnyomott osztály — a proletariátus —, amely saját maga képes megszüntetni ezt a kizsákmányolást. Tehát *a kapitalizmus és a proletariátus kialakulásával érlelődnek meg a szocialista társadalom eljövetelének feltételei.* A kapitalizmusban a gépi nagyipar segítségével a társadalom az anyagi javaknak hatalmas bőségét hozza létre, a munka gyümöl-

cseinek óriási többségét azonban egyesek sajátítják ki. A tőkések mérhetetlen haszonra tesznek szert milliók munkája révén, s egyre kibékíthetetlenebb ellentét alakul ki a haszonélvezők és a munkasok között.

Mit kap a munkás mindabból a gazdagságból, amit létrehozott? *József Attila*, a nagy magyar proletárköltő szavaival válaszolunk:

„A munkásnak nem több a bére,
mint amit maga kicsikart,
levesre telik és kenyérre
s fröccsre, hogy csináljon ricsajt...

Szövőlány cukros ételekről
álmodik, nem tud kartellekről.
S ha szombaton kezébe nyomják

a pénzt s a büntetést levonják:
kuncog a krajcár: ennyiért
dolgoztál, nem épp semmiért."

És kit gazdagít a proletariátus munkájának eredménye? A burzsoáziát. Az ő tulajdonában vannak a gépek, a munkaeszközök, a proletariátusnak nincs semmi tulajdona, csak puszta két keze, munkaereje.

A mérhetetlen kapitalista kizsákmányolás a XVIII. század végén és a XIX. század elején ismét felszínre hozza a szocialista eszméket.

Robert Owen, Saint-Simon, Charles Fourier angol és francia filozófusok foglalkoztak szocialista gondolatokkal. És mivel a *Mórus Tamás* „Utópia" című könyvében kifejtett nézeteket követték, utópista szocialistáknak nevezzük őket. (Az utópia szó szerinti fordításban azt jelenti: olyan hely, amely sehol sincs.)

Az utópista szocialistákat mélyen megrendítette a proletariátus nyomora. A társadalmi bajok megszüntetésének legfőbb feltételét a tőkés magántulajdon felszámolásában látták. Megfestették az igazságos, szocialista társadalom képét, és meg is akarták azt valósítani.

De hogyan? Elhatározták, hogy meggyőzik a „művelt és vagyonos osztályokat", vagyis a burzsoáziát arról, hogy a kapitalizmus

igazságtalan és erkölcstelen. Úgy gondolták, hogy ezek után a burzsoázia majd önként lemond a tulajdonában levő termelőeszközökről és megvalósítja az igazságos, egyenlőségen alapuló társadalmat. Elgondolásaikban őszintén hittek is, az angol *Robert Owen* például saját gyárában megvalósította elképzeléseit.

Gyermekmunkások (Egykorú rajz)

De felvilágosító, meggyőző munkájuk a burzsoák között nem sok eredménnyel járt. A burzsoázia egy darabig csak tűrte, hogy írogassanak, kérleljék a gyárosokat, amikor azonban tanaikat terjeszteni kezdték a munkások között, üldözni kezdte őket.

Bebizonyosodott, hogy a kizsákmányolás megszüntetését és a szocialista társadalom megteremtését helytelen eszközökkel akarták elérni. Legszebb terveik éppen ezért szükségszerűen kudarcra voltak ítélve. *A szocializmus megteremtése ilyen eszközökkel megvalósíthatatlan elképzelés, utópia maradt.*

Mi volt ennek az oka? Miért ragaszkodtak az utópista szocialisták terveik megvalósításában a burzsoázia meggyőzéséhez, miért nem ismerték fel, hogy a szocialista társadalom megvalósítására egyedül csak a proletariátus képes? Azért, mert a proletariátus ezekben az időkben, a XVIII. század végén, a XIX. század elején még *nem szerveződött önálló, egységes, öntudatos osztállyá.* Harcai, mozgalmai a tőkések ellen inkább csak védekező jellegűek voltak. Nagyobb munkáért, jobb életfeltételek megteremtéséért harcolt. Nem ismerte fel, hogy *sorsának gyökeres megjavítását csak a tőkés magántulajdon megdöntésével érheti el.*

A proletariátusban az utópisták csak egy szenvedő, nyomorgó, elesett osztályt láttak, amely képtelen saját magán segíteni, amely sorsának megjavítását a vagyonos osztályok jótetteitől várhatta.

A XIX. század 40-es éveire már önálló osztállyá szerveződik a munkásság és fokozatosan megtanulja, hogy a gazdasági harc mellett politikai harcot is kell folytatnia.

1831-ben a lyoni szövőmunkások felkeltek a tőkések ellen, és 10 napig kezükben tartották a várost, csak a Párizsból küldött nagyobb fegyveres erő tudta leverni őket. 1844-ben tízezer sziléziai takács lázadt fel, összezúzta a szövőgépeket, lerombolt sok gyárat és igazgatói irodát. A német proletariátus első komolyabb megmozdulását csak a gyalogság, lovasság, tüzérség kivezénylésével, véres összeütközéssel tudták letörni.

A burzsoázia a sziléziai és lyoni felkelések után rettegve vette tudomásul, hogy *a munkásosztállyal új politikai erő lépett küzdőtérre, olyan erő, amely elszánt és kérlelhetetlen harcot folytat ellene.* Az új erő megjelenését észrevették a haladó gondolkodók is, és most már a proletariátus osztályharcára alapozhatták, tudományosan is megalkothatták a szocialista eszméket.

Marx és *Engels* alkották meg a tudományos szocializmust. ők ismerték fel először, és a „Kommunista Kiáltványban" meg is fogalmazták, hogy a szocialista társadalom megteremtése nem a tőkések meggyőzésének és jótettének lesz a következménye, hanem a proletariátus osztályharcával valósul meg, hogy ez *az osztályharc a kapitalizmus fejlődésével egyre jobban kiéleződik és elvezet a szocialista forradalomig. A szocialista forradalomban a proletariátus szétzúzza a burzsoázia államhatalmát és létrehozza saját államhatalmát, a proletárdiktatúrát.*

Marx és Engels tevékenysége

MARX KÁROLY 1818. május 5-én született Trierben, a Rajna-vidék déli részén, amely az akkori Németország gazdaságilag és politikailag leghaladottabb része volt. Ez a vidék 1795 és 1814 között francia fennhatóság alatt állott, és itt felszámolták a feudalizmust, megszüntették a céhrendszert, feloszlatták a nagybirtokot, bevezették a francia törvénykönyveket, több kis államot egyesítettek. A Rajna-vidék már ebben az időben is Európa egyik legfejlettebb iparvidéke volt. Mindez természetesen *Marx* fejlődése szempontjából nem jelentéktelen. Apja tekintélyes ügyvéd, haladó gondolkodású. *Marx* tőle örökölte liberalista és humanista gondolatait. Ilyen irányba hatottak rá a trieri gimnáziumi évek is, ahol haladó szellemű tanárok nevelték. 1835-ben érettségizett. Akkori nézeteiről bizonyos képet ad érettségi dolgozata: *„Egy ifjú elmélkedése pályaválasztás előtt."* A következőket írja: *„A történelem azokat nevezi a legnagyobb embereknek, akik miközben az általános ügyért tevékenykedtek, önmagukat tették nemesebbé. A tapasztalat azt mutatja, legboldogabb, aki a legtöbb embert tett boldoggá. Ha azt a hivatást választottuk, amelyben a legtöbbet tehetünk az emberiségért, akkor a terhek alatt nem roskadunk össze, akkor nem szegényes, korlátolt, önző örömet élvezünk, hanem a mi boldogságunk millióké, tetteink csendben, de örökké hatva élnek tovább, és hamvainkat nemes emberek izzó könnyei fogják áztatni."*

Marx egész élete, munkássága bizonyítja, hogy az emberiség ügyének szolgálatára tett fogadalmát megtartotta.

Gimnáziumi évei után a bonni, majd a berlini egyetemen tanult jogot, majd filozófiát. 1841. április 15-én elnyerte a filozófiai doktora címet.

Egyetemi évei után 1842-ben kapcsolódott be az antifeudális politikai mozgalmakba. 1842 októberében a kölni Rajnai Újság munkatársa, majd szerkesztője lett. A Rajnai Újság radikális polgári lap, amely Marx vezetése alatt egyre inkább forradalmi-demokratikus irányba fejlődött. A kormány kétszeres, majd háromszoros cenzúrának vetette alá, később pedig betiltotta. Ekkor *Marx* Párizsba költözött és kiadta a Német–Francia Évkönyveket. Itt már szabadabban dolgozhatott egészen 1845-ig, amikor a reakciós porosz kor-

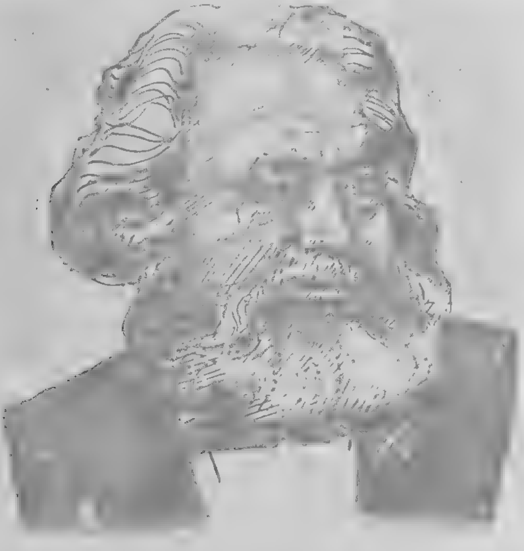

MARX KÁROLY. Született 1818-ban a németországi Trierben. A tudományos szocializmus, az új politikai gazdaságtan, a dialektikus és történelmi materializmus megteremtője, a nemzetközi munkásmozgalom lángeszű tanítója és vezetője.

mány kérésére innen is kiutasították. Ekkor Brüsszelbe ment. Ezekben az években került bele a politikai élet középpontjába. Megismerte és tanulmányozta a munkásmozgalmakat, az angol politikai gazdaságtant és az utópikus szocialisták műveit.

A gyakorlati munkásmozgalom és a különböző szocialista eszmék tanulmányozása alatt *Marx* rájött, hogy az *egész emberiség felszabadításának előfeltétele és záloga a proletariátus felszabadítása.*

Demokratikus gondolkodóból szocialista forradalmárrá vált. A „Német—Francia Évkönyvek"-ben már még is fogalmazta ezt: *„A kritika fegyvere nem pótolhatja a fegyverek kritikáját; az anyagi erőt anyagi erővel kell megdönteni."*

A proletariátus szerepének felismerése után *Marx* a proletariátus politikai szervezeteinek, a pártnak megteremtésén fáradozott. Brüsszelben csatlakozott a Kommunisták Szövetsége nevű titkos propagandatársasághoz, és a szövetség II. kongresszusán jelentős munkát végzett.

A kongresszus megbízásából dolgozta ki *Marx* és *Engels* a szövetség programját, amely 1848 februárjában jelent meg „Kommunista Kiáltvány" címen.

Marx Belgiumban is tovább folytatta harcát a reakciós porosz kormány ellen. Az 1848-as februári francia forradalom hatására és a belga munkások lázongásától megrendült belga kormány azonban kiutasította. Párizsba, majd a németországi 48-as márciusi forradalom után Kölnbe költözött. Az ellenforradalom győzelme után *Marxot* bíróság elé állították és kiutasították Németországból. Ekkor ismét Párizsba ment, majd véglegesen Londonban telepedett le, ott élt haláláig.

A forradalmat követő években *Marx* megfeszített munkát végzett: fő művének, a „Tőké"-nek megírásán dolgozott. 1867-ben jelent meg Hamburgban a „Tőke" I. kötete. Azokban az években, amelyekben *Marx* a „Tőké"-n dolgozott, egyben élénk forradalmi gyakorlati tevékenységet fejtett ki. A hatvanas évek elején erőteljesebbé vált a munkásmozgalom s ennek kapcsán *Marx* hozzálátott ahhoz, hogy megvalósítsa régi eszméjét: — létrehozza a proletárharc egységes taktikájának kidolgozása céljából a munkásszövetséget. 1864-ben Londonban megalakult a Nemzetközi Munkásszövetség, az I. Internacionálé. *Marx* volt a szövetség lelke és eszmei vezére.

Marx nemcsak mint forradalmár; hanem mint tudós és gondolkodó is kiemelkedő alakja a történelemnek.

A filozófia, a közgazdaságtan területén előtte hozzá hasonló eredményeket senki sem ért el. *Az ő nevéhez fűződik a dialektikus materializmus filozófiájának megteremtése, a közgazdaságtan terén pedig az értéktöbblet-elmélet kidolgozása.* A tudós és forradalmár egyesült *Marx* személyében. Elméleti és gyakorlati tevékenységével egyaránt a proletariátus felszabadítását kívánta elősegíteni. A filo-

zófiában és a tudományban a proletariátus felszabadításának fontos eszközét látta. Ugyanakkor felismerte, hogy a tudományok igazi fejlődéséhez, felvirágzásához a proletariátus által létrehozott új társadalom szükséges. Erről a kapcsolatról a következőket írta: *„A tömegek felszabadításának feje a filozófia, szíve a proletariátus. Miképp a filozófia a proletariátusban találja meg anyagi fegyverét, úgy találja meg a proletariátus a filozófiában a maga szellemi fegyverét."*

A társadalomtudományok alapos ismerete mellett *Marx* érdeklődését a természettudományok sem kerülték el. A XIX. század természettudományos felfedezéseiben, a sejt felfedezésében, a darwinizmusban és az anyag és energia megmaradásának törvényében meglátja a tudományok fejlődésének új szakaszát. Ezeket a felfedezéseket a materialista filozófia alaptételeinek bizonyítására használja fel, annak bizonyítására, hogy *a világ anyagi természetű, nem az isten teremtette, hogy benne az ember kialakulása nem az isten műve, hanem az élővilág fejlődésének eredménye.*

Mély elméleti tudása, széles látóköre a természet és társadalomtudományok területén, a proletariátus világtörténelmi szerepének felismerése rendkívüli éleslátással ruházta fel. Mások számára talán jelentéktelennek tűnő jelenségekben is fel tudta fedezni azokat a vonásokat, amelyek lényegesek, amelyek kifejezik az emberi társadalom feltartóztathatatlan előrehaladását a szocialista forradalom felé. *Marxnak* ezzel a képességével kapcsolatosan mond el egy történetet *Wilhelm Liebknecht.*

„Marx a forradalmak fölött győztes európai reakción gúnyolódott egy beszélgetés során, s elmondta, hogy a reakció azt képzeli, véglegesen elfojtotta a forradalmat. Ő maga meg van győződve arról, hogy ez nem igaz. S hogy ez mennyire nem igaz, arról egy játéküzlet kirakata előtt álldogálva győződött meg. Csodálkoztunk. Marx pedig hosszan és lelkesen fejtegette, hogy a Regent Streeten az üzlet kirakatában egy elektromos gép modellje látható, amely vonatszerelvényt húz. A gőz uralma, amely a múlt században felforgatta a világot, már hanyatlóban van, s helyébe hasonlíthatatlanul nagyobb forradalmár lép, az elektromos szikra. A következmények beláthatatlanok. Az elektromosság gazdasági forradalmat hoz, és ezt szükségszerűen követnie kell a politikai forradalomnak is. Íme, egy játéküzlet ki-

rakata, amely alkalmat adott a materialista történetfelfogás megfogalmazására. Azon az éjjelen nem tudtam aludni. Marx szavai az utcára űztek, s a Regent Streetre siettem, hogy megnézzem a modellt, amelyet a polgári társadalom öngyilkos elvakultságában diadalmasan hordoz körül. Sűrű embertömeg állt a kirakat előtt. Valóban ott volt a mozdony és a vonat, amely vidáman futott körbe-körbe. 1850-ben volt ez — július elején..."

Önkéntelenül felmerül a gondolat; milyen ember volt az a nagy forradalmár, akit példaképéül vall a sok millió kommunista az egész világon?

A legnagyobb fegyelemmel, sokszor mások értetlenségén és türelmetlenségén felülemelkedve végezte azt a munkát, aminek jelentőségét kortársainak legnagyobb része meg sem értette. Nagyon sok tévedéssel kellett leszámolnia, nagyon sok közkeletű „igazságot" kellett megcáfolnia, sokszor még saját harcostársaival is szembe kellett szállnia ahhoz, hogy a szocialista gondolat igazságait hirdesse és elfogadtathassa. Börtön, kiutasítás, üldöztetés és értetlenség kísérték sokáig az útját. S ő ilyenkor elkedvetlenedő harcostársainak, aggódó barátainak *Dante* halhatatlan sorait szokta idézni: *„Menj utadon, s ne bándd, hogy mit beszélnek."*

Gyermekei és barátai, akik sokszor és szívesen emlékeztek rá, ezekben az emlékezésekben többnyire nem a tudóst rajzolták meg. *Jenny Marx* visszaemlékezéseiben leírja, hogy *Marx* minden szabad idejét velük, a családjával töltötte. Barnás arcbőre és sűrű fekete haja miatt a gyermekek csak „szerecsennek" becézték. Gyakran befogták egy-egy nagy karosszék elé, ők maguk kényelmesen elhelyezkedtek a karosszékben, és úgy hajtották körbe a szobában. Máskor hosszan mesélt a gyermekeknek, vagy idegen nyelven írott meséskönyvekből olvasott fel nekik, s szótár nélkül, azonnal gyönyörű stílusban fordította a meséket. Egyébként is zseniális nyelvtehetség volt. Számos európai nyelvet hibátlanul beszélt. Oroszul például ötvenesztendős korában tanult meg egy fél év alatt, éjszakánként, csak azért, hogy néhány, az orosz viszonyokról szóló könyvet eredetiben elolvashasson.

Laura Lafargue, Marx leánya beszéli, hogy ő és nővére, *Jenny*, egyszer társasjáték közben egy sor kérdést adott fel *Marxnak*. Ezek megmutatják egy kissé *Marx Károly* életelveit, eszményei*

Kedvenc erénye	*Egyszerűség*
Kedvenc erénye férfiaknál	*Erő*
Kedvenc erénye nőknél	*Gyöngeség*
Fő jellemvonása	*Állhatatosan egy célra törekedni*
Mit tart boldogságnak?	*Küzdeni*
Mit tart boldogtalanságnak?	*Meghódolni*
A bűn, amelyet a leghamarabb megbocsát	*Hiszékenység*
A bűn, amelyet a legjobban utál	*Csúszás-mászás*
Kedvenc időtöltése	*Könyveket búj ni*
Költője	*Shakespeare, Aiszkhülosz, Goethe*
Prózaírója	*Diderot*
Hőse	*Spartacus, Kepler*
Virága	*Babér*
Színe	*Vörös*
Kedvenc neve	*Laura, Jenny*
Kedvenc életszabálya	*Nihil humani a me alienum puto (Semmi, ami emberi, nem idegen tőlem)*
Kedvenc jeligéje	*De omnibus dubitandum (Mindenben kételkedni kell)*

Tudósnak, mesternek, barátnak, embernek egyaránt rendkívüli volt. S *Engels*, a barát, joggal mondta a 65 éves korában, 1883. március 14-én meghalt *Marx* sírjánál: *„Fel sem mérhető, mit vesztett ebben az emberben az európai és az amerikai harcos proletariátus, mit vesztett benne a történettudomány... Amikor meghalt, a forradalmár munkás bajtársak millióinak tisztelete, szeretete, gyásza vette körül a szibériai bányáktól Kaliforniáig egész Európában és Amerikában... s bátran mondhatom, lehetett még sok ellenfele, de aligha volt személyes ellensége. Neve és műve is élni fog századokon át!"*

ENGELS FRIGYES. A tudományos szocializmus megteremtésében *Engels Frigyesnek* is jelentős szerepe volt. A proletariátus tudományos világnézetének kidolgozása *Marx* és *Engels* közös műve.

Engels 1820. november 28-án született Barmenben, a Rajnavidék egyik ipari városában. Apja gyáros volt, gyapjúfonodái voltak Barmenben. Míg *Marx* már a szülői házban felvilágosodott, liberális légkörben élt, *Engelsnek* a családon belül is meg kellett küzdenie a ránehezedő szellemi nyomással. Gimnáziumi évei alatt ki-

[illegible] ... decemberben [illegible] ...

[illegible] meg [illegible] forradalmi [illegible] ...

[illegible] ... Ro-
roszországban.

[illegible] 1812-ben [illegible] költözött [illegible] tanulmányozta [illegible] hely- [illegible] a kapitalizmus [illegible] mellett nyomorú- [illegible] Bejárta [illegible] látta [illegible]

és ínségüket. Személyes megfigyelései mellett nagy elméleti munkát is folytatott ezekben az években. Áttanulmányozta a munkásosztály helyzetéről addig megírt legjelentősebb munkákat, közgazdaságtani műveket, az angol utópista szocialisták műveit. Mindennek eredményeként 1845-ben kiadja: „A munkásosztály helyzete Angliában" c. könyvét. *Lenin* ezt a könyvet „a világ szocialista irodalma egyik legjobb művének" nevezte. Miért van ennek a könyvnek olyan nagy jelentősége? Ebben a könyvben mondta ki először és bizonyította be *Engels*, az előző gondolkodókkal szemben, hogy *a proletariátus nem egyszerűen „szenvedő osztály", mint az utópisták állították, hanem olyan erő, amely képes saját magát felszabadítani, megdönteni a kapitalizmust és az új, szocialista társadalmat felépíteni.*

Engels 1844-ben Párizsba ment. Itt ismerkedett meg *Marxszal*. Ettől az időtől kezdve mély barátság fűzi őket egybe. 1845—47-ig Brüsszelben élt *Marxszal* együtt. Mindketten csatlakoztak a „Kommunisták Szövetsége" titkos társasághoz, és közösen írták meg a Kommunista Kiáltványt.

Az 1848-as forradalom hírére mindketten visszatértek Németországba, és az Új Rajnai Újságot szerkesztették.

Engels részt vett a fegyveres felkelésben is. Az ellenforradalom győzelme után menekülnie kellett. Először Manchesterben élt, majd Londonba költözött. *Marx* is itt élt, s ettől kezdve, egészen *Marx* haláláig együtt dolgoztak.

Londoni tartózkodásuk alatt óriási elméleti és gyakorlati munkát fejtettek ki. Elméleti munkájuk a tudományos szocializmus további fejlesztésére irányult. Ekkor alakították meg Londonban a Nemzetközi Munkásszövetséget, az I. Internacionálét. *A munkásmozgalom fejlődésében ennek a szövetségnek igen nagy jelentősége volt, mert arra hívta fel a proletariátus figyelmét, hogy a tőke kizsákmányolás elleni harcban minden ország munkásságának össze kell fogni, együtt kell küzdeni.*

Marx halála után a szövetség vezetője *Engels* lett. Míg *Marx* elméleti tevékenységének középpontjában ezekben az időkben a kapitalizmus gazdasági törvényeinek tanulmányozása állott, *Engels* a társadalom- és természettudományok területén végzett elméleti munkát. A dialektika és a materializmus szellemében kidolgozta és általánosította a korabeli tudományok eredményeit. A fejlődésben

levő biológia és kémia problémái iránt egyaránt érdeklődött, és széleskörű ismeretekkel rendelkezett minden területen. Nem hiába nevezte őt *Marx* „élő enciklopédiának".

Elméleti munkásságát „A természet dialektikája", az „Anti Dühring", „A család, a magántulajdon és az állam eredete", és még sok más könyvben örökítette meg.

Londoni tartózkodásuk alatt *Marx* és *Engels* között a közös világnézeti és elméleti munka mély barátsággá alakult. *Marx*, miközben a kizsákmányolás megszüntetésének, a szabad, boldog élet megteremtésének kérdéseit tudományosan kidolgozta, a kapitalizmus jóvoltából olyan nyomorúságos viszonyok között élt családjával, hogy sokszor a mindennapi élet fenntartásához szükséges javak megteremtése is komoly gondot okozott neki. Pedig az élethez szükséges javakon túl anyagi fedezet kellett a szocialista írások terjesztésére is, hiszen ilyen támogatást a burzsoáziától nem várhatott.

Engels ezt a helyzetet felismerve, mindenáron segíteni akart *Marxnak*, mint barátnak és tudósnak. Ezért mint az egyik manchesteri cég részvényese, nem mondott le erről a szerepéről. Világnézete, érzései, meggyőződése ellenére egy ideig vállalta ezt a „kutyának való sorsot" — ahogy írta. Így anyagi segítséget tudott nyújtani *Marx* családjának az élet fenntartásához, és a szocialista munkák terjesztéséhez.

Vlagyimir Iljics Lenin

Lenin neve elszakíthatatlanul összeforrott *Marx* és *Engels* nevével. Ő folytatta és tovább fejlesztette *Marx* és *Engels* tanításait, ő volt a világ első szocialista államának, a Szovjetuniónak a vezetője.

1870. április 22-én született Szimbirszkben (ma Uljanovszk). Apja tanfelügyelő volt. Bátyját 1887-ben a cári kormány kivégeztette, mert részt vett a III. Sándor cár elleni merényletben.

Lenin élénk, nagy tehetségű gyermek volt. Kitűnően tanult, kitüntetéssel került a gimnázium egyik osztályából a másikba. Mire a gimnáziumot befejezte, jól tudott latinul, görögül, franciául és németül. Jól ismerte a történelmet és az irodalmat is. Különösen nagyra becsülte az olyan irodalmi műveket, amelyeknek hősei kemény és hajthatatlan jelleműek.

Lenin fiatalságát a Volga mentén töltötte. Közelről figyelte a nép életét, az embertelen szolgaságot és vadállati kizsákmányolást. Látta, hogy az orosz dolgozókkal együtt nyomják el a tatár, mord-

vin, szerette a nagy orosz népet is. Már ifjú korában meggyűlölte a nemzeti elnyomást. Már a gimnázium felső osztályaiban forradalmi gondolkodású volt. Ez kifejezést nyert iskolai dolgozataiban is.

A gimnázium igazgatója visszaadva egyik iskolai dolgozatát, haragosan mondta neki: *„Milyen elnyomott osztályokról ír maga itt, hogy kerül ez ide?”*

VLAGYIMIR ILJICS LENIN, [illegible] *megalapítója.*

1887-ben Lenin beiratkozott a kazanyi egyetem jogi fakultására. Hamarosan kapcsolatot teremtett a haladó diákokkal és tevékenyen részt vett az önkényuralom elleni mozgalmakban. 1887. december 5-én letartóztatták a diákmegmozdulásokban való részvétel miatt. Amikor a rendőrtiszt a cellába kísérte, megkérdezte tőle: *„Minek lázong, fiatalember? Hiszen fal van maga előtt!”* *„Fal, de*

korhadt, döngetni kell és összeomlik!" — válaszolta öntudatosan *Lenin*. Kizárták az egyetemről és Kokuskino faluba száműzték. (Kazán kormányzóság.) Itt élt 1888 őszéig, ekkor megengedték neki, hogy visszatérjen Kazánba, s itt töltötte 1888—1889 telét. Ebben az időben *Lenin Marx* „Tőké"-jét tanulmányozta, és belépett egy marxista körbe. 1889 őszétől Szamarában élt. Itt *Marx* és *Engels* műveinek tanulmányozása mellett felkészült a jogi fakultás magánvizsgáira. Vizsgáit kitűnő eredménnyel tette le 1891 tavaszán és őszén a pétervári egyetemen.

1893 augusztusában *Lenin* Pétervárra utazott. A pétervári marxisták vezetője lett, és azok a munkások, akikkel a marxista körökben foglalkozott, forró szeretettel vették körül. 1895-ben *Lenin* a pétervári marxista munkásköröket „Harci Szövetség a Munkásosztály Felszabadítására" néven egységes szervezetbe egyesítette; ez a szövetség volt Oroszországban a forradalmi proletárpárt első jelentős csírája. 1895 decemberében Lenint letartóztatták és börtönbe vetették. 1897-ben száműzték Szibériába, Susenszkoje faluba. 1900 elején visszatért szibériai száműzetéséből, és ugyanezen év őszén külföldre utazott. Megteremtette az orosz forradalmi marxisták első országos politikai lapját: az „Iszkrát". Ebben az időben írta „Mi a teendő" c. híres könyvét, amely lerakta a marxista párt ideológiai alapjait. Az Oroszországi Szociáldemokrata Munkáspárt 1903 júliusában megtartott II. kongresszusán *Lenin* a megalkuvók elleni harcban megvédte a marxizmust és maga köré tömörítette a munkásmozgalom forradalmi erőit. A marxizmus történetében elsőnek dolgozta ki az új típusú forradalmi pártról szóló tanítást: *a párt a proletariátus vezető szervezete a proletárdiktatúráért folyó harcban.*

Amikor elkezdődött az 1905-ös forradalom, *Lenin* visszatért az emigrációból Oroszországba, hogy közvetlenül irányítsa a forradalmat. A forradalom leverése után, 1907 decemberében ismét kénytelen volt külföldre emigrálni. A külföldi tartózkodás éveiben éles harcot folytatott a marxizmus ellenségeivel és elferdítőivel szemben. Több jelentős könyvet írt ez idő alatt. *Lenin* sokéves, az új típusú marxista párt megteremtése érdekében kifejtett munkájának eredményeképpen Oroszországban a kommunisták önálló politikai párttá szerveződtek.

A forradalmi mozgalom újabb fellendülésének kezdetével *Lenin*, aki akkoriban Párizsban tartózkodott, átköltözött Krakkóba, hogy közelebb legyen Oroszországhoz és közvetlenül irányíthassa a párt forradalmi munkáját. Amikor kitört az imperialista háború, az osztrák rendőrség letartóztatta. Kiszabadulása után Svájcba költözött. 1916 tavaszán megírta „Az imperializmus mint a kapitalizmus leg-

felsőbb foka" c. híres munkáját, amelyben feltárta a háború rabló, imperialista jellegét, s megmutatta, hogy *az imperializmus — haldokló kapitalizmus, a szocialista forradalom előestéje.*

A cári önkényuralom 1917 februárjában történt megdöntése után *Lenin* visszatért hazájába az emigrációból. Április 3-án érkezett meg Petrográdra. Hazaérkezése óriási jelentőségű volt a párt, a forradalom szempontjából.

Az Ideiglenes Kormány parancsot adott letartóztatására. *Lenin* kénytelen volt illegalitásba vonulni. Október 7-én illegálisan Petrográdba érkezett, október 10-én pedig a Központi Bizottság az ő beszámolója alapján elfogadta az általa előterjesztett határozati javaslatot a fegyveres felkelésről. Október 24-én éjjel *Lenin* a Szmolnijba érkezett, és kezébe vette a reggel meginduló felkelés vezetését. Október 25-én (november 7-én) egész éjszaka és egész nap a Szmolnijban tartózkodott; onnan irányította a felkelést és szervezte a forradalom erőit. Október 26-án (november 8-án) a II. Szovjetkongresszus ülésén előterjesztette a békéről és a földről szóló történelmi dekrétumokat. A II. Szovjetkongresszuson megválasztották a Népbiztosok Tanácsát — a világ első munkás-paraszt kormányát —, amelynek élén *Lenin* állt.

A proletariátus ellenségei, akik *Leninben* látták a proletárforradalom megtestesülését, ismételten az élete ellen törtek. 1918. augusztus 30-án merényletet követtek el ellene. *Lenin* súlyosan megsebesült.

A munkásosztály *Lenin* vezetésével rendkívül nehéz körülmények között védte meg a fiatal Szovjet-Oroszországot a külső és belső ellenforradalommal szemben. A polgárháború éveiben a Vörös Hadsereg elkeseredett harcokban megsemmisítette az intervenciósokat és a fehérgárdista hordát. A polgárháború befejezése után *Lenin* szervezi és irányítja a népgazdaság helyreállításának munkáját, megalkotja az ország villamosításának tervét.

A nehéz viszonyok, amelyek között *Lenin* a cárizmus idején élt, a megfeszített elméleti és gyakorlati munka, valamint súlyos sebesülésének következményei aláásták erejét és megrövidítették életét. 1924. január 21-én este 6 óra 50 perckor a Moszkva melletti Gorkiban halt meg.

Lenin alakja ma is élő. A forradalom, a polgárháború éveiben sok magyar találkozott *Leninnel*. Sok emlék őrzi *Leninnek* a magyar forradalmárok iránt tanúsított megbecsülését. A legjelentősebb ezek közül az az emlék, amely *Leninnek* a győztes 1919-es forradalom vezetőihez intézett üzenetét őrzi:

„Magyar Munkások! Elvtársak!... Az a háború, amelyet ti viseltek, az egyetlen jogos, igazságos, igazán forradalmi háború, az elnyomottak háborúja az elnyomók ellen, a dolgozók háborúja a kizsákmányolók ellen, háború a szocializmus győzelméért. Az egész világon a munkásosztály minden becsületes tagja a ti pártotokon áll. Minden hónap közelebb hozza a proletár világforradalmat.

Legyetek szilárdak, a győzelem a tiétek lesz!

Lenin."

Milyen ember volt *Lenin* az életben? Erről szólnak *Clara Zetkin* szavai:

„1920 kora tavaszán láttam először Lenint azóta, hogy az orosz forradalom elindult világot rengető útjára. Közvetlenül Moszkvaba érkezésem után történt, ha jól emlékszem, a Kreml Szverdlov-termében tartott pártkonferencián. Úgy tűnt nekem, hogy Lenin semmit sem változott, alig öregedett. Meg mertem volna rá esküdni, hogy ugyanaz a szerény, gondosan kikefélt öltöny van rajta, amelyikben a II. Internacionálé 1907. évi stuttgarti világkongresszusán első ízben láttam.

Lenin magatartása és fellépése is egészen a régi volt. A viták időnként igen élénkké, mondhatni viharossá váltak. Lenin, akárcsak annak idején a II. Internacionálé kongresszusain, a vita figyelmes követésével, nagy, magabiztos nyugalmával tűnt ki, amely mögött megfeszített belső érdeklődés, energia és rugalmasság rejlett. Ezt bizonyították többszöri közbekiáltásai és megjegyzései, hosszabb fejtegetései, amikor felszólalt. Éles tekintete, világos észjárása nem siklott el semmi felett, ami figyelemre méltó. Ezen az ülésen is úgy éreztem — akárcsak a későbbiek során, hogy Lenin legkiemelkedőbb jellemvonása az egyszerűség és a szívélyesség, a magától értetődő természetesség, amellyel az összes elvtársakkal érintkezett."

„Milyen egyszerűen, milyen szerényen viselkedett Lenin, aki már egy óriási történelmi teljesítményre tekinthetett vissza, és akire a hivő bizalom, a legsúlyosabb felelősség és a szakadatlan munka nyomasztó terhe nehezedett! Egészen elmerült az elvtársak tömegében, egy volt velük, egy volt a sok közül. Egyetlen gesztusával, egyetlen arckifejezésével sem akart mint »személyiség« hatni. Az ilyen magatartás idegen volt számára, mert valóban személyiség volt. Szüntelenül hozták a futárok a közleményeket a különböző hivataloktól, polgári és katonai szervektől. A közleményekre gyakran csak néhány hirtelenében odavetett szó volt a válasz. Leninnek min-

den küldönc számára volt egy barátságos mosolya vagy fejbólintása, és cserébe mindig örömtől ragyogó arcok tekintettek rá vissza. A tárgyalások során időnként feltűnés nélkül érintkezett a vezető elvtársakkal. A szünetekben valósággal megostromolták Lenint. Elvtársak és elvtársnők vették körül Moszkvából, Petrográdból, a mozgalom különböző központjaiból, és nagy számban tolongtak körülötte a fiatalok »Vlagyimir Iljics, kérem . . .«, »Lenin elvtárs, ne vegye rossz néven . . .«, »Tudjuk jól, Iljics, hogy ön . . ., de . . .« Ilyen és hasonló formában rajzottak körülötte a kérdések, kérések, javaslatok.

Lenin kifogyhatatlan, megható türelemmel hallgatta meg az embereket, és válaszolt nekik. Mindenki számára volt valami jótanácsa, akár pártügyben, akár személyes panasszal fordultak hozzá. Szívet-lelket üdítő volt az a mód, ahogyan a fiatalokkal érintkezett — elvtársiasan, mentesen minden fontoskodó leckéztetéstől; sohasem viselkedett olyan fölényeskedően, mintha a kor már egymagában véve is felülmúlhatatlan erény volna. Lenin úgy mozgott az emberek között, akikkel minden idegszálával össze volt kötve, mint egyenlő az egyenlők között. A pártban élvezett tekintélye egy ideális apa tekintélye volt, akinek a fölényét abban a tudatban ismerik el, hogy megértés van benne, és maga is megértésre vágyik."

„A Lenin családjánál tett első látogatásom elmélyítette bennem azt a benyomást, amelyet a pártkonferencián szereztem, és amelyet azóta számos beszélgetés megerősített. Igaz, Lenin a Kremlben lakott, a korábbi cári palotában, és több őrszemen kellett keresztülmenni, míg az ember eljutott hozzá (ez nagyon is szükséges rendszabály volt, az ellenforradalom ugyanis még nem adta fel a tervet, hogy merényleteket hajtson végre a forradalom vezetői ellen). Ha kellett, Lenin a pazar, dús aranyozású hivatali termekben is fogadott. Magánlakása azonban egészen egyszerű és igénytelen volt. Nem egy munkáslakásban jártam már, ahol a berendezés jóval gazdagabb volt, mint a »mindenható moszkvai diktátor« (Az imperialista sajtó gyakran így nevezte Lenint rágalmaktól hemzsegő cikkeiben. Clara Zetkin az imperialista sajtó hazugságait gúnyolja ki ezzel a kifejezéssel.) *otthonában. Lenin feleségét és nővérét vacsoránál találtam. Mindjárt szívélyesen kínáltak, hogy tartsak velük. A vacsora a nehéz időknek megfelelően egyszerű volt: tea, feketekenyér, vaj, sajt. Később Lenin nővére »a vendég tiszteletére« utánanézett, hogy nem akad-e valami »édesség«, és boldogan bontott ki egy kis üveg eperbefőttet. Köztudomású volt, hogy a parasztok böséges liszt-, szalonna-, tojás-, gyümölcs- stb. küldeményekkel ked-*

veskedtek »az Iljicsüknek«, de az emberek azt is tudták, hogy mindebből semmi sem marad Lenin háztartásában. Minden a kórházakba és a gyermekotthonokba vándorolt; Lenin családja szigorúan tartotta magát ahhoz az alapelvhez, hogy nem szabad jobban élni, mint a többiek, vagyis a dolgozó tömegek."

Marx és *Lenin* neve a munkásosztály világnézetének megalapításában elszakíthatatlanul összeforrt. *Lenin, Marx* és *Engels* legkövetkezetesebb tanítványa és ügyük méltó továbbfejlesztője volt a proletárforradalmak korában. Ezért nevezzük a munkásosztály világnézetét marxizmus—leninizmusnak.

A MUNKÁSOK AZ ÚJ ÉLET HARCOSAI

A társadalom fejlődését törvényszerűségek határozzák meg, amelyek az emberek gondolkodása, munkája, harca alapján érvényesülnek. Az emberek azonban nem egyformán tevékenykednek. Nagy társadalmi változások idején hevesen megütköznek egymással a különböző embercsoportok. Bizonyos csoportok harcolnak a társadalmi változásokért, új viszonyok létrehozásáért, míg mások ellenállnak ezeknek a törekvéseknek. Mi az oka ennek? *Miért van az, mitől függ, hogy az emberek egyes csoportjai nem egyformán cselekednek?* Ezekre a kérdésekre a választ az osztályokról szóló marxista elmélet adja meg.

Egy társadalmi osztályba az embereknek olyan csoportjai tartoznak, amelyeknek azonos a termelési eszközökkel, az államhatalommal szembeni viszonyuk, azonos módon vesznek részt a termelésben, s többé-kevésbé azonos mennyiségben részesednek a termelt javakból.

Vizsgáljuk meg részletesen a társadalmi osztály ismertető jegyeit.

A társadalmi osztályok

Az első és legfontosabb vonás, hogy az egyes csoportok milyen kapcsolatban vannak a termelőeszközökkel. *Tulajdonukban vannak-e a szerszámok, gépek, a nyersanyagok, üzemi épületek, vagy pedig meg vannak fosztva ettől?*

A kapitalizmusban pl. az alapvető termelési eszközök, a gyárak, gépek, bányák stb. a tőkések magántulajdonában vannak. A munkások ezekhez a legfontosabb termelőeszközökhöz nem juthatnak hozzá, hiszen munkabérükből egy életen át sem tudnának annyi pénzt összegyűjteni, hogy ezeket megvásárolhassák.

Az osztályokat megkülönböztető másik vonás: *milyen helyet és szerepet töltenek be a termelés rendszerében.* A termelési folyamatot modern időben meg kell szervezni, irányítani kell. Mitől függ az, hogy ki lesz az irányító, a vezető és ki lesz az irányított, a vezetett? Erre a kérdésre különféle válaszokat adnak a különböző emberek. A burzsoázia érdekeit képviselő tudósok közül sokan azt ál-

91

feudalizmusban a hűbérúr úrbér, robot és egyéb formákban sajátítja el a jobbágy munkájának eredményét. A kapitalizmusban a burzsoázia úgy szerzi meg jövedelmét, hogy a munkás által termelt javaknak csak elenyésző részét juttatja a dolgozónak, annyit, amennyi a munkásnak csak arra elég, hogy éhen ne haljon és tovább dolgozzon a tőkés zsebére.

Óriási különbségek vannak az osztálytársadalmakban az elnyomó és elnyomott osztályok jövedelmének méretei között. Magyarországon 1938-ban a lakosság 43,2 százalékát kitevő ipari és mezőgazdasági munkásság a nemzeti jövedelemnek csupán 23,9 százalékát kapta, míg a tőkéseknek és földbirtokosoknak, akik a lakosság 9,3 százalékát alkották, a nemzeti jövedelem 37 százaléka jutott. Még jellemzőbb, hogy a legnagyobb iparmágnások és földbirtokosok, akik a lakosság két ezrelékét tették ki, a nemzeti jövedelem 12,1 százalékát élvezték.

Az embereket tehát, a kizsákmányoláson alapuló társadalmakban, a termelőeszközökhöz való viszony, a munka szervezetében betöltött hely és szerep, valamint a jövedelem megszerzésének módja és méretei szerint sorolhatjuk osztályokba. Ezek közül *az ismertetőjegyek közül a legfontosabb a termelőeszközökhöz való viszony. Ettől függ az összes többi.*

A burzsoázia érdekeit szolgáló tudósok természetesen tagadják ezt. Különféle nézeteket dolgoztak és dolgoznak ki az emberek közti különbségek magyarázatára. Ezek közül a nézetek közül *a legreakciósabb a fajelmélet.* Ez az elmélet az embereket ún. faji adottságok alapján osztályozza (bőr színe, testalkat stb.). Felsőbbrendű fajoknak általában a gyarmattartó nemzetek, alacsonyabbrendűeknek pedig a gyarmati országok népeit tekinti. A fajelmélet mélységesen tudománytalan elmélet. A biológia nem ismer el fajokat, csak egységes emberi faj létezik. A bőr, testalkat, szemforma különbsége alapján legfeljebb csak fajtákról beszélhetünk. Ezeknek a biológiai különbségeknek azonban semmiféle társadalmi jelentőségük nincs. A gyarmati népek elmaradottsága nem biológiai okból következik, hanem a gyarmatosítás politikájából. Napjainkban a gyarmati felszabadító mozgalmak sikeres előretörése alaposan rácáfol a burzsoá fajelmélet állításaira.

Az osztályharc

Az egyes osztályoknak a termelőeszközökhöz való ellentétes viszonyából következik, hogy közöttük alapvető érdekellentét van. *A termelőeszközökkel rendelkező osztályoknak más az érdekük, mint*

azoknak, amelyek meg vannak fosztva ettől. Ez az alapvető érdekellentét állandó összeütközésre vezet.

A társadalom osztályokra tagozódása óta az ellentétes érdekű osztályok között állandó harc folyik. Ez a harc hol lappangó, hol nyílt; változó hevességű, de állandóan folyik, jellegét megismertük akkor, amikor a politizálásról beszélgettünk.

A tőkés társadalomra a burzsoázia és a proletariátus harca jellemző. A munkásosztály osztályharca azonban lényegesen különbözik az őt megelőző kizsákmányolt osztályok harcától. *Ez az az osztály, mely a tulajdonnak minden formájától elszakadt, mindenféle termelőeszköztől teljesen megfosztották. Ennélfogva a magántulajdonon alapuló tőkés termelési módhoz semmilyen szálak nem fűzik.*

A munkásosztálynak ebből a lényeges tulajdonságából adódik, hogy az összes eddig elnyomott osztályoktól eltérően *egyedül ő képes saját, önálló, a kizsákmányoló osztálytól független ideológiai és politikai párt megteremtésére, amelynek segítségével és vezetésével tudatosan indul harcba a kapitalizmus megdöntéséért, a szocialista társadalom megteremtéséért.*

Az osztályharcnak tehát az osztálytársadalmakban igen fontos szerepe van, ez képezi a társadalom fejlődésének fő hajtóerejét, az osztályharc végső soron a társadalmi forradalomhoz vezet el, amely új, fejlettebb társadalmat szül. Ilyenkor nyilvánul meg legjobban az osztályharc valódi szerepe a társadalom fejlődésében.

A történelem során az osztályharc fegyveres felkelésekben csúcsosodott ki. *Spartacus, Dózsa* és a német meg orosz parasztvezérek az elnyomott osztályok érdekeiért vezették harcba a tömegeket. Lyonban és a német gyárvárosokban fellázadt munkásság is osztályharcot vívott, de ekkor még ezek a mozgalmak gyengék, elszigeteltek voltak. Még hiányzott az a szervező erő, amely képes lett volna egy gyár vagy egy város határain túl is harcba vinni a munkásokat.

A múlt században Párizsban robbant ki a legnagyobb munkásfelkelés. A párizsi proletariátus 1870-ben kísérletet tett arra, hogy létrehozza saját államhatalmát. A forradalom eredményeképpen a francia fővárosban megalakult *a Kommün*, a munkásság első kormánya, amelynek tagja volt a magyar *Frankel Leó* is. Sajnos, a Párizsi Kommün vezetői elkövették azt a hibát, hogy a forradalmi hullám kezdetén nem teremtettek kapcsolatot a vidéki városok proletariátusával, nem szólították harcba a parasztságot. Ezt a mulasztást használták ki az ellenforradalmi erők, körülzárták Párizst, elszigetelték az ország többi részétől. A Kommünnek ez a hibája végzetessé vált. Egy város munkássága képtelen volt ellenállni a bur-

Tüntető párizsi nők.

[illegible] hadsere[illegible] nyomásának. Iszonyatos [illegible] hezdődött, proletárvér öntözte Párizs utcáit.

[illegible] az [illegible]forradalom, [illegible] *[illegible] volt kitábavaló*, gazdag [illegible] nyújtott a jövendő küzdelmekhez. Egy idein úgy [illegible] Közép-Európában a [illegible] diadalmaskodott. [illegible] *Oroszországban* [illegible] ust. [illegible] amely [illegible] az [illegible]munkásság forradalmáról:

FÖLDINDULÁS

[illegible]

kat látott már a történelem. De a legborzalmasabb latin forradalmakban is lappangott valami derű. Valami könnyelmű és szép optimizmus. A szlávok új forradalomra tanítják a világot. Ez a forradalom a pokol vonaglása. Megrázóan, kétségbeejtően sötét és borzalmas.

Tárnák mélye dübörgött először. Ezt a forradalmat a nép csinálja. Ugye, hogy nem tréfaság — a nép? Ugye, hogy tud valamit a nép, amit nem lehet eltanulni?

Az orosz baka csóvát dob a Nyikolaj-pályaudvarba s fegyverével átáll a csőcselékhez. A csőcselék pedig rettenetesen szaporodik. Pár nap múlva talán már egész Oroszország csőcselék lesz.

Mert most már nincs és nem lesz megállás. Ez a sötét mélységekből föllázadt pokol elborít mindent. Talán már vörös lobogó leng a Kremlen. Talán Szentpétervárott is halálos a veszedelem. Hadsereg is csőcselékké lesz. Ha akarná, talán még nagyherceget is kapna a csőcselék. A csőcselék rémséges úr, s Egalité Fülöpök Oroszországban is akadnának.

A világ pedig csak félig érti Oroszországot. Magyarázgatja a véres és gyászos misztériumot. Hogy így és úgy: a cárizmus ... Hogy az oligarchia túlságos volt ... Aztán a háború ... A százféle emberfajta ... Ezer magyarázata van a világnak. A valóság pedig az, hogy él és eszmél a nép. A lebecsült és lenyomoritott csőcselék. Oroszország pedig egyszerre csinál meg két forradalmat. A régit, melyen Európa már túlesett s az újat, mely Oroszországban kivételesen és minden Marxok ellenére, vérrel dolgozik. Mindezt pedig szláv keménységgel, sötétben, búsan, tragikusan csinálja meg az orosz nép. Képzelhetetlen ereje képzelhetetlen szenzációkat adott már s ígér még a világnak. És célhoz fog érni. Véren, roncson, üszkön át diadalmasan ér a trónig az orosz demokrácia. De még a trónnál hatalmasabb ellenségeit is legyőzi. Az önző úri kastélyt, a sanyargató gyárat, az elbutító papi lakot s a szívtelen kaszárnyát. Hogy aztán majd az emberiség és civilizáció uralmának önként hajtsa meg fejét.

A történelemnek büszkesége lesz e szörnyű földindulás. Büszkesége, tanulsága és igazolása. A népről már csak lelketlen frázisok és vad versek beszéltek. A néptől tudatos cselekedetet nem vártak a legrajongóbb apostolok sem. Íme, a proletárság visszaadta a népet a népnek. Fölkelt a nép s formálja a világot.

Így csinál forradalmat a nép. Ha megindul, az földindulás, és csak a nép tud forradalmat csinálni. És megváltás csak a nép-

től jöhet. A néptől, melyet nem óvatos urak csőcseléknek neveznek.

Hasonlítgassuk magunkat Oroszországhoz? Izetlen és igaztalan föladat. De épülhetünk mégis az orosz példán. Elkorhadt, tehetetlen társadalmakat csak a nép menthet meg. A rettenetes, a győzhetetlen, föltarthatatlan nép. A néppel pedig meg kell egyezni — földindulás előtt már."

A nemzetközi burzsoázia és a cárizmus erői azonban ekkor még erősebbnek bizonyultak, leverték a forradalmat. Az orosz parasztság nem értette meg, hogy teljes erejével, tömegesen kell támogatni a városi proletariátust a saját szabadsága érdekében is. Az orosz paraszt a század elején még bízott a „jó cáratyuskában", s éppen a forradalmi válság hónapjaiban tanulta meg, hogy a cár nem a parasztság atyja.

Lenin ezt írta az 1905-ös forradalom bukásának okairól:

„Az, hogy a forradalom ebben az első hadjáratban vereséget szenvedett, nem azt mutatta meg, hogy helytelenek voltak a feladatok, „utópikusak" a közvetlen célok, hibásak az eszközök és a módszerek, hanem azt, hogy az erők nem voltak eléggé felkészülve, s a forradalmi válság nem volt elég mélyreható és széles . . ."

A proletariátus és a burzsoázia küzdelmének sorsa tehát még nem dőlt el, a holnapok hozzák meg a győzelmet. *Ady* is tudta ezt, s meg is írta gondolatait a Budapesti Naplóban:

MOSZKVA SORSA

„Szörnyű csönd lehet már, vagy lesz nemsokára Moszkvában. A lázadókat leverte a hadsereg. A lázadók nem gondoltak arra, hogy ők verjék le a hadsereget. Forradalmat manapság a katonaság ellen nem csinálhat a nép. De csalódtak a lázadók abban, hogy a hadsereg hozzájuk áll. A hadsereg nem a népé. Soha és sehol sem az ma még. Olyan hatalmas institúciója az a trónnak, hogy még ott is a trónt szereti, ahol trón — nincs. Január 22-én pedig az egész világ proletársága ünnepre készült. Ünnepelni a forradalom Moszkváját. El kell halasztani az ünnepet. Egyelőre és bizonyosan csak egyelőre . . ."

Igen, az ünnepet el kellett halasztani, a győzelemre fel kellett készülni. A forradalmak gyakorlata bizonyította, hogy a munkásosztály csak a parasztság teljes értékű támogatásával képes kiütni

a fegyvert a burzsoázia kezéből. A hadseregek zömét parasztfiúk alkották. Ki ellen fordítják a fegyvert? — ez volt az első kérdés. Ha a falvak nem fognak fegyvert a polgári rend ellen, akkor az ellenforradalmi erők egy lehetőséghez jutnak — vidéken újraszervezkedhetnek. A felkelt parasztság tömegei biztosítják a munkásságot a hátbatámadástól, s végül a közös erőfeszítés mindig eredményesebb. *A munkások és a parasztok szövetsége volt az az erő, amely végül is megdöntötte a cárizmus és a burzsoázia szövetségét.*

Ez a forradalmi tanulság általános érvénnyel bír, és ahol a forradalmi vezetők erről megfeledkeztek, ott a burzsoázia előbb vagy utóbb vérbe fojtotta a proletariátus felkeléseit.

A történelem, az idő azonban a munkásosztályt szolgálta. Az első világháború óriási tömegek szemét nyitotta fel. Már nemcsak a parasztság, de a városi kispolgárság egy része is a munkások harcát támogatta. A forradalmi helyzet ismét Oroszországban éleződött ki először, s a megfeszült húr elpattant 1917-ben.

John Reed, amerikai riporter a forradalom hónapjaiban Péterváron (ma Leningrád) tartózkodott, s könyvet írt a világrengető tíz napról.

KÖZELEDIK A VIHAR

„Petrográd képe különös volt ezekben a napokban. A gyárak gyűléstermei tele voltak fegyverrel, küldöncök jöttek-mentek, mindenütt gyakorlatozó vörösgárdisták... a kaszárnyákban estéről estére gyűlések, naphosszat vég nélküli, heves viták. Az utcákon estefelé hullámzó tömeg. A lapokat percek alatt széjjelkapkodják."

„A hidegben órákig sorban álló, tejre, kenyérre váró didergő asszonyok körül titokzatos alakok ólálkodtak, akik fontoskodó arccal mesélték, hogy a zsidók minden élelmiszert eldugtak, és hogy a szovjetek tagjai fényűző életmódot folytatnak, míg a nép éhezik...

A Szmolnij előtt őrség állott. Igazolvány, engedély nélkül senkit sem engedtek be. A gyűléstermekben éjjel-nappal szakadatlanul folyt a munka, katonák és munkások százai éjszaka a puszta földön aludtak. Fent, a nagy előcsarnokban vagy ezer főnyi tömeg gyülekezett a Petrográdi Szovjet zajos üléseire.

A játékbarlangokban reggelig tartó kártyacsaták, 20 000 rubeles tétek, és folyik a pezsgő. Éjszaka a város központjában, az utcákon drága prémekben, ékszerekkel felcicomázott prostituáltak járnak fel és alá, s lepik el a kávéházakat.

[illegible], [illegible] kémek, csempészek nagy terveket szőttek...

És a sötét ködben, a barátságtalan szürke ég alatt a hűl-[illegible] jobban rohan — hová?"

Valóban, pár nappal a fegyveres harc kitörése előtt egy külső szemlélő még nem tudhatta, hová rohan a város, az orosz proletariátus. A bolsevikok tudták. És egy hét múlva John Reed már a következő sorokat jegyezhette fel:

„Az égboltot megvilágították a főváros csillogó fényei. Az öreg munkás, aki vezetett, egyik kezével a kormánykereket tartotta, a másikkal [illegible] mutatott a távolban csillogó város felé: — Az enyém! — mondotta ragyogó arccal. — Most teljesen az enyém! Az én Petrográdom!"

Miért győzött a Nagy Októberi Szocialista Forradalom? Erre is választ adott az amerikai riporter:

Az Auróra

„A bankok államosításával, a Legfelsőbb Népgazdasági Tanács megalakulásával, a földről szóló dekrétum gyakorlati megvalósításával, a hadsereg demokratikus átszervezésével és a kormányzás, valamint az élet minden területén bekövetkezett gyökeres változásokkal — mindazzal, amit csakis a munkás-, katona- és paraszttömegek egységes akarata tett lehetővé —, lassan, sok zökkenővel és nehézséggel, megkezdődött a proletár Oroszország kialakulása.

Nem a vagyonos osztályokkal vagy a többi politikai párt vezetőivel kötött kompromisszum, nem a régi államgépezet megbékítése útján hódították meg a bolsevikok a hatalmat, s nem is egy maroknyi klikk erőszaka révén. Ha a tömegek Oroszország-szerte nem lettek volna készek a felkelésre, az elbukott volna. A bolsevik siker egyetlen titka az, hogy a nép legszélesebb rétegeinek vágyait váltották valóra, amikor arra szólították fel őket, hogy romboljanak le mindent, ami régi, és azután a füstölgő romok között együtt kezdjék meg az új rend építését...”

Igen, a bolsevikok sikerének titka az egész nép támogatása volt, s még valami; — a bolsevikok pártjának szervezettsége, felkészültsége, az a képessége, hogy vezetni tudta a tömegeket a forradalmi harcban.

A HARC VEZETŐJE A KOMMUNISTA PÁRT

Az emberiség felszabadításáért, az elnyomó rendszer megdöntéséért, a szocialista, majd a kommunista társadalom megteremtéséért vívott harcot mindenütt a világon a kommunista pártok vezetik. A kommunista pártok vezetésével megvalósulnak mindazok az elképzelések, álmok, amelyeket régen az emberiség legjobb gondolkodói megírtak.

Az osztályharc vezetése igen nehéz, bonyolult feladat. Az osztályharc olyan, mint a háború, amelyben a harcoló seregeknek megvan a maguk vezérkara, rendelkeznek a háború vezetésének tervével, stratégiájával. *Az osztályharc vezetésének is van vezérkara; a munkásosztály pártja: a kommunista párt.* E vezérkar nélkül — amelynek birtokában van a harc „terve”, a marxista—leninista elmélet — a munkásosztály nem tudná sikerre vinni célkitűzéseit.

A történelemben sok példát találunk, amikor a felkelt elnyomottak nem győzhettek, mert hiányzott az egységes, tudományos elmélettel rendelkező párt.

A kommunista párt olyan erőt jelent a kizsákmányolás elleni harc vezetésében, amely *nemcsak arra képes, hogy kiharcolja a győzelmet, hanem az elért eredményeket meg is tudja védeni, tartóssá tudja tenni.*

Milyen is a kommunista párt?

Ennek magyarázatát kezdjük talán a költő szavaival. Vlagyimir Majakovszkij így ír egyik költeményében a pártról:

A párt —
az millióknak válla,
váll feszül a vállhoz,
mell borul a mellre
A párttal palotákat
tornyolunk az ég boltjára,
egymást támogatva, fogva és emelve.
A párt —
a munkásosztály gerince.
A párt —
az egyetlen,
mely sohasem árul el engem.
Ma inaskodom még, s holnap
a térképről letörlök birodalmat s határt.
Osztályunk agya,
osztályunk ügye,
osztályunk ereje
osztályunk dicsősége —
Igen, ez a párt!

A munkásosztály harcának vezetőjére történelemformáló feladat hárul.

A kommunisták természetesen nem valamiféle különleges emberek, hanem egyszerű munkások, parasztok, értelmiségi dolgozók. De megkülönbözteti őket nagyfokú öntudatuk, eszmei szilárdságuk s ebből következő elszánt forradalmiságuk. Megkülönbözteti őket az, hogy készek elviselni minden megpróbáltatást a nagy cél érdekében, amelynek megvalósítására egyesültek. A kommunisták mindig a nép érdekeit tartják szem előtt, szívükön viselik a nép gondját-baját. Csakis így tudják megvalósítani azt, hogy *a párt a munkásosztály élcsapata legyen.*

Marx és *Engels* több mint egy évszázaddal ezelőtt meghatározták a kommunista pártok feladatait. S alig telt el ötven év, a világon elsőként az oroszországi bolsevik párt győzelemre vitte a Nagy Októberi Szocialista Forradalmat.

Miért tudta ezt megvalósítani? Azért, mert a bolsevik párt az oroszországi munkásosztály élcsapata volt. Ennek a pártnak a tagjai az orosz munkásosztály legöntudatosabb, legbátrabb erői voltak, akik nemcsak a hatalom megragadásában, hanem az új társadalom felépítésének megszervezésében is példát mutattak az egész világnak.

A kommunista párt olyan tulajdonságokkal is rendelkezik, amelyek más pártokban ismeretlenek. *Ilyen tulajdonság* — ami a kommunista pártot legyőzhetetlenné teszi — *a fegyelem.* A kommunista pártok fegyelme nem gépies. „vakfegyelem". A pártfegyelem tudatos fegyelem, a párttagok eszmei összeforrottságán, a párthatározatok tudatos elfogadásán alapul. A határozathozatalt a pártban mindig vita előzi meg, de határozathozatal után a kommunista párt tagjai csak egy emberként járhatnak el. *Az egyén köteles alávetni magát a többség akaratának.* Ezzel tisztában van valamennyi párttag, hiszen a tagfelvételnél vállalja azt, mint kötelességet. Így biztosítja a párt a szervezeti egységet, így óvja meg a nehéz időkben is a pártot a széteséstől, így őrzi meg sorainak egységét.

A párthűség, a pártfegyelem számtalan példájával találkozhatunk a mi pártunk 42 éves története során is. Íme egy példa.

Schönherz Zoltán elvtárs, az illegális Kommunista Párt titkára 1940-ben néhány hónapos külföldi tartózkodás után a pártvezetőség utasítására hazajött, hogy itthon folytassa munkáját. Meghatározott időre kellett megérkeznie, különben elveszti az itthoni elvtársakkal a kapcsolatot. Az útnak erről a szakaszáról a következőket írja: *„Mikor a vezető a Kárpátok túlsó oldalán útba igazított, és elváltam tőle, nekivágtam a havas hegynek. Öt napig tartott, míg átjutottam. Az élelem a harmadik napon elfogyott, az utat nem lehetett látni, betemette a hó. Volt úgy, hogy vállig érő hóba süppedtem, és azt hittem, hogy soha nem jutok ki belőle. A negyedik napon már pirosnak láttam a havat. Szemem állandóan káprázott a fáradtságtól és álmatlanságtól. Lefeküdni nem volt szabad, mert tudtam, ha elalszom, nem ébredek fel többé. Az ötödik napon csak tántorogva tudtam már menni."*

És mégis ment tovább, mert itthon kellett lennie időre. Számtalanszor kockáztatta már életét. Az ilyen akadály nem állította meg útjában. Más talán feladta volna a küzdelmet, de ő kommunista volt, kommunista vezető, aki a párt utasításait vitte az otthon

a közeli, hanem a távoli jövőt is.

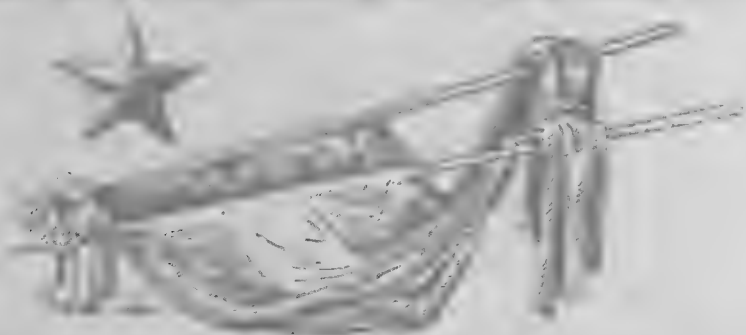

kező láncszemre.”

Például napjainkban, amikor a népeket pusztító atomháború fenyegeti, amikor a nemzetközi reakció ismét aktivizálódik, és arra törekszik, hogy fasiszta rendszert kényszerítsen a népekre, a tőkés országok kommunista pártjainak politikájában *a döntő láncszem a békéért, a demokráciáért folytatott harc lett.*

Az Amerikai Egyesült Államok imperialistái a „kommunizmus veszélye" elleni védekezés leple alatt katonai tömbök (NATO, CENTO, SEATO stb.) láncolatát hozták létre, hatalmas katonai apparátust teremtettek, óriási mennyiségű atomfegyvert halmoztak fel. Ezek az imperialista erők újra fegyvert adtak a német militaristák, a fasiszta tábornokok kezébe. Ez a politika és kardcsörtetés veszélyezteti az egész világ békéjét.

Ezért a kommunista és munkáspártok 1960. novemberi moszkvai értekezletén elfogadott nyilatkozatban e pártok vezetői kimondották, hogy *„Napjaink legégetőbb problémája — a háború és a béke kérdése."* De azt is megállapították, hogy a békét meg lehet őrizni. Hogyan?

„A történelem az új világháború elhárításáért elsősorban a nemzetközi munkásosztályra hárít nagy felelősséget. Az imperialisták összeesküvéseket szőnek és szövetkeznek, hogy nukleáris háborút robbantsanak ki. A nemzetközi munkásosztálynak szorosabbra kell zárnia sorait, hogy megmentse az emberiséget az új világháború katasztrófájától. Nem szabad, hogy politikai, vallási vagy egyéb kérdésekben fennálló bármiféle különbségek akadályozzák a munkásosztály összes erőinek tömörülését a háborús veszéllyel szemben. Ütött az órája annak, hogy szembeállítsuk a háború erőivel a nemzetközi proletariátus összes osztagainak és szervezeteinek hatalmas akaratát és egységes akcióit, egyesítsük összes erőit a háború elhárítására és a béke megőrzésére!

A kommunista pártok a békeharcot elsőrendű feladatuknak tekintik. Felhívjuk a munkásosztályt, a szakszervezeteket, a szövetkezeti, a női, az ifjúsági szövetségeket és szervezeteket, az összes dolgozókat, hogy politikai és vallási meggyőződésüktől függetlenül tömegharc útján határozottan utasítsák vissza az imperialisták minden agresszív akcióját.

A kommunisták történelmi küldetésüket nemcsak abban látják, hogy világméretekben megszüntessék a kizsákmányolást és a nyomort, és örökre kizárják az emberi társadalom életéből bármilyen háború lehetőségét, hanem abban is, hogy már a mi korunkban megszabadítsák az emberiséget az új háború rémétől. A világ kommunista pártjai minden erejüket és energiájukat e nagy történelmi küldetés megvalósításának szentelik."

A kommunista pártok politikájának hatékonysága, eredménye azon mérhető le, hogy mennyire sikerült megnyerni a pártonkívüliek támogatását, mennyire sikerül őket is harcba vinni. Hiszen *a kommunizmus felépítése nemcsak a kommunisták érdeke, hanem valamennyi dolgozó emberé is.*

Lenin arra tanította a kommunista pártokat, hogy a pártonkívüliekkel a kapcsolat csakis a kölcsönös bizalmon alapulhat. A tömegek csak akkor követik a párt politikáját, ha saját tapasztalataik alapján meggyőződnek annak helyességéről. A kommunistáknak nemcsak tanítani kell a népet, hanem tanulniok is kell tőle. Nem szabad gőgösnek, elbizakodottnak lenniök, csalhatatlannak tartani magukat.

A kommunisták és a pártonkívüliek kapcsolata hasonlít a régi görög mitológia egy történetéhez.

Volt egy hős, Anteusz, aki a mitológia szerint Pozeidonnak, a tengerek istenének és Geának, a föld istennőjének volt a fia. Ez az Anteusz különösen ragaszkodott az édesanyjához, aki szülte, táplálta és felnevelte. Nem volt olyan hős, akit ez az Anteusz le ne győzött volna. Őt magát mindenki legyőzhetetlennek tartotta. Miben állt az ereje? Abban, hogy mindahányszor az ellenféllel való küzdelem során megérintette a földet, mindig új erőt kapott tőle. De neki is megvolt a gyöngéje, az a veszedelem, hogy valamiképpen elszakítják a földtől. Ellenségei számon tartották ezt a gyöngéjét és leselkedtek rá. Egyik ellensége, Herkules, elszakította a földtől, felkapta a levegőbe, elvette tőle azt a lehetőséget, hogy megérintse a földet, és így fent a levegőben meg tudta fojtani.

A kommunisták legyőzhetetlensége a néptömegekkel való összeforrottságban rejlik. Ezért nem engedhetjük, hogy ez a kapcsolat meglazuljon, akár egy pillanatra is.

„A győzelem a tiétek lesz"

1917 óta alaposan összezsugorodott az imperializmus gyarmatbirodalma. A szocializmus eszméjének terjedése, népszerűsége ösztökélte a gyarmati népeket, hogy kiharcolják hazájuk függetlenségét. *A szocializmus minden ember szabadságát hirdeti.*

Az alábbi statisztika szemléltetően mutatja, hogy a világ elérkezett a gyarmati rendszer alkonyához.

A világ összes gyarmatai

Év	Terület millió km²	Lakosság millió fő
1917	41,5	612,8
1939	39,3	700,0
1960	12.5	68.9

A háború utáni években Ázsiában és Afrikában 38 új, független állam jött létre. Kubában nemzeti felszabadító forradalom zajlott le, a nép államosította a szigeten levő amerikai ipari üzemeket. Egy francia újságíró, *Jacques Lanzmann*, aki a forradalom előtt járt még Kubában, riportkönyvében megörökítette a kubai emberek néhány gondolatát. Egy nádvágóval beszélgetett, aki így fejezte ki egyszerű szavaival a mai gyarmati rendben sínylődő munkás sorsát: *„... az amerikaiak, tetszik tudni, szeretik kissé kézben tartani a többi országot. A cukrunkat amerikai áron veszik meg, és ez sokkal magasabb, mint a cukor ára bárhol másutt a világon. De ha egyik napról a másikra eszükbe jutna ránk húzni a világpiaci árat, uram, akkor ez az ország tönkremenne ... Egyre azt hajtogatják a fülünkbe: »virágzó országban élünk, a mi szigetünk olyan, mint a parafadugó, nem süllyed el sohasem«. De én uram, a családdommal, meg a többi munkással napról napra jobban belesüllyedek a nyomorba és az öregedésbe."*

A kubai forradalom rázta fel a többi latin-amerikai népet is, amelyek maguk is elmondhatják a nádvágóval: napról napra jobban belesüllyednek a nyomorba és az öregedésbe. Ez a felismerés serkenti harcra őket, ezért elkerülhetetlen a gyarmati rendszer teljes összeomlása.

A kommunista és munkáspártok 1960 novemberi, Moszkvában megtartott értekezletéről kiadott nyilatkozat történelmi tényekre és eseményekre alapozva mondhatta ki: *„Az emberi társadalom történelmi fejlődésének fő tartalmát, fő irányvonalát és fő sajátosságait korunkban a szocialista világrendszer, azok az erők határozzák meg, amelyek az imperializmus ellen, a társadalom szocialista átalakításáért harcolnak. Az imperializmus semmiféle erőlködése sem állíthatja meg a történelem előrehaladását. Létrejöttek a szocializmus további döntő győzelmének szilárd előfeltételei. A szocializmus teljes győzelmét nem lehet feltartóztatni."*

[illegible] van a [illegible] ügyá-
[illegible] a 37 kommunista párt [illegible] 30 millió embert egyesíte-
[illegible] Ezek a pártok [illegible] országuk munkososztályá-

[illegible]

[illegible] kürdelmét a [illegible], a [illegible] és a [illegible]. Csak a legutóbbi három év-
ben 12 kommunista párt alakult 3 millió taggal.

A tőkés országok kommunista pártjai küzdenek a gazdasági és társadalmi élet demokratizálásáért, a gyarmati politika ellen. A félmilliós Francia Kommunista Párt harcol a De Gaulle-féle személyi diktatúra, a fasizmus ellen, az algériai nép szabadságáért. Az Olasz KP kétmillió tagot számlál, csak 1960-ban 137 ezren jelentkeztek a pártba. Ifjúsági szervezetének, az Olasz KISZ-nek félmillió tagja van. Tömegpárt lett India Kommunista Pártja — 300 ezer taggal, a legutóbbi parlamenti választásokon 12 millió szavazatot nyertek a kommunista jelöltek. Latin-Amerikában is fellendülőben van a kommunista mozgalom. Az argentin kommunisták a kormány terrorja ellenére növelik soraikat, Kuba kommunistái támogatják a Castro-kormányt, és aktívan részt vesznek az új élet építésében. Afrika kommunistáinak száma az elmúlt húsz esztendő alatt tízszeresére nőtt.

Mit bizonyít ez? Azt, hogy *korunk legbefolyásosabb politikai ereje, a társadalmi haladás legfontosabb tényezője: a kommunista világmozgalom.* Ez a mozgalom egységes és napról napra növeli befolyását. Ez a 36 milliós vezető erő biztosítja végső soron a szocializmus nemes eszméinek legyőzhetetlenségét.

KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. **Mi a politika? Kik, miért és hogyan politizálnak?**
2. **Milyen a munkásosztály politikája?**
3. **Hogyan politizál helyesen ma egy magyar fiatal?**
4. **Hogyan fejlődött a szocializmus eszméje?**
5. **Ismerd meg Marx és Engels rövid életrajzát.**
6. **Ismerd meg Lenin munkásságát.**
7. **Miért a munkásosztály az új élet igazi harcosa?**
8. **Mi az osztály?**
9. **Mi az osztályharc?**
10. **Miért diadalmaskodott a Nagy Októberi Szocialista Forradalom?**
11. **Miért a kommunista pártok vezetik a proletariátus harcát?**
12. **Miért képesek a forradalmi harc vezetésére a kommunista pártok?**

A LENINI KOMSZOMOL

„A Komszomol tagsági könyvével megkaptuk a puskát és kétszáz töltényt" — írta *Nyikolaj Osztrovszkij.* Igen, a világ első kommunista ifjúsági szövetsége vérben és tűzben született. A szovjet fiatalok fegyverrel harcoltak a jövőjükért, népük boldogságáért, a munkásosztály hatalmáért.

„Úgy taposott
őrölt
az élet
minket,
hogy régen eltört volna
harminc férfi-gerincet."

Így énekelte meg ezeket a napokat *Vlagyimir Lugovszkoj* szovjet költő. Valóban, a dolgozó nép csodákat művelt a harcok éveiben. A fiatalok a diadalról, az új életről álmodoztak, s hogy még egységesebbre fogják soraikat *1918. október 29-én összehívták Moszkvába a munkás- és parasztifjúsági szövetségek első kongresszusát. Ez a nap az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség, a Komszomol születésnapja.*

A kongresszus befejezése után a küldöttek visszamentek a frontra. Az egész szovjet ország lángokban állt. Fehérgárdisták, külföldi imperialista csapatok igyekeztek vérbefojtani az első munkásállamot. Legendás hőstetteket vittek végbe a komszomolisták a harcok során. Egy dal, amely a sztyeppék végtelenjén született meg, így őrzi emléküket:

Esküjükhöz hűen, mindhalálig,
Hogy hazánkat karjuk védi meg,
Orv halállal küzdvén, életünkért
Dobogtak a komszomol-szivek.

Csak egy példa a sok ezerből: Petrográd (ma Leningrád) védelmében *Arhangelszkij* komszomolista a harc legfeszültebb pillanatában önként vállalkozott egy híd felrobbantására, hogy feltartóztassa

a fehérek támadását. A hídhoz lopódzott s a vasváz alá helyezte a robbanóanyagot. A gyújtózsinór azonban nagyon rövid volt, de a komszomolista nem ijedt meg. Tudta, hogy a robbantás az ő életét is veszélyezteti, mégis végrehajtotta a feladatot. Életét adta a győzelemért.

Erről a nemzedékről írta *Majakovszkij:*

„... A küzdelem ránk
annyi
éles
lövedéket
pattogtatott,
de végig harcoltunk
mi éhes
munkás-paraszt fiatalok."

A komszomolisták azonban nemcsak a harcokban, a munka frontján is helytálltak. Sokszor a szó igazi értelmében kenyéren és vízen dolgoztak, hogy a hadsereg utánpótlását, a legszükségesebb iparcikkeket és élelmiszert biztosítsák. A korszerűtlenül felszerelt, sokszor majdnem rombadöntött gyárakban emberfeletti munkát végeztek.

Nyikoláj Osztrovszkij írta le, hogyan építettek akkoriban az ukrán komszomolisták egy kisvasutat Kiev környékén. A városnak úgy kellett a tűzifa, mint a levegő s ezt a távoli erdőből csak vasúton lehetett beszállítani.

„Lehetetlen volt felépíteni, de mi felépítettük. Igen, nagyon nehéz volt. Képzeljék el, egy hétig túrtuk a földet, azután az a bandita Orlik néhány óra alatt mindent összeront, s óránként tüzet nyit ránk. Könnyű mondani: felépíteni, de ha a talp leválik a csizmáról, akkor mit lehet tenni? Egy öreg néni kalocsnit ajándékozott nekem. »Nesze — azt mondja —, kedvesem, húzd rá a csizmára és kösd rá zsineggel.« Ha a sár nem volt mély, ez valóban jó megoldás volt. De amikor leesett a hó, az befurakodott a gumi és a csupasz bőr közé. Lábam megdagadt, meggémberedett. Átkozott láb, másra sem tudtam gondolni, csak rá! S mégis dolgoztunk. Dolgoztunk, mert mindannyian éreztük, hogy nem vagyunk egyedül, hanem tagjai vagyunk a nagy kollektívának, az oszthatatlan kommunista családnak. A komszomolista név kötelezett."

És a szovjet nép győzedelmeskedett a harcban, győzedelmes-

kedett a munkában. Az urak hadseregei nem tudták térdrekényszeríteni.

A szovjet hadsereg soraiban küzdő és a termelés frontján alkotó fiatalok érdemeinek elismeréséül 1928-ban a szovjet kormány a Vörös Zászló Renddel tüntette ki a Kommunista Ifjúsági Szövetséget. *Ez volt a Komszomol első kitüntetése.*

Alig fejeződött be a harc, megkezdődött a soha nem látott építőmunka. Egy felszabadult nép kezdte meg új életének kovácsolását. Természetes, hogy az ifjúkommunisták ebben a munkában is az első sorokban kértek maguknak helyet. *Szergej Csekmarjov* fiatal költő írta:

„A munkásosztály
sorba
megjelölte
hogy térképünkön
hol a
pusztaság.
De ki virítson
virulót belőle
ha nem ti,
okos-arcú ifjúság."

A Komszomol-szervezetek óriási feladatokat hajtottak végre városon és falun. Részt vettek a kolhozok megalakításában, rohammunkákat szerveztek, brigádokat alakítottak a mezőgazdasági gépek javítására. A komszomolisták traktoros osztagokat szerveztek, de ekkor nagyon kevés volt még a gép. Ezért országos gyűjtést rendeztek, s a pénzen 300 traktort vásároltak.

Ez, persze, csak egy apró példa. Száz, ezer ilyent s hasonlót lehetne felsorolni. Még egyet hadd említsünk meg, amely kimagaslik a sok hőstett közül. Biztosan hallottál már róla, de erről újra s újra nem beszélni, nem lehet.

„Mintegy örök emlékezetül az utódoknak — írta *M. I. Kalinyin* elvtárs — *a távoli vadonban, áthatolhatatlan erdők közepette, a fenséges Amur folyó partján építették fel a komszomolisták a róluk elnevezett várost — Komszomolszk városát . . ."*

1932. május 10-én a Kolumbusz és a Komintern hajókról komszomolisták szálltak partra az Amur mellett, hogy Permszkoje falu helyén lerakják egy új, távol-keleti ipari gócpont alapját. Hogyan kezdődött ott a munka? Erről ezt olvashatjuk a Komszomol története című könyvben:

„... Permszkoje falu! ... Hangzatos név! Valójában csak egy kis telep, melynek mindössze 26 háza és 160 lakója van. A szegényes faházacskák mindenfelől őserdővel körülvéve fecskefészkek módjára tapadnak az Amur bal partjához.

Először a felvonulási területet készítették elő a jövendő város építéséhez. Az ifjak és lányok óriásfákat döntöttek, gyökerestől kiszedték a tönköket, mocsarakat szárítottak, utakat vágtak az erdőben. A tajga valósággal dühödt ellenállást tanúsított, talajvize alámosta a földhányásokat és a töltéseket, erdőtüzei felgyújtották a frissen épült házakat és raktárakat, mocsarainak mérges kipárolgása fojtogatta a munkásokat. A szúnyogok és apró legyek milliárdjai keringtek éjjel-nappal az emberek körül, zavarták őket a munkában, véresre marták arcukat, kezüket.

Ráadásul kiderült, hogy a vidék tele van kígyóval. Előfordult, hogy lefekvéskor a párnák és takarók alatt is találtak kígyókat.

Mostohák voltak az életkörülmények is. A nyár hideg volt, sok eső esett. Az építők eleinte tábortüzek mellett melegedtek és aludtak. Később már sátrakban, maguk készítette lomb-földkunyhókban laktak. Ebédlőnek, pékségnek híre sem volt. Az ételt mozgókonyhákban főzték meg, és fatuskókon ülve fogyasztották el. Edénynek saját ivóbögréiket és a konzerves dobozokat használták. Egy-egy réz teáskanna már fényűzésnek számított.

De a fiatalokat ezek a nélkülözések sem riasztották vissza. Bátran helytálltak az építkezésen. Munka közben és utána esténként, egy percre sem némult el a vidám tréfálkozás, a hangos nevetés, a lelkes nótázás. A nehézségek leküzdéséért vívott közös harc megteremtette közöttük a barátságot, a bajtársiasságot, s ettől a fiatalok egyetlen hatalmas közösségbe forrtak össze, segítették fáradt, csüggedő társaikat."

Pjotr Komarov, aki maga is részt vett a város építésében, ezt írta egyik versében:

Úgy emlékszem, mintha ma volna,
a hóba ásott földkunyhóra.
Ágyunk csak hűvös szalma volt,
szén-éhes kályhánk nem dalolt.
Ha szél-vihar bődült a sztyeppen
elbújtunk egy kabátba — ketten,
s a kályha mellett búsan ülve
rágondoltunk a kedvesünkre.

De minden nehézség ellenére a város felépült. Komszomolszk gyárai 1936-ban már termeltek, s ugyanebben az évben megindult a rendszeres vasúti közlekedés a 360 kilométerre fekvő Habarovszkba.

Az építőmunka mellett a komszomolisták nem feledkeztek meg a tanulásról sem. Ezt a feladatot még *Lenin* állította eléjük. Tudták, a termelésben is csak akkor arathatnak igazi győzelmeket, ha tanulnak, egyre magasabb általános és technikai műveltségre tesznek szert. A hatalmas méretű szocialista munkaversenyhez a tudás szárnyakat adhatott. S az építés fontossága szükségessé tette a munkaversenyeket, a termelékenység egyre nagyobb fokú emelését.

Ezért a munkáért — a versenyek kezdeményezéséért — kapta meg 1931-ben a Komszomol második kitüntetését, a Munka Vörös-zászló Érdemrendet.

Ezt a gigászi építőmunkát zavarta meg a német fasiszták támadása. Rettenetes volt a harc, de a Szovjetunió fiai és leányai megvédték hazájukat. Biztosan hallottad már *Matroszov, Mareszjev, Oleg Kosevoj, Zója* s a többi hős szovjet ember, fiatal nevét. Őket, s azt a sok százezernyi névtelen s kevésbé ismert hőst is a Komszomol nevelte a szovjet hazának, a kommunista pártnak. Milyen hősök voltak ők? Hadd álljon itt csak három példa, emlékük felidézésére.

Bina Lurjénak, egy lett önkéntesnek a komszomolista tagsági könyvében találták meg halála után elvtársai a következő levelet:

„Meghalok a hazáért, a kommunizmusért. Két hónapja vívunk elkeseredett harcot az ellenséggel. Számomra elérkezett e harc utolsó szakasza: a harc Tallinért. Visszavonulás nincs. Fáj, hogy 24 éves koromban meg kell halnom, de ebben a harcban, amelyben az egész emberiség történelmének mérlegére milliók vetik oda életüket, én is odaadom a magamét, mert tudom, hogy a jövő nemzedék és ti, akik életben maradtok, tisztelettel fogtok emlékezni ránk, akik megszabadítottuk a világot, e borzalmas veszedelemtől.

Mit írhatnék még?

Mama ne bánkódj! Nem én vagyok az első, sem az utolsó, aki meghal a kommunizmusért, a hazáért.

Éljen a Szovjetunió és a győzelem!"

Az odesszai harcokban esett át a tűzkeresztségen sok ezer társával együtt *Ljudmila Pavlicsenko* diáklány, a később híressé vált mesterlövész. Bajtársaival együtt 70 napig állta bátran és elszán-

tan az ellenség dühödt rohamait, s emberéletben. hadianyagban óriási veszteséget okoztak a fasisztáknak.

Sztálingrádnál volt a második világháború sorsfordulója. 1942. augusztus 23-án kezdődött meg a harc a városért s 1943. február 2-án kényszerítették megadásra az utolsó ostromló fasisztát a szovjet egységek. Öt és fél hónapon át folyt a harc Sztálingrád falai között.

„Fáradt már a ház... Fáradt a kő... Fáradt a vas... De mi nem vagyunk fáradtak...” — mondta egy szovjet közkatona, amikor az általa védelmezett ház felső emeletei leomlottak. Az egyik sztálingrádi ház falán még ma is olvasható ez a felirat: *„Itt vívták élethalálharcukat Rogyincev gárdistái. Helytálltunk s így legyőztük a halált.”*

A Nagy Honvédő Háborúban a szovjet hazának tett kimagasló szolgálataiért *a Komszomol megkapta a harmadik kitüntetést, a Lenin-rendet.*

A hősi harcok után felvirradt a győzelem hajnala. A szovjet nép — közte a komszomolisták — ismét folytathatták az új társadalom építését.

dik kitüntetését, a Lenin-rendet, a haza

zett érdemeiért.

A jövő építése során új gyárak, városok nőttek ki a rombadőltek helyén, s

dást. S ez ugyancsak fontos."

a Komszomol ötödik kitüntetése.

vetkezőket mondotta:

és hatalmas hadserege."

őrnagyot is a Komszomol nevelte a szovjetországnak, a pártnak, a haladó emberiségnek.

Ha végiggondoljuk újra a Komszomol történetét, könnyen megérthetjük, miért tekinti őt példaképének a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség. A kiszistáknak is el kell sajátítaniok ezt a lelkesedést, céltudatosságot, győzni akarást és önfeláldozást, amely a komszomolistákat jellemzi. *A kiszistáknak is meg kell tanulniok a legújabb technikát — a kommunizmus elméletét és gyakorlatát.*

EGYÜTT A VILÁG IFJÚSÁGÁVAL

1945. október 29 és november 10 között a nagy londoni hangversenytermet, az Albert-Hall-t, nem a muzsika szárnyalása, hanem a fiatalok zsivaja töltötte be. Az ifjúság első világkonferenciájára érkezett 1437 küldött és 148 megfigyelő — 63 ország több mint 30 millió fiataljának képviselője — azért gyűlt össze, hogy *„a béke fenntartásának, a felnövekvő nemzedék boldogságának nevében egyetlen hatalmas nemzetközi szervezetbe tömörítse a különböző politikai nézeteket valló, különböző felekezeti, nemzetiségű és fajú fiatalokat."*

A fiatalok millióinak hangulatát tükrözte vissza a konferencia határozott antifasiszta, antiimperialista és háborúellenes jellege. A konferencia nagy többséggel elfogadta a demokratikus ifjúság széleskörű harci programját. Erről tanúskodik a világkonferencia tanácskozása során létrehozott Demokratikus Ifjúsági Világszövetség alapítási okmánya is.

„Mi, a világ fiataljai, akik az Egyesült Nemzetek által a fasiszta agresszió ellen vívott győzelmes háború után 1945 novemberében eljöttünk a londoni ifjúsági világkonferenciára, amelyet a Világifjúsági Tanács hívott össze, ma, 1945. november 10-én, ezennel bejelentjük a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség megalakulását. A Demokratikus Ifjúsági Világszövetség úgy véli, hogy munkásságával hozzájárul az Egyesült Nemzetek tevékenységéhez, s ez a munkássága a legjobb eszköz a mai generáció jogainak és érdekeinek, az eljövendő nemzedékek boldogságának és jólétének védelmére."

A Demokratikus Ifjúsági Világszövetségben — amelynek ma 87 millió tagja van a világ 97 országában — részt vesznek különböző politikai irányzatokat, vallási nézeteket és cselekvési formákat követő ifjúsági szervezetek. *A DIVSZ egyik alapvető feladatának tekinti a megértés és a nemzetközi együttműködés fejlesztését a világ összes nemzetközi és nemzeti ifjúsági szervezete között.* A nevelés, a kultúra, a szociális, gazdasági és politikai tevékenység területén azon munkálkodik, hogy fejlessze a nemzetközi együttműködést az ifjúság körében; aktív támogatója és megvalósítója legyen a békés egymás mellett élés elvének; a világ ifjúsága teljes egyetértésben megteremtse az együttműködést a béke fenntartása, a gyarmati és imperialista igában sínylődő népek felszabadítása érdekében; harcoljon az újrafelfegyverkezés, az atomkísérletek, a fasiszta provokációk, a faji megkülönböztetés ellen.

A DIVSZ támogatja az ifjúság követeléseit a jobb tanulási, munka- és szórakozási lehetőségekért. E célok megvalósítása érdekében nemzetközi akciókat szervez, támogatja más szervezetek kezdeményezéseit, patronálja és gyakorlati segítségben részesíti az egyes országok szervezeteinek nemzetközi és nemzeti kezdeményezéseit. A békés egymás mellett élés elvének gyakorlati megvalósítása, a népek közötti béke és barátság megszilárdítása érdekében baráti találkozókat, nemzetközi szemináriumokat, táborozásokat, turista utazásokat stb. rendez.

A DIVSZ erkölcsi és anyagi támogatásban részesíti a gyarmati és a gazdaságilag elmaradott országok ifjúságát. Mindenkor síkra száll az egyes országok ifjúságának jogos harcai, mozgalmai mellett. Így többek között teljes erejével támogatja a német ifjúság harcát az újrafelfegyverzés ellen, a japán ifjúság követelését az amerikai atomtámaszpontok felszámolásáért, az egész világ ifjúságának harcát az atomfegyverkezés ellen stb.

Már a világifjúsági konferencia részvevői elhatározták, hogy *a barátság elmélyítése érdekében időről időre nagy béketalálkozókat, világifjúsági találkozókat hívtak össze. Így született meg a fesztiválok eszméje.*

A Nemzetközi Diákszövetség

„A Demokratikus Ifjúsági Világszövetség"-hez hasonlóan a Nemzetközi Diákszövetség (NDSZ) is az ifjúságnak a második világháborúban kialakult antifasiszta egységéből született. Az 1945-ös londoni ifjúsági világkonferencián részt vevő diákok bizottságot választottak és megbízták, hogy dolgozza ki egy nemzetközi diákszervezet alkotmányát. 1946-ban Prágában egybegyűltek 38 ország diákjainak küldöttei, másfélmillió diák képviseletében. Létrehozták a Nemzetközi Diákszövetséget és elfogadták alkotmányát. Az NDSZ alakuló kongresszusán részt vettek a magyar diákok képviselői is, s azóta a magyar diákok az NDSZ-nek és a végrehajtó bizottságnak is tagjai.

Az NDSZ legfőbb célkitűzései: *a béke védelme, a népek nemzeti függetlenségi harcának támogatása,* a tartalmában és formájában egyaránt demokratikus oktatás és a diákok érdekvédelmi harcának vezetése. Munkája minden területet felölel, amely érinti a diákság életét. Az NDSZ Titkárságának *Prágában van a székhelye.* Jelenleg 60 ország diákszervezete tagja az NDSZ-nek.

A kapitalista és gyarmati országokban — ugyanúgy mint a felszabadulás előtt hazánkban is — számos ifjúsági szervezet működik. Csak a nemzeti — tehát egy ország egész területén dolgozó — szervezeteket számítva, egy-egy országban 30—40, néhol még több is tevékenykedik. Ezek egy része vallásos, másik része politikai, megint másik része úgynevezett specializált (sport-, kultúr- stb.) szervezet. A kapitalista és gyarmati országokban nagy számú különböző párt is van. Ezeknek a pártoknak sok esetben megvannak a maguk ifjúsági szervezetei.

Az ifjúsági és diákszervezetek egy része nemzetközi szövetségeket is létrehozott. S ezek a DIVSZ-hez és az NDSZ-hez hasonlóan — nemzetközi síkon szervezik a fiatalokat. Ezek a hidegháborús idők szülöttei és a DIVSZ ellenszervezeteként jöttek létre: a *Szocialista Ifjúság Nemzetközi Szövetsége,* amely a szociáldemokrata pártok ifjúsági szövetségeit egyesíti, a Nemzetközi Diákszövetség Koordinációs Titkársága, amely a Nemzetközi Diákszövetség ellenszervezeteként alakult meg stb.

KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. **Miért kapott a Komszomol öt kitüntetést?**
2. **Milyen feladatokat vállalt a Komszomol a XIII. kongresszusán?**
3. **Mikor és hol alakult meg a DIVSZ? Melyek a céljai?**
4. **Milyen nemzetközi ifjúsági szervezetet ismersz még?**

A Nemzetközi Diákszövetség bukaresti ülése.

A küldöttek egy csoportja.

A KOMMUNISTA ERKÖLCS

Lenin az Oroszországi Kommunista Ifjúsági Szövetség III. összoroszországi kongresszusán tartott beszédében az ifjúsági szövetség fő feladatait fogalmazta meg.

Mindenekelőtt utalt arra, hogy *az új társadalom, a kommunista társadalom felépítésének, betetőzésének a feladata az ifjúságra vár.* A régi nemzedék megdöntötte a burzsoázia hatalmát, megszüntette a kizsákmányolók uralmát, és lerakta az új társadalom gazdasági és politikai alapjait, azonban *„...a kommunista társadalom megteremtésének igazi feladata éppen az ifjúságra vár".*

Nagyszerű, felemelő távlatokat tár a fiatalok elé ez a megtisztelő feladat. Ugyanakkor felelősséget is ró ránk — s bizony nem is kicsit.

„Mi vagyunk az Élet fiai,

A küzdelemre felkent daliák" — írta *József Attila* a „Fiatal életek indulója" c. versében.

Lenin megmutatta azt is, hogyan kell felkészülni erre a küzdelemre és a győzelemre az ifjúságnak, az új viszonyok között.

Az első és legfontosabb feladat: tanulni. Kérdés: mit kell tanulnunk, és hogyan kell tanulnunk? — Ezt egyetlen szóval lehetne megválaszolni: *tanulnunk kell, mégpedig a kommunizmust kell tanulnunk.* — Kérdés, mit jelent a kommunizmust tanulni?

A világnézet

Mindenekelőtt el kell sajátítanunk a kommunista világnézetet. A világnézet ugyanis a legszorosabb kapcsolatban van a politikai meggyőződéssel és állásfoglalással. Az idealista világszemlélet — így az idealista filozófiai rendszerek és a különböző vallásos tanításokban tükröződő naiv idealizmus — ugyanis a kizsákmányoló osztálytársadalmak, az adott osztályuralom igazolására vállalkozik.

A materialista világnézet hívei kezdettől fogva (már a görög ókorban), a tudományosan értékelt tapasztalatokra hivatkozva, a leghatározottabban támadták és cáfolták az osztályelnyomás és kizsákmányolás szolgálatában álló idealista és vallásos világnézet ál-

lításait. *Marx, Engels és Lenin,* a dialektikus-materialista világnézet klasszikus képviselői a sok-sok évszázadon keresztül összegyűlt emberi tapasztalatok, az összegyűlt emberi ismeretek, a történelem alapos tanulmányozása és elemzése alapján dolgozták ki a legtudományosabb világnézetet: a kommunista világnézetet.

Bebizonyították, hogy *a körülöttünk létező világ — az élettelen és az élő természet csakúgy, mint a társadalom — nem valamiféle örök eszmék (ideák) vagy pedig egy túlvilági szellemi erő (isten) akarata szerint jött létre, hanem az anyagban rejlő törvényszerűségek szerint.* Így sikerült igen komoly, elmélyült, sok-sok energiát igénylő munkával felfedniük azokat a legalapvetőbb törvényszerűségeket, amelyek fegyvert adnak a kezünkbe a természet és a társadalom átalakításához: a kizsákmányolás megszüntetéséhez és az új társadalom alapjainak lerakásához.

Nekünk sem elég mégtanulni, „bemagolni" a marxizmus—leninizmus egyes tételeit. *„Hiba volna így gondolkozni — mondotta Lenin —, hogy elég elsajátítani a kommunista jelszavakat, a kommunista tudomány következtetéseit anélkül, hogy elsajátítanánk az ismereteknek azt az összességét, amelynek következménye maga a kommunizmus."*

Az első feladat tehát szocialista fegyelemmel tanulni, elsajátítani alaposan mindazokat a történelmi, irodalmi, fizikai, kémiai, matematikai, biológiai ismereteket, amelyeknek alapos megértése nélkül nem érthetjük meg a kommunista elméletet sem. Az ifjúkommunista egyik legfőbb feladata — ha valóban lenini típusú ember akar lenni —, példamutatóan tanulni, élen járni az iskolai tanulásban, majd az iskolát elvégezve önképzés útján lépést tartani a tudományok fejlődésével.

Gondoljuk csak meg, hogy a technika mai gyors fejlődése mellett milyen magas igényeket fog támasztani a munkással szemben a termelés! A modern szocialista ipar és a gépesített mezőgazdaság technológiailag sokoldalúan művelt, a technikus, sőt, sok esetben a mérnök színvonalán dolgozó munkást igényel. 10—15 éven belül a termelés automatizáltsága már olyan fokot ér el, hogy a finom, bonyolult gépek kezelése mérnöki tudást követel meg. *Már jelenleg szemtanúi lehetünk annak a folyamatnak, amelynek eredményeképpen eltűnik majd a különbség a fizikai és a szellemi munka között.* A fizikai munkásnak ismernie kell a munkájával kapcsolatos elméleti problémákat is, ismernie kell az anyagot, amit átalakít, ismernie kell a bonyolult gépeket, azok működési elvét, szerkezeti felépítését. Ismernie kell a népgazdasági termelés bonyolult, egymással szorosan összefüggő problémáit. Rá vár a kommunista társada-

lom hatalmas technikai bázisainak fejlesztése és mozgatása, s a szocialista közösségi, társadalmi, politikai élet irányítása!

Lenin figyelmeztet arra is, hogy nem elvont, száraz, az élettől, a gyakorlattól távoleső ismeretek elsajátítására kell törekednünk. *„Itt nem elég megérteni, hogy mi az a villamosság: ismerni kell annak technikai alkalmazását az iparban és a mezőgazdaságban, továbbá az ipar és a mezőgazdaság egyes ágaiban."* A kommunizmust tehát akkor tanulmányozzuk helyesen, ha az elsajátított ismereteket mindennapi gyakorlati munkánk vezérfonalává tesszük. *Lenin* a maga korában rámutatott azokra a legfontosabb össznépi feladatokra, amelyeknek a megoldásába be kellett kapcsolódnia a fiatalságnak. Nekünk is meg kell találnunk korszakról korszakra azokat a legfontosabb feladatokat, amelyeknek végrehajtásából ki kell vegyük részünket. *A forradalmi elméletet csak a forradalmi munka gyakorlatában sajátíthatjuk el igazán.* Jelenleg — a szocializmus gyorsabb ütemű építésének idején — a technikai alapok fejlesztésében, a mezőgazdaság szocialista átalakításában és a kulturális forradalom megvívásában — sok szép feladat vár a fiatalságra. A nyári építőtáborokban dolgozó fiatalok példája azt mutatja, hogy az ifjúság tömegei már megértették, hogyan kell helyesen tanulni a kommunizmust.

A kommunista világnézet tehát aktív tevékenységre serkentő, meghatározott erkölcsi magatartást követelő világszemlélet.

A VILÁGNÉZET ÉS AZ ERKÖLCS KAPCSOLATA

A különböző vallások tanításai szerint minden nép isteni kinyilatkoztatás útján jutott erkölcsi törvényhez. Így az indiai hitrege szerint *Brahma* sugallta *Manunak* azokat a törvényeket, amelyek szerint élnie kell az embereknek. Babilóniában *Marduk* nyilatkoztatta ki ezeket *Hammurabinak*, a zsidó hitrege szerint *Jehova* diktálta *Mózesnek*, aki azután kőbe véste a tíz parancsolatot stb. Ezek szerint az isteni kinyilatkoztatás nélkül az ember sohasem emelkedett volna ki az állati sorból, nem emelkedhetett volna föl mai színvonalára?

A tudományos kutatások már régen megcáfolták ezeket a naiv elképzeléseket. Már a polgárság haladó szellemű tudósai bebizonyították, hogy ez nem így van. *Az embert nem a vallás emelte ki az állati sorból, hanem a közösségben végzett, természetátalakító kétkezi munka.* Az emberi együttműködés, közös munka és társas együttélés gyakorlatában alakultak ki azok a szokások, még az ősközösségi tár-

[illegible] amelyeket mindenki betartott, ha nem akart [illegible] Később ezeket a törvényszerűen kialakult szokásokat [illegible] erkölcsi szabályoknak tekintették, amelyek betartását a köz[illegible] biztosította. *Ezek a szabályok érvényesültek már akkor, amikor az emberi gondolkodás még olyan fejletlen volt, hogy [illegible] a vallásos magyarázatokhoz szükséges elvont gondolkodásra. Az erkölcs tehát sokkal hamarabb jelent meg az [illegible]riség életében, mint a vallás.*

Hogyan alakult ki az erkölcs?

Az erkölcs tehát a filozófiától és a vallástól függetlenül alakult ki. *Az erkölcsöt az emberek együttműködése, a közös munka termelte ki és tette szükségessé.* A vallásos hiedelmeket viszont a természet erőitől való vak félelem, a tudatlanság szülte, s az erkölcstől függetlenül alakultak ki. Amikor az ősemberek pl. csapdát állítottak a nagy vadak elejtéséhez, azt tapasztalták, hogy az egyik esetben belehullt a zsákmány, a másik esetben nem. Nem tudták megmagyarázni ennek az okát, s úgy gondolták, hogy a csapdakészítés módozatában volt valami különbség; az egyik esetben biztosan elmaradt valamilyen külsőség, körülmény, formaság. Igyekeztek tehát a sikeres vadászat külsőségeit mindenkor betartani. Így vált a csapdakészítés — amikor az ember már képes volt ilyenfajta gondolkodásra — vallásos szertartássá. Így alakult ki lassan a naív vallásos világszemlélet.

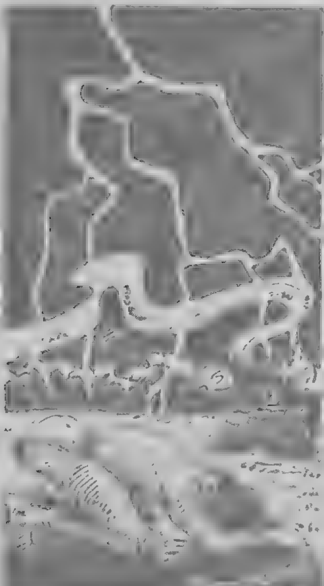

Az, hogy az erkölcs a világnézettől függetlenül alakult ki, korántsem jelenti azt, hogy nincs szoros kapcsolat a világnézet és az erkölcs között. Az osztálytársadalmak kialakulásakor ugyanis az erkölcs is [illegible] vallási köntösbe öltözött. Az uralkodó osztályok érdekeit szolgáló vallások [illegible] megfogalmazásra, kinyilatkoztatásra visszavezetni [illegible]

nosítják.

A vallás alázatosságra, engedelmességre és közömbösségre igyekszik nevelni az elnyomottakat. A korai keresztény tanítás szerint még „könnyebb a tevének átjutni a tű fokán, mint a gazdagnak bejutni a mennyországba", később az uralkodó osztállyal összejátszó egyház — amelynek képviselői maguk is földbirtokosok és tőkések —

te. pedig a szolga."

esőiti. Így pl. *Schütz*

Antal 1942-ben megjelent erkölcstanában ezt írja: *„Szabad, sőt dicséretes dolog többet keresni a szükségesnél, jelentékeny erőt és időt a vagyon szerzésére fordítani. Mert a vagyonos ember először is sok bűnalkalomtól szabadul meg, amelyekbe a nagy nyomor belekergeti a szegényt, továbbá, aki vagyonilag másoktól nem függ, a közéletben szabadabban érvényesítheti befolyását, s így nagyobb becsületet szerezhet a katolikus névnek."* A vallásos világszemléletnek a hatása alá került egyszerű emberek közömbösekké válnak saját érdekeik és az osztályukhoz tartozó elnyomottak érdekei iránt. Tehát a vallásos világnézet, a vallásos világszemlélet alapján álló valamennyi idealista filozófia lefegyverzi az elnyomottakat, hátráltatja az osztályharcot, saját és sorstársai érdekeivel ellentétes — lényegében erkölcstelen magatartásra sarkallja a dolgozókat. Ezért gátolja a szocializmus építését is.

A materialista filozófia, a dialektikus materialista világnézet viszont a leghatározottabban leleplezi az erkölcs vallásos elkódosítését. *A marxista—leninista filozófia tudományos alapon tárja fel az erkölcs mibenlétét, ezért az ebben a filozófiában tükröződő világnézet — a kommunista világnézet — az emberiség legfejlettebb erkölcsének, a kommunista erkölcsnek szilárd elméleti alapja.*

A kommunista világnézet alapos elsajátítása, meggyőződéses elfogadása nélkül nem alakulhat ki bennünk sem szilárd kommunista erkölcsi magatartás.

A kommunista erkölcs alapja, forrása

Amint láttuk, az erkölcsi normák forrását nem kereshetjük sem valamiféle isteni kinyilatkoztatásban, sem pedig örök változatlan eszmékben. Az erkölcs egyes szabályai az emberi együttműködés, a közös munka kapcsán folyamatosan alakultak ki. Az emberek előbb tevékenykedtek, cselekedtek, a létfenntartásukhoz szükséges anyagi javakat igyekeztek közös erővel előteremteni, a munkájuk közben alakultak ki fokozatosan bizonyos szokások, még később váltak ezek a szokások erkölcsi követelményekké. Csak ezután jöttek létre bizonyos vallásos és filozófiai nézetek, elvek, és ekkor kezdték az emberek az erkölcsi szabályokat is vallásos, filozófiai mezbe öltöztetni, úgy tüntetvén fel, mintha örökérvényű, változatlan, az emberre kívülről — isteni paranccsal — ráerőszakolt elvekről lenne szó.

Marx és Engels a történelem alapos elemzése alapján bebizonyították, hogy ez nem igaz. A társadalom anyagi, gazdasági életé-

ben bekövetkező változásokkal együtt alakulnak, változnak az emberiség jogai, politikai, filozófiai nézetei is. Tehát nincsenek örök, változatlan eszmék. Nincsenek örök, változatlan erkölcsi normák sem. *Az erkölcs is együtt alakul, változik a társadalommal.* Míg pl. a rabszolgatartó társadalomban az erkölcs megengedte, hogy az apa megölje a kevésbé fejlettnek látszó csecsemőt, ma már ezt a jog is tiltja; a kapitalizmusban nem számított lopásnak a burkolt kizsákmányolás — a mi erkölcsi felfogásunk mélyen megveti a henyélő, élősdi kizsákmányolókat s magát a kizsákmányolást.

Az uralkodó erkölcs mindenkor az uralkodó osztályok érdekeit fejezi ki. Így pl. a tőkés erkölcs elítélte a forradalmat, az egyház is azt tanította, hogy a földi hatalmat isten ruházta az uralkodókra. *A proletariátus érdekei viszont azt diktálták, hogy harcolni kell az elnyomás ellen, meg kell dönteni a tőkésrendet, mert csak így lehet a minden munkásember számára becsületes emberi életet biztosító szocialista társadalmat felépíteni.* Ez proletárszolidaritásra kötelezte a munkásosztály tagjait. *Az erkölcs tehát az osztálytársadalmakban mindig osztályerkölcs, s az osztályharc fegyvere az uralkodók kezében éppen úgy, mint az elnyomottak kezében.*

Ezért hangsúlyozta *Lenin* elvtárs említett beszédében: *„Mi azt mondjuk, hogy a mi erkölcsünk teljesen alá van rendelve a proletár osztályharc érdekeinek. Mi erkölcsünket a proletariátus osztályharcának érdekeiből vezetjük le."*

Eszerint erkölcsös mindaz, ami helyesen szolgálja az osztályharc, a fejlődés érdekeit, erkölcstelen viszont mindaz, ami akadályozza, szándékosan gátolja azt. Az osztályharc fő feladatai koronként változnak. Most a mezőgazdaság szocialista átszervezése, a kommunizmus mielőbbi felépítése a fő feladat.

„A kommunista erkölcs alapja — éppen ezért — ahogyan azt *Lenin* is leszögezte — *a kommunizmus megszilárdításáért és betetőzéséért folytatott harc."*

A kommunizmust tanulni azt jelenti tehát, hogy ennek az új erkölcsnek a szellemében kell gondolkodnunk, éreznünk és cselekednünk: mindennapi tevékenységünket össze kell kapcsolni a kommunizmus felépítéséért folyó harccal.

A kommunista erkölcs legfontosabb elvei

1. A kommunista erkölcsöt mindenekelőtt az különbözteti meg a polgári erkölcstől, hogy *közösségi erkölcs.* A polgári erkölcs alapjában véve egyéni, személyes erkölcs, az önzés erkölcse. Így jel-

lemzi Lenin ezt az erkölcsöt: *„A régi társadalom azon az elven alapult, hogy vagy te rabolod ki a másikat, vagy a másik rabol ki téged... És érthető, hogy az ebben a társadalomban nevelkedett emberek, mondhatnám, az anyatejjel szívják magukba azt a gondolkodásmódot, szokást, felfogást, hogy — vagy rabszolgatartó vagy, vagy rabszolga, vagy kistulajdonos, kishivatalnok, értelmiségi, szóval olyan ember, akinek csak az a gondja, hogy megkapja a magáét, máshoz pedig semmi köze."* Ez az erkölcs féktelen önzésre, közömbösségre, a másik sorsával szemben közönyre nevel.

A kommunista ember nem gondolkozhat így. *A mi társadalmunk a közösségi elv alapján épül — közös harc, közös munka eredményeként születik meg.* Ez szolidaritásra kötelez bennünket és arra, hogy harcoljunk az önző, a kistulajdonosi gondolkodásmód, a közöny, a politikai passzivitás — az individuális polgári erkölcs megnyilvánulásai ellen.

2. *A kommunista erkölcsöt a humanizmus, az emberiesség, az emberszeretet alapelve és szelleme hatja át.* Ez merőben különbözik a burzsoázia és az egyház által hirdetett álhumanizmustól. Ez a „humanizmus" legfeljebb arra szólítja fel a gazdagokat, hogy alamizsnáskodással, könyöradományokkal igyekezzenek áthidalni a minden földi jóban dúskálók és a nincstelen nyomorgók közötti szakadékot.

A szocialista humanizmus arra kötelez bennünket, hogy harcoljunk a régi rossz szokások, az embertelen viszonyok erkölcsi maradványai ellen. Tiszteljük az embert! Ez azonban azt kell jelentse, hogy követeljünk is az embertől. *Követeljünk,* éppen elismert emberi méltóságára hivatkozva, *több emberséget.*

A szocialista humanizmus megköveteli az ifjúkommunistától, hogy tisztelje mindenekelőtt szüleit, tisztelje az idős, tapasztalt munkásokat. Mutassa ki tiszteletét segítőkészségével, tapintatos, előzékeny magatartásával. Ugyanígy legyen tisztelettel ifjúkommunista társai iránt. Érdeklődjék nehézségeikről, problémáikról, terveikről. Adjon ezek megoldásához segítséget — ha kell, jó tanáccsal, ha szükséges, más módon is. A humanizmus együttérzésre kötelez szűkebb közösségünkkel, a társadalom valamennyi tagjával, a szocialista haza minden polgárával, a szocialista országok népeivel és a világ valamennyi elnyomott dolgozójával és népével szemben.

3. *A szocialista erkölcs az elmélet és a gyakorlat egységét követeli meg.* A valláserkölcs szerint elégséges a jó szándék, ha különben „erőtlen is a test" a jó kiviteléhez. Ezért aztán elég az, ha a több százezer holdas földbirtokos szánakozik a nyomorgó zselléren, s „lélekben" szegénynek vallja magát. Az ifjúkommunistának el kell

ítélnie az ilyen álszent, cinikus erkölcsi magatartást. Nem elég „együttérezni" a közösség tagjaival, együttérezni más országok elnyomott népével. *A humanizmus szellemétől áthatott közösségi erkölcs megköveteli azt, hogy mi magunk betartsuk mindennapi tevékenységünkben és tartassuk be másokkal is a követelményeit.* Például követeljük meg önmagunktól és másoktól is a munkafegyelmet, a lelkiismeretes, pontos munkát. Ezzel teremtsük meg minden ember számára az emberségesebb élet feltételeit. *Akkor tartjuk be az erkölcs követelményeit, ha készek vagyunk bármikor megvédeni a szocialista építőmunka eredményeit, ha a párt útmutatásai szerint teljesítjük politikai feladatainkat, erősítjük a szocialista rendet, s ha kell, életünket is készek vagyunk feláldozni a szocialista haza védelmében.*

Tehát a kommunista világnézet és az ezzel szoros kapcsolatban kialakuló erkölcs arra kötelez bennünket, hogy a forradalmi elméletet kössük össze mindenkor — nap mint nap végzett munkánk során — a forradalmi gyakorlattal. Ez a kommunista elmélet elsajátításának egyik célravezető, lenini módja. Így kell tanulnunk a kommunizmust.

KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. **Miért szükséges elsajátítanunk a kommunista elméletet?**
2. **Milyen kapcsolat van a világnézet és az erkölcs között?**
3. **Hogyan keletkezett és fejlődött az erkölcs?**
4. **Mi a kommunista erkölcs alapja, célja?**
5. **Melyek a kommunista erkölcs legfontosabb elvei?**
6. **Vitassátok meg, hogyan válhat a ti közösségetek ifjúkommunista közösséggé?**

EGYÉNI ÉRDEK ÉS KÖZÖSSÉGI ÉRDEK

Mindent a közösségben végzett munkának — a munkásösszefogásnak köszönhetünk

Képzeljük csak el, mi lenne a néhány napos — sőt, néhány hónapos csecsemővel gondos anyai ápolás, emberi gondozás nélkül. Bizony napokon belül elpusztulna, míg az apró állatok néhány nap, néhány hét alatt már magukra hagyva is megélnek. Az emberi társadalomtól elszigetelt, a társas segítséget nélkülöző felnőtt is nyo-

morúságosan tengetné csak életét. Sok-sok keserves bizonyságot szolgáltat erre a hajótöröttek élete. Mennyien pusztultak el magukra hagyva, ha nem érkezett idejében emberi segítség, vagy nem volt mellettük — *Robinson Péntekjeként* — emberi társ, akivel összefogva úrrá lehettek a nehézségeken. Pedig a legszerencsétlenebb hajótöröttnek is rendelkezésére áll a legnagyobb segítség, a legértékesebb segítőtárs; a sok millió éves fejlődés, emberi együttélés és együttműködés, a közösségben végzett munka terméke; az emberi értelem, s az emberi nem évmilliós fejlődése során kialakult ügyességek, összegyűjtött tapasztalatok gazdag kincsestára. *Ennek ellenére sem lehetséges a modern technika és társadalom viszonyai között megszokott kényelmet és jólétet biztosítani az embernek az emberekkel — sőt, a világ egész emberi társadalmával való szoros, gazdaságilag és politikailag helyes együttműködése nélkül.*

Nyomban világos lesz ez számunkra, ha megfontoljuk, hány ember együttműködése szükséges ahhoz, hogy a kapcsoló megnyomására felvillanjon a fény a legtávolabbi falu szobájában, hogy fellobbanjon a gáz a tűzhelyen, hogy a rádió, a televízió változatos műsora szórakoztasson bennünket. A modern közlekedést s a termelést megkönnyítő gépek százai és ezrei mind-mind az emberek ezreinek, millióinak az együttműködését teszik szükségessé az egész világon.

Ezt tanítja az emberiség történelme. Az egyedülálló ősember csekély tapasztalataival, kezdetleges eszközeivel reménytelenül ki lett volna szolgáltatva a természet nyers erőinek és a vadállatoknak, ha nem fogott volna össze társaival. Közös munkával szerszámokat készített, s megszerzett tapasztalatait átadta a következő nemzedéknek. Így alakult, formálódott az ember keze, kézügyessége, csiszolódott, fejlődött termeléstechnikája. A közösségben végzett kétkezi munka teremtette meg magát az embert, mint sajátos közösségi lényt.

A jelen és a múlt tehát egyaránt azt bizonyítja, hogy mindenünk, amink van: a közös összefogásnak az eredménye.

Ebből természetesen következik az is, hogy az emberi munka eredményeként létrejött termékeket senki sem sajátíthatja ki egyedül önmagának. Csak annyi abból az övé, amennyi munkát végzett annak megalkotásában.

Ez természetes és magától értetődő volt az ősközösségben élő ember számára. Tudta, hogy csak sokadmagával összefogva képes elejteni az óriási vadakat, amelyek táplálékot, ruháihoz nyersanyagot biztosítottak számára. Ezért önként alávetette magát a közösség szokásainak, hagyományainak. Természetesnek tartotta, hogy a kö-

zösen elejtett vadból a közösség minden egyes tagja egyenlőképpen részesedik. Ekkor minden ember számára világos volt az az erkölcsi követelmény, hogy „egy mindenkiért, és mindenki egyért".

Az egyén és a közösség viszonya az osztálytársadalmakban

Az ősközösség viszonyai között az emberek céljai tehát azonosak voltak. (A társadalom minden egyes tagja személyesen vett részt a közös cél elérése érdekében folyó munkában. Senkinek sem volt joga, sem lehetősége kivonni magát a közös munkából.)

Az egyénnek és a társadalmi közösségnek ez a kezdeti, teljes összhangja, az egyéni és a közösségi érdek egysége, akkor kezdett megbomlani, amikor megindult az ősközösségi társadalom osztályokra tagozódása. Amikor — fejlettebb termelőeszközök birtokában — egy ember többet termelt, mint amennyi a saját szűkös létfenntartásához elegendő volt, kialakult a munkamegosztás, lehetővé vált a kizsákmányolás is. *Lehetővé vált az, hogy egy-egy ember közvetlen, személyesen végzett termelőmunka nélkül megéljen, sőt lehetővé vált az is, hogy az emberek kis csoportja kisajátítsa a közvetlenül termelő emberek sokaságának munkáját.* A társadalom — amely eddig osztatlan, egységes volt, két nagy csoportra oszlott: a kisebbségben levő kizsákmányolókra és a többségben levő kizsákmányoltakra. Megjelentek az osztályok. A kizsákmányolók elnyomó apparátussal, fegyveres erővel biztosították a rabszolgatartó és a feudális társadalomban a nyílt, a kapitalista társadalomban pedig a burkolt (munkabérrel, napszámmal, havi fizetéssel álcázott) kizsákmányolást. *Emellett a kizsákmányoltak elégedetlenségének, éberségének elaltatására, tisztánlátásának megzavarására az osztályuralmat igazoló filozófiai és erkölcsi rendszereket alkotott az uralkodó osztály. A világon tapasztalható bajok — nyomor, éhség, betegség — a vallás tanítása szerint — az „eredendő bűn" következményei. Tehát békével kell tűrnie a szegénynek, a nyomorgónak, ezzel érdemli ki a megígért túlvilági üdvösséget.* Ilyen szellemben nevelte az embereket az iskola, a templom, a színház, a mozi egyaránt.

Bármennyire is igyekszik azonban az uralkodó osztály elterelni a figyelmet arról, hogy a bajok oka a kizsákmányolás tényében keresendő, annál nyilvánvalóbbá válik a dolgozók előtt az, hogy a bajokért a kizsákmányolók a felelősek.

Mindjobban tudatosodik az elnyomottakban, amit *Madách Imre* „Az ember tragédiája" című drámai költeményében így fogalmaz meg: *„Milliók egy miatt!"* Ezt a szörnyű ellentmondást *Vörösmarty Mihály* az „Országháza" c. versében így önti szavakba:

„A hazának nincsen háza,
Mert fiainak
Nem hazája...
... Neve: Szolgálj és ne lass bért,
Neve: adj pénzt és ne tudd miért,
Neve: halj meg más javáért."

Nem érezheti magáénak azt a „nemzeti közösséget" az elnyomott nép, amelyben az egyik oldalon néhány tízezer kiváltságos jogi és anyagi helyzetben él, a másik oldalon viszont — a jogfosztott vagy formálisan adott jogaikkal gazdasági elesettségük miatt élni nem tudó milliók tengődnek. Itt nem beszélhetünk sem közös célokról, sem a célok érdekében szervezett közös erőfeszítésekről.

A kapitalizmus viszonyai között a tőkés profitéhség fokozódása élezi ki az ellentétet a dolgozók és kizsákmányolóik között.

„Retteg a szegénytől a gazdag
s a gazdagtól fél a szegény.
Fortélyos félelem igazgat
minket s nem csalóka remény."

— írja *József Attila*, érzékeltetve, hogy az osztályok között nem lehet szó semmiféle összebékülésről, összefogásról, osztálybékéről.

A „közérdek" lényegében a polgárság és a földbirtokosok érdekközösségét jelenti, amely ütközik a munkásosztály és a szegényparasztság érdekeivel.

Ahogyan a burzsoázia, az ellentmondások fokozódó kiéleződésével párhuzamosan, igyekszik összefogni közös érdekeinek védelmében, a napról napra öntudatosodó munkásosztály és szegényparasztság is rendezi sorait. *A munkásság harcos, osztályharcos közösségekbe tömörül a kommunista pártok vezetésével.*

Ezekben a közösségekben, a munkásosztály osztályharcos szervezeteiben válik újból életelvvé az „egy mindenkiért, mindenki egyért" jelszó.

A közös cél: a burzsoá osztályuralom s ezzel együtt a kizsákmányolás teljes felszámolása. A kommunista közösség teljhatalommal rendelkezik tagjai fölött, akik pártos fegyelemmel rendelik alá érdekeiket a közös érdekeknek.

Csak ez az osztályharcos fegyelem tette lehetővé, hogy a munkásosztály eredményesen vegye fel a harcot a szervezett burzsoáziával, megdöntse annak uralmát, és a hatalom birtokában elkezdje

egy olyan társadalom felépítését, amelyben megszűnnek az osztálykülönbségek, megszűnik a kizsákmányolás, és minden ember becsületes munkája alapján részesül a közös termelés eredményéből, élvezi a közösség teljes gondoskodását és védelmét.

A burzsoá individualizmus

A polgári társadalom jellegzetes sajátossága a féktelen önzés. Az individualizmus elfajulásának alapja: a tőkés magántulajdon.

Lenin a Komszomol III. összoroszországi kongresszusán tartott beszédében a következőképpen jellemezte a polgári önzés erkölcsét:

„Ha én ezen a földdarabon gazdálkodom, semmi közöm a másikhoz; ha a másik éhezni fog, annál jobb, annál drágábban adom el a gabonámat. Ha jó állásom van, mint orvosnak, mint mérnöknek, tanítónak, hivatalnoknak, semmi közöm hozzá, hogy mi van másokkal."

Leninnek ezeket a jellemző, a burzsoázia erkölcsét leleplező megállapításait szemléletesen igazolják a polgári realista írók kritikai ábrázolásai.

Szemléletesen mutatja be pl. *Balzac*, a nagy francia realista, a polgári francia társadalom kritikus bírálója az effajta polgári önzést. Goriot apó c. regényében Vautrin (olv. Votren) a következőképpen oktatja ki a polgári világban nagyratörő, elszegényedett Rastignac (olv. Rasztinyak) bárót: *„Célt érni, célt érni mindenáron ... Fel kell falnunk egymást, mint az egy fazékba zárt pókoknak ... Tisztességgel semmire sem megy ... a korrupció burjánzik, a lángész gyéren virul. Így hát a korrupció a túlsúlyban levő középszerűség fegyvere, amely mindenütt elevenbe vág ... Ezért van, hogy a becsületes ember a közös ellenség ..."*

Tehát: vagy színészkedés, fékevesztett kegyetlenkedés — vagy középszerű talpnyalás, lakájkodás, megtévesztő színlelés — *ez a polgárság erkölcsi választásra felkínált lehetősége.*

A kapitalista önzés a farkaserkölcsöt teszi uralkodóvá

Miközben a nagy tőkeérdekeltségek fékevesztett gazdasági, politikai és katonai háborúkat folytatnak egymás ellen — most már a gyarmati rabságból felszabaduló és a szocialista államok ellen is — a kisbirtokosok, kistőkések, közalkalmazottak és tisztviselők (az ún.

kispolgárság) szerényebb keretek között, de nem kisebb kegyetlenséggel és elszántsággal — csupán álszentebb módon, egyszerűbb eszközökkel — vívják a maguk harcát egymás ellen a karrierért, az érvényesülésért.

Maró gúnnyal leplezi le ezt a fékevesztett, egyéni önzéstől vezérelt életszemléletet az egyik legnagyobb amerikai író — *Mark Twain* (olv. Mark Tvén) — Az őrangyal levele c. írásában. Az Őrangyal *A. Lengdon* New York-i szénkereskedőnek szívből — majd szóban is elhangzott fohászára a következő levelet küldte:

Őrangyali Hivatal
Kérvényosztály
Január 22.

Andrew Lengdon szénkereskedő úrnak
Buffalo, New York

„... Ami már most a f. évi január 19-ével záródó hétre vonatkozó imádságait illeti, van szerencsém a következőkről értesíteni:

1. Az idő további hidegedésére vonatkozó kérése, mely hidegedés a szén árának további emelkedését vonja maga után, Meghallgatva.

2. A munkanélküliség növekedésére vonatkozó kérése, amelynek következtében a munkabérek további tíz százalékkal volnának csökkenthetők. Meghallgatva.

3. Kérése, hogy büntettessék meg az az ember (valamint családja), aki Rochensterben konkurrens szénkereskedelmi vállalatot nyitott. Meghallgatva. A következő módon nyert kiegyenlítést: diftéria — két eset (az egyik halálos); vörheny — egy eset (szövődmény középfülgyulladás, siketség).”

„A meghallgatás alapja egy jótétemény: Andrew ugyanis — miután 45 000 dollár havi nyereséget számlált össze, alapos megfontolás után 15 dollárt küldött kolduszegényen elhalt unokaöccse szörnyű nyomorban élő özvegyének.”

A többi kérelmet csupán azért nem tudta teljesíteni az „orangyali hivatal”, mert ezek — mint a szív titkos óhajai — ütköztek *A. Lengdonnak* a templomban és a családja körében hangosan is elmondott imáival.

Maró gúnnyal leplezi le *Mark Twain* ebben az írásában az önző, kapzsi, kegyetlen farkaserkölcsű, s ugyanakkor álszent, kifelé jám-

bor arcot majmoló tőkés szívtelen, gonosz, a mások rovására spekuláló erkölcsi magatartását.

Az önfenntartás különben egészséges ösztöne így durvul el a kapitalizmus viszonyai között a másik ember életével, életszükségleteivel, természetes jogaival nem számoló kegyetlen farkaserkölccsé.

A polgári önzés világában áruvá, „cincogó fillérekkel" vagy testes bankókkal megváltható portékává válik minden: az erő, az ész és a becsület egyaránt.

„Forgolódnak a tőkés birodalmak
csattog világot szaggató foguk.
Lágy Ázsiát, borzolt Afrikát falnak
s mint fészket ütik le a kis falut."

— írja *József Attila* „Munkások" c. versében, érzékletesen jellemezve a tőkés erkölcs telhetetlen, önző mohóságát!

S mi a sorsa a munkásnak ebben a lelketlen — de a lélekről oly hazug frázisokkal kérkedő világban?

„Itt élünk mi! Idegünk rángó háló,
vergődik benne a múlt síkos hala.
A munkabér a munkaerő ára,
Cincog zsebünkben, úgy megyünk haza.
Újságpapír az asztalon kenyérrel
s az újságban, hogy szabadok vagyunk . . ."

(József Attila)

A tőkés gazdálkodás szülte farkaserkölcs — amely a munkásosztály gazdasági és szellemi nyomorát idézte elő — sajnos, behatolt igen gyakran a munkásosztály soraiba is. Sok megtévedt, a nyomortól megtört, megfélemlített munkás a polgári önzés erkölcsének szellemében igyekezett javítani helyzetén. Ezek közül került ki számos munkásáruló: sztrájktörő, besúgó, viszonylag jobb életet élvező — a tőkések kegyeit hajhászó munkásarisztokrata. *„Elvtárs és spicli jár a csöndben arra"* — írja a költő. Miközben a munkásosztály legjobbjai — a párt felvilágosítása nyomán — mindjobban rádöbbennek arra, hogy érdekeik szöges ellentétben állnak a burzsoázia érdekeivel, akadtak szép számmal ilyen árulók — sokszor csupán meg-

tévedt, megzavart munkások is. A vallás is igyekezett akadályozni a munkások tisztánlátását.

A vallás által gyakorolt lelkiterror, a tudatlanságra építő megtévesztés még ma is hat — s a múltban még inkább hatott — számos jószándékú, de képzetlen, tanulatlan egyszerű munkásra is. Nem könnyű megszabadulni a vallásos nevelés, a belénk rögződött — bár téves és káros — meggyőződések, szokások rabságából. Mindez arra

„Így, gyermekecském, gondolj minden kanálnál arra, hogy a szánktól vonjuk el ezt a rántott levest." (1923-ban készült rajz.)

sarkallta, ösztönözte a munkásság és a parasztság jelentékeny részét, hogy a vallás által hirdetett „egyéni üdvözülése", túlvilági boldogsága érdekében mondjon le a burzsoázia elleni harcról.

Ezért az ifjúkommunista közösség egyik legfontosabb feladata, harcolni a polgári önzés, a múlt ilyen megnyilvánulásai ellen.

A szocialista élet gyakorlata nyílt színvallást, becsületes kiállást követel minden egyes fiataltól. A közös erőfeszítés, a nagyszerű közösségi összefogás eredményeit nem az élősködők, karrieristák és meglapulók: a polgári önzés tipikus képviselői fogják élvezni, hanem azok, akik tudnak és mernek harcolni és dolgozni „mindenkiért", a közösségért.

Az egyén és a közösség viszonya a szocialista társadalomban

A mi társadalmunkban a termelőeszközök közösségi (részben össznépi, részben szövetkezeti) tulajdonban vannak. A közös termelés eredményeiből mindenki munkájának megfelelő mértékben — később, a kommunizmus megvalósulásakor — szükségleteinek megfelelően fog részesedni. Ha többet termel a közösség, több jut minden egyes tagjának. Ez persze azt is jelenti, ha többet termel minden egyes egyén, többet nyújthat a közösség is minden egyes tagjának. Ez a tény megcáfolhatatlan logikával bizonyítja, hogy *a mi társadalmunkban az egyén és a közösség érdekei azonosak.*

Ebből természetesen következik az is, hogy a közösség legfőbb célkitűzéseit a magaménak kell vallanom, saját céljaimat össze kell hangolnom a közösség céljaival. *Saját céljaim nem lehetnek ellentétben a közösség fő célkitűzéseivel.*

Ha tehát az ifjúkommunista közösség érdekei megkövetelik, hogy egy-egy meghatározott cél vagy feladat érdekében összpontosítsa minden erejét — pl. egy társadalmi munka elvégzésére, vagy más fontos mozgalmi munka lebonyolítására —, akkor időlegesen félre kell tennem egyéb kedvteléseimet, esetleg szabad időm nagy részét is fel kell áldoznom a közös ügy érdekében. Tudnom kell ugyanis mindenkor, hogy a közösség ügye előbbre való, mint az én pillanatnyi érdekem, hiszen saját érdekeimet, céljaimat is csak az erős, fegyelmezett, összetartó közösség segítségével, támogatásával érhetem el.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a közösség gátolja vagy akadályozza az egyén boldogulását, vagy elszürkíti, uniformizálja az egyént. Amikor ugyanis azt mondjuk, hogy az egyénnek alá kell rendelnie saját érdekeit a közösség céljainak, érdekeinek — ezzel

korántsem tagadjuk azt, hogy nem lehetnek sajátos egyéni céljai, érdekei. Vannak sajátos hajlamaink, képességeink, törekvéseink. Ezek kifejlesztése, kibontakoztatása hozzá tartozik az emberi boldogsághoz. Van, aki festői, költői, matematikai vagy kiváló technikai hajlamokkal születik. Ezek azonban csak akkor fejlődnek ki, erősödnek meg, ha a társadalom, a környezet módot ad ezek gyakorlására.

Mennyi tehetség, mennyi többre, nagyobbra képes ember sikkadt el az önző kapitalizmus viszonyai között, csupán azért, mert nem volt módja tanulni, fejlődni. *Éppen a mi, kollektív alapon álló társadalmunk teremtette meg annak a lehetőségét, hogy minden tehetség napvilágra kerüljön.* Megteremtette a kötelező iskoláztatás kiterjesztésével s azzal, hogy szélesre tárta az egyetemi kapukat az egész dolgozó nép előtt, s megteremtette tanulásának anyagi feltételeit is: ösztöndíj-rendszerrel, a kollégiumi hálózat kiépítésével stb.

A közösség természetesen nem szervezetlen tömeg. A közös cél elérése és a közösség egyes tagjainak védelme megköveteli, hogy a közös munka, a közösség becsülete ne legyen csak a véletlen szeszélyeinek játékszere.

A közösség fegyelme természetesen nem korlátozza az egyén cselekvési szabadságát — sőt megakadályozza éppen azt, hogy a közösségben bárki is a közösség céljai s ezen belül a közösség bármely tagjának érdekei ellen cselekedjék.

Amikor tehát a közösség feltétlen fegyelmet követel meg tagjaitól, ezzel minden egyes tagjának a szabadságát, érdekeit védi a közösség tekintélyével.

A kommunista közösség a szocialista társadalom egy része, s mint ilyen, szervesen összefügg minden más közösséggel — végső fokon a világ valamennyi kommunista közösségével.

Ez azt jelenti, hogy *a kommunista közösség nem szigetelődhet el saját szűk körében.* Felelősek vagyunk az egész társadalomért, s nem utolsósorban a világ valamennyi dolgozójának boldogabb, szabadabb, elnyomástól mentes életéért!

Az ilyen életszemlélet, az őszinte közösségi együttérzés kialakítása nem megy egyik napról a másikra.

Nap mint nap edzeni kell magunkat — nem szavakban, hanem apró tettekben, hogy képesek legyünk kollektív módon gondolkodni és cselekedni. Csak ez a szürke hétköznapokban megvívott harc, a saját hibáink ellen folytatott küzdelem vértez fel bennünket arra, hogy méltó harcosai és megvalósítói legyünk az *„egy mindenkiért, mindenki egyért"* kommunista közösségi elvnek.

Formáljunk minden KISZ-alapszervezetet szilárd kommunista közösséggé!

A KISZ I. kongresszusának határozata értelmében a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség egyik legfontosabb feladata, hogy tagjait igazi ifjúkommunistákká, alapszervezeteit pedig szilárd kommunista kollektívákká fejlessze.

A KISZ alapszervezetei abban az esetben válnak igazi ifjúkommunista közösségekké, ha igyekeznek a közösség (alapszervezet) tagjai között kialakítani az eszmei-politikai és erkölcsi egységet.

Nap mint nap okos, meggyőző, felvilágosító munkával kell elérni azt, hogy a közösség minden egyes tagja megértse és magáévá tegye a marxista—leninista világnézetet és az ennek megfelelő erkölcsi normákat.

A kiszista csak akkor válik az ifjúkommunista közösség (az alapszervezet) igazi tagjává, ha mindennapi tevékenységét valóban összekapcsolja a kommunizmus megvalósításáért, a párt által rábízott feladatok teljesítéséért folytatott harccal, munkával.

„Mi vagyunk az Élet fiai
A küzdelemre felkent daliák,
Megmozdulunk, hejh, összeroppan akkor
alattunk ez a régi világ!"

Ezt írta *József Attila* — érzékeltetve a közösségben rejlő tettek erejét. Az ifjúkommunistát ilyen világot formáló, újat teremtő tettekre kötelezi a közösség. *Okosan, megfontolt, eszmeileg helyes tettek — ha a legszürkébbek is — többet érnek, mint a legragyogóbb elméletek, amelyekből semmi sem valósul meg.*

Az ifjúkommunista közösség magasfokú osztályöntudatot és harcos politikai aktivitást követel tagjaitól.

Ez azt jelenti, hogy az ifjúkommunistának konkrét társadalmi célok, konkrét célkitűzések megvalósításával kell segíteni a társadalom, a párt törekvéseit: *„Legyen az ifjúsági szövetség rohamcsapat* — mondja *Lenin* —, *amely minden munkánál segítő kezet nyújt, önálló tevékenységet fejt ki, kezdeményez."*

Figyelmesnek, öntevékenynek, kezdeményezőnek kell tehát lennünk. Figyelnünk kell, milyen feladatok előtt áll a társadalom, s hogyan segíthetünk mi ebben a pártnak, az államnak a megyében, a járásban, a kerületben vagy a faluban. Kérjük ki ebben a pártszervezet, a helyi tanács véleményét. Így sohasem válik politikai

lis feladataitól: az élettől.

Elkészült egy csatorna a Hanságban.

Az ifjúkommunista közösség is csak akkor válik igazi közösséggé, ha tagjait áthatja az egész szocialista közösség — elsősorban az egész magyar ifjúság sorsa iránti felelősség szelleme. Nemcsak önmagunkért, nemcsak egymásért — vagyis a szűkebb kollektíva tagjaiért vagyunk felelősek —, hanem felelősek vagyunk az egész magyar ifjúság, minden munkás, paraszt és értelmiségi fiatal eszmei-politikai és erkölcsi fejlődéséért.

Csak akkor válik valóban erőssé és tekintélyessé az ifjúkommunista kollektíva, ha a magyar ifjúság egésze elismeri, támogatja, rokonérzéssel segíti munkájában, példaképének, vonzó, követésre méltó vezérlő erőnek ismeri meg.

Ezért kell törődnünk minden jóakaratú fiatallal.

Ne tartson vissza minket az, hogy elméletileg még nem eléggé fejlettek, nem ismerik eléggé a marxizmus—leninizmust. Ismerjük csak el őszintén, még nekünk is sok-sok pótolni valónk van e téren. De csak a velünk együtt végzett munkában válnak majd ők is kommunistákká, a nép, a szocialista jövő tudatos harcosaivá.

Így — és csak így — válik az ifjúkommunista közösség igazán „kommunista közösséggé", így válik olyan erővé, amely minőségileg különbözik minden más közösségtől. Ezzel járul hozzá ahhoz, hogy az egész szocialista magyar hazában valóban élő elv legyen: „egy mindenkiért — mindenki egyért!"

KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. **Mi volt a jelentősége a közös összefogásnak az ember életében?**
2. **Hogyan éleződött ki az ellentmondás az egyéni és a közérdek között az osztálytársadalomban?**
3. **Milyen az egyén és a közösség viszonya a szocializmusban?**
4. **Milyen az ifjúkommunista közösség?**
5. **Vitassátok meg, mit kell tennetek ahhoz, hogy a ti alapszervezetetek, csoportotok ifjúkommunista közösséggé váljon.**

A MI DIADALMAS VILÁGNÉZETÜNK

A világnézet fogalma

Az erkölccsel kapcsolatban már volt szó a világnézet jelentőségéről. Most részletesebben foglalkozunk a dialektikus materialista világnézettel, a kommunista ember világnézetével.

Világnézeten a természetre és a társadalomra vonatkozó legalapvetőbb nézeteink összességét értjük. A világnézet legfontosabb kérdései: Mi a világ? Hogyan alakult ki a világ, az élet, a társadalom?

Az a mód, ahogyan a világ jelenségeit magyarázzuk, ahogyan saját helyzetünket és szerepünket a világban, a természetben és a társadalomban megítéljük, nagyrészt nem egyéni megfontolásaink és következtetéseink eredménye, hanem mások elbeszéléseiből, könyvekből készen kapjuk, elfogadjuk, természetesnek tartjuk. Világnézetünk tehát társadalmi termék.

A világnézet a társadalmi tudat egyik formája. A társadalmi tudat jelenti a társadalom által kialakított nézetek, elvek, meggyőződések összességét.

A társadalmi tudat fogalmába tartoznak a politikai, jogi, erkölcsi, vallási, filozófiai és egyéb nézetek, tudományos ismeretek stb. is. Szűkebb értelemben azonban csupán a társadalmi létet, az adott társadalmi rendet tükröző eszméket, nézeteket és elméleteket értjük társadalmi tudaton.

A történelmi materializmus azt tanítja: amilyen az emberek társadalmi léte, amilyen anyagi berendezésük, olyan a társadalmi tudatuk is. Ez azt jelenti, hogy a társadalmi viszonyok — rabszolgatartó, feudális, polgári stb. viszonyok — alapvetően meghatározzák az emberek nézeteit a világról. A tőkés pl. természetesnek, jogosnak, erkölcsösnek tartja a kizsákmányoló rendszert, s szépnek tartja mindazt, ami kellemessé teszi számára az életet abban a társadalomban. Így a saját érdekeit szolgáló gazdasági és társadalmi viszonyoknak megfelelően alakulnak a polgárság jogi, erkölcsi, filozófiai, vallási nézetei. Ezek tehát a neki megfelelő társadalmi alapokat fejezik ki, tükrözik különféle oldalról.

A kizsákmányolás fokozódásával, a nagyüzemi termelés fejlődésével párhuzamosan a munkásság mind világosabban kezdi belátni (mind világosabban tükröződik tudatában), hogy a termelés anyagi alapjaiban bekövetkezett változások új társadalmi viszonyokat követelnek. A társadalmi fejlődés elérte azt a fokot, amely lehetővé és szükségessé teszi a termelőeszközök társadalmi tulajdonba vételét, a kizsákmányolás minden formájának a felszámolását. *A munkás jogtalannak, rossznak, erkölcstelennek látja a tőkés termelési viszonyokat.* A munkásnak tehát fokozatosan mások lesznek jogi, filozófiai, erkölcsi stb. nézetei, meggyőződései, mint a tőkésnek. Ezekben a munkásosztály életkörülményei, érdekei, sajátos létalapjai tükröződnek.

Az egyes idealista filozófusok szerint a társadalmi eszmék forrása istenben, túlvilági eszmékben vagy az eszméket és elméleteket létrehozó tudósok fejében keresendő. Ez nem igaz.

Előbb jön létre változás a társadalom anyagi, gazdasági alapjaiban s csak azután következik be a változás az ember eszméiben, így világnézetében is.

A társadalmi eszméknek hatalmas jelentősége van a társadalom fejlődésében. *Marx, Engels, Lenin* éppen ezért szentelték egész életüket annak, hogy kidolgozzák a tudományos szocializmus elméletét, a munkásosztály ideológiáját, mert a világnézet nemcsak tükrözi a társadalom anyagi életét, hanem aktívan vissza is hat arra.

A kommunista világnézet forradalmi gyakorlatra, céltudatos tevékenységre késztet. A burzsoá ideológiák viszont igyekeznek lefékezni, visszatartani, gátolni a munkásosztály forradalmi harcát és a szocializmus építésének ütemét. Ezért nem közömbös kinek, milyen a világnézete. A világnézet ugyanis meghatározott politikai állásfoglalásra sarkall, politikai gyakorlatot követel. Tekintve, hogy a világnézet erősen befolyásolja az ember egész politikai és erkölcsi magatartását, kihat az ember magánéletére is. Nem közömbös tehát, hogy valaki az idealista vagy a tudományos materialista világnézetet vallja-e magáénak.

A materializmus és az idealizmus alapvető ellentéte

Már az ókortól kezdve éles harcban állt egymással az idealizmus és a materializmus. Az emberek világszemlélete kezdetben konkrét, materialista-jellegű volt. *Az idealizmus már születésétől kezdve reakciós.*

Az idealizmusnak többféle változata van. Maga a szó a görög idea, eszme szóból származik. *Platón* (i. e. V. század) szerint ugyanis a világ, a világon kívül objektíve létező eszmék vetülete, árnyékképe csupán. Ez az objektív idealizmus tanítása. Két részre osztja a világot, a természeten kívüli ideákra (örök eszmék) és az anyagi világra. Ez lényegében mindenféle kettős filozófiai rendszer alapja.

Míg a görög idealisták megosztják a világot: anyagi és szellemi valóságra, vannak olyan idealisták, akik csak a szellemet fogadják el egyedül létező valóságnak. A világ ezek szerint csupán ennek a szellemi valóságnak megnyilvánulási formája. Ilyen pl. a német *Hegel.* Az ilyen idealizmust, amely csak egy valóságot tételez fel, de azt szellemnek vallja, monista idealizmusnak nevezzük (monosz görögül: egy).

(Jean Effel rajza.)

Valamennyi idealista szerint a szellem volt előbb s ez hozta létre az anyagot: tehát elsődleges a szellem, másodlagos az anyag.

Marx és *Engels* — a természet, a társadalom jelenségeinek tudományos vizsgálata s az emberiség történetének alapos elemzése útján kidolgozták a következetes materialista és dialektikus világszemléletet: a marxista filozófiát.

Eszerint *a világ anyagi egységet képez. Nem választhatjuk két részre a világot. A világ természeténél fogva anyagi* (materialista monizmus). Az anyagi valóság az emberi tudattól függetlenül létező valóság. Tehát az anyag léte nem függ attól, hogy mi tudunk-e róla, ismerjük-e. Senki sem hozta létre, senki sem mozgatja kívülről: saját törvényei szerint alakul, fejlődik, mozog. Az anyagi világ előbb volt, mint az ember, s az ember csak lépésről lépésre ismerte fel az anyagmozgás törvényeit. Gondolataink, nézeteink csak lépésről lépésre alakultak ki, az anyagi világ tükrözéseként. *Az anyag tehát elsődleges — tudatunk (nézeteink eszméink) másodlagosak.*

A marxizmus alapvető módszere a dialektika, amelynek fő jellemzői a következők:

1. *A világ és a társadalom jelenségeit egymással szoros kapcsolatban, összefüggésben kell vizsgálnunk.* A munkanélküliség, a termelési válság pl. nem véletlen jelenség, nem természeti csapás vagy istenverés a kapitalizmusban, hanem szorosan összefügg a tőkés termeléssel, a tervszerűtlenséggel, a tőkés szabadversennyel stb. Ugyanakkor látnunk kell, hogy a tervgazdálkodás, a termelékenység emelése, a mezőgazdaság szocialista átalakítása törvényszerűen összefügg a szocialista termelési viszonyokkal, a modern technikai eljárások alkalmazásával stb.

2. *A természetben és a társadalomban minden a mozgás, változás, fejlődés állapotában van.* A mozgás az anyag belső törvényszе-

rű tulajdonsága. Tehát bárhol tapasztalunk valamilyen új jelenséget, változást, ennek okát magában az anyagban vagy a társadalomban kutassuk. Ahogyan az egész természet fejlődik, változik, az emberi társadalom is az örök változás, fejlődés állapotában van. Mindig van valami, ami elhal és — helyette születik valami új. Ahogyan az elhaló feudalizmusra ráépül a kapitalizmus, úgy épül rá a kapitalizmus romjaira, a fejlődés eredményeként a szocializmus.

3. *A fejlődés nem mindig lassú, fokozatos fejlődés, hanem időnként forradalmi módon következik be a változás.* Bizonyos elemek lassú mennyiségi felhalmozódása sok esetben hirtelen, forradalmi módon hozza létre az új minőséget. Így pl. a kapitalizmusban a társadalmi termelés fokozatos fejlődése, az ellentmondások fokozatos kiéleződése megteremtette a burzsoá osztályuralom forradalmi megszüntetésének s a proletárhatalom megteremtésének a feltételeit. A győzelmes proletárforradalmak pedig létrehozták a minőségileg új társadalmat.

A világnézet kapcsolata az osztályviszonyokkal

A világnézet kialakulásában jelentős szerepe van az osztályviszonyoknak. Az idealista világnézet pl. kezdettől fogva összefonódott az uralkodó osztályok érdekeivel. Az idealizmus mindenkor igazolni igyekezett a fennálló társadalmi rendet. Ezt tette akkor, amikor örök, túlvilági eszmékből vezette le a fennálló rendet.

A vallás is isten akaratának tüntette fel a feudális, később pedig a polgári társadalom berendezkedését. Ezért jelentette ki a jelenlegi *XXIII. János* pápa is: *„Aki a társadalmi osztályok helyzetében meglevő különbségek szükségszerűségét tagadni merészeli, magának a természetnek rendje ellen lázad fel."*

A modern idealista filozófiák szoros kapcsolatban vannak a vallásos világnézettel s legfőbb törekvésük, megcáfolni a tudományos materializmus tanításait s ezzel fékezni a dolgozók forradalmiságát. A feudalizmusban a hatalomra törekvő burzsoázia még a materialista és a vallásellenes világszemlélet fegyverével harcolt, uralomra jutva, halódó, hanyatló korszakában kibékült a vallással, az idealista világszemlélettel. Az uralkodó burzsoázia világszemlélete tehát reakcióssá válik.

Az uralkodó osztály világnézete mellett azonban minden osztálynak más-más a világszemlélete.

A rabszolgatartó, a földesúr, a kapitalista világnézete kétségtelenül különbözik nemcsak egymástól, hanem a rabszolga, a jobbágy és a proletár világszemléletétől is.

Ezek a társadalmak azonban valamennyien osztálytársadalmak, kizsákmányoláson alapuló társadalmak — ebben a leglényegesebb vonásukban tehát hasonlóak —, a bennük uralkodó világnézetek éppen ezért, a különbözőségek mellett lényeges rokon vonásokat is tartalmaznak.

Ugyanígy rokon vonásokat találunk az elnyomott osztályok világszemléletében is. De a rabszolgák és a parasztok sohasem voltak képesek tudományos és minden részében következetesen haladó világnézetet kidolgozni maguknak.

A modern proletariátus az első dolgozó osztály, amelynek élcsapata következetesen tudományos és haladó világnézet alapján áll, a legcsekélyebb tudományellenes vagy konzervatív reakciós vonás nélkül.

Az osztálytársadalomban az uralkodó osztály világszemlélete határozza meg döntően az emberek gondolkodásmódját és ezzel együtt cselekvését is, érzéseit is. Az uralkodó osztály igyekszik a rendelkezésére álló nevelő- és propagandaintézményeken keresztül (iskola, egyház, színház, mozi, rádió) a többi osztályokba is beleoltani saját nézeteit, felfogásait, érzéseit, vagyis világnézetét, s ez jórészt sikerül is.

A burzsoá ideológiai befolyás következtében tehát a dolgozók osztályainak, a proletariátus osztályának nincs egységes világnézete. Csak legműveltebb, legtudatosabb, legkövetkezetesebb része rendelkezik egységes, haladó világszemlélettel, a marxizmus—leninizmus elméletével. Ezért kell minden erőnkkel arra törekednünk, hogy az élcsapat, a párt által kidolgozott világszemléletet diadalra juttassuk a dolgozó tömegek tudatában. *A világszemlélet akkor válik igazán hatékonnyá, ha behatol a dolgozók széles tömegeibe; így válik az elmélet anyagi, forradalmi hatóerővé.*

Az ifjúkommunista feladata tehát, hogy alaposan tanulmányozza a dialektikus-materialista világnézetet. Így vértezi fel magát arra a harcra, amelyet még társadalmunkban is meg kell vívni a vallásos és idealista világnézet fejlődést gátló megnyilvánulásai ellen. Bátran fel kell vennünk a harcot a vallásos világnézet ellen, mert az passzivitásra, közömbösségre, szocialista céljaink iránti bizalmatlanságra neveli a dolgozókat.

Mindez megköveteli, hogy legyünk hűségesek elveinkhez. Mi magunk ne tegyünk olyat, amivel megcáfoljuk azokat. Így tesz az

az ifjúkommunista, aki magáénak vallja ugyan a kommunista világnézetet, de elmegy a templomba, templomi esküvőhöz ragaszkodik, betartja a vallásos szertartásokat. De az elvhűség hiányzik annál is, aki nem száll szembe a jelenlétében elhangzó idealista kijelentésekkel, reakciós szólamokkal.

Ugyanakkor tisztában kell lennünk azzal, hogy *az emberek tudatát és szokásait nem lehet egyik napról a másikra megváltoztatni.* Csak türelemmel végzett, fokozatosan fejlődő felvilágosító munkával és főleg személyes jó példáinkkal hathatunk eredményesen a még elmaradt gondolkodású fiatalokra. Különösen indokolt a tapintat az idősebb dolgozókkal — sok esetben szüleikkel — szemben, akik már nehezebben tudják megváltoztatni a sok-sok éven keresztül beléjük rögződött szokásokat és előítéleteket — sokszor már nem is lehet őket nézeteik megváltoztatására bírni.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy megalkudjunk s lemondjunk elveinkről. Csupán annyit: ne sértsük meg érzékenységüket — kerüljük el a durva vitákat —, de mi magunk feltétlenül igyekezzünk elveinknek megfelelően élni és cselekedni.

KÉRDÉSEK

1. Mi a világnézet, milyen kapcsolata van az anyagi létalapokkal?
2. Melyek az ifjúkommunista fő feladatai az eszmei osztályharcban?

SZERETNI AZ ÉLETET: SZERETNI AZ EMBERT

A humanizmus

A humanizmus történetileg kialakult és a történelem során alaposan megváltozott fogalom. Lényegében a renaissance (olv. reneszánsz = újjászületés), a XIV—XV. század nagy szellemi mozgalmának az időszakában alakult ki. Jelentette azt az irodalmi mozgalmat, amely a középkori embertelen, vallásos szemlélettel szemben a természet, a földi lét s az emberi élet szépségeire irányította a figyelmet. A lemondást, a test megsanyargatását (aszketizmust) hirdető valláserkölccsel szemben felismerte az ember jogát a földi boldogságra. Ekkor ennek a fogalomnak még haladó tartalma volt. Később azonban a hatalmasok birtokába került, és a vallással összeszövetkezett burzsoázia gyakorlatában már csak üres jelszó; a munkásosztály megtévesztésére szánt szólam maradt.

Ez az álszent humanizmus egyrészt már nem is hirdeti azt, hogy boldoggá kell tenni az emberek életét. Az egyház és a reakciós polgári filozófusok szerint az igazi humanizmus feladata az, hogy jobbá tegye a természetüknél, az eredendő bűnnél fogva rosszra hajló embereket, tekintet nélkül arra, hogy azok boldogabbak lesznek-e ezáltal vagy sem. Ez a humanizmus felmenti a tőkést a bérmunkások anyagi helyzetének javítása alól. Sőt, a többletmunka iránti farkasétvágyától, a profitéhségétől vezérelve igyekszik a fizikai munka határát a maximálisra emelni. A tőke, írja *Marx, „nincs tekintettel a munkás egészségére és élettartamára, hacsak a társadalom nem kényszeríti rá, hogy tekintettel legyen".*

Az egyház még ideológiai alapot is teremt ehhez. Az eredendő bűn büntetése a munka — tanítja —, s minél keményebb körülmények között végzi a munkás, annál többet vezekel, ezzel érdemli ki túlvilági boldogságát. Ezért jogosnak ismerte el a rabszolgaságot, a hűbéri önkényt és igazolni igyekezett a tőkés kizsákmányolást, elnyomást is. *Megáldotta a máglyákat és a kínpadokat, amelyeken a tudományos haladásért és a társadalmi igazságosságért küzdő harcosokat gyilkolták meg. Ma is szentesíti az egyház — egyben, mint a világ egyik legnagyobb tőkésérdekeltsége — a tőkés kizsákmányolást, a bennszülötteket állati sorban tartó gyarmatosító rendszereket.*

Ez az álhumanizmus nem kötelezi a tőkést, de igyekszik lecsillapítani a munkástömegeket. A kizsákmányolók iránti szeretetre, tiszteletre inti őket. A szolgai tűrést, a földi uralkodóknak való feltétlen engedelmességet hirdeti. Arra készteti az embereket, hogy ismerjék el velük született bűnösségüket és romlottságukat, ebben lássák nyomorúságuk okát, ne a kizsákmányoló rendszerben. Vessék meg az anyagiakat, ne törődjenek életük megváltoztatásával, csak lelki üdvösségükért aggódjanak, s mindezért megígéri a túlvilági boldogságot. A gazdagokat csupán arra szólítja fel, hogy alamizsna, kegyes adakozás formájában szórjanak morzsákat a szegényeknek. Ezzel igyekezzenek „jószívűségükről" meggyőzni az elnyomottakat, megtéveszteni azok tisztánlátását.

Amint látjuk, ez a keresztényi humanizmus — szövetkezve a polgári filozófusok tanításával — az imperialista burzsoázia engedelmes eszközévé igyekszik tenni az elnyomottakat. Ezért jelentek meg a gyarmatosítók hűséges szövetségeseiként a hittérítő papok is a leigázott népek között, s a katonai, gazdasági elnyomást megtetézték a lelki elnyomás rendszerével.

A szocialista humanizmus

A burzsoázia és az egyház elméletében és gyakorlatában megnyilvánuló álhumanizmussal szemben áll a munkásosztály szocialista humanizmusa, amely az elmúlt korok humanizmusának haladó hagyományait is örökölte.

A szocialista humanizmusnak ilyen haladó előzménye volt a renaissance humanizmusa, amely tiltakozott az emberi egyéniség gúzsbakötése ellen, síkraszállt az emberi méltóság s az emberi jogok védelmében. Ilyen volt a francia felvilágosodás humanizmusa a XVIII. században, amely tiltakozott a feudális elnyomás ellen, a népet tudatlanságban és sötétségben tartó feudális intézmények ellen, így a vallási intézmények ellen is. Ilyen volt a XIX. században a forradalmi demokraták humanizmusa. Ők mélységesen hittek a nép forradalmi erejében és jövőjében. Ez a forradalmi demokrata humanizmus tiltakozik *Vörösmarty Mihályban,* amikor „Gondolatok a könyvtárban" c. versében ezeket írja:

„Leírva áll a rettentő tanulság:
Hogy míg nyomorra milliók születnek,
Néhány ezernek jutna üdv a földön,"

Petőfi forradalmi humanizmusa így kiált az öntelt, kapzsi emberekhez:

„S miért vagytok ti kiváltságosok?
Miért a jog csupán tinálatok?"

A forradalmi demokraták a dolgozó ember megbecsülését követelték, azt tanították, hogy a népet igazán szeretni kell, bízni kell benne, meg kell látni az egyszerű emberek nemes szellemi és erkölcsi vonásait és harcolni kell a nép boldogabb jövőjéért. Ez a humanizmus fűti át *Petőfit* is, amikor a „A XIX. század költői" c. látnoki versében ezt írja:

„Vannak hamis próféták, akik
Azt hirdetik nagy gonoszan,
Hogy már megállhatunk, mert itten
Az ígéretnek földje van.
Hazugság, szemtelen hazugság,
Mit milliók cáfolnak meg,
Kik nap hevében, étlen, szomjan,
Kétségbeesve tengenek."

„Ha majd a bőség kosarából
Mindenki egyaránt vehet,
Ha majd a jognak asztalánál
Mind egyaránt foglal helyet,
Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a kánaán."

Ennek a humanizmusnak méltó örököse és továbbfejlesztője a marxista—leninista pártok humanizmusa. Ez a humanizmus — amely a forradalmi szocialista pártok gyakorlatában él — azt a célt tűzi maga elé, hogy *megszabadítsa az embert azoktól a gazdasági és társadalmi okoktól, amelyek testi, szellemi és erkölcsi nyomorát, szenvedését okozták, megszabadítsa a kizsákmányolás rendszerétől.*

Marx és *Engels* világosan látták: ha a körülmények teszik az embert embertelenné, akkor az a feladat, hogy forradalmi módon megváltoztassuk ezeket a körülményeket. Létre kell hozni azokat a termelési viszonyokat, amelyekben az egyes ember fejlődése szabad. Csakis a termelőeszközök társadalmi tulajdona, vagyis a kizsákmányolás megszüntetése teremt minden ember számára egyenlő feltételeket ahhoz, hogy szabadon fejleszthesse egyéniségét, s ne mások rovására, hanem valóban emberi, szocialista kapcsolatok alapján fejlődjék, boldoguljon.

A szocialista humanizmus tehát nem a mindent megbocsátás, a nyomorúságba való belenyugvás, az alamizsnálkodó vagy teljesen passzív részvét humanizmusa, hanem *cselekvő jellegű, harcos humanizmus.* Azért küzd, hogy az egész társadalmat felszabadítsa a tőke igája alól, véget vessen a háborúknak, az imperialista, gyarmati elnyomásnak, s megteremtse a népek igazi testvériségét az egész világon. A szocialista humanizmus tehát a szocialista ember humanizmusa, aki tevékenyen küzd a társadalom javáért, valamennyi dolgozó ember anyagi és kulturális szükségleteinek kielégítéséért.

Ez a humanizmus természetesen megköveteli azt is, hogy elszánt gyűlölettel viseltessünk azokkal szemben, akik hátráltatják a társadalom fejlődését, akik segítik a népeket elnyomó imperialista erőket, akik háborút, fasiszta terrort zúdítanak az emberiségre.

Mire kötelezi az ifjúkommunistát a harcos emberszeretet?

1. A harcos emberszeretet megköveteli tőlünk, hogy *mi is igyekezzünk harcolni és munkálkodni az emberségesebb életfeltételek megteremtéséért.* Támogatnunk kell mindenekelőtt azt a politikai

harcot, amit a párt folytat az új gazdasági, társadalmi rend, a kommunizmus felépítéséért és megszilárdításáért. Ez komoly szervezeti fegyelmet és munkafegyelmet követel az ifjúkommunistától. Vonakodás nélkül, a lehető legpontosabban, a leglelkiismeretesebben kell teljesítenünk a felsőbb szervektől és az alapszervezettől ránk rótt feladatokat, és segítséget kell nyújtanunk másoknak is feladataik teljesítésében.

Hasonló fegyelemmel és lelkiismeretességgel kell végeznünk munkánkat az üzemben, iskolában, a termelőszövetkezetben. Az ifjúkommunista nem korlátozhatja tevékenységét csak a mozgalmi munkára: tanulnia és dolgoznia kell. Tehát *az az igazi ifjúkommunista, aki nemcsak szervezi a munkaversenyt, a társadalmi munkát, hanem maga is élen jár a versenyben, a tervteljesítésben, a társadalmilag hasznos munkákban.*

2. *A szocialista humanizmus optimista, derűlátó magatartást követel.* A kommunista fiatal bízik az emberben; derűlátóan hiszi azt, hogy nincsenek megváltoztathatatlan emberek. Ha a körülmények, a környezeti hatások tették az embereket általában erkölcstelenné, közömbössé vagy passzívvá, akkor az a feladatunk, hogy egy-egy ember esetében részletesen vizsgáljuk meg: milyen okok, milyen körülmények játszottak szerepet jellemének kedvezőtlen alakulásában. Ez szükségessé teszi azt, hogy jószándékú, szocialista megértéssel és segítőkészséggel közeledjünk az emberekhez. Érezzék meg, hogy az ifjúkommunista valóban a szocialista humanizmus szellemében cselekszik. Ez megköveteli tőlünk, hogy az emberekkel való kapcsolatainkat — a munkahelyen, az alapszervezetben, a családi otthonban — az élet minden területén a kölcsönös megbecsülés és a kölcsönös tisztelet szelleme hassa át. Legyünk udvariasak, előzékenyek, figyelmesek egymáshoz.

Itt nem olcsó, üres, csak külsőségekben megnyilvánuló udvariaskodásról van szó, amelynek gyakorta lehettünk tanúi a régi burzsoá társadalomban. *A mi udvariasságunk a másik ember iránti őszinte tisztelet érzéséből fakad és azt fejezi ki.* Nekünk is jólesik, ha mások részéről megbecsülést, figyelmességet, előzékenységet tapasztalunk. Ez megerősít bennünket a jóban, arra ösztönöz, hogy igyekezzünk méltónak lenni a tapasztalt megbecsüléshez.

Az emberi méltóság mértéke a szocializmusban a szocializmusért, a szocialista hazáért végzett munka. Az ifjúkommunista egyik fő feladata, hogy féltve őrizze állampolgári, hazafiúi méltóságát, amely abból a tudatból fakad, hogy teljesíti kötelességeit a társadalommal, a néppel, a hazával, a párttal szemben. Ez az igazi em-

beri méltóság alapja — férfiak és nők esetében egyaránt. Az önérzetes ifjúkommunista tiszteletben tartja mások önérzetét is. Ezért harcol a basáskodás, az emberek kigúnyolása, a női méltóság megsértése ellen. Elítéli a nacionalizmust, a faji gőgöt, elismeri más népek értékeit, minden dolgozó ember jogát a boldogságra.

3. *A szocialista humanizmus az emberekről való gondoskodásra is kötelez.*

Már *Marx* rámutatott arra, hogy az emberek erkölcsi fejlődése szorosan összefügg az anyagi helyzetük megjavításáért folyó harccal. A forradalom csak a lehetőségét, alapvető feltételeit teremtette meg annak, hogy a dolgozók anyagi körülményei rohamosan megjavuljanak. A szocializmus építése és felépítése van hívatva megteremteni azt az anyagi, technikai bázist — és azokat a politikai, társadalmi s nem utolsósorban erkölcsi feltételeket, amelyek között kielégíthetők a dolgozók gyorsan növekvő anyagi és szellemi szükségletei. Az erkölcsi feltételek között szerepel az a követelmény, hogy minden intézmény, minden társadalmi szervezet, s ezek mindenegyes felelős vezetője figyelmes magatartást tanúsítson az ember iránt: fokozott figyelemmel gondoskodjon a közösség tagjainak szükségleteiről.

A dolgozókról való gondoskodás kötelező parancsa megköveteli az ifjúkommunistától is, hogy tegyen meg minden tőle telhetőt munkatársai szükségleteinek kielégítése érdekében. Tanulmányozza erényeiket és hibáikat, segítse őket kritikával és jótanáccsal. Türelmesen foglalkozzon problémáikkal, segítsen azok megoldásában.

Ugyanakkor, amikor gondoskodunk egymásról, tudnunk kell, hogy *a gondoskodás elválaszthatatlan az emberrel szemben támasztott igények növelésétől.* Minél jobban becsülünk egy embert, annál nagyobb igényt is támasztunk vele szemben, s ha valóban gondoskodunk is róla, minden alapunk megvan ahhoz, hogy igényesebb követelményekkel lépjünk fel.

Az ifjúkommunista tehát megbecsüli saját maga és munkatársai, valamennyi ember emberi méltóságát, szeretettel, tisztelettel és bizalommal közeledik hozzájuk. Ugyanakkor magas követelményeket, igényeket támaszt önmagával és másokkal szemben egyaránt. Szereti az embert, de gyűlöli mindazt, ami veszélyezteti az emberségesebb körülmények kialakulását. Gyűlöli az osztályellenséget s kíméletlenül, következetesen harcol a szocialista humanizmussal összsze nem egyeztethető nézetek és az emberi méltóságot megcsúfoló magatartás ellen.

KÉRDÉSEK

1. **Mi a szocialista humanizmus lényege, miben különbözik a polgári álhumanizmustól?**
2. **Milyen követelményeket támaszt a szocialista humanizmus az ifjúkommunistával szemben?**
3. **Az álhumanizmus milyen megnyilvánulásai ellen kell küzdenie az ifjúkommunistának?**

A MUNKA ÉS AZ ERKÖLCS

Amikor erkölcsről beszélünk, mindenekelőtt a munkához való szocialista viszonyról kell beszélnünk. Igen sokan megszokták, hogy erkölcsön csupán az embereknek az emberekhez, férfiaknak a nőkhöz, fiataloknak az öregekhez való viszonyára vonatkozó szabályokat, követelményeket értsék. Sőt, egyesek hajlamosak arra, hogy az erkölcs problémakörét a nemi erkölcs kérdéseire korlátozzák. Igen helytelen az ilyenféle gondolkodás. *Az ember jellemét, erkölcsi tulajdonságait ugyanis elsősorban a munkához való viszony határozza meg. Az ember legnemesebb erkölcsi tulajdonságai és jellemvonásai a munka kapcsán alakulnak ki.*

A munka során kialakult erkölcsi tulajdonságok, mint pl. a pontosság, lelkiismeretesség, kötelességtudás az élet minden területén jellemzi az embert, bárhová is kerüljön.

A munkának központi szerepe volt az egész emberi kultúra kialakulásában. A munkának köszönhetjük kezünket, nyelvünket, gondolkodásunkat, egész emberségünket. Az ember tulajdonképpen a munkával önmagának teremtője volt. Ha ez igaz a régmúltra vonatkozóan, úgy ma is nyugodtan elmondhatjuk, hogy az ember becsületes munkájával nap mint nap újjá teremti önmagát.

A becsületes munkának köszönhetjük az emberi kultúra nagyszerű alkotásait. Azok a rabszolgák, akik évezredekkel ezelőtt kegyetlen körülmények között, primitív munkaeszközökkel megalkották a hatalmas piramisokat, csatornákat ástak, hidakat építettek, vízvezetékkel látták el a száraz területeket, ma is tiszteletet érdemelnek valamennyiünktől, hiszen kemény munkájukkal ők vetették meg a mai kultúra alapjait.

A haladó társadalmak éppen ezért fejlődésük felfelé ívelő korszakában mindenkor megbecsülték, nagyra becsülték a munkát. Róma is addig volt erős, amíg — a patrialkális rabszolgaság korában

A hírhedt Valéria-telep.

A munka értékelése a szocialista társadalomban

A szocialista társadalomban megváltozik a munka értékelése. Míg a tőkés társadalomban a szerzett vagy az örökölt vagyon, az öröklött előjogok alapján értékelték az embert, a szocializmusban megszűnnek a született előjogok, megszűnik a magántulajdon az erkölcsi megítélés alapja lenni.

A személyesen végzett munka, s ezen belül is elsősorban a termelőmunka, visszanyeri erkölcsi méltóságát, megbecsülését. S ez nem véletlen jelenség.

A szocialista társadalom is csak akkor tudja megteremteni az emberségesebb életkörülményeket, hogyha a munkának nagyobb termelékenységét éri el, mint a kapitalista társadalom. Már *Lenin* is utalt erre, amikor a következőket írta: *„A munka termelékenysége, ez végeredményben az új társadalmi rend győzelme szempontjából a legfontosabb és a legfőbb dolog. A kapitalizmus a munka termelékenységének olyan fokát hozta létre, aminőt a hűbériség nem ismert. A kapitalizmust azzal lehet véglegesen legyőzni és azzal fogjuk véglegesen legyőzni, hogy a szocializmus a munkának új, sokkal magasabb termelékenységét hozza létre."*

A szocializmus éppen ezért magasra értékeli a munkát és a munkást. A munkásosztály történelmi hivatása volt, hogy megdöntse a burzsoá osztályuralmat és megszüntesse a kizsákmányolás minden formáját. Most az a legfőbb feladata, hogy alkotó, termelő munkájával megteremtse a kommunizmus alapjait, felépítse a szocializmust. *Éppen ezért törvényszerűen vezető szerepe van a munkásosztálynak a mi társadalmunkban, mind a gazdasági, mind a politikai és kulturális élet területén.* Soraiból kerülnek ki a gazdasági, politikai vezetők. A munkásosztály vezető szerepéhez méltóan hallatja szavát a társadalmi élet minden területén. A megbecsülés alapja mindenkor a közösség érdekében végzett munka mennyisége és minősége.

A szocialista ember erkölcsi megítélésének az alapja tehát a munka. Ebben a tekintetben nincs és nem is lehet különbség a különböző munkák között. Minden munka fontos és tiszteletre méltó, mert valamennyi egymással szoros összefüggésben járul hozzá a népgazdaság egészének fejlődéséhez, a magasabb termelékenység biztosításához. Bárhol is történjék lemaradás, hiba, az kihat egész gazdasági életünkre. Ezért társadalmunk megbecsüli és fontosnak tartja a legegyszerűbb dolgozó becsületesen végzett munkáját is. Így válik a mi társadalmunkban a munka alapvető erkölcsi kategóriává.

A munka az egyéni és a közös boldogulás feltétele

Nyilvánvalóan minden ember a boldogságra törekszik, boldog szeretne lenni. *A boldogság keresése az emberi élet egyik fő hajtórugója.*

A boldogság mindig valamiféle örömben ölt testet. Nyilvánvalóan valamennyien törekszünk anyagi örömökre is. Mindenki örül, tehát boldog, ha egy szép ruhához, egy-egy jobb falathoz, kedvenc csemegéjéhez jut. Ez is érthető, ez is szükséges az élethez. *De nem temetkezhetünk el csupán az anyagi örömökben.* Sok esetben anyagi áldozatokat kell hoznunk, hogy magasabb, teljesebb szellemi örömökre tegyünk szert. Ilyen magasfokú szellemi öröm — az alkotás öröme, az az öröm, amelyet a munkás érez, amikor egy szép darab kerül ki a keze közül, amit a paraszt érez, amikor végigtekint a dús kalásztól terhes földeken, amit a mérnök érez, amikor egy-egy hatalmas műalkotással ajándékozza meg az emberiséget, az orvos, amikor megtalálja egy-egy néppusztító betegség kórokozóját stb.

A munka növeli erkölcsi értékünket is

Mindenekelőtt jó szokásokat alakít ki bennünk. *Montaigne* egyik írásában találó példázattal világítja meg a megszokás veszedelmes voltát. Utal egy asszonyra, akinek volt egy kisborjúja. Megszokta, hogy a kisborjút mindennap vállaira szedje és úgy vitte ki a legelőre. Ezt nap mint nap ismételte. Közben nőtt a borjú s ő együtt erősödött vele olyannyira, hogy a végén az üszőt is vállaira tudta venni. Ezzel a példázattal világítja meg *Montaigne,* milyen veszélyesek lehetnek számunkra a rossz szokások. Mire észrevesszük, már úgy megerősödtek, hogy csak nehezen tudjuk leküzdeni őket.

Ugyanígy erősödnek meg jó szokásaink is. Aki nap mint nap pontosan végzi munkáját az üzemben, nyilvánvalóan nem lesz pontatlan odahaza vagy a társadalmi munka területén sem. Aki lelkiismeretesen végzi munkáját a gép mellett, nem lesz lelkiismeretlen odahaza sem. Aki önzetlenül nyújt segítséget munkatársainak, ezt a nemesi emberi tulajdonságot gyakorolni fogja másutt is. *A munka során tehát nemcsak szervezete edződik, hanem edződnek erkölcsi jó tulajdonságai, nemes emberi vonásai is.* Mennyivel magabiztosabb az az ember, aki lelkiismeretesen eleget tesz kötelességeinek!

A munka közös boldogságunk feltétele is. Az egyénnek — amint már említettük — sokszor igen súlyos áldozatokat kell hoznia a közösségért. A kiemelkedő jellemű emberek ezt önmaguktól, saját jószántukból tették meg a múltban és teszik meg ma is. Ragyogó példát mutattak az ilyen hősies erőfeszítésekre a közösség érdekében a szocialista forradalmak kimagasló nagyjai és életüket feláldozó, névtelen milliói.

Az egész közösség boldogulása, a szocialista haza ereje, gazdagsága függ egyéni munkánktól. — Ez azt is jelenti, hogy a munkának s a munka által létrehozott értékeknek, a társadalmi tulajdonnak gyarapítása és védelme hazafias kötelesség!

Milyen feladatokat ró az ifjúkommunistára a szocialista munkaerkölcs?

A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség I. kongresszusa a következőkben jelölte meg az ifjúkommunisták — s az egész magyar ifjúság fő feladatait a második ötéves terv időszakára:

1. *Emeljük a munka termelékenységét.*

Ennek érdekében az ifjúkommunista feladata megértetni minden fiatallal, hogy *a munka új, sokkal magasabb termelékenysége a legfontosabb a szocializmusnak a kapitalizmus feletti végső győzelmében.* Már beszélgettünk arról, hogy milyen nagyszerű távlatokat tár elénk a jövendő. Eltűnik az ellentét, a különbség a fizikai és a szellemi munka között. A fizikai munkásnak is magas szellemi kultúrára kell törekednie, de a szellemi munkás sem lesz képes továbbfejlődni és igazi tudásra szert tenni a termelőmunkában való részvétel nélkül.

Ha mi is megbecsült részesei akarunk lenni ennek a nagyszerű, történelmet formáló átalakulásnak, akkor már most hozzá kell kezdenünk e munkához!

Legyünk az új technikai eljárások és módszerek bevezetésének kezdeményezői és harcosai. Vegyünk részt a műszaki fejlesztésben, a kisgépesítés és célgépesítés megoldásában. Mint mérnökök, technikusok vagy szerkesztők tekintsük elsőrendű feladatunknak a gyártmányfejlesztést, korszerű technológiai eljárások kidolgozását. Vegyünk részt az ésszerűsítők, újítók fiatal gárdájának munkájában. Igyekezzünk átadni társainknak módszereinket, jó munkatapasztalatainkat. Vegyünk részt a „Szocialista Munka Ifjú Brigádjai", az export- és bányászbrigádok versenyében. Igyekezzünk a lehető leghasznosabban kihasználni a munkaidőt, a gépeket.

2. *Fejlesszük és erősítsük tovább a szocialista mezőgazdaságot.*

Valamennyien jobban szeretnénk élni. Olcsóbban, több és jobb élelmiszert vásárolni. A jobb minőségű kenyér, a több hús, zsír, vaj, gyümölcs, zöldségféle — mind-mind attól függ, megfelelően fejlődik-e a mezőgazdasági termelés. Ha tehát jobban akarunk élni, elsősorban nekünk — ifjú traktoristáknak, a vetőgépek, kombájnok ifjú kezelőinek kell sorompóba állni.

Minden ifjúkommunista tartsa kötelességének, hogy maga is — lehetőleg személy szerint — vállaljon felelősséget a mezőgazdasági termelés emeléséért. *A mezőgazdaság szocialista gazdálkodási formáinak megszilárdítása és a termelés 30—32 százalékos emelése az elkövetkező 5 év feladata.* Ennek megvalósítása több százezer fiatal buzgó, áldozatkész munkáját teszi szükségessé.

Mint ifjúkommunista fiúk és lányok mutassunk jó példát a termelésben. *Tanuljuk meg a mezőgazdasági szakmunka egy-egy ágát, a tudásunkkal elért eredményekkel bizonyítsuk az új agrotechnikai eljárások hasznosságát. Elsősorban a fiataloknak kell harcolniuk az új termelési módszerekért.*

A szövetkezetekben működő ifjúkommunisták legyenek kezdeményezők a mezőgazdasági munkaversenyek szervezésében és az ifjúsági termelési mozgalmakban, működjenek közre a 30 mázsás kukoricatermesztési mozgalom, a gépi művelés és a vegyszeres gyomirtás elterjesztésében stb.

3. *Vállaljunk védnökséget az ötéves terv kiemelkedő létesítményei felett.*

A Központi Bizottság a kongresszus jóváhagyásával védnökséget vállalt a Dunai Cement- és Mészmű építése, valamint a vegyipar fejlesztése felett. Az ifjúkommunista hazafias kötelessége bekapcsolódni a helyi KISZ-bizottságok által szervezett védnökségi mozgalomba. A cementmű felépítésével kormányunk meggyorsíthatja a lakásépítkezéseket, a vegyipar fejlesztése pedig azt is jelenti, hogy a falu több műtrágyát, az ipar és a háztartás több műanyagot kap.

4. *Milliárdokat takarítsunk meg a népgazdaságnak.*

Az importanyagokkal, általában minden fajta nyersanyaggal, energiával, szerszámmal való takarékosság nagy jelentőségű az 5 éves terv megvalósítása szempontjából. Legyen ezért minden ifjúkommunista kezdeményező a takarékossági és hulladékgyűjtő mozgalom fellendítésében: üzemekben, állami gazdaságokban, gépállomásokon és termelőszövetkezetekben egyaránt.

5. *Teljesítsünk 45—50 millió társadalmi munkaórát.*

Ennek megvalósulásához úgy járulunk hozzá, ha részt veszünk az építkezésekben (pl. szövetkezetekben egyszerű gazdasági épületek felépítésében), fásítási és erdőtelepítési akciókban. A feladat 100 millió facsemete és husáng elültetése 5 év alatt. Kapcsolódjunk be a „20 órás" társadalmi munkamozgalomba — ennek keretében lakóházak, kulturális, szociális létesítmények, utak, terek, sportpályák építésébe. Vegyünk részt és dolgozzunk példamutatóan a nyári építőtáborokban.

6. *Szervezzünk széleskörű tanulási mozgalmat.*

A technika általános fejlesztése magas képzettségű munkásokat, műszaki vezetőket igényel. Az ifjúkommunista tekintse becsületbeli kötelességének komoly tanulással elmélyíteni általános és szakműveltségét. Ösztönözzünk másokat is arra, hogy tanuljanak tovább a dolgozók iskoláiban, a szakmájuknak megfelelő közép- és felsőfokú tanintézetek levelező tagozatán. Törekedjünk arra, hogy *5 év alatt egy fokkal magasabb képzettséget szerezzünk.* Vegyünk részt szaktanfolyamokon, szakelőadásokon, s olvasással is növeljük szakmai képzettségünket.

E célkitűzések megvalósításáért minden ifjúkommunista személy szerint felelős. Ezért nap mint nap tenni kell valamit e célok elérése érdekében. Csak e feladatok megvalósításával válunk igazi ifjúkommunistákká.

KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. **Milyen jelentősége volt a munkának az emberi történelemben?**
2. **Hogyan értékeli a munkát a szocialista társadalom?**
3. **Milyen feladatai vannak az ifjúkommunistának a szocialista munka frontján?**
4. **Közösen vegyetek részt valamilyen társadalmi munkaakcióban.**

AZ ELVHŰSÉG ÉS ELVTÁRSIASSÁG

Az elvhűség fogalma

Az elvhűség korántsem azt jelenti csupán, hogy vitatkozásaink közepette kitartunk helyesnek megismert elveink: a kommunista világnézet alapján álló elvek mellett. Ez is fontos! Enélkül sem be-

szélhetünk elvhűségről. Az igazi elvhűség azonban azt is jelenti, hogy nemcsak szavakban védjük meg szocialista elveinket, nemcsak szavakban vitatkozunk az ellenséges, idealista és burzsoá nézetekkel, hanem *elveinknek megfelelően cselekszünk* is. Az elvek rendületlen védelme és az elveknek megfelelő gyakorlati tevékenység egysége a kommunista elvhűség próbaköve.

Az elvhűség szoros kapcsolatban áll a becsület, a kötelesség és a lelkiismeret kérdésével. Ezek a fogalmak lényegesen különböznek a burzsoá és vallásos etika (erkölcstan) hasonló fogalmaitól.

A burzsoá etika szerint a kötelesség lényegében azonos volt az alázatosság, a béketűrés, a kizsákmányolók iránti feltétlen engedelmesség fogalmával. Eszerint az elvhűség azt a feladatot rótta a dolgozóra: tarts ki hűségesen a burzsoá érdekeknek megfelelő elvek mellett, tartózkodj olyan elvek hirdetésétől és követésétől, amelyek veszélyeztetik a burzsoázia osztályuralmát s a burzsoá osztályuralmat támogató feudál-kapitalista egyház érdekeit.

A modern burzsoázia etikusai az elvtelenség álláspontjára szeretnék ránevelni a dolgozókat. Ennek egyik leplezetlen megnyilvánulását találjuk az amerikai *Dewey* (Djui) tanításában. *Dewey* szerint pl. a munkásnak annak a kérdésnek az eldöntésében, hogy csatlakozzék-e egy sztrájkmozgalomhoz vagy sem, kizárólag pillanatnyi egyéni érdekeit kell szem előtt tartania. *Dewey* tehát azt sugalmazza a munkásnak, hogy feledkezzék meg osztálya s ezen keresztül saját maga legjobban felfogott érdekeiről, tagadja meg helyesen felismert elveit, a munkásszolidaritást, mondjon le a pillanatnyi áldozatokról, s így árulja el a proletariátus érdekeit a burzsoá profitérdekek védelmében.

A burzsoázia etikusai (erkölcstannal foglalkozó elmélkedői) csak egyfajta kötelességet ismernek el: azt a kötelességet, amely engedelmességre kényszeríti az elnyomottakat elnyomóikkal szemben. Így pl. a burzsoá érdekeket szolgáló valláserkölcs szerint az egyes emberek kötelességeit a társadalmi ranglétrán elfoglalt helyzetük határozza meg. A munkás, a paraszt, a hivatalnok azt kell tegye a maga helyén, amit az uralkodó rend megkövetel tőle. Tehát ha be is látja, elvileg helytelennek is tartja azt, amit tesz, legjobb meggyőződése ellenére is azt kell cselekednie, mert erre kötelezi „hivatalos becsülete".

A kommunista erkölcs elítéli ezt az elvtelenségre, megalkuvásra serkentő „kötelesség"-fogalmat. A szocialista kötelesség arra kötelezi az embert, hogy tartson ki szilárdan helyesnek megismert elvei mellett, az emberi társadalom fejlődésének, haladásának érdekében.

Az elvhűség természetesen nem csupán azt jelenti, hogy for-

málisan, szavakban ismerjük el a társadalom, a párt, az alapszervezet iránti kötelességeinket, tudjuk elsorolni ezeket, hanem azt, hogy *legyünk mélységesen meggyőződve kötelességeink fontosságáról, s hogy minden törekvésünk és gyakorlati tevékenységünk e kötelességek teljesítésére irányuljon.*

Az elvhűség létszükséglet, egyetlen lehetséges tevékenységi mód az igazi ifjúkommunista számára. Az ilyen fiatal méltó örököse az ifjúkommunista mártíroknak, akik életüket adták hazánk felvirágzásáért. *Schönherz Zoltán* így írt utolsó levelében munkájáról: *„Abban a hitben halok meg, hogy munkámban tovább élek. Tudom, hogy munkám nem volt hiábavaló. Ha még egyszer születnék, és újból élnék, akkor sem tudnék másképpen élni."* Az igazi kommunista számára tehát az elvhűség egyszerűen létszükséglet.

Az elvhű kommunista magatartás jellemzői

Az elvhű ifjúkommunistát mindenekelőtt meggyőződéséből fakadó céltudatosság jellemzi. Nem elég megismernünk és elvileg elfogadnunk pl. azt, hogy a parasztság felemelkedése nem lehetséges másképpen, csak a mezőgazdaság szocialista átalakításának útján. Ezt hamár megérti minden gondolkodásra képes ember. A kommunista világnézettel rendelkező ember ott kezdődik, amikor e helyes meggyőződését követve agitál, s maga is tevékenyen harcol a szövetkezeti munka termelékenységének emeléséért. Tehát céltudatosan igyekszik meggyőződésének érvényt szerezni.

Az elvhűség megnyilvánul a következetességben. Nem elég egyszer-kétszer, ünnepélyes hangulatok közepette, hálás feladatok kapcsán kiállni elveink mellett. Bonyolult helyzetekben, nehézségek idején, kevésbé népszerű feladatok megoldásában mutatkozik meg az igazi elvhűség.

Tehát elveinket mindig összhangba kell hoznunk állásfoglalásunkkal, személyes magatartásunkkal. Csak ebben az esetben lesz hiteles elveink hangoztatása is.

Ehhez *kommunista bátorság szükséges!* A bátorság viszont — mint bármely jellemvonás — csak abban az esetben erősödik meg bennünk, ha olyan cselekedetet hajtunk végre nap mint nap, amely bátorságot igényel. Sokszor önmagunkban kell legyőzni az akadályokat: tunyaságot, fáradtságot, kellemetlenségtől való félelmet stb. Máskor rajtunk kívül eső akadályok gátolnak, pl. anyagiak hiánya, mások húzódozása, kedvezőtlen társadalmi körülmények, meg nem értés, passzivitás, közömbösség. Ötletesség, kezdeményezőkész bátorság szükséges ezek legyőzéséhez.

Az ifjúkommunista elvhűsége tehát céltudatosságban, következetességben, határozottságban és kezdeményező, akadályokat leküzdő bátorságban nyilvánul meg.

Az elvhűség végeredményben azt jelenti, hogy hűségesek vagyunk önmagunkhoz, legjobbnak megismert elveinkhez, s ezzel hűségesek vagyunk alapszervezetünkhöz, szűkebb közösségünkhöz, szocialista hazánkhoz és a szocializmust építő népek testvéri közösségéhez.

Szépen fejezi ki ezt a közösség iránti öntudatos elvhűséget *József Attila* Párbeszéd c. versében, amelyben a burzsoá igyekszik rávenni a munkást a sztrájktörésre. A proletár öntudatosan válaszol:

„Proletár: Öntudatos munkás, amíg él, nem tör soha sztrájkot!
Burzsoá: Öntudatos munkásról szólsz s az csak te magad vagy!
Proletár: Én magam-é? Nem társim tettek-e öntudatossá?
Burzsoá: Társaid eljönnek munkát könyörögni maholnap!
Proletár: Majd mikor eljönnek könyörögni, velük jövök én is!"

A szocializmus elvei iránti bizalom és hűség, a közösség, a proletariátus boldog — szép jövőjébe vetett rendületlen hit lelkesítette azokat a halálraítélteket, akik pl. a második világháborúban estek áldozatul a fasiszta tébolynak.

„Azt akartam" — írja *Felicien Joly*, francia ellenálló búcsúsoraiban —, *hogy az egész emberiség boldog legyen. Nézzétek, biztos jövő áll előttetek: boldogok lesztek és én leszek boldogságtok kovácsa."*

„Ne sirassatok minket — írja *Paul Camplin* francia ifjúkommunista —, *hanem emeljétek mind magasabbra a harci zászlót. Ti álltok bosszút értünk... Üdv Néktek mind, kik nyomunkba léptek... Nem árultam el pártom ügyét, mosollyal, dallal ajkamon indulok, nem rettent a halál."*

Íme, ilyen nagyszerű, boldogító emberi érzést szül az igazi elvhűség. Kiemeli az embert az öntudatlanság szürkeségéből, és azt a boldogító, felemelő tudatot kölcsönzi az ifjúkommunistának: teljesítettem kötelességemet önmagammal, a párttal, a népemmel szemben. Csak az ilyen elvhű, becsületes ifjúkommunista nézhet nyugodt, derűs tekintettel társainak és minden embernek a szemébe!

KÉRDÉSEK

1. Mit értünk elvhűségen, melyek az elvtelenség megnyilvánulásai?
2. Melyek a jellemzői az elvhű kommunista magatartásnak?

A barátság jelentősége

A kommunista erkölcs közösségi jellegéből fakad, hogy az ember magánéletét is társadalmi tevékenységével, közösségi munkájával szoros kapcsolatban vizsgálja. Az öntudatos ifjúkommunista magánélete — még legintimebb baráti kapcsolata és szerelmi élete is — összhangban kell legyen társadalmi és politikai tevékenységével, szocialista meggyőződésével. *Majakovszkij* ezért írja:

„A kommunizmus
nem csupán
földben,
verejtékben,
gyárban van,
de otthon is, étkezés után,
életmódban,
családi szálakban."

Igen nagy jelentősége van az ember életében a barátságnak. Kérdés, mikor beszélhetünk igazi barátságról? — A kisebb korú gyerekek között kialakuló kapcsolatok általában felszínes ismeretség, pajtásság jellegével bírnak. Az ilyen kapcsolat alapja valamilyen közös tevékenység — legtöbb esetben a közös játék.

Az igazi barátságnak már komolyabb alapja van. Itt már szerepet játszik a közös érdeklődés, a közös világnézeti alapon folyó közös tevékenység.

Az igazi barátság ismérvei: közös társadalmi célkitűzések, kölcsönös vonzalom és megbecsülés, felelősség egymásért. Ez a felelősség sok esetben kemény baráti kritikában is megnyilvánul, de komoly segítségnyújtásban is. A proletariátus elmondhatja, hogy tudományos világnézetét két olyan tudós és harcos teremtette meg, akik az igazi barátság ragyogó példáját állították minden ifjúkommunista elé.

Az ifjúkommunistának harcolnia kell az álbarátság különböző formái ellen. Ilyen az elvtelen alapon álló, vagy helytelen, társadalomellenes célok elérésére szövetkező cinkosság, a galerikban tömörült fiatalok álbarátsága.

Ugyancsak nem egyeztethető össze az igazi barátsággal, ha kölcsönösen elnézzük egymás hibáit. A barátok kötelessége, hogy elsőnek vegyék észre egymás hibáit és igyekezzenek azokat kijavítani, mielőtt még eluralkodnának. Igen gyakori még, hogy „baráti becsület" címen takargatják a másik társadalomellenes cselekedeteit, vagy kiállnak a „hiba" védelmében „bajtársiasság" címén. Ez igen sokszor a bűnpártolással egyenlő.

Igazi elvtársi és jó baráti kapcsolat is csak a közösségben, a közösség érdekeivel szoros harmóniában alakulhat ki. *Mert a magánélet a barátságban sem különíthető el a közélettől. Ez azt is jelenti, hogy a mások rovására érvényesülni akaró, önző, haszonleső, közösségellenes emberek nem lehetnek igazi jó barátok sem.*

Barátság lányok és fiúk között

Társadalmunk új viszonyai megteremtették a lehetőségét annak, hogy igazi barátság és szoros elvtársi kapcsolat alakuljon ki fiúk és lányok között is. Megszűnt a nők hátrányos jogi helyzete, egyenrangú tagjai a társadalomnak, s a férfiakkal vállvetve küzdenek a szocializmus építésének fő célkitűzéseiért. Egy munkapadnál, egy üzemben, egy iskolában dolgoznak, tanulnak a férfiakkal. A közös munka kapcsán megismerik egymás szép, emberi értékeit, jó tulajdonságait, a közös problémák megoldása során megismerik egymás gondolkodását, törekvését, és *így az igazi barátság szálai fűződnek közöttük is.*

Van azonban ennek a gyakori együttlétnek veszélye is, ha nem gondoskodunk jó előre arról, hogy lehetetlenné váljék a közösségben a trágár beszéd, a durva hangnem, s általában a kulturálatlan életstílus, a felelőtlen magatartás.

Legyenek a fiatal kommunista lányok és fiúk mindenekelőtt jó elvtársak, akik segítik egymást a tanulásban, a munkában. Jó elvtársként elősegíthetik egymás gyorsabb értelmi, érzelmi fejlődését. A kölcsönös jó példa; pl. a lányok általában tapasztalt nagyobb fokú szorgalma, pontossága és aprólékos lelkiismeretessége igen előnyösen hathat a fiúk akarati tulajdonságainak fejlődésére is, a fiúk egyenessége, határozottsága, nyíltsága, természetessége viszont jótékonyan befolyásolhatja a lányok jellemének alakulását, akik nemegyszer hajlamosak a színlelésre, kényeskedésre.

H. G. Wels, a nagy fantáziájú angol író egyik munkájában ezzel kapcsolatban ezt írja:

„Szeretném, ha a nő szabadon és félelem nélkül nyitna be, hogy

teljes mértékben kivegye részét az emberiség kollektív céljaiból és munkájából."

A mi társadalmunkban ez már megvalósult. A nő egyenlő jogú tagja a társadalomnak. A társadalom biztosítja számára a tisztességes megélhetést, a keresetet, a munkát. Nincs kiszolgáltatva a férfinak, nincs semmi szükség arra, hogy fortélyos ravaszkodással, esetleg álnok trükkökkel fonja be és láncolja magához a férfit, mint kenyéradó, kitartó urát. Ezt a polgári társadalom nevelte bele a nőbe.

Ez azonban korántsem jelenti azt, hogy ezzel megszűnik a női szemérem követelése.

A társadalomban nemcsak az hat és érvényesül, ami az osztályharcok eredménye, hanem az is, ami az emberi társadalom fejlődésének, a kultúra fejlődésének több százezer éves eredménye — mondja *Lenin.*

Ilyen a szeméremérzés, amely egyaránt kötelezi a férfit és a nőt. A szemérem pedig igen finom, törékeny portéka. *Kisfaludy Károly* így jellemzi: *„A leányszemérem hasonló a nyílt virághoz; ha egy levele letörik, a többi önként utána hull."*

Az igazi női szeméremben lényegében a nő emberi méltósága, s önbecsülése jut kifejezésre.

Ugyanígy megvetést vált ki a piperkőc, női divatot majmoló férfi. — S bizony találkozunk ilyenekkel manapság. Amikor elítéljük a nyegle magatartást, természetesen korántsem akarjuk ezzel elvitatni bárkitől is azt a jogot, hogy együtt haladjon a divattal. A divat is változik, alakul korról korra. Így változik az öltözködés s a tánc terén is az emberek ízlése. Ma általában szűkebb nadrágot hordanak, mint 20—30 évvel ezelőtt, a táncok is új, érdekes motívumokkal bővültek. A fiatalság mindig kedvelte az élénk, derűs színeket, s jól is áll az, ha a színek megválasztásában, összeállításában a jó ízlést követjük, tartózkodunk a kirívó szélsőségektől.

Sokszor emlegették a régi öregek az ún. női büszkeséget — ill. női méltóságot. Ez a fogalom sem avult el, csak új tartalmat nyert, elmélyült.

Nagyon szépen ecseteli ezt *Szabó Pál* Hajdú Klári című írásában. Együtt dolgozó fiúkról és lányokról van szó, akik alkalomadtán együtt szórakoznak, évődnek. Árgyelán — az egyik szakmunkás — hirtelen fellobbanásában meg akarja csókolni Hajdú Klárit. Klári keményen tolja el magától a fiút és így szól:

„Huszonegy éves vagyok, de az anyámon kívül még engem nem csókolt meg soha senki. Nem azért, mert én nem tudom, hogy mi a csók, meg hogy ... mit jelent a lányok viszonya a

fiúkhóz, dehogy nem tudom. Tudom bizony, mint ahogyan minden ésszel megáldott leány tudja. Meg azt se mondom, hogy nem tetszett már meg, vagy nem tetszene meg ezután egy fiú, akit tudnék szeretni... Hanem... most aztán csakugyan hallgass ide, Árgyelán. Az édesanyám beteg lett akkor, amikor én kilencéves lehettem, olyan beteg, hogy csak öt év múlva tudott az ágyból kikelni. Öt évig feküdt, mint a halott, aki él... Az apám nagyon szegény volt, munkába járt, az anyámat haza kellett vinni nagyapámékhoz... Én is az anyámmal mentem. S most figyelj jól, Árgyelán, kérlek: soha, soha nem volt öt év alatt egy olyan nap, mikor az apám meg ne nézte volna legalább egyszer az anyámat... És mindig megcsókolta az én szegény beteg anyámat az apám... Tudod te azt, Árgyelán, ki lesz az, aki az én számat megcsókolja? Annak embernek kell lennie. Tetőtől talpig embernek! Keménynek, mint a kő és tisztának, mint a virág, Árgyelán! — No ne búsulj, azért leszünk mi meg jó barátok — fejezte be anyáskodva, és nagyon puha, nagyon lágy mozdulattal megsimogatta a fiú haját."

Először jó barátság — amiből csak akkor lehet majd szorosabb kapcsolat, ha a másik fél kiállta a próbát, méltónak bizonyult szeretetünkre.

Talán keménynek, nehéznek, teljesíthetetlennek tűnik ez a követelmény?

Amikor az egymáshoz való viszonyban hangsúlyozzuk a felelősséget, a józan megfontoltságot, ez korántsem jelenti azt, hogy a vallás által képviselt középkori aszkéta-szellemet akarunk meghonosítani, valamiféle kolostori légkört szeretnénk érvényre juttatni. Erről szó sincs!

A felelős magatartás nagyon is összefér a derűs, közvetlen, őszinte, bajtársias és baráti érintkezéssel, együttműködéssel és társadalmi együttéléssel. Jogunkban áll kellemesen és vidáman együtt szórakozni, együtt dolgozni, együtt művelődni. De teremtsünk közösségünkben olyan légkört, amely jogos bizalmat kelt az idősebbekben, mindenekelőtt szüleinkben alapszervezetünk élete iránt. Tehát a társadalom nem követel lehetetlent tőlünk.

Legyünk udvariasak, előzékenyek egymás iránt. Ez azonban nemcsak a fiúkra kötelező, hanem a lányokra is. A lányok ne legyenek követelőzőek ilyen tekintetben.

Kerüljük ugyanakkor a hazug, üres, csak a formákban megnyilvánuló, affektált, kényeskedő udvariaskodást. Ez nem méltó a szocialista emberhez. Az udvariasságban és figyelmességben egy-

más igazi, mély tisztelete kell hogy kifejezésre jusson. Ha ez hiányzik, úgy minden figyelmeskedés, udvariaskodás, előzékenykedés mesterkélten hat, s előbb-utóbb lepattogzik róluk, mint olcsó máz és kibúvik alóla a durva, számító, műveletlen ember.

Lányok és fiúk kapcsolatában tehát az igazi, mély szocialista humanizmusnak kell érvényesülnie, az egymás iránti tiszteletnek, megbecsülésnek, az egymásért való felelősségnek.

A szerelem szerepe és jelentősége az ember életében

A szerelemnek komoly jelentősége van az ember életében. Az egyik legintenzívebb érzelmektől áthatott kapcsolat ember és ember között. A marxista felfogás szerint csakis az őszinte, igaz szerelem lehet a házasság erkölcsös alapja. A burzsoá társadalomban igen sokszor a vagyoni érdek, a társadalmi helyzet, a családi előítélet játszotta a döntő szerepet a házastárs megválasztásában. Úgy gondolkoztak: az a fontos, hogy ne darabolódjon föl a vagyon, sőt, két vagyon kerüljön össze, növekedjék, a szerelem majd megjön magától, meghozza az idő, vagy legalábbis összeszoknak a házasfelek. Mennyi tragédiának volt oka a szerelemben is az üzleti érdeket, a kapzsiságot, az önzést hajhászó szellem!

A házasságban nem az idő hozza majd meg a szerelmet. A szerelem a szocialista házasság alapja kell legyen, amely mentes minden önző számítástól és feltételezi, hogy a házastársak nemcsak szerelmesek egymásba, hanem jó barátok is, megértik egymást, gondoskodnak egymásról, jót akarnak egymásnak, a másik fél boldogságában látják saját boldogságukat, és felelősséget éreznek szerelmük tárgya és az eljövendő generáció iránt.

A szerelem tehát nem a házasságban jön létre, hanem meg kell előznie a házasságot. Éppen ebben van a szerelemnek sorsdöntő jelentősége az ember életében.

Ez természetesen nem jelenti azt, hogy a puszta tetszés, vonzalom vagy hirtelen fellángolás már elégséges alapja a házasságnak. Ez korántsincs így. A jó házassághoz sok mindenre szükség van a fellobbanó érzelem mellett.

Alaposan meg kell ismernünk egymást, meg kell ismernünk egymás hibáit is. Nincs tökéletes lény. A jó tulajdonságok mellett a legideálisabb emberben is akad számos apró-cseprő hiba. Erényeikkel és hibáikkal együtt kell elfogadnunk az embereket, bár sohasem szabad beletörődni egymás hibájába. Tehát fel kell tennünk magunkban a kérdést; méltó-e az illető erényeivel és hibáival együtt

Pablo Picasso: Szerelmesek

szerelmünkre? Hajlamos-e arra, hogy szerelmünk érdekében **le**mondjon hibáiról?

Meg kell vizsgálnunk, milyen hajlamai vannak az illetőnek, életcéljai, az életre vonatkozó nézetei alapjában véve egyeznek-e a miénkkel? Sajnos, néha pusztán egy röpke ismeretség is házassághoz vezet. Ez nem teszi lehetővé egymás alapos megismerését, és csak később derül ki, hogy mély szakadékok vannak az életre vonatkozó kölcsönös nézetek között, s ez gyakran a házasság felbomlását okozza.

A hirtelen fellobbanás hatására kötött ún. expressz házasságok szinte törvényszerűen bomláshoz vezetnek. Ezen nincs is csodálkozni való.

A puszta tetszés, vagy amint mondottuk, fellobbanás még korántsem nevezhető igazi szerelemnek. *Az igazi szerelem már magában rejti a később mindjobban elmélyülő szeretet elemeit*, a szerelmünk tárgya iránti gondoskodás, aggódás, egészséges féltés érzését — sőt, a türelem —, a kölcsönös megbocsátás érzését is.

Sokan azzal vádolják a marxizmus—leninizmust, hogy a szabad szerelmet hirdeti. Ez azonban korántsem igaz. A marxizmus nagyjai, *Engels* és *Lenin* azt tanították, hogy a szocializmusban felszabadul a szerelem azok alól a béklyók alól, amelyeket a kizsákmányoló társadalmak raktak rá. A szocialista társadalom megteremti azokat a feltételeket, amelyek között nincs szükség arra, hogy valaki pusztán anyagi előnyökre való tekintettel, ne a legtisztább érzelmei alapján kössön házasságot. A szocializmus viszonyai között válik valóra *Engels* ama megállapítása, hogy csak a szocialista társadalomban valósul majd meg az igazi monogámia (egynejűség, ill. egyférjűség), ahol felnő majd egy új nemzedék, *„olyan férfiak nemzedéke, akik életük során sohasem vásárolták meg a nő odaadását sem pénzért, sem más társadalmi, hatalmi eszközökkel, és olyan nők nemzedéke, akik sohasem kénytelenek magukat más okból odaadni, mint igazi szerelemből."*

Engels szerint csak az a házasság erkölcsös, amely a szerelmen alapul, s amelyben a szerelem nem múlt el. Ez azonban nem jelenti azt, hogy *Engels* szabad szerelmet, ide-oda csapongó szerelmet hirdet. *„Ha valakinek minden két évben új szerelemre lesz szüksége, akkor az ilyen természetet meg kell fékezni"* — írja.

Lenin 1915-ben *Inе Armandhoz* írt levelében kifejti, hogy az ún. „szabad szerelem", abban az értelemben, hogy az a komoly szerelemtől való mentességet s a házasságtörés szabadságát jelentené, elfogadhatatlan a szocialista társadalomban.

hatatlan. — Ezért mondja *Jókai* is:

Kisiszták esküvője.

kulhat át — ha kell néha elnéző és megbocsátó szép szeretetté is, ami végső fokon a családi boldogság, az emberi boldogság egyik titka.

KÉRDÉSEK

1. **Melyek az igazi barátság ismérvei?**
2. **Lehet-e barátság lányok és fiúk között?**
3. **A szerelem szerepe az ember életében.**

ISMERD MEG SZÜLŐFÖLDEDET

A nyári szünidőben diákcsoportok, szabadságukat töltő dolgozó fiatalok ezrei indulnak vándorútra megismerni hazánk legszebb tájait, városait. Gyakran előfordul, hogy az utcán megszólítanak: „Tessék mondani, merre van a hősi emlékmű?", „Hogyan találom meg a postahivatalt?" stb.

A válasz sokszor bizonytalan.

A próbának ez a része a következő feladatot állítja eléd: „Képzeld el, hogy egy idegennel kell megismertetned iskoládat, városodat!" A feladat megoldása nem egyszerű. Alapfeltétele az, hogy minden próbázó maga is jól ismerje munkahelyét, iskoláját, faluját, városát.

Most nem előre megírt anyagot kell megtanulnod, hanem a feladatból következően meg kell ismerkedned munkahelyeddel, iskoláddal, községeddel, városoddal, szülőföldeddel. Ismerned kell annak múltját, jelenét, nevezetességeit, sajátosságait és a jövőjét is. Ez a feladat a próbacsoport összefogását, együttes munkáját igényli, mert a feladatok helyes szétosztásával nagyobb ismeretanyagot lehet összegyűjteni. E munkához a csoport kérjen segítséget az iskolában a tanároktól, különösen a történelemszakosoktól, a műhelyben, az üzemben a mesterektől, idősebb szakmunkásoktól, az üzem vezetőitől stb.

1.

AZ ISKOLA

Az iskola megismerése végett az alábbi adatokat kell összegyűjteni és tudni:

Mikor alapították az iskolát?

Kiről nevezték el az iskolát? (A névadó élete, munkássága, miért választotta az iskola névadójául?)

Milyen tervek vannak az iskola bővítésére, fejlesztésére?

Kik voltak az iskola kiemelkedő tanárai, tanítványai?

Az iskola egykori jeles tanárainak, tanulóinak alkotásai. Szerepük a tudományban, az iparban, a történelemben, irodalomban,

művészetben vagy az élet, a termelés bármely területén.

Hol, milyen munkákon dolgoznak az elmúlt években végzett diákok?

Milyen emléktáblák, szobrok vannak az iskolában? Minek vagy kinek az emlékét örökítik meg?

Az iskola forradalmi múltja. (Milyen forradalmi tettek fűződnek az iskola tanítványainak nevéhez?)

Az ifjúsági mozgalom fejlődése az iskolában.

Az iskola igazgatójának engedélyével a próbacsoport tagjai kutassák fel és olvassák át a régebbi évkönyveket, az irattár régi anyagait. Egymás közt felosztva hasznos átnézni az osztálynévsorokat is, amelyekben bizonyára több ismerős név található. Fel kell keresni az intézet nyugdíjas vagy jelenleg is szolgáló legidősebb tanárait, a volt diákokat. Kérjétek fel őket, hogy a csoportfoglalkozásokon ismertessék az iskola történetének részleteit, élményeiket. Tartsatok fenn állandó kapcsolatot (látogatások, levelezés stb. formában) az iskolából elkerült nevesebb személyekkel. Gyűjtsetek össze diákszokásokat, hagyományokat, diáktréfákat, dalokat stb. Gyűjtsetek emlékeket (képek, fényképek, emléktárgyak, könyvek stb.) az iskola névadójáról, díszítsétek velük az osztályok falait, így esetleg egy iskolamúzeum alapjait vethetitek meg. A kutatómunkátok során talált érdekesebb adatokat, eseményeket tegyétek közzé a faliújságon, hangoshíradón keresztül. Ápoljátok a jó hagyományokat és népszerűsítsétek a forradalmi hagyományokat.

A munkát ügyesen kell felosztani egymás között. Az értékes adatokat ívpapírokra írjátok le s gyűjtsétek össze erős fedelű irattartóban.

2.

AZ ÜZEM

Ismerjétek meg azt az üzemet, amelyben a szakmai gyakorlatot végzitek vagy amelyik patronálja iskolátokat.

Mikor létesült az üzem?

Ismerd a fontosabb munkafolyamatokat!

Mit gyárt az üzem és hova szállítja termékeit?

Milyen fejlődésen ment keresztül az üzem az utóbbi évtizedekben?

Milyen tervek vannak az üzem bővítésére, technikai felújítására?

Az üzemi munkásmozgalom története.

Milyen nevezetes mozgalmi eseményekben vettek részt az üzem szervezett munkásai?

Gyűjtsétek össze az idős mozgalmi munkások visszaemlékezéseit.

A csoport teremtsen kapcsolatot az üzem KISZ-szervezetével, kérjetek segítséget tőle a feladatok elvégzéséhez.

3.

A TERMELŐSZÖVETKEZET

Ha az iskola, a KISZ-szervezet egy termelőszövetkezettel tart kapcsolatot, vagy ott végzitek el a szakmai gyakorlatot, akkor annak életét, jövőjét, múltját kell megismernetek.

A termelőszövetkezet megismeréséhez az alábbi adatokat kell összegyűjteni és tudni:

A falu keletkezésének és fejlődésének története.

A községfejlesztés tervei.

A falu régi életére jellemző fontosabb adatok. Gyűjtsétek össze az idősebb parasztok visszaemlékezéseit.

A tsz létrejöttének körülményei, fejlődésének története.

Mit termel a tsz és hova szállítja a termékeit?

Legalább két napon át vegyetek részt a tsz munkájában, segítsetek két kezetekkel az őszi betakarításban vagy a nagy tavaszi munkákban.

Az adatokat gyűjtő próbacsoport kérje a tsz KISZ- és pártszervezetének, vezetőségének, a helyi tanácsnak segítségét a fejlődést mutató adatok összeszedésében és a mozgalmi múlt felkutatásában.

4.

A VÁROS, KÖZSÉG, KERÜLET

A következő kérdésekben szerezzetek jártasságot:

A város, a község keletkezése és fejlődésének rövid története.

Forradalmi hagyományok a város, a község életéből.

A művészi vagy történelmi érdekességű nagyobb épületek. (Pl. az Országházat 1884—1904 között építették, Steidl Imre tervezte, neogótikus stílusban, új csúcsíves építkezési mód. Ma az Országházban tartják az országgyűlés üléseit, itt működik az Elnöki Tanács

hivatala, a Minisztertanács Elnöksége; a pécsi belvárosi templom hazánk legnagyobb szabású törökkori épülete, török dzsámi templom volt, a XVI. században építették stb.)

A város fontosabb műemlékei, a műemlékekhez fűződő történeti, politikai adatok.

Fontosabb helyi múzeumok anyagának ismerete (nyitvatartási idejük).

A város fontosabb üzemei, ismertebb gyártmányaik. Milyen új létesítményekkel gyarapodott a város a felszabadulás óta? Milyen változást hoztak ezek a város életébe? (Pl. hány új lakás épült a városban? Új üzemek, szerepük a Magyar Népköztársaságban, új utak, parkok, színházak, játszóterek, óvodák, iskolák stb.)

A város, község határában működő mezőgazdasági termelőszövetkezetek, ezek fejlődése, jelentőségük.

Ismerd meg a város (község, kerület) távlati fejlesztési terveit.

Több gyakorlati jelentőségű adatot is tudni kell. Ilyenek:

A megyei, városi (kerületi, községi) MSZMP- és KISZ-bizottság. Nőtanács, Magyar—Szovjet Baráti Társaság stb. helye.

A megyei, városi (kerületi vagy községi) tanács helye.

A rendőrkapitányság, a legközelebbi rendőrőrs helye.

A város, kórház, legközelebbi rendelőintézet, az elsősegélyt nyújtó szerv helye.

Központi postahivatal helye.

MÁV-, MÁVAUT-pályaudvarok helye. Esetleg repülőtér, kikötő helye. (Menetrend kezelése.)

Színházak, nagyobb mozik, sportlétesítmények címe.

A Nemzeti Bank és az Országos Takarékpénztár kirendeltségének címe.

Tűzoltóság címe.

Benzinkút helye.

Nagyobb üzletek.

Milyen telefonszámon lehet hívni a mentőket, tűzoltóságot, rendőrséget?

5.

A VÁROS KÖRNYÉKE

A kirándulóhelyek, túraútvonalak, turistaházak ismerete.

Természeti érdekességek a túra útvonalán.

A környék nevezetességei (tsz, ÁG, üzem, műemlék, várrom, barlang, forrás stb.).

A kirándulóhelyek megközelítésének módja és ideje, pihenő- és kilátóhelyek.

Milyen népszokások, hagyományok jellemzik a környék lakosságának életét?

A város es környék megismerésében segítséget nyújtanak a különféle kiadványok: az IBUSZ „Ismerd meg hazádat" kiadványai, turistaterkepek, útikalauzok (Pilis, Börzsöny, Cserhát, Mátra, Zempleni hegyseg stb.), kisebb városismertető kiadványok, Budapest útikalauz, Magyarország útikönyv, Ifjúsági túrakönyv, vízitúrakönyv stb. Ezek megszerezhetők bármely könyvtárban vagy megvásárolhatók konyvuzletben.

A várost és környékét legjobban saját tapasztalatunk alapján lehet megismerni. Ennek érdekében sétálj sokat, és séta közben „nyitott szemmel járj".

Városnézést, kirándulást kell a próbacsoportnak szerveznie, ezekhez mindenki készítsen kirándulási tervet.

6.

ORSZÁGUNK

Az „idegenvezetőnek" ismernie kell hazája történetét, földrajzát, nevezetességeit. Országunk történeti, földrajzi képének megismerésében a történelem- és földrajzórák, könyvek nyújtanak segítséget.

Neked most a próba során azon kell gondolkoznod, mit mutatnál meg hazánkból egy külföldinek, hogyan vezetnéd el őt a nevezetesebb helyekre.

Hogyan ismertetnéd meg te hazánkat?

Hova vinnéd csoportodat egy kirándulás vagy túra során, hogy mindenki gazdag élményekkel terhessen haza? Ehhez persze ismerned kell — az órákon tanultakon kívül egy túra szervezésének összes problémáit.

Lakóhelyedről kiindulva készíts 3—5 napos túratervet, hogyan tudnál a leggazdaságosabban a legtöbbet (persze nem mindent összezsúfolva!) megmutatni hazánkból: pl. egy túra a Balaton mellé, egy túra Budapestre, a Dunántúlra, az Alföldre, a Bükk—Mátra vidékére, Sztálinvárosba, a nagy új ipari létesítményekhez stb.

Hogyan állíts össze egy-egy túrát?

Először határozd meg: mit akarsz megmutatni. Aztán sorban hogyan utaztok, hol álltok meg, hol szálltok meg, mit tudtok megnézni egy-egy nap, mekkora költséggel kell számolnod, hogyan kell a szállást, étkezést biztosítanod (Express, IBUSZ utazási iroda, turistaházak, MÁVAUT stb.).

FELADATOK

Az anyagban meghatározott feladatokon túl még a következőket kell elvégeznetek:

1. Minden próbázó állítson össze egynapos városnézési tervet, és a legjobb terv alapján közösen tekintsétek meg a város főbb nevezetességeit! Egy-egy emlékmű, épület vagy városrész ismertetése az egyes próbázók feladata. (A városnézési tervek elbírálásához szükséges, hogy a próbacsoport tagjai által elkészített terveket a foglalkozás előtt pár nappal mindenki által elérhető helyen kifüggesszék. Így a próbacsoportnak alkalma van ezeket jól megismerni s közösen dönthetik el, hogy melyik terv alapján járják végig a város, a kerület, a község nevezetes helyeit.)

2. A próbacsoport a gyűjtött anyagok alapján készítsen az iskola, üzem, a város, a község életéről, jövőjéről kiállítást! Ezt a kiállítást mutassátok be az üzemben vagy a termelőszövetkezetben.

„. . . kultúrát ide, hamar,"
(Majakovszkij)

kultúra

Az „Ifjúság a szocializmusért" próba harmadik követelménye a kulturális munka

A harmadik követelménynek azzal tesztek eleget, ha rendszeresen bővítitek irodalmi és művészeti ismereteiteket, fejlesztitek kulturális műveltségeteket. A Kulturális Szemle különböző ágazatai sokféle lehetőséget nyújtanak ahhoz, hogy megtaláljátok a rendszeres művelődésnek számotokra leginkább megfelelő formáját. *Meg kell ismerkednetek a próbakönyv Esztétika című fejezetével, és műveltségetek további fejlesztése érdekében választanotok kell egyet az alább felsorolt lehetőségek közül.*

1. *József Attila olvasómozgalom.*

Azok a fiatalok teljesítik az olvasómozgalomban az „Ifjúság a szocializmusért" próba harmadik követelményét, akik az adott naptári évben legalább a mozgalom bronzjelvényét megszerezték.

Akik az olvasómozgalom valamelyik fokozatát az előző évben már elvégezték, a magasabb fokozatú ezüst-, illetve aranyjelvény megszerzésével tehetnek eleget a kulturális követelménynek.

Az olvasómozgalom aranyjelvénye a bibliográfiában szereplő új művek elolvasása és az azokról történő beszámolás esetén ismételten is megszerezhető. Középiskolások, ipari tanulók az olvasómozgalom egyetlen fokozatában sem számolhatnak be azokról a művekről, amelyek az iskola tananyagában kötelező olvasmányokként szerepelnek.

2. *Szellemi öttusa.*

A szellemi öttusa-vetélkedés, játékos, szórakoztató formában segíti a részvevők és a hallgatóság általános és politikai művelődését. A helyi szellemi öttusa-versenyek legjobb eredményt elérő rész-

mérik össze tudásukat.

3. *Működő művészeti csoportok.*

Próbálnak a színjátszók.

sorban, alapszervezeti ünnepségeken, taggyűléseken vagy klubesteken is.

Az évről évre ismétlődő Kulturális Szemle, a következő művészeti ágakban kerül megrendezésre: szavalás, irodalmi színpadok, színjátszás, bábjátszás, énekkarok és zenekarok, énekes és hangszeres szólisták, népitánc-csoportok és szólótáncosok.

4. *Művészeti szakkörök, pályázatok, kiállítások.*

Azok a fiatalok, akik tagjai irodalmi, képzőművészeti, népi-díszítő és iparművészeti vagy fotoszakköröknek, és legalább hat hónapon keresztül rendszeresen részt vesznek a szakkör munkájában, és önálló szakköri munkát is készítenek, illetve azok a fiatalok, akik szakpróbát tesznek, ezzel teljesítik a mozgalom kulturális követelményét. A követelmény teljesítésének számít a leányszakkörökben végzett munka is.

Azok a fiatalok, akik nem tagjai szakköröknek, de részt vesznek a Kulturális Szemle irodalmi, népi-díszítő, képző-, iparművészeti vagy fotopályázatán és legalább egy pályamunkájuk kiállításra vagy díjazásra kerül, irodalmi munkák esetén nyomtatásban megjelenik, szintén teljesítik ezzel a mozgalom követelményét.

Ha ismerjük az egyes művészetek sajátosságait, ha elmélyülten és tudatosan, az értékelés szándékával olvasunk, járunk színházba, moziba, képtárba, hallgatunk zenét, rádiót, televíziót, sok örömet és kellemes szórakozást szerezhetünk magunknak.

A műalkotások értékét elsősorban az eszmei mondanivaló határozza meg. Korunkban a leghaladóbb műalkotások a marxizmus hatására jönnek létre. Ugyanakkor tudjuk, hogy az eszmei mondanivaló önmagában nem jelent műalkotást. *Csak akkor beszélhetünk művészi alkotásról, ha a mondanivaló a kifejezési eszközökön, a formán keresztül érvényesül. A tartalomnak meg kell keresnie a legjobban megfelelő művészi formát.*

Mi is tulajdonképpen a művészet, mitől válik széppé? Milyenek azok az alkotások, amelyeket rossznak, giccsesnek, művészietlennek ítélünk, és hogyan ismerhetjük fel ezeket?

Mi a művészet?

Az emberiség történelme folyamán a világról, a természetről, a társadalomról, egyre bővülő ismereteket szerzett. Az emberek már a történelem hajnalán is választ kerestek a természet törvényeire, az apály és a dagály, a villám, a tavasz-nyár-ősz-tél, az elmúlás és a születés jelenségeire, és ugyanígy kutatták azokat a törvényeket, amelyek megszabták az egymás közötti viszonyukat. Így születtek az ókori természettudományos és filozófiai nézetek. Az emberiség fejlődésével a tudományok, az emberiség ismeretei a természetről és a társadalomról, óriási utat tettek meg. A tudományok birtokában ma a 16 éves fiatal többet tud a világról, a világot mozgató törvényekről, mint pár száz évvel ezelőtt a legnagyobb tudós.

A tudomány a természet és a társadalom törvényeit a kísérletek, a tapasztalatok, a tapasztalatokat összefoglaló általánosítások alapján ismeri és fogalmazza meg. Ismereteit tételekbe, tudományos törvényekbe foglalja s az élet, a tudományok mindennapi gyakorlatával bizonyítja. A valóság megismerésének egyik útja tehát a tu-

dományos megismerés. *A másik út, a művészi megismerés.* A valóság problémáinak effajta megismerésére is gyermekkorától törekedett az emberiség. A problémákat, a virágbaborulást, a születést és halált úgy próbálták megismerni, hogy ábrázolták, megjelenítették. A betegséget elűző varázsigék, a természet körforgását ábrázoló táncok mind a világról alkotott fantasztikus elképzelések művészi kifejezései. Az emberek a világról alkotott fantasztikus elképzeléseiket ismereteiknek megfelelő természettudományos nézetekben, filozófiai tételekben igyekeztek megfogalmazni. *Ugyanezeket a nézeteket a primitív művészet az ábrázolás, a megjelenítés formájában fejezte ki.*

A tudomány is és a művészet is képes tehát a valóság megismerésére, de míg az egyik a valóság törvényeit tudományos tételekben fogalmazza meg, addig a másik — a művészet — a valóságot az embereken keresztül, művészi képben jeleníti meg — ábrázolja. Nézzünk példát: a történettudomány foglalkozik a magyar függetlenségi harcok történetével. Elemzi, hogy az osztrák elnyomás milyen hatással volt az ország gazdasági, társadalmi, kulturális helyzetére. Elemzi az egyes osztályok magatartását, viszonyát az osztrák elnyomáshoz. *Arany János* A walesi bárdok című versében a költészet eszközeivel ábrázolta ugyanezt. Az elnyomást, a *Habsburgokat* jeleníti meg Eduard alakjában. A nemzet legjobbjainak gyűlölete, érzelme, a hazafiak bátorsága kap hangot, elevenedik meg a költők, a walesi bárdok ábrázolásában. Az érzelemmel, a hangulattal, a képek ábrázoló erejével, tehát művészi eszközökkel ismertette ugyanazt, amit a tudomány tételekben közölt.

Éppen e sajátos jellegzetessége következtében hat a művészet elsősorban az érzelmekre. „A walesi bárdok"-at, *Ady* vagy *József Attila* verseit, *Derkovits* parasztokat ábrázoló képeit, *Mozart* és *Beethoven* muzsikáját, filmeket és színdarabokat, tehát a művészet alkotásait szépnek tartjuk. Első gondolatunk ezekkel az alkotásokkal kapcsolatban, hogy szépek. Éppen ezért meg kell vizsgálnunk, mit is értünk mi általában a természetben, a társadalomban és a művészetben a „szép" fogalmán? Hogyan is alakult ki a szép iránti érzékünk, és mi a szerepe életünkben a megtalált és felismert szépnek?

A szép fogalma a természetben

Ha megfigyeljük a környezetünkben levő kisgyermeket, revehetjük, hogy még alig tudnak beszélni, de az élénk színeket, elsősorban a pirosat már megismerik, a játékfigurákat kezükkel

igyekeznek kitapogatni. Az élénk színű képekre, jól meghatározható formákra önfeledten mondják: „szép!" Tehát már a kisgyerek is ismeri és a színekre, formákra használja a szép fogalmát. Később, ahogy a gyermek növekszik, tágul azoknak a jelenségeknek, tárgyaknak a köre, amelyeket szépnek tart. A színeken és a formákon túl felfedezi a havas táj, a napsütés, a virágok, a folyó, a zöld erdő, a madárdal, a vihar és a szivárvány — egyszóval a természet szépségeit. Olvasmányaiban, tanulmányaiban megismerkedik azzal a küzdelemmel, amelyet az emberiség a haladásért vívott. Megismeri a szabadsághősök és a nagy tudósok életét. Közvetlenül tapasztalja napjainkban a haladásért folytatott harcot. Részt vesz az ifjúsági brigádok tevékenységében, örül a közös munkának. Összefoglalva: — *megismeri a társadalom, a közösség, a haladásért folytatott küzdelem szépségeit.*

Gyermekkorától kezdve az óvoda, majd később az iskola, a társadalom közössége arra neveli az embereket, hogy alkalmazkodni tudjanak a többiekhez, hogy ne bántsák a gyengébbeket, hogy a többiek kárára ne jussanak előnyökhöz, hogy felismerjék a társadalmi igazságokat, és ennek értelmében cselekedjenek. A tisztességes, értelmes, haladó emberek felismerik az erkölcsös magatartás szépségét is. Az élet gyakorlatában, a mindennapok során találkozunk a természetben a társadalomban található szép jelenségekkel, tárgyakkal, fogalmakkal. Maga a természet és a társadalom törvényeinek a megismerése, a tudományos vagy a művészeti tevékenység is a szép érzetét kelti bennünk. Gondoljunk arra, hogy orvosok, vegyészek, biológusok vagy mérnökök hányszor beszélnek arról, milyen szép kísérleteket végeztek. *A művészet alkotásait pedig, a verset, a képet, a zenét, ha megragadta értelmünket és érzelmünket — szépnek tartjuk.*

Fel kell ezek után tennünk a kérdést, vajon az eddig felsorolt természeti, társadalmi, erkölcsi, művészeti szépségek honnan nyerik e tulajdonságukat, miért tartjuk szépnek ezeket? Hol találhatjuk szépségük forrását?

Gyakran találkozhatunk olyan nézetekkel, hogy a szép tulajdonképpen azonos a kellemessel. Hogy szép az, ami harmónikus, szép az, ami kiegyensúlyozott, amiben nincsenek ellentmondások. Nézzük meg, mennyiben érthetünk egyet a szép ilyen megfogalmazásával — és mennyiben nem?

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy sok rokon vonása van a szépnek, a kellemesnek és a harmónikusnak. Amikor valamit szépnek találunk, az általában (de nem mindig) a kellemes érzetét

nunk a szép fogalmával.

választ adni erre a kérdésre.

szépnek, ami az egyén szempontjából hasznos. Már az ókorban és később is, a vele vitázók példákkal bizonyították a szépség és az egyéni hasznosság azonosításának helytelenségét. Azt a példát állították *Szokrátesszel* szembe, hogy egy trágyásvödör az egyén számára hasznos, de semmiképpen sem szép. Ezt a példát sok hasonlóval egészíthetjük ki. Egy szemétláda, a kanális, egy hőmérő stb. hasznos, de nem szép. Ugyanakkor a látszólag olyan haszontalan jelenségeket, mint a szivárványt vagy a felhők játékát, a folyók tarajos hullámait, vagy éppen egy „haszontalan" verset, szépnek ítélünk.

Próbáljuk megválaszolni mindezek után, ha a szép nem azonos a kellemessel, nem azonos a hasznossal, mégis mitől válik ítéletünkben széppé? Pusztán egyéni ízlésünktől függ-e, mit találunk szépnek a természetben, a társadalomban, a művészetben?

Mitől szép a természet? Valóságos-e a természet szépsége?

A természet szépségének alapja, forrása a természet léte, amely a mi tudatunktól, róla szóló ismereteinktől függetlenül is létezik. Az emberiség és a természet között azonban meghatározott viszony jött létre. Az emberiség egész létét, történetét a természettel való egysége és a természettel való harca — a természet legyőzése jellemzi. Hogy értsük ezt? Az emberiség maga is része a természetnek, élete, életének feltételei szorosan kötődnek hozzá. A levegő, a víz, a napfény feltételei életünknek. Ugyanakkor az ember csak úgy élhet, ha legyőzi a természetet, és a maga érdekei szerint alakítja, elveszi a természettől azt, amire szüksége van. Legyőzi a vadállatokat, megszerzi a tüzet, termővé teszi a földet, szabályozza a folyókat, megköti a homokot, felhozza a föld mélyének kincseit, szolgálatába állítja a vizet, az anyag legkisebb részének energiáit, meghódítja a csillagokat.

Miért mondottuk el mindezt? Hogy lássuk: az embert a természethez millió és millió szál köti. A szivárványt nemcsak azért látjuk szépnek, mert színe szép, hanem mert az emberiség tapasztalata szerint az eső utáni megnyugvást, magát az esőt, a termés, a megélhetés lehetőségét jelenti. Amikor a szivárványt nézzük, mindez ma már nemigen jut eszünkbe. Már elvonatkoztatjuk attól a társadalmi hasznosságától, amely az emberiségben szépségének érzetét kialakította. Szépnek találjuk a zöldellő erdőt vagy a havas tájat. A természet a fény hatására színes. Ilyennek ismertük meg, és ez

Rembrandt: Három fa.

És mi, ha nem is gondoljuk végig, érzékeljük a természet tartalmának, formájának egységét. A fa, a virág, általában az élet megkeresi és megtalálja azt a formát, amelyek között tartalma érvényesül, mert ha nem, akkor elpusztul.

A természet azért is szép, mert az élőlényekben saját fajtájuknak legjellegzetesebb, legjobb tulajdonságai összpontosulnak. Ha az állatokat ismerő gazdák egymás mellé állítanak különböző fajta lovakat — kis, alacsony hegyi lovat, a szántó-vető munkához alkalmasat, és mondjuk versenyparipákat —, mindegyik fajta legszebbjéül a saját fajának legjobb tulajdonságaival rendelkezőket fogják kiválasztani.

Az eddig elmondottakból már következik az a gondolat, hogy *a szépérzék s a szép létrehozására alkalmas emberi képesség, az emberiség hosszú történelme során alakult ki. De ahhoz, hogy az ember szépérzékével fel tudja ismerni a természetben vagy a társadalomban és a művészetben a szépet, magasfokú sűrítő, általánosító képességgel kell rendelkeznie.* Beszéltünk a vihar és az erdő szépségeiről, arról is, hogy ezeknek a szépségeknek egyik forrása társadalmi hasznosságuk. Ugyanakkor arra is gondolnunk kell, hogy ha a vihar az úton ér bennünket, vagy a villám életünket, házunkat veszélyezteti, nem a szépséget látjuk benne. Ezért igyekszik az ember megfékezni a természetet. S minél inkább megfékezzük a természetet, minél kevesebb nehéz, verítékes munka kötődik ahhoz, hogy elvegyük a természettől azt, amire szükségünk van, annál többet érzékelünk szépségéből.

A természet szépségének forrása tehát az emberiség és a természet történelmileg kialakult viszonya, amelyben az ember legyőzi a természetet. A színek és formák iránt kialakult szépérzékünk mellett, sok-sok tapasztalat, emlékkép rögződött tudatunkban a természet és az emberiség életének egységéről, a küzdelemről, amelyben legyőztük a természetet. Éppen ebből következik, hogy a természet szépsége a mozgás és változás ellentétéből születő harmóniát jelenti. Megállapítottuk, hogy a természet szépségének egyik forrása társadalmi hasznossága, amely azonban nem közvetlenül, hanem emlékképeinken keresztül jelentkezik. Beszéltünk arról, hogy a természet szépségét formájának és tartalmának egysége, valamint az egyes jelenségek és tárgyak, fajok legjellemzőbb, legjobb tulajdonságai adják.

Nézzünk egy-két példát arra, hogyan látták meg és ábrázolták a költők a természetnek ezt a valóságos, az emberiség életével szoros kapcsolatban álló szépségét?

Reynaud:

Gyorsan kitárom az ablakredőket,
s a zümmögő és cifra nyári kert
szobámba lépett, minden nevető lett,
a fény kicsattant, a virág kikelt.

Poros fűszál szikrázik égi könnytül,
Felhőtlenül villámlik az azur;
a dombok alján vattapuha köd gyül,
a búza sárgul mozdulatlanul.

A béreslány, végében a fasornak
facipőben csoszog, kutat csikorgat,
a szérű zúg, csipeg a csirkeól.

A szorgalmas ásó pengéje szól,
víz foly, fa rezzen, rebben a madárka
és a mező szag becsap a szobámba.

Jeszenyin:

Fojtogatnak kegyetlen aszályok,
zörög a rozs, szomjan vesz a zab.
Hímzett zászlót visznek a leányok,
körmenettel útrakél a pap.

Összegyűlnek a hívek a dombon,
arcuk békés, csak szívük riadt,
S cifrázza a kántor pincehangon:
„Mentsd meg, Isten, bárányaidat"

Tárul az ég fényes kapuszárnya,
és a pópa új imát donog:
„Kegyes Isten, figyelmezz imánkra.
szakadjanak kövér záporok!"

Madársereg odagyűl szavára,
szenteltvíz esőzik, permeteg.
Szarka-násznagy szólít lakomára,
eljönnek talán a fellegek.

Alkony vére terjedez az égen
Szakadt gyolcsok — felhők úsznak ott.
Domb tövén patak fut ösztövéren
kövek közt ver álmosan habot.

A parasztok várnak, ácsorognak
egyik sóhajt, másik kesereg:
„Szeme volt már a tavaszi rozsnak
Oda a zab az is kipereg . . .”

Felhők futnak, vadsörényű mének,
köztük villám-ostor sustorog.
Szikkadt mezőn fújják a legények:
„Felhők, felhők, vizet ontsatok!”

Az első költemény az ég kékségéből, a fény és a virágok szépségéből, az ember és a természet harmóniájából, a termés biztonságából, a megnyugvás hangulatából táplálkozik. A második abban látja a felhők futásának, a villám-ostor sustorgásának szépségét, hogy végre megindult az imával le nem imádkozható, életet adó, termést ígérő eső.

A társadalmi szép

A következőkben vizsgáljuk meg, miből származik, mi a forrása a társadalomban található szépnek? Először is talán azt fogalmazzuk meg, mit is szoktunk a társadalomban szépnek nevezni?

Szépnek tartjuk, mint ahogy már erről beszéltünk, *a társadalom és az egyén érdekében végzett alkotó munkát. Szépnek tartjuk az emberi társadalom haladásáért vívott harcot, és azokat az emberi tulajdonságokat, amelyek alapján az ember részt vesz ebben a küzdelemben. Szépnek találjuk a hősiességet, a bátorságot, az önfeláldozást, az igazságot, a hűséget. Szépnek találjuk a szorgalmat, a kitartást, tehát az emberek között kialakult pozitív erkölcsi tulajdonságokat: Szépnek találjuk a rendezett közösség életét, legyen ez a család, a nemzet vagy az egész emberiség.*

Mi ezeknek a szépségeknek a forrása? Maga a társadalom. Azok a bonyolult viszonyok, amelyek az emberiség történelmének folyamán az emberek között kialakultak. Éppen ebből következik, hogy mindaz, amit a társadalomban szépnek találunk, úgy változik, ahogyan változik maga a társadalom. A munkát a rabszolga nem találta szépnek. Nekünk szép az alkotó munka. A haladásért folytatott harc

Sudr: A kőhajító.

szépségének tartalma is aszerint változott, ahogy a társadalom. Ami haladó és szép volt a francia forradalom idején, ugyanazt ma nem találjuk szépnek.

Ahogy a természet szépségének forrása a természet, és az emberiség közötti viszonyban és abban rejlik, hogy az ember a maga számára átalakítja a természetet, úgy *a társadalom szépsége is abból származik, hogy az emberiség egyre szebbé, jobbá, emberhez méltóbbá formálja, változtatja a társadalmat és benne az emberek egymáshoz való viszonyát.*

A társadalom mozgásának belső forrása a születő újnak a régivel való harca, a társadalmi harmóniára való törekvés. Dózsa parasztjainak harca, az 1848-as szabadságharc, az 1917-es Októberi Szocialista Forradalom, 1919 Magyarországa sok áldozatba, emberéletbe, vérbe került. A pusztulást, a halált mi nem tartjuk szépnek. Ezeket a harcokat mégis szépnek ítéljük, és nemcsak mi, hanem a benne részt vevő kortársak is. Gondoljunk *Petőfi* vagy *Majakovszkij* költészetére. A harc szépsége éppen abból fakad, hogy csak e harc segítségével születik meg az új, az emberiség életét szebbé tevő társadalom. A történelmi tapasztalatok így rögződnek az emberek tudatába. Ezért találjuk szépnek és magasztosnak a társadalmi harcokat, és ezen belül is a forradalmakat. Ezért válik széppé azoknak az embereknek az életútja — és lesznek példaképeinkké —, akik e harcoknak tevékeny részvevői voltak.

Ennek a harcnak a szépségét, világot formáló erejét gyönyörűen ábrázolja *József Attila* „Tömeg" című versében:

Munkát! kenyeret!
Munkát! kenyeret!
Jön a tömeg, a tömeg!
Mint a megriadt legyek
röpülnek róla a kövek.
Szálló szikla apró szikra,
mint ki a szemét kinyitja,
ha vasdorong ütötte meg
A tömeg
járó erdő rengeteg,
ha megáll, vér a gyökere.
Termőföld talpa, tenyere.
Százezer hegy a kenyere,
itala nem férne ködnek
s a ködök bár hegyet födnek,
a tömegnek nincs kenyere.

Kenyértésztaként dobódik,
hánykolódik dagasztódik
a tömeg.
Tömény ősszejt, püffeteg
tapogatóit kibontja,
nyúlik, válik amőbaként,
más dudorait bevonja.

Világ, bekap a tömeg!
Felleget fú orralika,
odvas foga
bérkaszárnyák görbe sora.
Kapkod, nyúl, ahová ér,
csűrért, gyárért, boglyáért,
hétórai munkáért,
a Göncölért, Fiastyúkért,
bővizű alföldi kútért —

Nyirkos, görbedő atyáim,
édes, sovány leánykáim
a tömeg.
Körötte füstölgő csövek.
Folyót piszkál a szalmaszál, —
ni, kapja, viszi már az ár!
és sodorja a padokat,
a kiszniket, a kocsikat,
a csákókat, a lovakat,
a fölmutatott kardokat —

Óh!
Minden más hiábavaló,
az alku, az átok, a csönd, a szó!
Ő
az épület s az építő,
lenn alapkő és fönn tető,
a dolgozó, a tervező —
Éljen a munkásság, parasztság,
nem fogja polgári ravaszság,
fölrúgja milliónyi láb, —
hú! tömegek, tovább, tovább!

A társadalom szépségeinek is — ahogy a természet szépségeinél láttuk — egyik alapvető forrása, hogy a társadalmi tartalom, a társadalom adott fejlettségi foka kialakítja a maga számára a legmegfelelőbb formát. A termelés fejlődésével, új osztályok kialakulásával és harcával együtt alakulnak ki a fejlődésnek megfelelő új formák is.

A művészi szép

A művészet a valóságot ábrázolja, tükrözi a maga sajátos eszközeivel s az értelmen túl elsősorban az érzelmekre hat, eppen ezért képes arra, hogy az embereket a helyes cselekvésre késztesse. A művészet, pl. az irodalom hősei — a Toldik vagy a Pável Vlaszovok — életünk útitársai, alakító példái. Maga a művészet, amely megmutatja a természet és társadalom valóságát, összefüggéseit és szépséget nagyban hozzájárult az emberiség szépérzékének fejlődéséhez. A művészetben szépnek tartjuk az ember prizmáján keresztül meglátott valóságot. A művész a szép alkotásban a valóságot, ahogy *Jozsef Attila* mondja; az „igazit" ábrázolja.

A művészet szépségében a maga teljességében, a maga összefüggéseiben válik láthatóvá, közvetlenül érzékelhetővé az élet. A műalkotás szépségének forrása az, hogy benne *elénk tárul a világ, és felismerjük azokat a kapcsolatokat, összefüggéseket, amelyeket mi magunk esetleg csak részleteiben látunk.* A szép művészi alkotás érthetővé teszi világunkat, életünket. A művészet az élet legfontosabb vonatkozásait, jellegzetességeit sűríti egybe, de azáltal, hogy ezeket a vonásokat embereken keresztül mutatja be, életszerűvé, színessé és konkréttá válik. A művészet szépségének legfontosabb forrása tehát a valóság tükrözése az alkotáson.

Dürer, a reneszánsz kor nagy materialista művésze így ír erről: *„Ne tágíts a természettől és ne képzeld magadról, hogy valami jobbat találsz ki, mert a művészet szorosan a természethez van kapcsolva, és csak az veheti birtokába, aki innen tudja előszakítani."* *Csernisevszkij* szerint: *„Szép az a tárgy, amely kifejezi az életet, emlékeztet bennünket az életre."* Ezekben a meghatározásokban az élet és a szépség szoros kapcsolatban vannak, és íróik a szépség, a művészeti szépség forrását nem az anyagi valóságon túl, a valóság felett, hanem magában a valóságban látják.

Ennél a kérdésnél kapcsolódik egybe a művészet szépségének és eszmei mondanivalójának problémája. *A műalkotás szépségét alapvetően az határozza meg, hogy a valóságot tükrözte-e, tehát eszmei mondanivalója igaz volt-e.*

Az eddig elmondottakból következik a művészet szépségének az a furcsa sajátossága, hogy *nem szép tárgyú alkotás is lehet szép, ha a valóságot képes ábrázolni.* A fösvénység nem szép, de az osztálytársadalmakra jellemző. Ennek leleplezése, figuráinak valósághű bemutatása meggyűlölteti nemcsak a fösvénységet, mint tulajdonságot, hanem az azt kiváltó társadalmi okokat is. *Balzac* „Goriot apó" c. regényében taszítóak a jellemek. De az ábrázolás, amelyet *Balzac* a korabeli Franciaországról ad, valóságos, igaz és ezért a mű szép.

A művészi ábrázolás szépségének alapvető követelménye, hogy *a valóságot a maga ellentmondásosságában, fejlődésében ábrázolja.* Erre azért kell felhívni a figyelmet, mert találkozhatunk olyan művészi törekvésekkel, amelyek ellaposítva, egyszerűsítve, vázlatosan ábrázolják a valóságot. Nem mutatják meg a társadalom megoldásra váró feladatait, mindent szépítve, egyszerűsítve, felületesen mutatnak be. Ilyenek, egészen más indítékokból a sematikus és giccses művek is. Éppen ezért a valóságot leegyszerűsítik, nem érezzük szépnek őket. Azok az alkotások, amelyek feltárják a valóságot, de csak az ellentmondást, a feszültséget ábrázolják és a kibontakozást, a harmóniára vezető utat nem, szintén leszűkítik a valóságot, és ezért veszítenek szépségükből.

A művészet szépségének másik forrása, hogy *a valóságot különös formában, művészi eszközökkel mutatja meg.* Ezért a művészet szépségének elengedhetetlen feltétele a tartalmat tökéletesen kifejező forma. Ahol megbomlik az egység, ott nem beszélhetünk az alkotás művészi értékéről, szépségéről.

A „modern" művészet

Ezt a problémát azért kell megértenünk, mert a XIX. század vége, a XX. század eleje óta egyre gyakoribbak azok a törekvések, amelyek a forma öncélúságát, a művészi forma egyedüli szépségét keresik és próbálják megvalósítani.

Milyen megnyilvánulási formáit találhatjuk meg ezeknek az elképzeléseknek, az ún. „modern" művészetben, és hova, milyen „szépségek" felé vezet ez az út? Ezek a törekvések mennyiben ellenségei a haladásnak, és mennyiben a pusztuló kapitalista rendszer művészeti vetületei?

A „modern" művészet hívei igyekeztek megtalálni a képzőművészetben, a zenében és irodalomban az ún. „tiszta" alapelemeket. *Joyce* „Ullisses" c. „regényében" szavakat írt egymás után tel-

jesen összefüggéstelenül, ahogy éppen eszébe jutottak. A szavaknak ezzel a szabad társításával nem a mondanivaló értelmét, hanem hangulatát igyekezett kifejezni. A költészetben is keresték azt a lényeget, amely pusztán a forma zenei összhangjából közvetíti a hangulatot. Mindegyik művészeti ágban az első lépés a hangulat, a hatás (impresszió) ábrázolása volt. Ezen a fokon, amikor nem szakadtak el a valóság tartalmától, a hangulati elemek széles skálája, az ezt kifejező formák megkeresése gazdagította a művészetet.

A következő lépések már nem törekszenek a valóság ábrázolására. A képzőművészetben a színek és formák alapelemeit keresik, így jutnak el addig, hogy csak a főszíneket, a pirosat, a kéket, a sárgát, a fehéret és a feketét s a vonalak tiszta összjátékát, a geometriai formákat ábrázolják. Ennek a „művészetnek" egyik iránya még megpróbál tartalmat belemagyarázni a színes geometriai formákba. Így pl. egy sárga körnek és 3—4 háromszögnek a „Holdas éjszaka" címet adták. A másik már teljesen lemond minden tartalom közvetítéséről, és a szabad fantáziára bízza, ki mit ért a vonalak csoportosításán.

A költészetben is egyre nagyobb szerepet szántak a puszta, értelem nélküli formának.

Az ilyen „modern" zenében pedig felbomlik a hangok kifejező kapcsolata. Az ún. „tiszta" zene is az embertől és a valóságtól „megszabadított", elszigetelt zenei alkotásokra törekszik. A zenében a hangok matematikai csoportosítását akarják megvalósítani, éppen úgy, ahogy a képzőművészetben a vonalak mértani összeállítását.

Ezeknek a kísérleteknek azután egyre fantasztikusabbaknak, egyre izgalmasabbaknak, egyre különösebbeknek kell lenniök, hogy érdeklődést keltsenek. Ezért találni nyugati tárlatokon olyan képeket, amelyek festékben fürdött és a vászonra lefeküdt modellek formáját örökítik meg. Lemondanak az ecsetről, mint a festő szerszámáról, helyét a körző és a vonalzó foglalja el. Lassan eltüntetik a képről a színek világát is, hogy a legkülönösebb mértani formákat valósítsák meg. Ez a fajta „művészet" már nem művészet többé. Idegen az embertől, az értelem világától. Nem értjük és szépnek sem találjuk, legfeljebb a még használt színeket tudjuk érzékelni, de hiszen a piros színt a kisgyermek is szépnek találja s egy kivágott piros színű karikáról, amelyet a gyermek kezébe adunk, mégsem hiszi senki, hogy művészet.

Milyen társadalmi okai vannak a forma tartalomnélküliségének? A társadalomtól való elfordulás. A kapitalizmusban kialakult élethalálharc szüli az embergyűlöletet és űzi-hajtja az embereket a rothadó valóságtól. A kapitalizmus kiúttalansága, a pusztulás lég-

köre táplálja ezt a kulturális bomlást, hiszen a polgári eszmék már képtelenek újat, haladót teremteni. Éppen ezért a belőlük táplálkozó művészetek az épérzékű emberek számára semmi szépséget nem nyújtanak.

A tartalom és a forma egységéről, mint a művészi szép forrásáról, hozzunk egy példát a magyar irodalom remekei közül.

Juhász Gyula:

MILYEN VOLT...

Milyen volt szőkesége, nem tudom már,
De azt tudom, hogy szőkék a mezők,
Ha dús kalásszal jő a sárguló nyár
S e szőkeségben újra érzem őt.

Milyen volt szeme kékje, nem tudom már,
De ha kinyílnak ősszel az egek,
A szeptemberi bágyadt búcsúzónál
Szeme színére visszarévedek.

Milyen volt hangja selyme, sem tudom már,
De tavaszodván, ha sóhajt a rét,
Úgy érzem, Anna meleg szava szól át
Egy tavaszból, mely messze mint az ég.

Ebben a költő a tartalmat úgy érzékelteti, hogy olyan képeket használ, amelyek érzelmeit, emlékeit a legjobban kifejezik. Olvasás közben látjuk Anna szőkeségét, szemének kékjét, halljuk selymes hangját. A költő a mondanivaló tartalmára megtalálta a nem önmagáért való, hanem a mondanivaló hangulatát visszaadó gyönyörű képeket.

A giccs

Ha a művészet két alapvető sajátossága közül csak az egyiket valósítják meg, ez a művészet szépségének pusztulásához vezet. Hogyan ismerjük fel azokat az alkotásokat, amelyek magukat művészinek és szépnek mondják, de valójában csúnyák, hazugok, giccsesek?

berek.

ral rendelkező regényei.

A giccsnél soha nem a téma dönti el, hogy műalkotást hoztak-e létre vagy hamisítványt. Minden téma alkalmas műalkotás létrehozására. (Természetesen vannak éppen a giccs kezében lejáratott témák, amiből nehéz műalkotást létrehozni. De pl. *Dürer* állatképei azt bizonyítják, hogy az igazi művész bármely témából megragadót, valódit képes alkotni.) Nem a téma, a mese dönti el, hogy az alkotás hazuggá válik-e, hanem a téma kezelése, a szemlélet, a társadalom- és az emberábrázolás. A giccsben minden kiszámítottan a helyén van, az alakok olyanok, amilyen a kispolgár lenni szeretne. Ezek az alakok kész recept szerint készülnek.

Nézzük például az „Elfújta a szél" hősnőjének jellemzését:

„Scarlett O'Hara, nem volt épp káprázatos szépség, de a férfiak nemigen tudták hűvös szemmel megbírálni... Túlságosan élesen meglátszott arcán, hogyan keverednek rajta francia eredetű dél-amerikai arisztokrata családból származó anyjának finom vonásai, pirospozsgás ír apjának nyers, nehézkes vonásaival... Erős, ferde, fekete szemöldöke meglepően szöges vonalat rajzolt csodálatosan finom magnóliaszirom fehér homlokára... Tizenkét yard anyagból készült vadonatúj világoszöld, virágos szövésű muszlin ruhája habkönnyű fodrokban terült szét a krinolin abroncsai fölött, s tökéletesen illett hozzá a lapossarkú, halványzöld, puha bőrcipőcske. Tizenhét hüvelyknyi karcsú dereka kellően érvényesült — három államban nem akadt még egy ilyen darázsderék... Modorát, tartózkodó viselkedését az édesanyja és fekete dajkája irányította, de a szeme járásának senki sem parancsolhatott."

A hősnőnek természetesen csak magnóliafehér homloka, finom vonásai lehetnek, dereka természetesen légiesen vékony, ruhája finom és előkelő.

Az emberábrázolás sablonossága összefüggésben van *a giccs másik tartalmi jellemvonásával, a világ, a társadalom problémáinak leegyszerűsítésével.* Ott is harcolhatnak jók és rosszak, sőt a giccs alkotói gondoskodnak is arról, hogy a könnyzacskók ne maradjanak tétlenek, de a megoldás mindig a feddhetetlen jellemek oldalára billen, és ezek általában az uralkodó osztály képviselői. A világot, a társadalmat a giccses alkotások végtelenül szépnek, a kellemes és édes élmények sorozatának mutatják be, amely nem izgatja fel sem a gondolatokat, sem a kedélyeket. A giccs célja éppen a megnyugvás,

a belenyugvás hatásának kiváltása. A giccs általában az érdekességre, az olvasmányosságra, képzőművészetben az édeskés színekre törekszik. A giccs készítői ügyes mesteremberek, akik egy kaptafára „alkotják" képeiket, regényeiket.

Ahogyan a nagy műalkotásban a tartalom és a forma együtt érvényesül, úgy *a giccsnél a hamis tartalomnak sekélyes kifejező eszközeit — formáit találjuk meg.* A giccs mindig épít az emberek vágyaira, és úgy tesz, mintha kielégítené ezeket a vágyakat. Az emberek a művészetben a tiszta érzelmeket keresik, a giccsben ehelyett érzelgősséget kapnak. Az emberek keresik a művészetben az élet, a munka, az emberi kapcsolatok pátoszát, helyette puffogást, álpátoszt kapnak. Formai kellék mindehhez a hatásvadászat, árnyalat nélküli színek, a keresett megvilágítás, a kiszámított beállítás. A porcelán táncosnőcskék és pásztorfiúcskák rózsaszín körmei, balettcipői, a hamutálak agyondíszített rózsaszín és kék rózsái, a rikító havas tájon agancsaikat büszkén tartó szarvasok, a kék tavon ringó hófehér hattyúk mind a giccses alkotások ismertető jegyei.

Az előbb, a művészet szépségének példájául *Juhász Gyula* „Milyen volt..." c. költeményét említettük. Hasonlítsuk vele össze *Mécs László*nak, a két világháború közötti időszak ismert papköltőjének egyik szerelmes versét.

AZ IDEGEN LÁNY

Egy idegen lány jött a főnökéhez:
élő baba, kimondhatatlan édes,
szeme kék, ruhája rózsaszín,
mint szép mézeskalácsok rajzain.

Volt nálunk egyszer és én egyre néztem
mintha fürdették volna égi mézben
tündérkezek: oly ingerlően ült,
a nyelvem tőle folyton édesült.

Azóta hasra fekve sokszor lestem
a dombtetőről (hogy már fájt a testem).
Az állomáson rózsaszínű folt
libbent meg néha... hasznom ennyi volt.

Ma fog utazni s én a templomdombra
pitymallatkor már feljöttem szorongva
s két sír között feküdve csöndesen
(nem félek most!) az állomást lesem.

A kertek most virágversenyt csinálnak,
A fák mint nagy menyasszonycsokrok állnak.
Hegyen völgyön viráglakodalom
s én gondolatban mind levagdalom

az orgonát, a rózsát és a mákot,
harangvirágot, szegfűt, gyöngyvirágot.
megrabolom a hársfalombokat,
a kertet, rétet, díszes dombokat

s nagy heggyé hordom ott az állomáson
torpanjon meg, vagy alagutat ásson
a hegyen át magának a vonat,
vagy várja meg tiltó parancsomat!

... A vonat megjő szélnél sebesebben:
a rózsaszín ruhácska rája rebben.
A vonat megy mint barna szörnyeteg,
legázolja a nagy virághegyet ...

s a temetőből búsan lemegyek ...

Ez a giccs.

Juhász Gyula idézett versében az érzelmek hihetőek, mélyek és igazak. Ebben a versben a szerelemnek csak frázisait találjuk meg. Ahogy *Juhász Gyulánál* az érzelmek kifejezésére elég volt három gyönyörű költői kép, itt a hatásvadászat kedvéért egész virágerdőt kellett a lány lábai elé rakni. *Juhász Gyulánál* a költő belső érzelmeiből ismerjük meg a kedves szépségét, *Mécs László* pedig elmondja, hogy szerelme „baba". „kimondhatatlanul édes", elmagyarázza azt, amit érzékletesen ábrázolnia kellene. Egyébként észrevehetjük, hogy milyen sok a rokonvonás a vers leányalakja és az előbb idézett „Elfújta a szél" hősnője, Scarlett O'Hara között. Ennek az a magyarázata, hogy a giccs alkotásai egykaptafára készülnek.

A giccs elleni küzdelem, a giccs felismerése azért fontos, mert megrontja ízlésünket, és mégis található a lakások könyvespolcain, falain, sőt, sajnos, még porcelánüzleteinkben és hanglemezeken is. A valóban művészi alkotások csak akkor válnak igazán közkincsé, ha mindenki felismeri és elutasítja a giccset.

A ponyva

A másik úgynevezett „művészi" termék, amely belopja magát elsősorban a fiatalok közé, a ponyva. A ponyvaregények és filmek elsősorban az embereknek az érdekes, izgalmas történetek, rejtélyes problémák iránti igényét igyekeznek kielégíteni. Jogos ez az igény? Igen. De *a ponyva nem a valóban érdekes, izgalmas problémákról szól, hanem a borzalmat, az embertelent, a hátborzongatót ábrázolja.* A legtöbben szívesen olvasunk olyan leírásokat, amelyek az expedíciók életét, tevékenységét, a természettel vívott harcukat elevenítik meg. Miért ne érdekelne bennünket annak leírása, hogyan kel át valaki tutajjal a Csendes-óceánon egy tudományos tétel igazolása miatt. Vagy az a színes, érdekes, tanulságos alkotás, amely egy francia orvosnő jemeni tapasztalatait írja le.

A ponyva nem ezekre az érdekességekre épít. Témája mindegyiknek azonos: a gyilkos vagy a gyilkosok kilétének felfedése, a vadnyugati kalandok, a légiós élet „gyönyöreinek" méltatása. A detektív regényben a jószemű olvasó öt-hat lap után maga is kitalálja ki a gyilkos — de míg eljut a „mű" végére, módjában van megtudni, hogyan lehet embereket különböző borzalmasnál borzalmasabb módon kiirtani. Természetesen a detektív, a tőkés államrend képviselője a legtökéletesebb, legokosabb, legügyesebb, legagyafúrtabb ember, aki mindig megtalálja a gyilkost, és megvéd bennünket minden veszedelemtől, vagy az áldozatok vígasztalásául megbünteti a bűnöst.

A ponyvaregény, vagy film elsősorban azért veszélyes, mert embertelen ösztönöket, a pusztítás, a rombolás ösztönét kelti fel az olvasóban. Nyugati statisztikák kimutatják, hogy a bűnözés rohamosan elszaporodott az effajta könyvek, filmek és televíziós játékok hatására. Nálunk — kultúrpolitikánk eredményeképpen — nyíltan, üzletekben nem vásárolható ez a szennyirodalom. Sajnos azonban a múltból maradt itt elég sok. A fiatalok különösen szeretik az érdekes, izgalmas olvasmányokat, s ha nem ismerik az igazi irodalmat, akkor a ponyvában keresik a romantikát.

A KISZ-tagoknak ezért meg kell tudniok magyarázni e termékek silányságát és veszélyességét. Ezért is ismerni kell a valóban jó és szép művészetet, hogy saját művészi ízlésükön kívül másokét is jó irányba tudják befolyásolni.

KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. **Mi a művészet?**
2. **Miért szép a természet? Mi a szép?**
3. **Mi a szép a társadalomban?**
4. **Miért szép az igazi művészet?**
5. **Mi a giccs?**
6. **Miért káros a ponyvairodalom?**
7. **Minden próbázó tanuljon meg egy verset, amelyet szépnek ítél.**
8. **A csoport közösen látogasson meg egy szobor- vagy képkiállítást, tárlatot.**
9. **A csoport rendezzen két szellemi játékot. (Dupla vagy semmi, szellemi öttusa.)**
10. **Tanuljatok meg 10 új mozgalmi és 10 új népdalt.**

„... Proletárok! A test s a szellem!
Csak együtt szépíthetjük meg a mindenséget!"
(Majakovszkij)

sport

Az „Ifjúság a szocializmusért" próba negyedik követelménye a sport

Ahhoz, hogy helyt tudj állni a tanulásban, a szocializmust építő munkában, egészséges, edzett szervezetre van szükséged. A sport, a testedzés fejleszti bátorságodat, akaraterődet, fegyelmezettségedet és kitartásodat. Az élet igazi szépségéhez, harmóniájához hozzá tartozik a sport is, amely nemes szórakozás, a szabadidő hasznos eltöltésének egyik formája.

Hogyan teljesítheted a próba negyedik követelményét?

Részt kell venned a próbázó csoport, az osztály vagy az iskola legalább két kirándulásán, vagy egy túráján, illetve táborozásán. Ezenkívül az alábbi sportolási lehetőségek valamelyikében kell még rendszeresen munkát végezned:

— Kilián testnevelési mozgalom, vagy
— osztályok, vagy
— iskolák közötti bajnokságokon, vagy
— a Diák Sportközpont által meghirdetett versenyeken.

Ha az utóbbi három lehetőség valamelyikét választod, akkor az adott évben legalább három versenyen, illetve mérkőzésen kell szerepelned.

A természetjárás és a táborozás munkára, bátorságra, közösségi érzésre nevel. A közös kirándulások, a táborban együtt töltött napok felejthetetlen élményeket és kitörölhetetlen emlékeket jelentenek a részvevők számára. A túra és a táborozás formálja a közösséget. Az egyéneket a kollektíva szeretetére, értékelésére és szolgálatára neveli, ugyanakkor önállóságra is szoktat.

Szerezzétek meg mindazokat az ismereteket, amelyek a túra vezetéséhez és a táborozáshoz szükségesek.

Hová menjünk táborozni?

Az egynapos kirándulások és a több napos túrák során új meg új vidékeket láthattok, ismerhettek meg. Már télen érdemes arra gondolni, hogy a nyári tábort hol kellene megszervezni, hazánk melyik tája nyerte el tetszésünket, alkalmas-e a hely sátortábor létesítésére. A következőkben azzal foglalkozunk, hogy mit kell megfigyelni, mire kell tekintettel lenni a táborhely kiválasztásánál.

1. *A táborozás egyik célja, hogy szorosan összekovácsolja a táborozók közösségét.* Ezt az együttlakáson túl az egymásra utaltság, egymásért élés tudata segítheti elő. Ezért jó, ha a tábor kiemeli a részvevőket a megszokott kényelemből és arra kényszeríti őket, hogy maguk teremtsék meg azokat a körülményeket, amelyekben 2—3 hétig élni fognak. Igazi romantikát tehát csak az a tábor adhat, amely távol van a lakott terület zsivajától. Keressünk erdei tisztást, megfelelő helyet egy patak partján, vagy az erdő szélén; ott jó táborozni.

2. *Nem telepíthetjük táborunkat egészségtelen, vizenyős helyekre, tehát vizsgáljuk meg a talajt.* Vigyázzunk hogy a kiszemelt helyet esős időben ne fenyegesse vízfeltörés vagy áradás. Már előre gondoljunk arra, hogyan lehet célszerűen és ügyesen elhelyezni a sátrakat. Gondoljunk arra is, előnyös, ha szélvédett helyre kerülnek, ezért ismerjük meg az uralkodó szélirányt.

3. *A jó táborhely legalább 1,5—2 km távolságra van a falutól, mégis könnyen megközelíthető.* Vegyük figyelembe milyenek a tá-

borhelyhez vezető utak, járhatók-e esős időben, milyenek a helyi fuvarlehetőségek?

4. Most következik talán a legfontosabb: a vízellátás kérdése. *Csak ott létesíthetünk tábort, ahol közvetlen közelben forrás vagy kút elegendő ivóvizet biztosít.* (Főzéshez, mosakodáshoz is.)

5. *Célszerű részletesen felderíteni a tábor leendő helyének környékét.* Jó tudni, hol a legközelebbi épület (erdészház, vadászlak, menedékház), hol találunk orvost, gyógyszertárt, postát, telefont, üzleteket, hol lehet élelmiszert (kenyeret, tejet, zöldségfélét, húst) vásárolni, hova érdemes kirándulni, milyen történelmi, irodalmi, földrajzi, biológiai érdekességekkel ismerkedhetnek majd meg a tábor lakói.

Vázlat készítése

A felderítés eredményét vázlatban kell rögzíteni, amely akkor jó, ha egyszerű, szemléltető és áttekinthető.

A terepvázlatot meghatározott álláspontból kiindulva készítjük el. (1. ábra.)

Rögzített papírunkon vonalzónkkal irányozzuk meg pl. a félbalra emelkedő romot. Rajzoljuk meg haloványan az irányvonalat és mérjük fel rá a megbecsült távolságnak megfelelő arányos szakaszt: ide írhatjuk a rom egyezményes jelét. Hasonló módon további tereptárgyak rajzát is elhelyezhetjük. A kész terepvázlatot láthatjuk a fenti ábrán. Iránytű segítségével rajzolhatjuk be a bal felső sarokba az észak—déli irányt.

Térkép nyomán gyakran célszerű térképvázlatot készíteni. Természetes, hogy ezen egyszerűbb jelöléseket alkalmazunk, és *csak a leglényegesebb jeleket visszük át a térképről a vázlatra.* A településeket csak határvonalaikkal rajzoljuk meg, az erdőket ovális sokkal ábrázolhatjuk.

A domborzat érzékeltetésére elegendő néhány jellemző szintvonal. Az alábbi ábra térképet és arról készült vázlatot mutat. (2. ábra.)

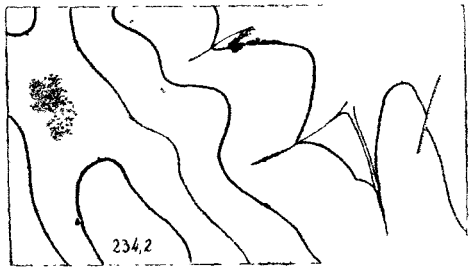

(2. ábra)

Térképről vázlatot többféleképpen másolhatunk. Átlátszó (oleáta) papírt helyezhetünk a térképre, rajzolhatunk üveglapon át vagy alkalmazhatunk indigópapírt.

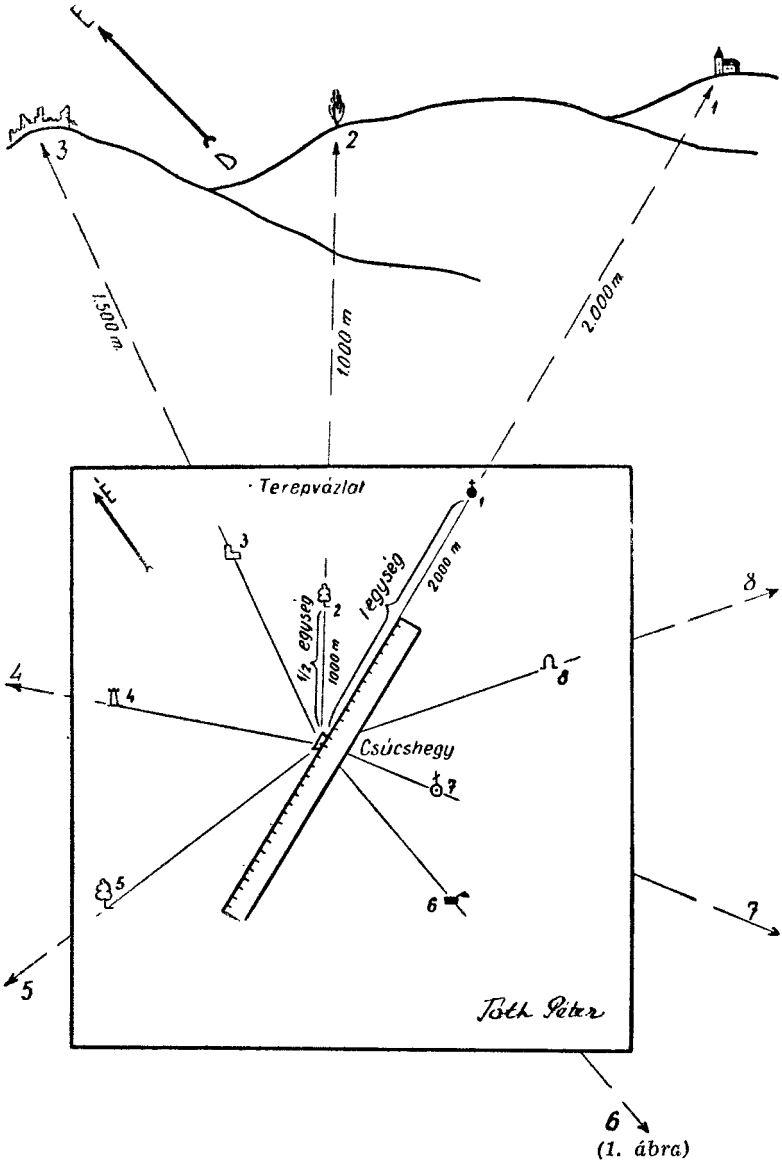
É
D
1
2
3
1500 m
1000 m
2000 m
Terepvázlat
É
3
1/2 egység
2
1000 m
1 egység
2000 m
1
8
4
II 4
8
Csúcshegy
7
5
6
7
5
Tóth Péter
6

(1. ábra)

ábra mutat. (3. ábra.)

(3. ábra)

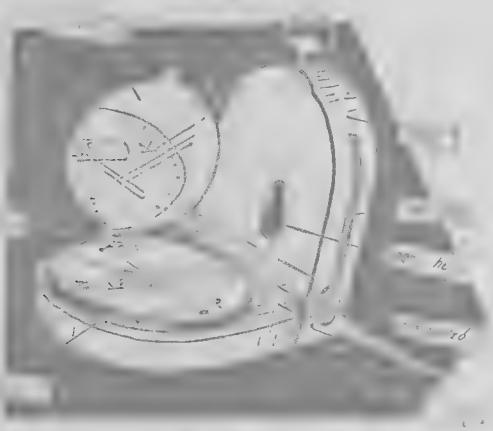

juk (pl. zsebkéssel) a tűt nyugalmi helyzetéből. Nincs baj, ha a tű mindig visszaáll eredeti helyzetébe. A tájoló legfontosabb alkotórésze az a mágnestű, amely a forgatható szelence közepén elhelyezett acélcsúcson nyugszik, és csillapító folyadékban mozog. A tű északra mutató vége piros színű, egy része sötétben is fénylik. A szelencét záró üveglap alatt átlátszó celluloid számlapon betűk jelzik a világtájakat és körben fok- vagy vonásbeosztás helyezkedik el. (Egy kör 6 ezer vonás.) A fémfedélen van az irányél mm beosztással, két oldalán pedig 1—1 irányzórés szolgál a világtájak, illetve útvonalak rögzítésére.

A szelence fölé csuklósan szerelt fémtükröt 45 fokos szögben kell tartani, hogy a tükrön át a szelencét és a mágnestű állását együtt figyelhessük meg az irányozásoknál.

Tájolóval határozhatjuk meg legpontosabban az északi irányt. Alapállásból indulunk ki. Ilyenkor a szelence 0 osztása a fémtükör aljánál levő leolvasó jelnél van. (A leolvasó jel a tükör csuklójából a szelence fölé nyúló kis fémrúd.) A tájolót mindkét kezünkkel vízszintesen tartva saját tengelyünk körül addig fordulunk, amíg a mágnestű és a szelence É—D vonala egybe nem esik. Ekkor a tájolót a szemünkhöz emelhetjük (a mágnestű helyzete persze nem változhat) és északi irányba átnézve az irányzó résen megjegyzünk magunknak egy kiemelkedő tereptárgyat (fa, hegycsúcs, kémény stb.); arra van észak.

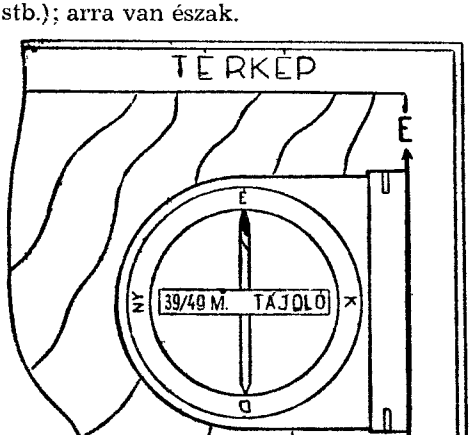

(5. ábra)

A térkép tájolását alapállásban tájolóval végezzük. Úgy helyezzük a térképre a tájolót, hogy annak irányéle a keleti szegélyre essék. Most a térképet a tájolóval együtt addig forgatjuk, amíg a mágnestű a szelence északi jelére mutat. (5 ábra.)

Tájoló segítségével nagy pontossággal készíthetjük elő a 3. ábrán látható útvonalra tervezett túránkat.

Az egyes útvonalszakaszok *azimutját* kell először meghatározni. Az

azimut az északi és a kiválasztott haladási irány által bezárt szög. A szögelfordulás kiindulási helye az északi irány, a körüljárás pedig az óramutató járásával megegyezik.

A tájoló irányélét helyezzük a térképen az A—B szakaszra úgy, hogy a fedélen levő nyíl A-ból B felé mutasson. Most forgassuk a tájoló szelencéjét, amíg a rajta levő felírás (pl. „39/49 M. tájoló") párhuzamos a térkép Ny—K irányával, tehát a szelence É—D vonala megegyezik a térkép észak—déli irányával. (6. ábra.)

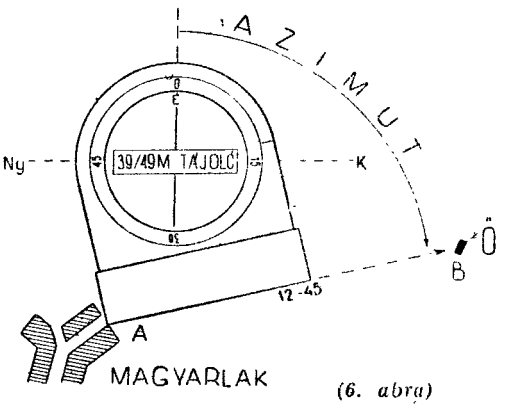

(6. ábra)

A leolvasó jel mutatja az azimutot. Ugyanezt az eljárást végrehajtjuk B-ből C-re és így tovább. A mágnestű állására és a térkép tájolására közben nem kell ügyelnünk, mert a tájoló csak a szögmérő szerepét tölti be.

A következő lépés az egyes *útvonalszakaszok hosszának megállapítása*, majd az azimutokat és távolságokat táblázatban vagy még inkább útvonalvázlaton rögzíthetjük.

A túra végrehajtásakor feladatunk a következő: A kiinduló pontnál vázlatunk alapján tájékozódunk a természetben, vagyis a vázlat tájolása után meghatározzuk álláspontunkat és azonosítjuk vázlatunkat a környezettel.

Ezután az első azimutra állítjuk a tájoló leolvasó jelét. Emeljük vállmagasságba tájolónkat, fedele jobboldalt legyen. Forduljunk saját tengelyünk körül, hogy a mágnestű É—D végei egybeessenek a szelence É—D vonalával. Ekkor az irányzórés haladási irányunkat mutatja.

Az egyes töréspontokon (fordulóban B, C, D) az újabb azimutok beállítása után haladhatunk tovább.

A táborozás előkészítése

Gondos, alapos, sokrétű előkészítés nélkül nincs jól sikerült táborozás. Lelkiismeretes tervezést és valamennyi táborozó szorgalmas munkáját igényli a tábor, már indulás előtt.

A fiatalok többsége hazánk sok részét látta már. Bejárták a Tisza romantikus partvidékét és a Balaton környékét, barangoltak a Bakonyban és a Mecsekben, megmászták a Mátra és Bükk csúcsait. Jártukban-keltükben többször megdobbant a szívük: itt volna jó tábort verni! Így el is készülhet néhány tervezett táborhelynek és a környékének a vázlata. Sokmindent elmondhatnak érvként a maguk választása mellett az egyes KISZ-tagok azon a megbeszélésen, amelyen a végleges táborhelyet kijelölik. *A választásnál gondoljunk arra is, hogy a táborozások révén újabb és újabb tájakat ismerjünk meg,* a kiszemelt táborhely alkalmas legyen a tábor érdekes és változatos tartalmi programjának lebonyolítására.

A kijelölt táborhelyre feltétlenül menjen el egy kis csoport, és teljes részletességgel tájékozódjék a hely alkalmasságáról, megközelíthetőségéről, a beszerzési lehetőségekről. Tagjai beszélgessenek a helyi tanács elnökével, a közeli termelőszövetkezet, állami gazdaság vagy erdőgazdaság vezetőjével. Szerezzék meg a táborhely felett rendelkező szerv (községi tanács, ÁG, erdőgazdaság) engedélyét a táborozáshoz. A tábor *ellátását* is elő kell készíteni. Jó, ha írásbeli megállapodásokat kötnek szalma, kenyér, tej, hús, tüzelő biztosítására.

Meg kell tervezni a tábor *költségvetését,* számításba kell venni az utazással, szállítással, sátrak karbantartásával vagy kölcsönzésével, a legszükségesebb szerszámok és konyhai felszerelések beszerzésével, az élelmezéssel kapcsolatos kiadásokat. Vegyük számba természetesen a várható bevételeket is. Elsősorban saját munkánkkal teremtsük meg a táborozás anyagi feltételeit s ne szüleinket terheljük meg a szükséges költségekkel.

Tábori felszerelés

Az előkészítő munka legnagyobb részét a szükséges felszerelés összegyűjtése, kijavítása és csomagolása igényli.

1. *A használatos sátrak a következők:*

(7. ábra.) Rombuszlapokból készített kúpsátor (2 személyes).

(8. ábra.) Rajparancsnoki sátor (8 fő).

(9—10. ábra.) A parancsnoki sátor összehajtogatásának módja.

(11—12—13. ábra.) Rajsátor és összehajtogatásának módja.

(14. ábra.) Anyagi sátor 15—20 személy részére.

2. *A táborépítéshez szükséges szerszámok:*

kalapács, balta, ágfűrész, harapófogó, cigányfúró, különféle szögek, ásó, lapát, kapa, gereblye, cövekverő fejsze, csákány, kötöződrót, kötél, sátrak kifeszítéséhez szükséges rudak, különböző nagyságú falapok (rúdalátét) és sátorcövekek.

3. *A tábor fenntartásához szükséges eszközök:*

viharlámpák, vizesvödrök, mosdótálak, zsineg, seprű, varrókészlet.

4. *40 fős tábor edényszükséglete:*

1 db 20 l-es lábos teának, tejnek. (Ebben mást nem szabad főzni!)

1 db 25 l-es fazék levesnek.

1 db 25 l-es lábos főzeléknek, köretnek.

1 db 10 l-es lábos húshoz, pörkölthöz, hagyma pirításra.

1 db 5 l-es lábos rántásnak.

1—2 50—60 cm átmérőjű serpenyő pecsenyesütéshez.

1 db 5 l-es fazék kávéfőzéshez.

1 db 40—50 l-es fazék vízmelegítésre, a tészta kifőzésére.

2 db nagy tésztaszűrő.

5 db különböző méretű fakanál.

(7. ábra)

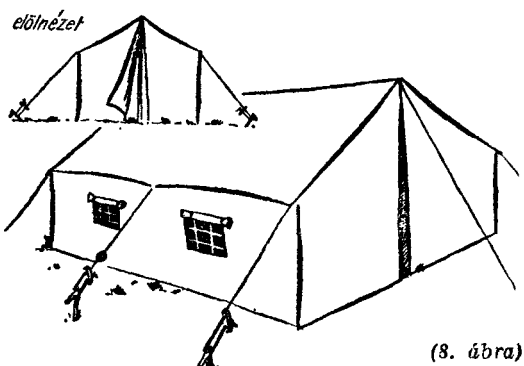

(8. ábra)

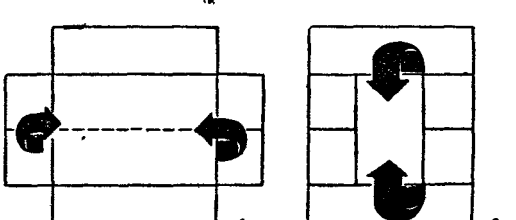

(9. ábra)

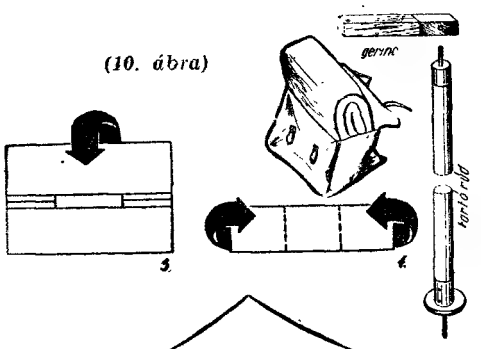

(10. ábra)

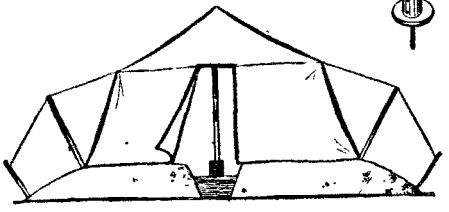

(11. ábra)

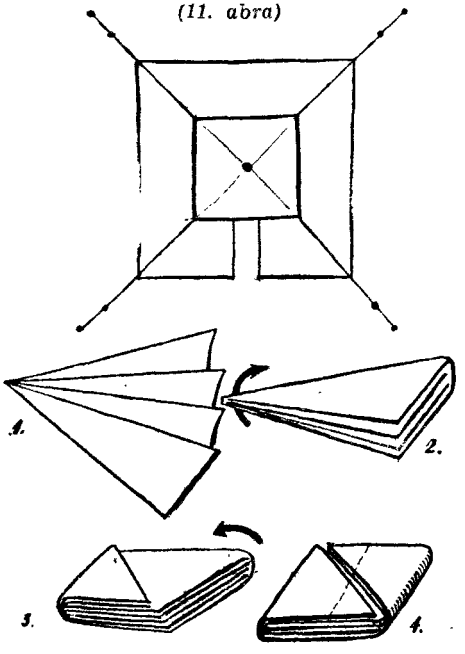

(12—13. ábra)

Minden edényre fedő.

2 db deszka hús, kenyér, hagyma szeletelésére.

3 db 0,5 l-es merőkanál (leveshez, főzelékhez).

1 db 0,1 l-es merőkanál (pörkölthöz).

1 db hússütő villa.

2 db kenyérszeletelő kés.

5—6 db hámozókés.

1 db húsbárd.

3—4 db kés különféle szeletelésre, bontásra.

2 db 10 l-es tejeskanna.

1 db 3—4 l-es kanna (tejfölnek).

1 db mérleg súlyokkal.

1 db zsírosbödön.

4 db vízhordó vödör.

1 db 25—30 l-es vizeshordó.

2 db nagyméretű edény mosogatáshoz.

6 db kenyérruha.

12 db konyharuha.

6 db mosogatóruha.

dobozok (sónak, paprikának, teának stb),

drótcsutak,

súrolókefék.

5. *Kultúr- és sportfelszerelésről* is

gondoskodjunk. Ha a táborozók — előzetes megbeszélés szerint — személyenként két könyvet hoznak magukkal, jól használható tábori könyvtárat szervezhetünk. Akinek ván, hangszerét is vigye magával. (Harmonika, furulya stb.)

(14. ábra)

Sportoláshoz labdákat, mérőszalagot, stopperórát vihetünk.

6. A *tábori mentőláda* tartalmazzon kötszereket (pólya, sterilgéz, vatta, ragtapasz), ultraseptil-port, jódampullákat, penicillin-kenőcsöt, sebkezelési segédeszközöket (sebbenzin, heliantus olaj), orvosságokat (kalmopyrin, karil, codein, phenolphtalein, eucarbon, sulfaguanidin, superseptyl, meristin).

A tábor építése

A táborépítés különböző földmunkákkal kezdődik. Egyik teendő a talajegyengetés. A sátrak alapterületét, a gyülekezőhelyet és a zászlórúd környékét megtisztítjuk a kisebb bokroktól, gaztól. A magasabb helyről gyeptéglákat emelhetünk ki, a mélyedéseket földdel tölthetjük fel. Feltöltés közben öntözzük és döngöljük le a földet, majd felülre száraz földet helyezzünk úgy, hogy a megülepedés után is egyenletes legyen a terület.

A gyeptéglák kiemelése úgy történik, hogy 15x25 cm nagyságú területet körülvágunk ásóval, mintegy 10 cm mélyen, és az egyik oldalon alányúlva emeljük ki. (15—16. ábra.)

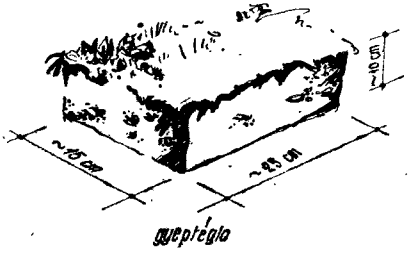

(15. ábra)

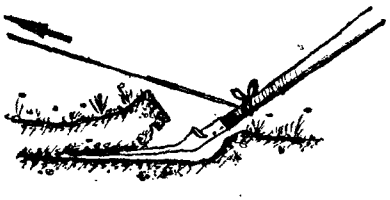

(16. ábra)

A földmunkák közé tartozik még az árkolás, a latrina és a szemétgödör elkészítése. Esetleg földasztalt is készíthetünk. (17—18—19—20. ábra.)

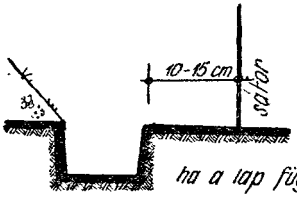

(17. ábra)

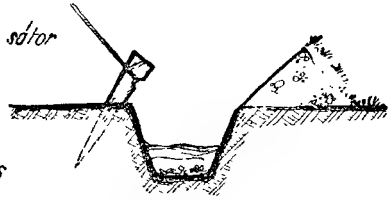

(18. ábra)

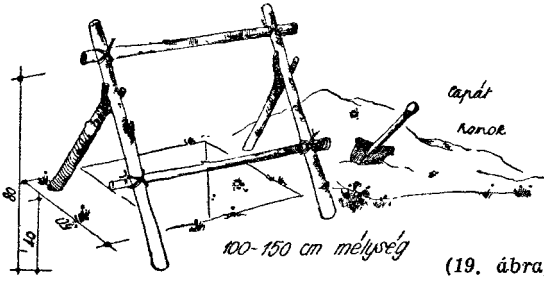

(19. ábra)

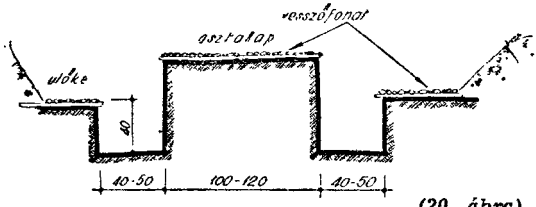

(20. ábra)

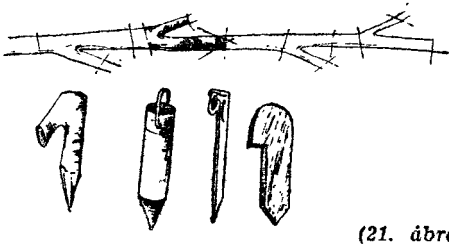

(21. ábra)

A sátorveréshez szükséges cövekeket magunk is elkészíthetjük. Sok elágazással rendelkező, erősebb ágakból a felesleges kampókat kis fűrész segítségével lefaraghatjuk. (21. ábra.)

A cövekverést fatönkölővel végezzük, sohasem fejszével, mert a cövek elreped. Egyéb tudnivalók leolvashatók az ábrákról.

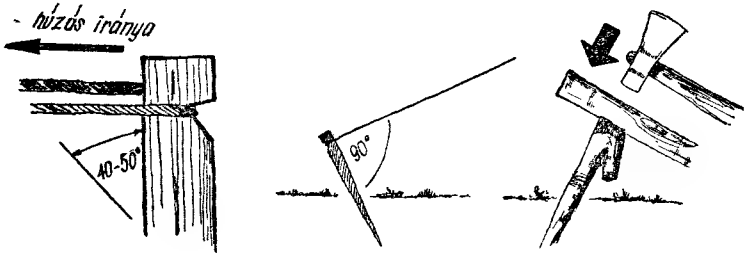

Most ismerkedjünk meg a sátorverés módjával.

A rombuszlapokból felépített *2 személyes sátor felállítási módja:* a szétterített sátorlapokat összegomboljuk. A négy sarkon a cöveket leverjük, és ezekhez rögzítjük a karikába fűzött zsineget. Ezután az oldalak közepén levő zsineghez verjük le a cövekeket, majd a bejárati oldalon szétgomboljuk a sátrat, és felemeljük középső, bőrözött fémkarikájánál fogva. A bot kihegyezett végét ebbe a karikába helyezve a sátrat feltámasztjuk. Ezután történik a körülárkolás, majd a gyeptéglák elhelyezése. Ha fára függesztjük a sátrat, a zsinórt kössük a felső, bőrözött fémkarikába.

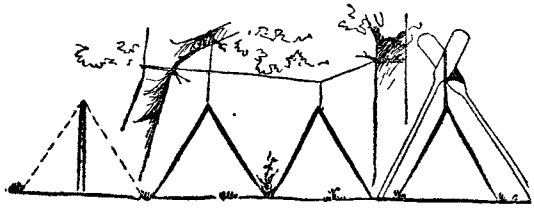

A parancsnoki sátor felverése előtt a kijelölt 4x3 méteres terület egyengetésére fordítsunk kellő figyelet. Ezután a gerinctartóba illesszük be a két gerinctartó rudat, és helyezzük a földre. A huzatból kiemelt sátort nyissuk szét, és helyezzük a gerinctartó rúdra, színével felfelé. A sátortető közepén található lyukakba helyezzük be a gerinctartó szegét. Ezután emeljük a gerinctartó rudat a sátorponyvával együtt függőleges helyzetbe, majd fűzzük be a gerinctartó végén levő karikákba a feszítő zsineget, és rögzítsük az időközben bevert cövekhez a sátrat. Ezután szereljük össze az oldal-

tartókat, s emeljük fel a sátrat a rudazat segítségével annyira, hogy a rudazat függőlegesen álljon. A sátor oldalán levő karikákba most befűzhetjük a feszítő köteleket, és a tetővarrás irányába kössük a cövekhez. Végül a sátor sarkain levő karikákba fűzzük be a zsineget.

Szétszerelését e fűzések kibontásával kezdjük, az oldalfeszítő kötelek lazításával és kiakasztásával folytatjuk, végül a gerinctartó köteleket oldjuk meg. Az egész tartóberendezést vízszintes helyzetbe hozzuk, majd kiemelve a rudazatot, a sátrat színével lefelé fordítva behajtjuk a nyílásokat záró részeket, s ezután a tetőrészt hosszanti irányban összehajtva 3, illetve 4 részbe hajtjuk s tokjába helyezzük.

A rajsátor felállításánál először szintén el kell egyengetni a kijelölt területet. Egyes talajféleségek esetében ajánlható fészek készítése, amely nem egyéb, mint az alapterület (4x4 m) 50—60 centiméterre mélyített része. Ebben az esetben lépcsőről és szükség esetén vesszőfonású védőfalról is gondoskodni kell.

A kijelölt alapterület sarkaitól 3 méterre verjük le a cöveket, majd a szétnyitott sátrat helyezzük az alapterület fölé. Ezután a fő sátorrudat tegyük a helyére, és emeljük fel a sátrat, a köteleket kössük a rögzítő karókhoz, és egyenletesen feszítsük meg mind a négy sarkon. Ezután kössük le az oldalakat a kisebb cövekekhez, majd árkoljunk.

Szétszerelésnél megoldjuk az oldalleköto zsinegeket, majd a rögzítő köteleket. A rúd kiemelése után egy ember fogja meg a sátrat a tetőrész bőrözésénél úgy, hogy a sátor háromszög alakot mutasson, majd az egyik sarkát hajtsuk be, hogy az téglalapot képezzen.

Az anyagsátor felállítása előtt szintén elegyengetjük a szükséges nagyságú területet. A rendelkezésre álló 8 db tartórúdból állítsuk össze a sátor vázát, majd a ponyvát terítsük föléje, és a rudak kampóit helyezzük el a sátor bőrözött lyukaiba úgy, hogy azok a tetőrészen kifelé nézzenek. Egyszerre emeljük a fő és oldaltartó rudakat, majd az oldaltartó rudakba fűzzük be a feszítő köteleket, és rögzítsük a bevert cövekhez. Az oldalponyvák felerősítése a rudazatba való beakasztással és összefűzéssel történik. A sátor kifeszítése után a fórudazat megfelelő rögzítése esőbilinccsel történik. Itt is szükséges az árkolás.

Szétszerelése az oldalfalak kifűzésével, a rögzítő kötelek megeresztésével kezdődik, majd a rudazat segítségével vízszintes helyzetbe hozzuk a tetőrészt; kiemeljük a rudakat, megfordítjuk a ponyvát és összehajtogatjuk.

Esős időben minden sátornál meg kell lazítani a köteleket. Időnként ellenőrizni kell, hogy a tartórudak nem süllyedtek-e meg.

A táborozók kényelmét számos ötlettel saját maguk biztosíthatják. A következő ábrákat ötlettárnak szánjuk.

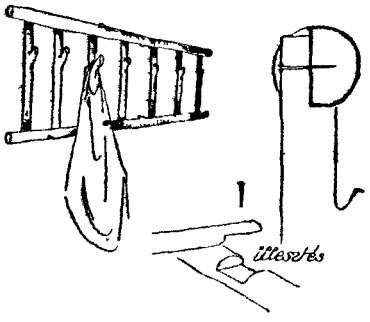

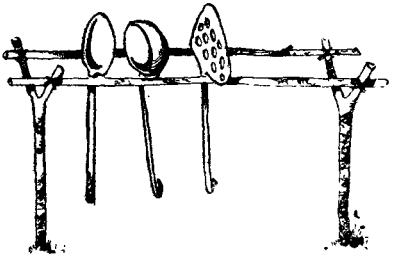

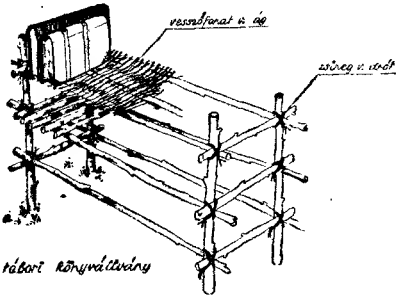

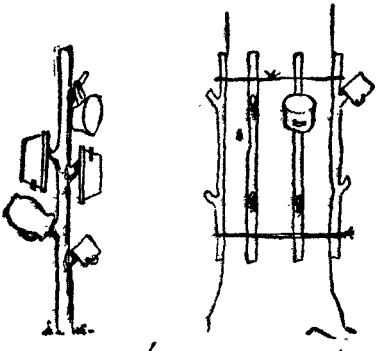

ágasfa megoldások

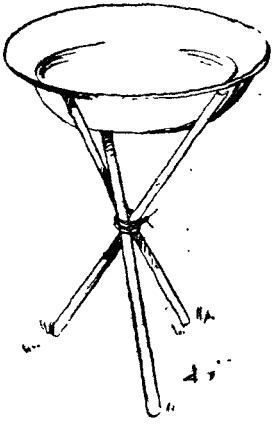

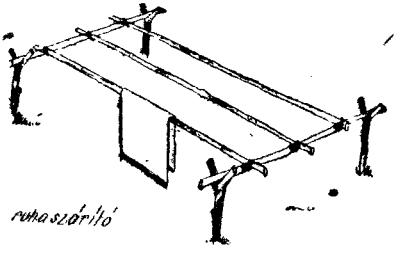

Életünk a táborban

Milyen legyen életünk a táborban?

Gondosan megtervezett, célszerű, változatos és rendszeres, szép és romantikus élményekben gazdag.

A tervszerűséget alapos előkészítéssel biztosíthatjuk. *Készítsük el előre a tábor programját,* napirendjét és házirendjét, jelöljük ki az egyes túrák, kirándulások, városnézések, számjátékok, járőrversenyek és tábortüzek, valamint a foglalkozások (játék, dalolás) felelőseit.

Meghatározott napirend nélkül formátlanná válik az üdülés és tartalmatlanná a KISZ-tábor. Feltétlenül rögzíteni kell — általános napirendben vagy napiparancsban — az ébresztők, takarodók, zászlófelvonások, parancskihirdetések, étkezések, csendes pihenők és foglalkozások idejét. A napirend összeállításánál gondoljunk arra, hogy a nagyobb figyelmet kívánó munkákat délelőttre, a hangulatos emlékezést tábortűzre, a fürdést a fő étkezések elé, a sportot lehetőleg délutánra tegyük. Vigyázzunk arra, hogy az egyes napokat ne tömjük tele programokkal, de tartalmatlan lézengésre se legyen idő.

Milyen programot szervezzünk?

Kisebb, nagyobb séták és kirándulások.

Csoportonként, az őrség kivételével, valamennyien induljunk felfedező útra táborunk környékén. Látogassunk el a közeli forráshoz, keressünk fel egy-egy szép erdőrészletet, érdekes sziklás terepeket, másszuk meg a közeli hegycsúcsokat, sétáljunk a patak partján, menjünk be a faluba, ismerkedjünk a helybeliekkel; ismerjük meg a tábor közvetlen környékét!

Szervezhetünk félnapos vagy egésznapos túrákat a távolabbi környék legszebb kirándulóhelyeire, történelmi nevezetességek (híres csaták, várromok) meglátogatására. Ismerjük meg a környék ipari értékeit, egy-egy gyár, erőmű vagy bánya munkáját.

Sportoljunk!

Felkelés után jó hangulatot kelt a könnyed, játékos, szórakoztató jellegű reggeli torna. A változatos, könnyű, frissítő, mindenkit egyszerre foglalkoztató játékokkal tarkított 5—10 perces testmozgással felejtessük el a „beh kár, hogy már vége az alvásnak" érzést és hangulatot. A játékokat a futó-fogó játékok számos változata, a tréfás versengések, körversenyek, váltóversenyek, sorversenyek közül válasszuk ki.

A délutáni sportfoglalkozások alkalmazkodjanak a táborozók kedvéhez, ízléséhez, de ne merüljenek ki végeláthatatlan „focizásban". Kapjon szerepet a többi labdajáték (kézilabda, röplabda, kosárlabda, hatoslabda) is; és az atlétikáról, az úszásról, az asztaliteniszről se feledkezzünk meg. Természetesen mindezt a helyi lehetőségek figyelembevételével szervezhetjük meg.

Rendezzünk versenyeket a csoportok között. Minél sokrétűbb, érdekesebb lesz ez a versengés, annál szívesebben vesznek részt benne a táborozók.

Játsszunk minél többet!

A játékmester ismerjen minél több, különböző típusú játékot. Változtassa, módosítsa ezeket gazdag fantáziával és vezesse hangulatosan, jókedvűen a játékot.

Énekeljünk sokat a táborban!

Elképzelhetetlen a tábor jókedvű dalolás nélkül. Zengjen a dal, hangozzék az ének reggel és napközben, munka során és a tábortűz mellett. Tanuljunk meg egymástól naponta legalább egy új mozgalmi dalt vagy népdalt. Ezek közül bizonyára lesz egy, amely megnyeri a társaság tetszését, ez lesz a tábor éneke és még évek múltán is erre a táborra emlékeztet, bárhol hangzik fel a dallam.

Bőséges és jól válogatott énekanyagot találtok „A harcban nem szabad megállni..." c. KISZ-daloskönyvben.

Üljünk a tábortűzhöz!

A táborozás egyik legjellegzetesebb színfoltja a tábortűz. Önfeledt kacagások, vidám mókák, tréfás játékok, harsányan zengő dalok és halkan dúdolt melódiák, népballadák szívbemarkoló élményei és jóízű versek, veterán kommunistákkal való találkozások, partizánok személyes élményei, csendes beszélgetések és meghitt eszmecserék, felhőkig csapó lángok teszik felejthetetlenné ezeket a tábortüzeket.

Meg kell tanulnunk a tábortűz technikáját és értenünk kell tartalmának tudatos formálásához.

A tábortűz helyét úgy választjuk ki, hogy a szél ne hajtsa a füstöt, szikrát, pernyét, parazsat a tábor vagy az erdő felé. Szerencsés helyzetben vagyunk, ha találunk egy kis völgymélyedést, amelynek oldalában kényelmesen elhelyezkedhetünk a tábortűz körül. A tűz számára középen mintegy két méter átmérőjű tálszerű mélyedést készíthetünk, s azt legjobb ha nagyobb kövekkel övezzük.

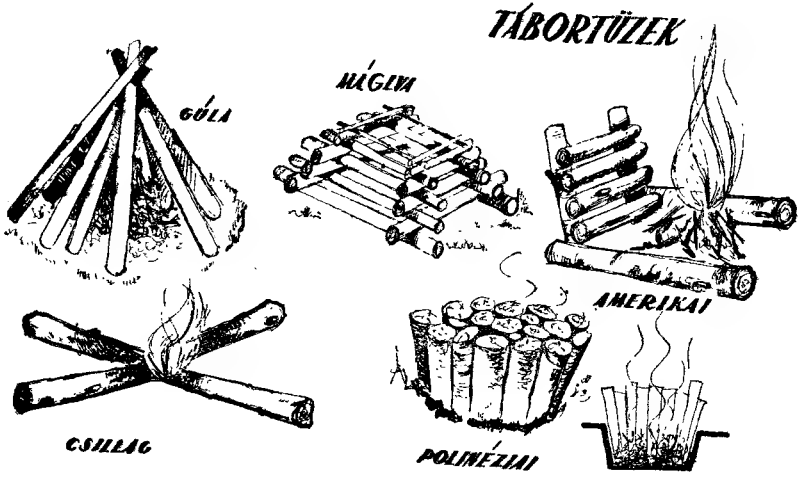

Többféle tábortüzet készíthetünk, leggyakrabban gúlát építenek a fahasábokból.

A tűz — a tábortűz tartalmi jellegétől függően — hol magas, esetleg színes lánggal lobog, ha kell szikraesőt permetez, néha pattog és ropog, máskor szerény lánggal hosszan ég, hol pedig villódzva izzó parazsat tár elénk.

Nyersen is jól ég a fenyő- és akácfa, élénk lángot ad a jegenye, a nyárfa, a fűz, tartós tüzet biztosít a tölgy és bükk, a fenyőág jó illatot gerjeszt, a borókaág szikraesőt varázsol, zajosan pattog a nyírfaág, különböző vegyianyagok színesítik a lángot — ezek a „tűzmesteri" titkok.

Különböző színű fényt a következő vegyületek adnak:

magnézium	fehér
stronciumnitrát	vöröses
bórnitrát	rózsaszín
nátriumnitrát	sárga
báriumnitrát	zöld
rézvegyületek	kék
káliumnitrát	lila

Gondolnunk kell néhány biztonsági intézkedésre is. Legyen víz vagy homok a tűz közelében. A tűz elhamvadása után vízzel, homokkal és „agyonveréssel" érjük el, hogy ne maradjon parázs. Vé-

gül tegyünk keresztbe két száraz faágat, jelezve, hogy az esetleges tűzkárt nem ez a tábortűz okozta.

A tábortűz a közösség formálásának nagyszerű eszköze. Együtt alkotott és együtt befogadott élményeket kell, hogy jelentsen a tábori esték meghitt 1—2 órája. Ezért idegen a tábortűztől minden, ami színpadszerű. Ne szervezzünk a tűz mellett kultúrműsort. Nem illik ide a pátoszos szavalás, annál inkább az átérzett versmondás. Ne hangozzék el előadás vagy szónoklat, de helyes a meghitt beszélgetés. Kerüljük a harsány ízeket és az egyéni csillogást, énekeljünk, játsszunk együtt a tábortűz mellett.

Forradalmi dalok, népdalok és a tábor sajátos énekszámai (egyes csoportok és az egész tábor indulója, tréfás rigmusok, csasztuskák, kánonok) alkotják a tábortűz dalkincsét.

Csatakiáltások, tapsolós játékok (pl. a Drinápoly ostroma címen ismert játék), rögtönzött szavalókórusok, hangutánzások, ötletes tréfák és ízléses mókák, bábjátékok és árnyjátékok jelentik itt a friss vidámságot.

A tábor napi munkájának értékelése, egy-egy felmerült erkölcsi, esztétikai problémának a megbeszélése, az ifjúsági mozgalom forradalmi hagyományainak felelevenítése, egy öreg halász vagy erdész életének, nagy élményeinek meghallgatása lényeges része lehet a tábortűznek.

Idős, sokat tapasztalt kommunistákkal, a falu párttitkárával vagy tanácselnökével, az állami gazdaság vagy termelőszövetkezet agronómusával szervezhetünk találkozót a tábortűz mellett.

A tábortűz romantikájához hozzátartozik annak hangulatos megnyitása és befejezése. Kialakíthatunk meghatározott kezdési. *Megtisztelhetjük valamelyik, a nap során kitűnt táborozót vagy egy kedves vendégünket azzal, hogy ő gyújtsa meg a tüzet.* Kezdhetünk rendszeresen a tábori indulóval, vagy az ügyeletes tiszt az ünnepélyes dalt követő csendben felkérhet valakit a tábortűz vezetésére. Kifejezhetjük összetartozásunkat és egységünket: — mindenki egyszerre egy szál gyufával gyújtja meg a tüzet. Jöhetnek más esetben a világ négy tájáról — az egész világ ifjúságának összefogását jelképezve — fáklyás tűzgyújtók.

Befejezésképpen a halkuló ének dallamába belevegyülhet a távolabbról jövő, takarodót jelző kürtszó. A záró ének után kézfogással körbe állhatunk és háromszoros „jóéjszakát" után sátrukba indulhatnak a táborozók. Ünnepélyes énekkel, pl. DIVSZ-induló, is befejezhetjük a tábortüzet. Megállapodhatunk abban is, hogy az utolsó ének dallamára (Elmegyek, elmegyek, Elindultam szép házamból . . .) lassan elszéledjenek a táborozók.

Fordítsunk figyelmet a környék természetrajzára

Ha 10—20 napon át nyitott szemmel és gyűjtőmunkánk tárgyára irányított figyelemmel járunk-kelünk, nagyon szép gyűjteményre tehetünk szert. Egyének vagy csoportok érdeklődési területüknek megfelelően gyűjthetnek növényeket (termést, leveleket, rügyeket), állatokat (bogarakat, lepkéket, hártyásszárnyú rovarokat, kétéltűeket, hüllőket), ásványokat, kőzeteket, néprajzi érdekességeket és jellegzetességeket.

Természetesen ezek egyikét sem lehet eredményesen végezni, ha ötletszerű a munkánk. *Előzetesen el kell rá készülni, rendelkezni kell a szükséges felszereléssel.*

Növények gyűjtéséhez ásó, prés, növénygyűjtő, itatós, újságlapok, dobozok szükségesek. (Irodalom: Jávorka: Kis növényhatározó, Jávorka—Csapody: Erdő-mező virágai című segédkönyvek.)

Állatok gyűjtéséhez üvegdugóval ellátott szélesszájú üveget, denaturált szeszt vagy etilalkoholt, benzint, étert, lepkehálót, papírdobozokat vigyünk magunkkal. Tasakokat magunk is készíthetünk újságpapírból.

Ha ásványokat vagy kőzeteket akarunk gyűjteni, nem nélkülözhetjük a kalapácsot, vésőt, csipeszt, nagyítót, csomagoló anyagot.

A néprajzi gyűjtőmunkában segédeszközként vázlatfüzetet, fényképezőgépet, magnetofont tudunk eredményesen használni.

Bármilyen gyűjtőmunkára szánjuk el azonban magunkat, *előzetesen részletesen tanulmányoznunk kell a gyűjtés módszerével kapcsolatos problémákat.*

ÉRDEKESSÉ TEHETI TÁBOROZÁSUNKAT, ha morzéval tartjuk egymással a kapcsolatot. Számjáték közben, járőrversenyen vagy akár csoportonként lebonyolított túrán hasznos szolgálatot tehet *a morze ABC ismerete.*

Morze-jeleket fényjelzéssel vagy zászlóval továbbíthatunk. Fényjelek továbbításához nappal tükrös naptávirót, éjjel erős fényű elemlámpát használhatunk. Mindegyik esetben átlátszatlan lap segítségével választhatjuk el egymástól a hosszú vagy rövid fényjeleket. Lámpánál villanókapcsolót is használhatunk.

Volt már szó arról, hogy a tábori élethez szervesen hozzátartozik egy meghatározott rend, amelyet ébresztő, szemle, zászlófelvonás, zászlólevonás és más rendszeresen ismétlődő „napirendi pontok" fémjeleznek. Jólesik azonban a két hét folyamán egyszer vagy kétszer szétvetni ezeket a magunk készítette kereteket: meglepetéssel még emlékezetesebbé tenni táborozásunkat.

Rendezhetünk pl. *riadót.* Ez feltétlen gondos előkészítést igényel. A riadó célja valamilyen feltételezett veszély elhárítása. A patak áradása fenyegeti a tábort. Az összes sátrakat le kell bontani és 100 méterrel arrább ismét felverni.

— Ellenség készül a tábor megtámadására. (Az ellenség lehet egy csoport vagy a közeli tábor lakói.) Riadó után felkészülünk a védelemre vagy az ellenséges erők által megszállt közeli magaslat megtámadására. Így indíthatunk érdekes számjátékot.

— Az éjjeli riadót összeköthetjük kisebb akadályversennyel.

— A faluba küldött 2—3 táborozó nem érkezett idejében vissza. Feltételezésünk: eltévedtek. Meghatározott haditerv alapján riadó után, át kell fésülni a környéket.

Programba iktathatunk egy *különleges napot* is.

— Bébinap esetén a tábor felnőtt vezetői eltűnnek. Utolsó üzenetük, hogy minden egységben a legfiatalabb vegye át a parancsnokságot...

— Kimondhatjuk, hogy néhány órán át csak jelbeszéddel érintkezhetünk. (Mutogatás, morze, írás.) Ez a néma félnap.

— Hasonlóképpen suttogónapot is elrendelhetünk. (Suttogó reggeli torna, zümmögő éneklés stb.)

Érdemes sokrétű, szerteágazó munkával megörökíteni a tábori élményeket, kedves hangulatokat. Az előkészületek megkezdésétől a tábor teljes felszámolásáig vezessünk eseménynaplót. Ízes, élvezetes előadásban rögzítsük az együttes munkát, élményeket és hangulatokat. Szeretetteljes humorral élcelődhetünk, ügyes karikatúrákkal, színes rajzokkal, sok jó fényképpel tehetjük változatossá az eseménynaplót.

A naplón, fényképeken, esetleg filmen kívül apró, kedves emléktárgyakat készíthetünk. Lehet ez *gipszlenyomat.* Üvegezéshez használt gittet kisimítunk laposra, majd a mintául szolgáló levelet, gallyat, tollat stb. belenyomjuk az üveglappal, amivel simítjuk. Rajzpapírból gemkapoccsal keretet készítünk, amivel a gittmintát körülvesszük, azután tejfölsűrűségű gipsszel leöntjük a negatívot. Ha megszáradt, az olajos gittől jól elválik. Ilyenkor még körülcsiszoljuk. (32. ábra.)

Nyírfakéregre *rajzokat és festményeket készíthetünk.* Sima részt keresünk a nyírfa törzsén, és száraz időben óvatosan lefejtjük, árnyékban néhány napig szárítjuk. Sima papírra elkészítve a tervezett rajz vázlatát, puha ceruzával kihúzzuk a végleges vonalakat. Aztán a háncsot sima helyre rögzítjük, apró szegekkel kifeszítve

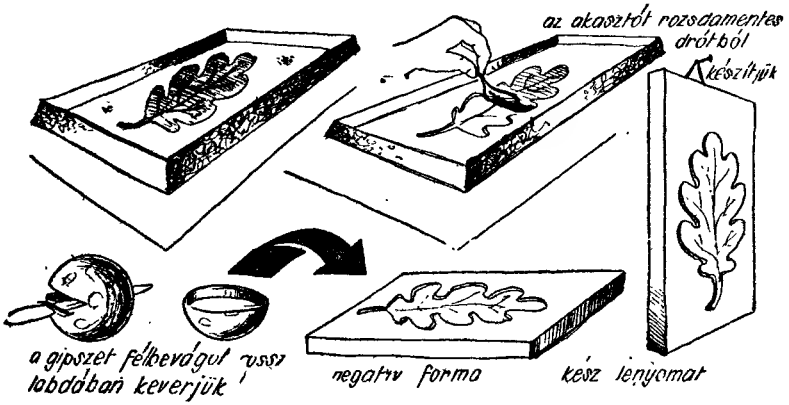

(32. ábra)

és a rajzot a háncsra nyomva rádörzsöljük. Vigyázzunk, hogy eközben a papír el ne mozduljon. Miután így megkaptuk a rajz körvonalait, tussal vagy vízfestékkel véglegesen kidolgozzuk. A háncs kényes a kéz izzadságára, annak nyomán a festés nem fog, ezért kezünk alá munka közben tegyünk itatóspapírt. (33. ábra.)

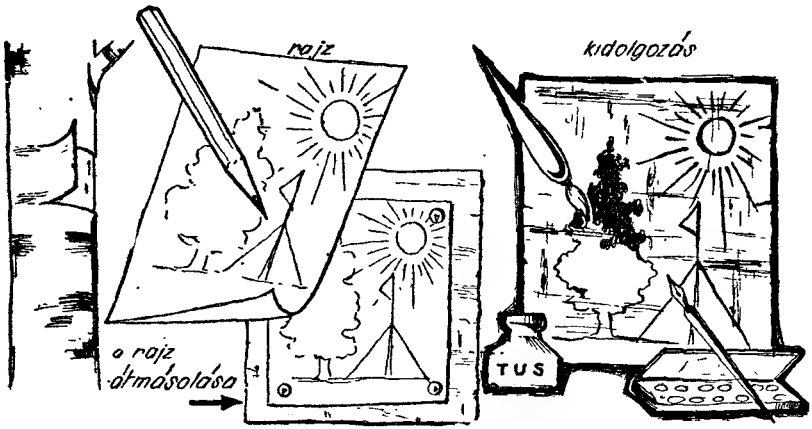

(33. ábra)

Sok apró figurát, eszközt kombinálhatunk össze gubacsból, dióhéjból, makkból, gesztenyéből. Ezekhez a munkákhoz elegendő a hegyes és éles bicska, egy szög, gyufa, esetleg drót és gombostű. A hegyezett gyufaszálakat előzetesen bicskaheggyel vagy szöggel szúrt

lyukba nyomjuk bele, mert a makk és gesztenye könnyen reped. Összeszáradás ellen egyszerűen étolajjal kenjük be a kész figurákat.

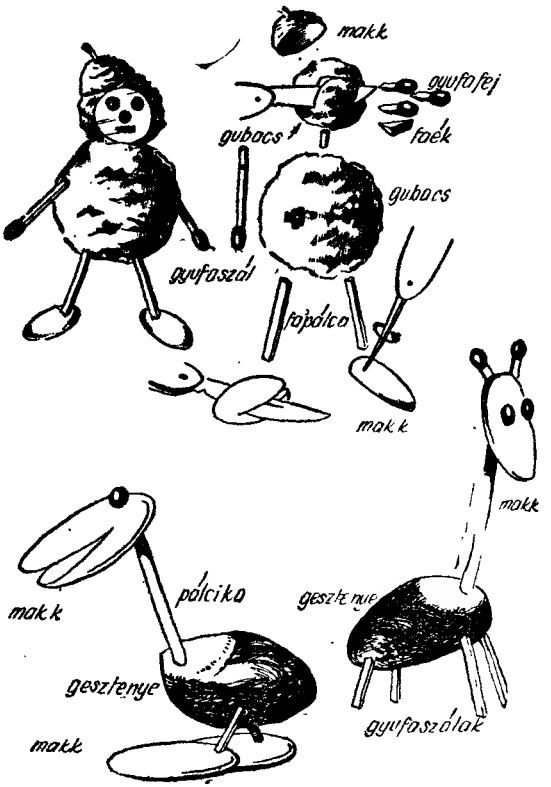

KÉRDÉSEK, FELADATOK

1. **Minden próbázó készítse el egy táborozás tervét. Hová, miért szeretne menni táborozni? Készítse el kedvenc kirándulóhelyének térképvázlatát.**
2. **Hogyan használjuk a tájolót?**
3. **Milyen felszerelések kellenek a táborozáshoz?**
4. **Minden próbázó készítse el egy kéthetes tábor részletes programját.**
5. **Ismerd meg a morze ABC-t.**

A KILIÁN TESTNEVELÉSI MOZGALOM SZABÁLYZATÁBÓL

I.

A mozgalom célja és feladata

A testnevelés és a sport útján is segíteni a szocialista nevelés alapvető célkitűzéseit, a sokoldalúan képzett ember kialakítására való törekvést.

Önkéntes részvétel alapján lehetőséget biztosítani a testnevelési és sportigények kielégítéséhez.

Ösztönözni az egészséges életmódra és a nemes szórakozásra irányuló törekvést.

Hozzájárulni a testnevelési és sportszervezetek alapvető feladatának megvalósításához, a testnevelés és sport elterjesztéséhez.

II.

Jelentkezés a mozgalomban való részvételre

1. A testnevelési mozgalomban részt vehet minden magyar állampolgár, aki 6. életévét betöltötte és az általános iskola I. osztályába felvették.

2. A testnevelési mozgalom követelményeinek teljesítésére — anélkül, hogy a jelentkező sportköri tagságot is vállalna — minden munkahelyi, iskolai, községi sportkörnél, úttörőcsapatnál, vagy ahol ilyen nem működik, KISZ-szervezetnél, szakszervezetnél, az MHS helyi szerveinél, valamint a helyileg illetékes TST által megbízott egyéb szervezetnél egyénileg lehet jelentkezni.

III.

Részvételi díj

A mozgalomban részt vevő a jelentkezéskor és azt követően minden naptári évben január 31-ig az alábbiak szerinti részvételi díjat fizeti:

1. Iskolai tanulók valamennyi iskolatípusban	évi 5 Ft
2. Dolgozók	évi 10 Ft

A részvételi díj összegéből 2 Ft az illetékes helyi TST-hez kerül befizetésre. A részvételi díj további összege a mozgalomban való részvételt biztosító sportegyesületnél, sportkörnél, szervezetnél stb. marad.

A mozgalom részvevője érvényes igazolványának felmutatása mellett használhatja annak a sportegyesületnek, szervezetnek stb. létesítményeit és sporteszközeit, amelynek nyilvántartásában szerepel.

IV.

A mozgalomban részt vevő feladatai

1.

A részvevő feladata — amennyiben nem tud úszni —, hogy az első jelvény megszerzéséig valamelyik úszásnemet elsajátítsa, vagy ahol ez nem lehetséges, megtanuljon kerékpározni.

2.

A részvevő feladata, hogy a sportkör, a KISZ-szervezet, a szakszervezet, a TST stb. által szervezett sportszakmai előadások közül érdeklődési körének megfelelően évenként egyet meghallgasson.

Vagy az MHS technikai ismereteket népszerűsítő tanfolyamai közül egyet elvégezzen.

Vagy az alapfokú játékvezetői, a versenybírói, a társadalmi edzői, a sportvezetői képesítést megszerezze.

Vagy a helyi természetjáró szövetség, egyesület, osztály által rendezett túravezetői vagy térképolvasói tanfolyamot elvégezze.

3.

A részvevő feladata, hogy felkészül a különböző fokozatok teljesítéséhez szükséges pontszámok megszerzéséhez, és e célból rendszeres testnevelési és sporttevékenységet fejt ki.

melléklet

ZENGJÜK A DALT

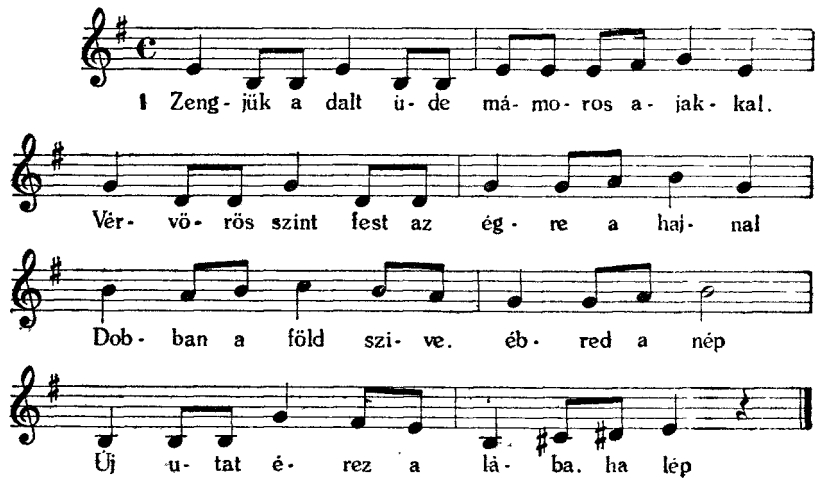

Jöjjetek ezrével állni a sorba,
kardotokat sohsem érheti csorba.
Gátakat elsöpör, új utat tűz,
Burzsoá zsarnokot innen elűz.

Ezt a nagy eszmét a vész viharában
Védeni, menteni kell csoda bátran,
Fegyver a kézben, az ajkon a dal.
Nem marad így el a nagy diadal.

Francia, német, olasz proletárok,
Itt van az óra lerázni igátok.
Múlik az éjszaka, jertek elő,
Egyesülésben az ősi erő.

Munka vitézei még mire vártok?
Jönnek a szovjet hős proletárok.
Utat a fegyverek erdeje vág,
Eltűnni, ki innen régi világ!

VARSAVJANKA

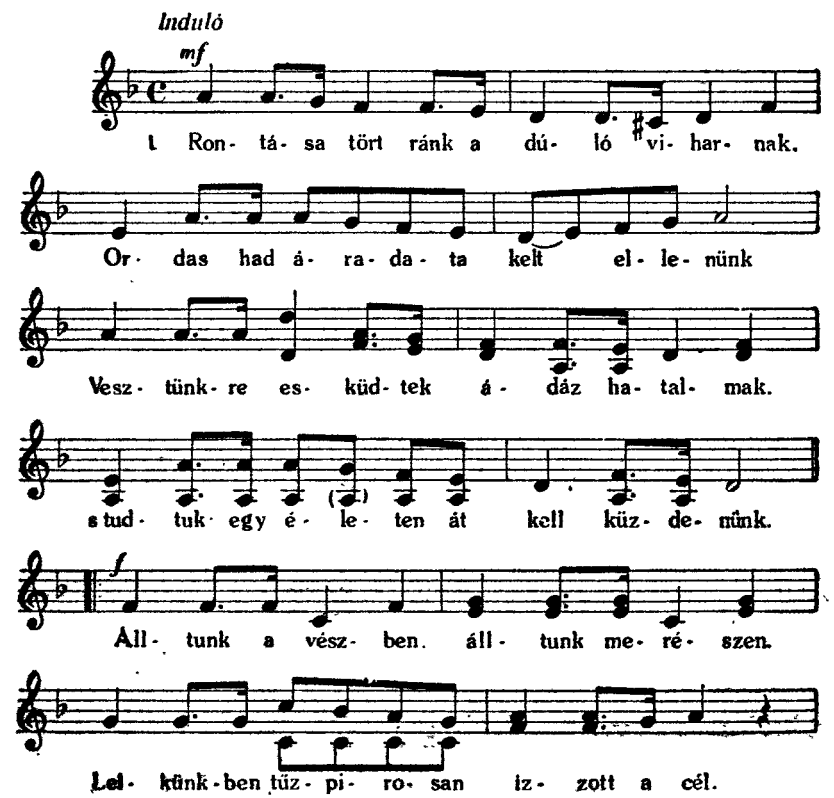

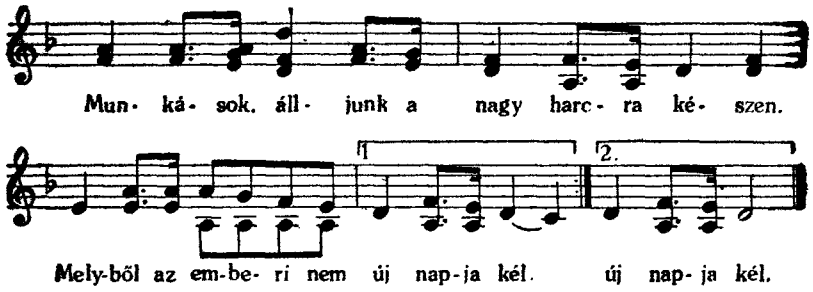

Kínzó igában legörnyedt a hátunk
Mégis reméltük ama nagy diadalt.
Szenvedve, távol jövendőbe láttunk,
s harsogva zengtük a szent csatadalt.

Refr.:
Álltunk a vészben, álltunk merészen,

Vérünk nem omlott a harcban hiába
Mártírjainknak neve nagy lett s dicső.
Emlékül az fonja legszebb dalába,
Melyért elestek: a boldog jövő!

Refr.:
Álltunk a vészben, álltunk merészen . . .

GEYER FLÓRIÁN DALA

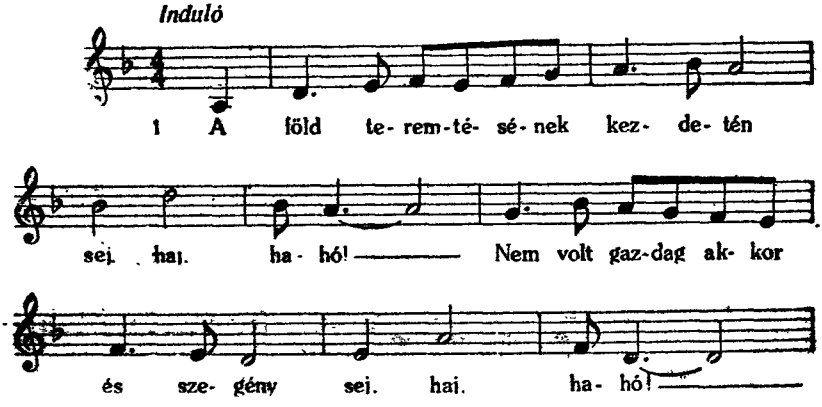

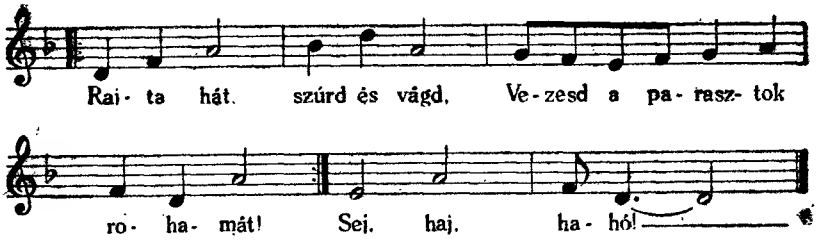

A földnek kérges népe mi vagyunk, sej, haj, hahó!
Nyakunkra ülni többé nem hagyunk, sej, haj, hahó!
Refr.: Rajta hát...

A harcunk nincsen jó vezér híján, sej, haj, hahó!
Vezérel minket Geyer Flórián, sej, haj, hahó!
Refr.: Rajta hát...

ZÖLD ERDŐBEN, ZÖLD MEZŐBEN...

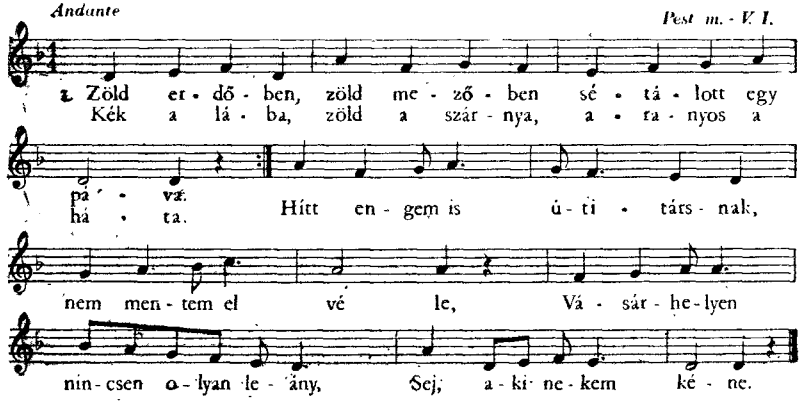

ÉLJEN A FORRADALOM!

Kapuvári Béla fordítása

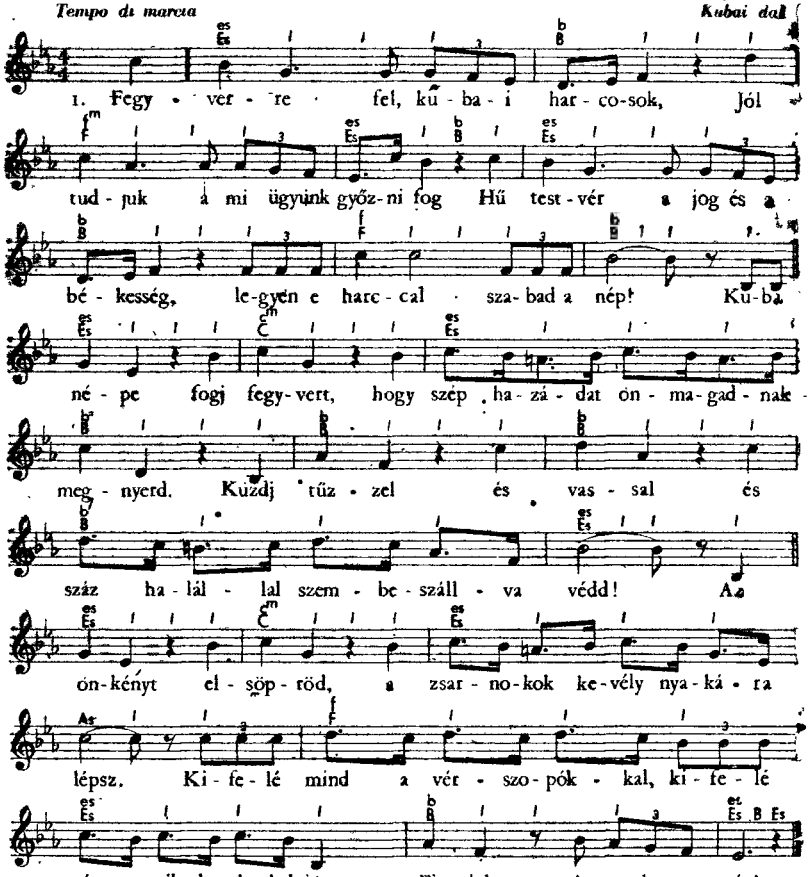

2. Olcsó lett a kubai vér nagyon.
Sok elhullt a derekas harcokon.
Mind, mind az igazi célnak élt,
aki a népért halni se félt!
Kuba népe még gyászol,
a könnyek és a vér tavába gázol.
De eljő a napja, hogy végetér a bánat és a gond.
És akkor, csak akkor majd békességre virrad fel a hon.
Kifelé mind a vérszopókkal, kifelé gyáva gyilkosokkal,
jön Fidel és vele a nép!

HAJNALÓRÁN

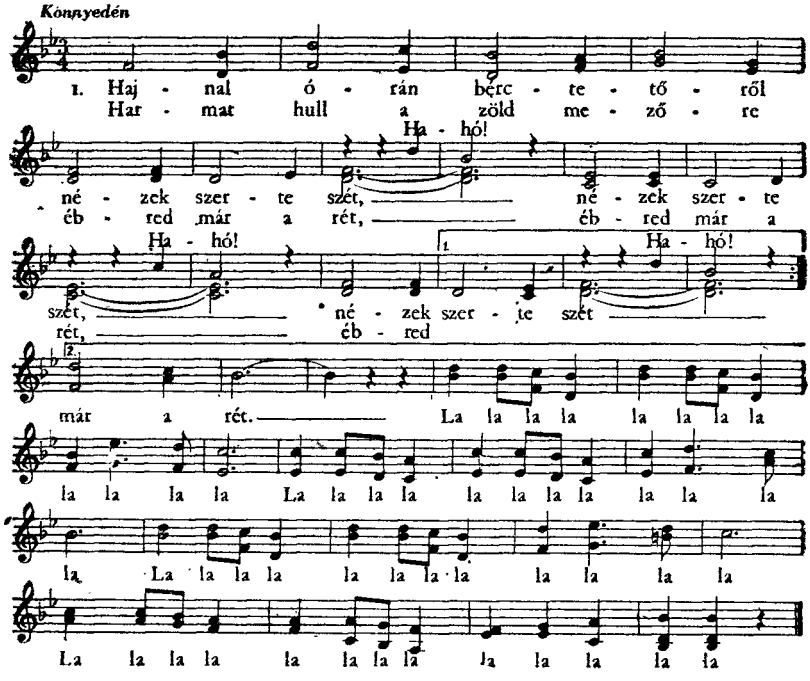

Táncos lábú szőke lányok víg danája száll,
Víg danája száll, víg danája száll,
Bíborfénnyel ránk köszönt az áldó napsugár,
Áldó napsugár, áldó napsugár.
Ref.: La la la la...

KOMSZOMOL-DAL

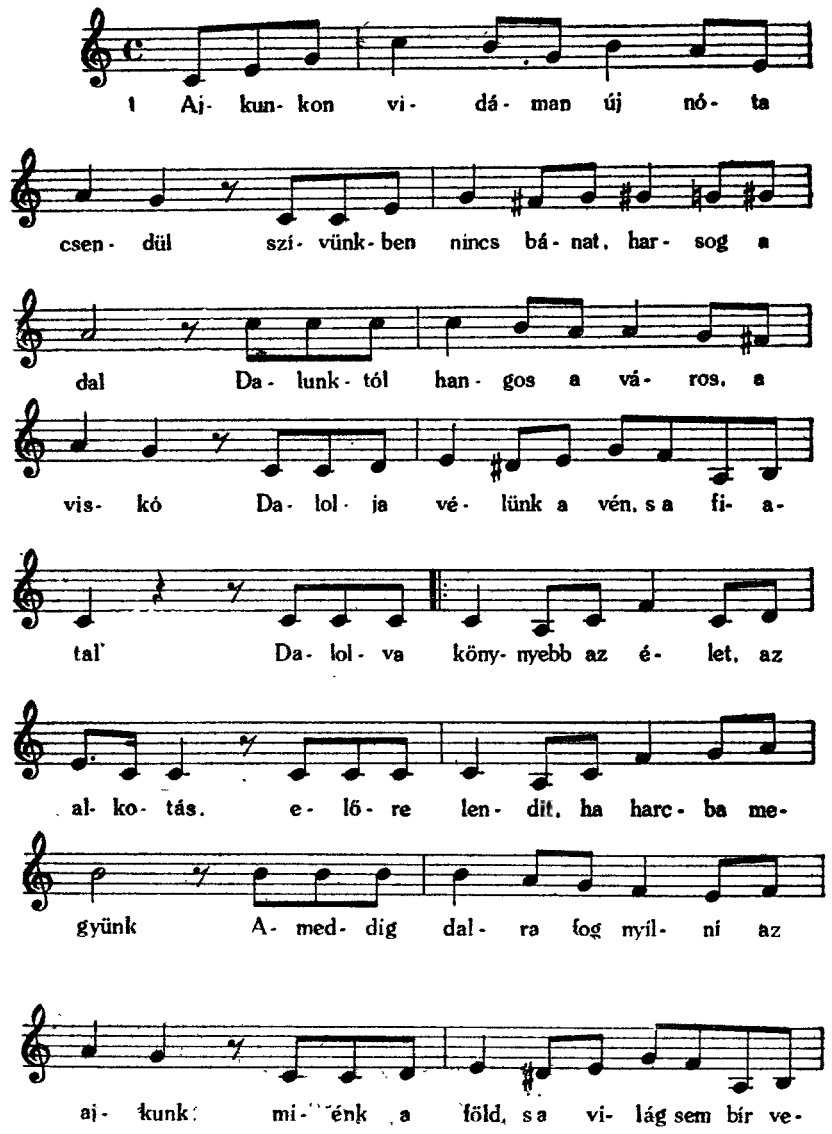

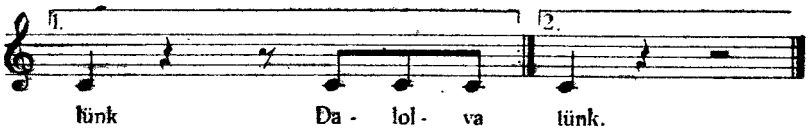

Derűs az ajkunk, a szívünk, a lelkünk
Kacagva vidáman zeng a dalunk.
Dalunkat messzire hordja a szellő,
Egy szabad országnak fiai vagyunk.

Refr.: Dalolva könnyebb az élet . . .

A PILISI TISZTA BÚZA

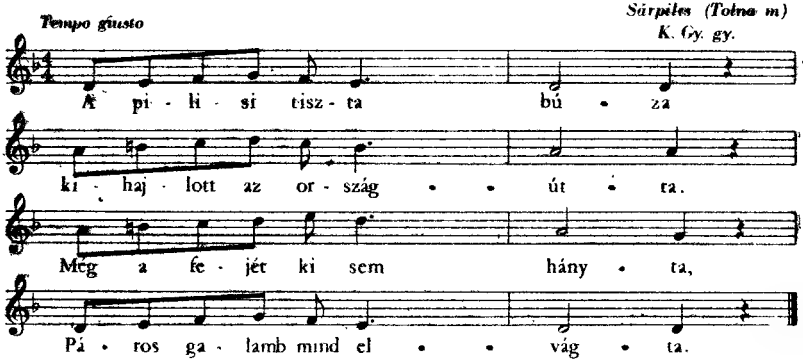

KIS KAKUKK

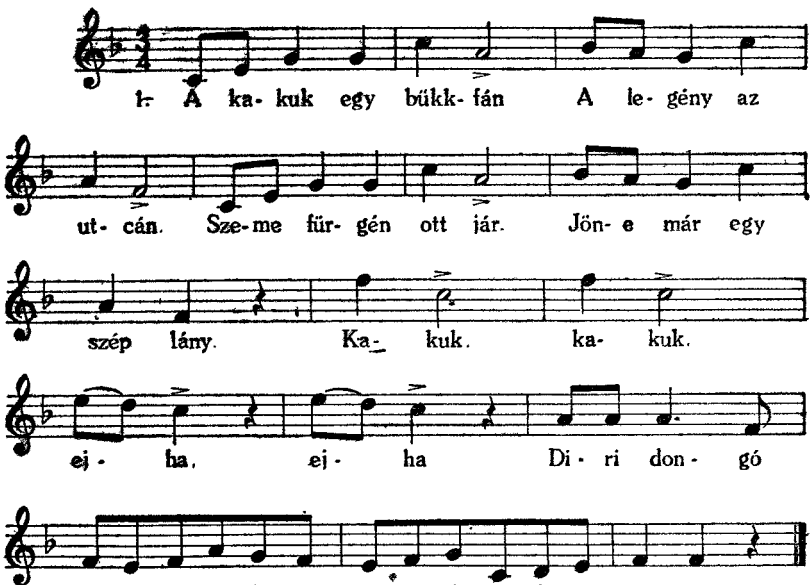

No te finnyás, Jankó,
Neked egy lány sem jó
Csoda kényes orcád,
Kihez is hajlandó?

Refr.: Kakukk ...

Garas-éhes kópé,
Tudom ám én. Jankó.
Odahúz csak szíved,
Ahol áll sok bankó.

Refr.: Kakukk ...

A kakukk azt mondja.
Megyen annak dolga,
Vagyonát és kincsét,
Ki szívében hordja.

Refr.: Kakukk

SÁROSPATAK VÁRA

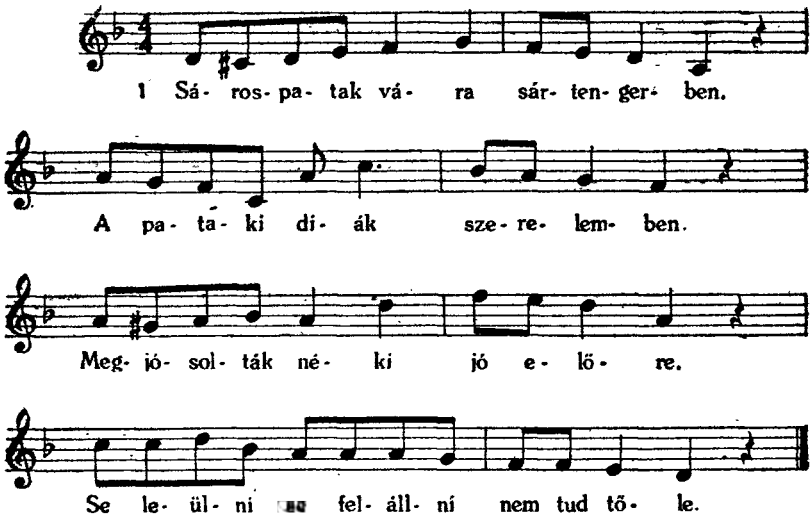

Szíve közepében a kígyó ül.
Kavarog a város, feje szédül,
Tépi, marja lelkét, fel is sóhajt:
Ily szerelmet, ily gyötrelmet ki is óhajt.

FEKETE FÖLD

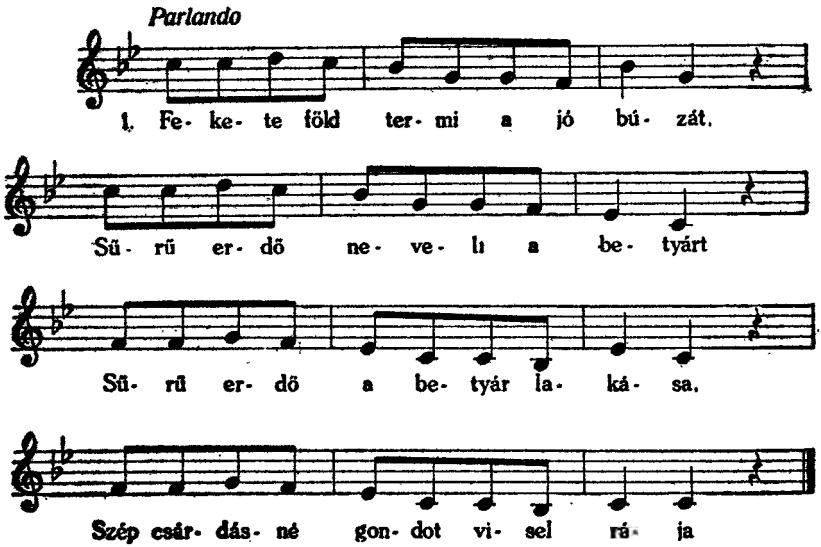

Szép csárdásné, adjon bort hitelbe,
Itt hagyom a cifra szűröm érte.
Hogyha ki nem váltom holnap délre,
Annak adja, ki többet ád érte.

SZOBAI JÁTÉKOK

Az elfutó hely.

A székeket körbe állítjuk. Egy szék kivételével mindegyikre ül valaki a részvevők közül. A játékvezető a kör közepére áll. Amikor a játékot megkezdik, a játékvezető igyekszik leülni az üres helyre, de minden részvevő gyorsan eggyel balra ül és ezzel igyekszik őt megakadályozni abban, hogy leüljön. Az üres hely így folyton „elfut". Amikor a játékvezetőnek sikerült leülni a helyre, a bal szomszédja áll a kör közepére, és így folytatódik a játék.

Fedőjáték.

A társaság tagjai körben helyet foglalnak a szoba közepén (a játék annál érdekesebb, minél többen játsszák).

Lehetőség szerint úgy alakítsuk ki a kört, hogy lány mellé fiú kerüljön. A játékhoz egy nagy fedő vagy korong szükséges. Lényege, hogy minden játékos a tőle — megállapodás szerint — jobbra vagy balra ülő társa nevét kapja. Ha a társaság egy fiú, egy leány elosztásban ül, akkor minden leány fiú- és minden fiú leánynevet kap. A játékvezető megforgatja a kör közepén a fedőt, és kiáltja valakinek a nevét. A név új tulajdonosának el kell kapnia a fedőt úgy, hogy az forgás után lapjával ne essék a földre. Aki elvéti, zálogot ad. Gyakran előfordul, hogy a név új és igazi tulajdonosa egyszerre kap a fedőért. Akkor a név valódi viselőjének kell zálogot adni. Ha a fedő leesik, mindkettőjüknek.

Futás a sálért.

Háttal egymásnak elhelyezünk két széket. A szék alá hosszában elhelyezünk egy sálat, amelyet a játékosoknak kell majd megszerezni. Két játékost leültetünk a székre, majd „taps" jelre mind a kettő jobb irányba haladva igyekszik mielőbb a másik székére kerülni. Miután leült, megpróbálja a sálat felvenni a szék alól. Győz az a játékos, akihez a sál került.

Verseny melegítőkkel.

A játékosokat sorba állítjuk fel. Minden sorban kb. 10—10 játékos áll, akik előzőleg levetették a kabátjukat. Az első játékos ke-

zébe egy-egy melegítőt adunk kifordítva. Adott jelre mindkét csapat első játékosa visszafordítja a melegítőt, felveszi, és aztán újból leveszi, hogy az kifordítva kerüljön a háta mögött álló játékoshoz. Mindkét csapatban a második az előbbi módon hajtja végre a melegítőfelvételt és továbbadást. Győz az a csapat, amelyiknek utolsó játékosa legelőször készült el a melegítő felvételével.

Mindig az ellenkezőt.

Nagyon mulatságos perceket szerezhetünk magunknak ezzel a játékkal is. Megoldása egyszerű, csak éppen nagy figyelmet igényel, mert mindig az ellenkezőjét kell csinálni. Az egyik játékos elindul a szoba egyik sarkából, és minden sarokban csinál valamit. Lehetőleg olyat, aminek az ellenkezőjét is végre lehet hajtani. Pl. indulás előtt elneveti magát, s aztán ballábbal indul. A másik sarokban átmászik az asztalon, a harmadikban kétszer „hátra arcot" csinál, először jobbra, aztán balra, a negyedikben háromszor felemeli a bal lábát, és háttal helyre érkezik. Egészen egyszerű dolog, mégis milyen nehéz az ellenkezőjét csinálni. Vigyázat, más irányban és háttal indul.

Jerikó—Jeruzsálem.

A játékosokat — akik széken ülnek — két részre kell osztani. Egyik csoport a játékvezetőtől jobbra, a másik balra ül. Az elosztás után a játékvezető mesélni kezd egy összefüggő humbug történetet, a történet Jerikó és Jeruzsálem harcáról szól. Az egyik csoport „Jerikó" szóra, a másik csoport „Jeruzsálem" szóra feláll, ha a „jerikói" csapatból is feláll valaki a másik szóra, az kiesett a játékból, és fordítva. Győz az a csapat, ahol utoljára maradt valaki. A játékvezető ügyesen kihasználhatja a két szóban levő azonosságot, a következőképpen — „Jer-ikó" „Jer-uzsálem". Úgy is játszhatjuk, hogy a játékosok nem állnak ki, hanem a másik csapat tagjaivá válnak. Ilyenkor az a csapat győz, amelyik legtöbb játékost elhozott az ellenféltől. A játék gyakran a játékvezető ügyességén, mesélőkészségén múlik.

A karmester.

A szobából kiküldünk egy játékost, közben megbeszéljük a többiekkel, hogy ki lesz a karmester. Ennek a feladata az, hogy különböző mozdulatokat csináljon, amelyet a társaság azonnal utánoz. A behívott játékosnak az a feladata, hogy állapítsa meg, ki az, aki

után a mozgásokat csinálják. A behívott játékos három választ adhat. Ha nem találta el, újból ő megy ki. Ha eltalálja, az megy ki, akiben felfedezte a karmestert.

SZABADTÉRI JÁTÉKOK

Nyúló kör.

Felkészülés:

A játékosok kézfogással (csuklófogással) kört alkotnak.

Feladat:

Jelre a kört alkotó játékosok húzzák kifelé a kört. Ahol a kör elszakad, ott két játékos kiáll, s így a kör mindig kisebb lesz. Azok a győztesek, akik utoljára maradnak.

Szabály:

A kört csak húzni szabad, rángatni nem.

Betegfogó.

Az első fogót rendes kiszámolással választják ki. Akit ez megfog, az már nem futhat tetszése szerint: egyik tenyerét a „megsebesült" helyre kell tenni, vagyis oda, ahol a fogó megütötte. Mulatságos, de egyben nehéz testtartás támadhat egyszerű hátonütésből is, hát még ha valakinek a bokáját üti meg a fogó.

Ez a sebesülés azonban a fogót túlságosan hátrányos helyzetbe hozná. Ezért úgy kell játszani, hogy nemcsak a fogó, hanem a szaladók is felveszik ezt a pózt, így az üldözés érdekesebb, s nem is lesz olyan nehéz megfogni egyet a futók közül.

Kalapvadászat.

A játékosokat két csapatra osztjuk. Az egyik csapat a játéktér egyik, a másik csapat a játéktér másik felén sorakozik fel, nyitott vonalban, arccal a közép felé. Pontosan a játéktér felező vonalán kalapokat (kislabda, kődarab stb.) helyezünk el úgy, hogy mindkét csapat szemben álló játékospárjára egy-egy kalap jusson.

Jelre mindkét csapat játékosai a középvonal felé futnak, és igyekeznek a velük szemben levő ellenfelet megelőzve a „kalapot" elvinni. Ezután visszamennek helyükre és a játék vezetője kalapszámlálást tart. Az a csapat győz, amelyik több kalapot vitt el. A játék több menetben folyik. Végső győzelmet az összeredmény adja.

Váltó, bukfenccel.

Felkészülés:

A játékosok számától függően 10—15 fős csapatokat kell kialakítani. A csapatok oszlopokban helyezkedjenek el — egymástól 2—3 méterre. Az oszlopokban álló játékosok egymás mögött 2 méterre álljanak.

Feladat:

Jelre az oszlopok végén levő játékosok bukfencet végeznek, és felállás után az előttük álló játékos vállát megérintik, akik szintén ezt hajtják végre az első játékosig.

Az a csapat győz, amelynek tagjai előbb hajtják végre a feladatot.

Szabályok:

1. A következő játékos csak akkor bukfencezhet, amikor a mögötte levő megérintette a vállát.
2. Az oszlopban álló játékosok nem nézhetnek hátra.

Bástyadöntés.

Felkészülés:

A bástya tulajdonképpen nem más, mint három gúlaszerűen egymásnak támasztott bot. Védője egy önként jelentkező játékos. A társaság többi tagja egymástól két lépésnyi távolságban egy kört alkot a bástya körül. Ők a támadók.

Feladat:

A támadók feladata futball-labdával eltalálni — rúgással — a bástyát. A bástya őrzője azonban fürgén mozog, és visszarúgja a bot felé szálló labdát. A támadók cselt alkalmaznak. Villámgyorsan egymásnak adogatják a labdát, és csak egy alkalmas pillanatban lövik rá a bástyára. Akinek sikerül, az lesz a védő

Szabály:

A védő szabadon mozoghat a bástya köré rajzolt kétméteres sugarú körben. A támadók azonban nem hagyhatják el helyüket. Legjobb, ha mindenki egy kis kört húz maga köré.

A labdát a támadók nem rúghatják rá magasan a bástyára — csak laposan.

Bábudöntés.

A játékosok csapatokra osztva egy közös vonalon helyezkednek el. Minden csapat elé 6—8 m-re egy-egy furnérdeszkából készített bábut állítunk. (Lehet összekötözött gallycsomó is.) Jelre minden csapat egyszerre saját bábujára hógolyó „össztüzet" ad le.

A leütött bábut 1 m-rel messzebbre állítjuk. Az a csapat győz, amelyik bábuját legtávolabbra űzte. Amelyik csapat nem tudta leütni bábuját, az kiesik a további küzdelemből.

Szabály:

1. Egy össztűz alkalmával minden játékos csak 1 hógolyót dobhat.

2. A dobóvonalat nem szabad átlépni.

TARTALOMJEGYZÉK

Emlékeztető — — — — — — — — — — — — 5

MUNKA — — — — — — — — — — — — 11

Ezermester — — — — — — — — — — — 13

Szerelési munkák — — — — — — — — — 13

A háztartás gépei — — — — — — — — — 21

Fűteni is tudni kell — — — — — — — — 24

Ezermesterkedés műanyagokkal — — — — — — 26

Javítások a ház körül — — — — — — — — 28

Ezermesterkedés a táborban — — — — — — — 40

TANULÁS — — — — — — — — — — — — 47

Az életnek tanulunk — — — — — — — — 48

A szocializmus eszméje legyőzhetetlen — — — — 59

A szocializmus eszméjének születése — — — — — 71

A munkások az új élet harcosai — — — — — — 90

A harc vezetője a kommunista párt — — — — — 99

A lenini Komszomol — — — — — — — — — 108

Együtt a világ ifjúságával — — — — — — — 116

A kommunista erkölcs — — — — — — — — 121

A világnézet és az erkölcs kapcsolata — — — — 123

Egyéni érdek és közösségi érdek — — — — — — 129

A mi diadalmas világnézetünk — — — — — — 141

Szeretni az életet; szeretni az embert — — — — 147

A munka és az erkölcs — — — — — — — — 153

Az elvhűség és az elvtársiasság — — — — — — 159

Ismeretség, barátság, szerelem — — — — — — 163

Ismerd meg szülőföldedet — — — — — — — 172

KULTÚRA — — — — — — — — — — — — 179
Esztétika — — — — — — — — — — — — 183
SPORT — — — — — — — — — — — — — 205
Turisztika — — — — — — — — — — — — 206
MELLÉKLET — — — — — — — — — — — — 231
Dalok — — — — — — — — — — — — — 231
Játékok — — — — — — — — — — — — — 242

62—1881. Szikra Lapnyomda, Budapest

AZ ÖNKÉNTES IFJÚSÁGI
ÉPÍTŐTÁBOROK JELVÉNYE

A JÓZSEF ATTILA OLVASÓ-
MOZGALOM JELVÉNYE

A KILIÁN TESTNEVELÉSI
MOZGALOM JELVÉNYE

A SZAKMA KIVÁLÓ TANULÓJA
JELVÉNY

A DCM ÉPÍTÉSÉERT
EMLÉKJELVÉNY

MOTOROSJÁRMŰVEKNEK TILOS

KERÉKPÁRNAK TILOS

MEGÁLLNI TILOS

ÁLLJ!

ELŐZNI TILOS

BEHAJTANI TILOS

PARKÍROZNI TILOS

TILALOM FELOLDÓ JEL

KÜRTÖLNI TILOS

EGYIRÁNYÚ KÖZLEKEDÉS

KÖRFORGALOM

FÉLTISZTA UTKERESZTEZŐDÉS

Ára: 6,— Ft